

RAPORT

z badania dostępności
architektonicznej
i komunikacyjno-informacyjnej

URZĄD GMINY KIWITY
ul. Kiwity 28;11-106, Kiwity

Spis treści

Cele opracowania	4
Dane podstawowe	5
Opis metodologii prowadzonych badań	5
Podstawa opracowania	6
Charakterystyka stanu istniejącego oraz wytyczne dla poprawy dostępności	9
Budynek: ul. Kiwity 28;11-106, Kiwity	9
INFORMACJA W BUDYNKU	66
DOSTĘPNOŚĆ POMIESZCZEŃ ,USŁUG I FUNKCJI W BUDYNKU	109
Dostępność informacyjno-komunikacyjna	140
Dobre Praktyki w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej	141
Charakterystyka dostępności informacyjno-komunikacyjnej Placówki	159
Załącznik nr 1. Wytyczne dla dostępnych miejsc postojowych	172
Załącznik nr 2. Standard architektoniczny w obiektach zabytkowych	176
Załącznik nr 3. Tabela kolorów RAL ze stopniem odbicia światła (LRV)	177
Załącznik nr 4. Tabela kolorów firmy DULUX ze stopniem odbicia światła (LRV)	188
Załącznik nr 5. Współczynnik tarcia i kąt nachylenia a klasy antypoślizgu posadzki	198
Załącznik nr 6. Europejskie standardy przygotowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia – źródło: https://www.power.gov.pl/media/13597/informacja-dla-wszystkich.pdf	201
Załącznik nr 7. PRZYKŁADOWE PIKTOGRAMY	272
Załącznik nr 8. Przykład wzorcowego opisu dostępności w budynkach Urzędu na przykładzie Centrali UKE , który powinien być opublikowany na stronie www urzędu	289

Szanowni Państwo,

Przekazujemy na Państwa ręce Raport z badania dotyczącego dostępności dla wszystkich użytkowników i użytkowniczek (w tym osób z niepełnosprawnością, seniorów i seniorek, rodziców i opiekunów z małymi dziećmi) Niniejszy raport jest wynikiem wizyty sprawdzającej dostępność obiektu pod kątem różnorodnych potrzeb wszystkich użytkowników. Dziękując za współpracę, chcielibyśmy przekazać kilka słów komentarza do opracowania.

Dostępność dla osób z różnymi niepełnosprawnościami to proces, a wszystkie zmiany na lepsze traktujemy jako część większej całości. Wierzymy, że budowanie dostępności zaczyna się od świadomości różnorodności użytkowników - stąd duży nacisk położony w niniejszym opracowaniu na zagadnienia związane z potrzebami poszczególnych grup.

Stała współpraca z organizacjami pozarządowymi i włączanie głównych zainteresowanych w proces zmian budują świadomość i motywują do działania. Zdajemy sobie sprawę, że nie wszystkie rekomendacje i wytyczne, opisane w Raporcie jako konieczne czy zalecane, możliwe są do wdrożenia od razu. Realizacja niektórych z nich może trwać miesiącami lub latami. Co więcej - mamy świadomość, że wiele spośród nich nie leży bezpośrednio w gestii Placówki

Mimo wszystko wierzymy jednak, że pełna informacja o poziomie dostępności jest cenna dla wszystkich zainteresowanych, pokazuje bowiem, że proces jej budowania trwa, a realne działania z nim związane muszą zostać zaplanowane i rozłożone w czasie. Prosimy, by wzięli to Państwo pod uwagę podczas zapoznawania się z poniższym opracowaniem.

Fundacja Akademia Innowacji NOVUM

Cele opracowania

Niniejszy raport odnosi się do oceny dostępności budynku, w którym mieści się **Urząd Gminy Kiwity** - pod następującym adresem: ul. Kiwity 28;11-106, Kiwity. Raport prezentuje ogólną ocenę dostępności oraz rekomendacje biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonych działań audytowych.

Celem opracowania jest dostarczenie możliwie pełnej informacji, dotyczącej stanu istniejącego dostępności architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej (w tym istniejących barier i ograniczeń) budynku Placówki.

Opracowanie zawiera charakterystykę istniejącego poziomu dostępności dla wszystkich użytkowników i użytkowniczek (w tym osób z niepełnosprawnością, seniorów, dzieci i ich opiekunów), w szczególności analizę barier architektoniczno-infrastrukturalnych, propozycje ich likwidacji oraz zalecenia dla stworzenia w pełni dostępnych przestrzeni.

Raport ma na celu zwrócenie uwagi na konieczne i zalecane do wdrożenia, z uwagi na potrzebę zapewnienia powszechnej dostępności, zmiany lub usprawnienia. Propozycje likwidacji istniejących barier nie obejmują opracowań architektonicznych, przedstawiony raport ma charakter ogólny i w dużej mierze opisowy, a poszczególne rozwiązania każdorazowo należy rozpatrywać indywidualnie, zgodnie z obowiązującymi przepisami i zasadami wiedzy technicznej.

Charakterystyka barier architektoniczno-infrastrukturalnych oraz informacyjno-komunikacyjnych odwołuje się do zasad powszechnej dostępności, oparta została na podstawowych możliwościach i ograniczeniach ich potencjalnych użytkowników.

Pod uwagę wzięte zostały:

- a. Możliwości i ograniczenia fizyczne użytkowników przestrzeni, w tym: trudności w chodzeniu, zaburzenia balansowania, zaburzenia chwytania, wątpliwość i słabość ruchów, trudności w podnoszeniu, trudności w sięganiu, trudności w mówieniu;
- b. Możliwości i ograniczenia sensoryczne użytkowników przestrzeni, w tym: zaburzenia wzroku, zaburzenia słuchu, zaburzenia dotyku;
- c. Możliwości i ograniczenia psychiczne i intelektualne użytkowników przestrzeni.

Podczas wykonywania badania dostępności architektonicznej przeanalizowane zostały przede wszystkim:

- Najbliższe otoczenie budynku, w tym możliwość komunikacji z przystankami transportu publicznego, parkingami i najbliższymi ciągami pieszymi,
- Strefa wejściowa do budynku,
- Komunikacja pozioma i pionowa w budynku i jego najbliższym otoczeniu, w tym również konieczność pokonywania zmian poziomów,
- Dostępność poszczególnych przestrzeni i pomieszczeń w budynku,
- Analiza materiałów wykończeniowych,
- Wyposażenie wnętrz i oświetlenie przestrzeni
- Informacja wizualna, dotykowa i dźwiękowa w budynku,

A także wszystkie inne elementy mogące mieć wpływ na dostępność obiektu.

Dostępność Plus

Dane podstawowe

Rodzaj audytu jaki przeprowadzono: architektoniczny oraz informacyjno-komunikacyjny

Data przeprowadzenia wizji lokalnej: 31 maja 2023 r.

Nazwa i adres placówki:

URZĄD GMINY KIWITY

ul. Kiwity 28;11-106, Kiwity

Wizja lokalna dotyczyła budynku , mieszczącego się pod następującym adresem:

ul. Kiwity 28;11-106, Kiwity

Opis metodologii prowadzonych badań

W ramach działań obejmujących badanie dostępności Placówki , przeprowadzonego pod kątem architektoniczno-infrastrukturalnym i informacyjno- komunikacyjnym, opracowano:

- a. Charakterystykę stanu istniejącego, obejmującą:
  - Dokumentację fotograficzną,
  - Analizę poszczególnych barier wraz z określeniem powodowanych przez nie utrudnień dla użytkowników i użytkowników z niepełnosprawnością, seniorów, dzieci i ich opiekunów,

Dostępność Plus

- b. Wytyczne dla usunięcia istniejących barier architektoniczno- infrastrukturalnych oraz zalecenia dla stworzenia w pełni dostępnych przestrzeni, mające na celu zwiększenie dostępności wszystkich badanych budynków i ich najbliższego otoczenia dla użytkowników i użytkowników o różnych potrzebach, zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego.

Zastosowano następujące metody badawcze w obszarach dostępności:

Lp.	Obszar standardu	Metoda badawcza
1.	Architektoniczny	Wizja lokalna/ audyt architektoniczny
2.	Informacyjno - komunikacyjny	Wywiad/ rozmowa/ ogląd/ weryfikacja dokumentów, procedur związanych z obsługą klienta

Ocena dostępności w raporcie została wyrażona poprzez zastosowanie oznaczeń treściowych:

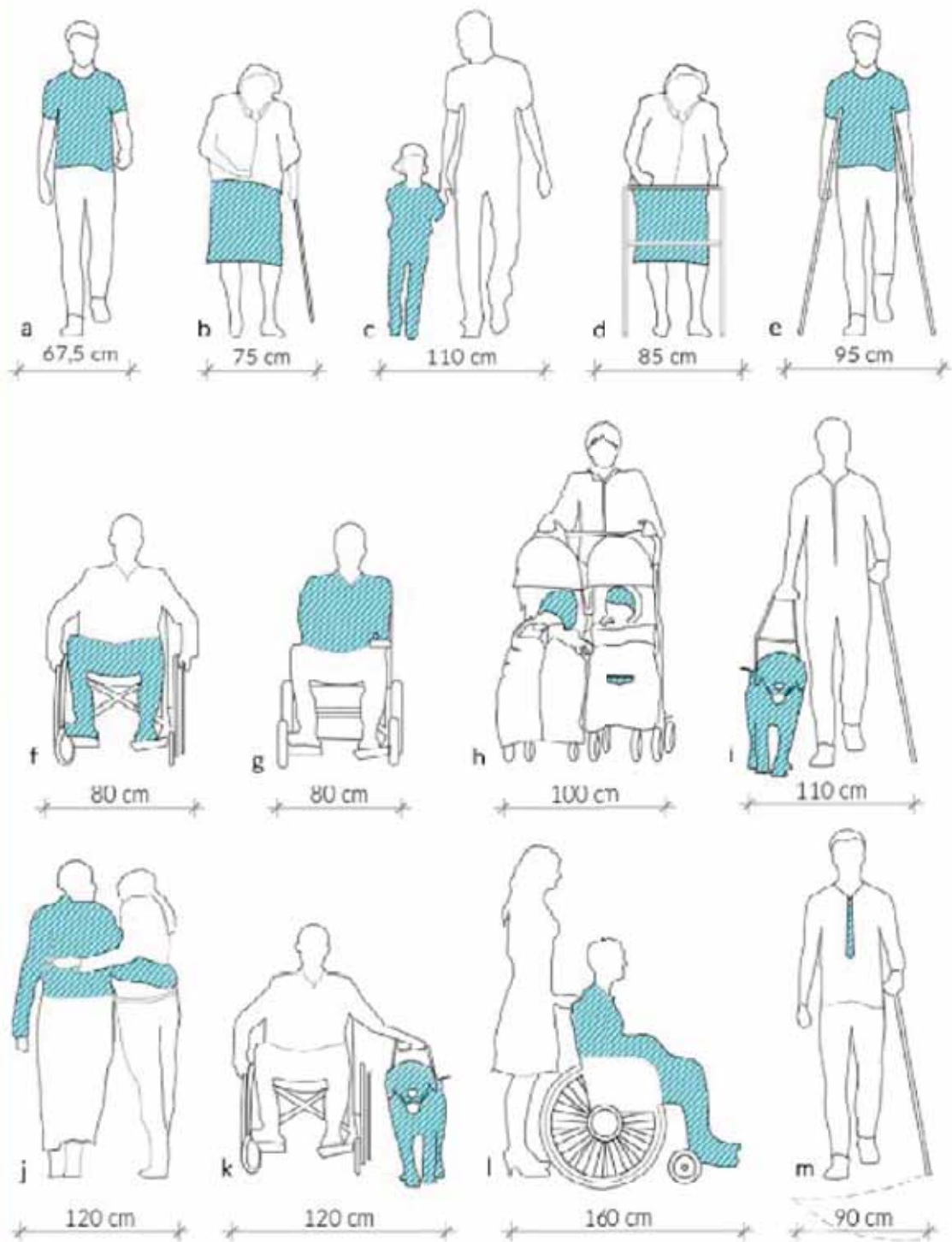
- TAK – Oznacza, że badany element spełnia wymogi,
- NIE – Oznacza, że badany element nie spełnia wymagań
- TAK Z ZASTRZEŻENIAMI – Oznacza, że badany element spełnia w przewadze wymagania i możliwe jest jego doskonalenie lub nie spełnia wymogów, ale ze względów obiektywnych nie możliwe jest zagwarantowanie pełnej dostępności,
- BRAK – Oznacza, że element nie podlegał badaniu, nie występuje w audytowanej placówce.
- KOLOR CZERWONY – zalecenia/rekomendacje

Podstawa opracowania

Podstawą do oceny obiektu pod kątem dostępności architektonicznej były w głównej mierze:

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 7 czerwca 2019 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. 2019 poz. 1065.),
- Prawo budowlane Dz. U. z 2020 r. poz. 1333
- Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. O zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. 2019 poz. 1696),
- Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa: Standardy dostępności budynków dla osób z niepełnosprawnościami uwzględniając koncepcję uniwersalnego projektowania-poradnik
- K. Kowalski: Włącznik - projektowanie bez barier, Fundacja Integracja.

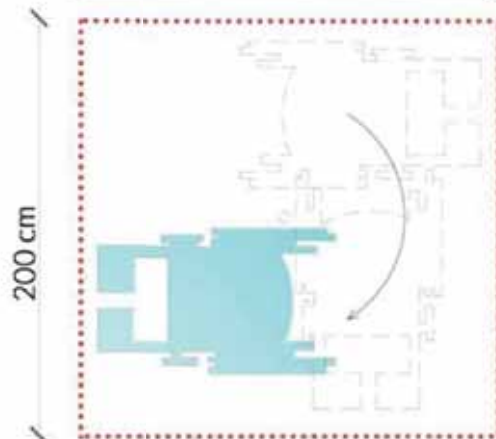
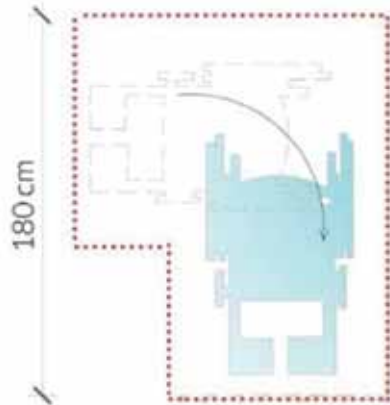
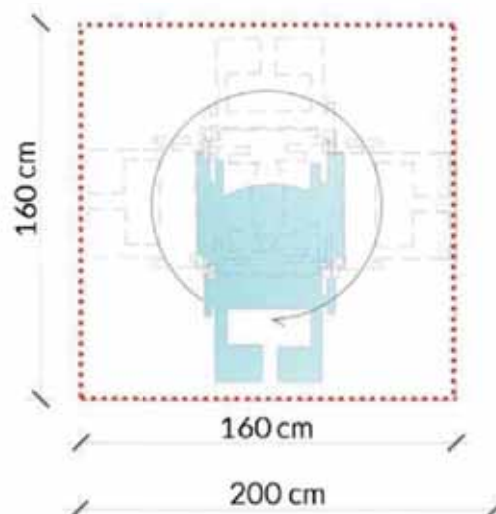
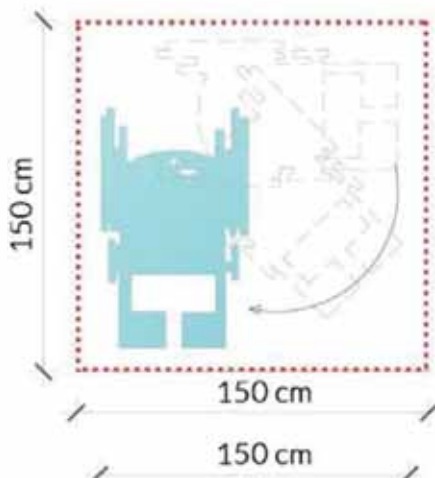
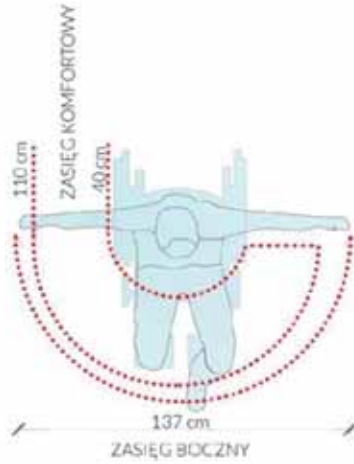
Dostępność Plus

Rys. 01
Minimalne wymiary skrajni potrzebne do poruszania się użytkowników

Dostępność Plus

Źródło: STANDARDY DOSTĘPNOŚCI BUDYNKÓW DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI uwzględniając koncepcję uniwersalnego projektowania – poradnik. MINISTERSTWO INWESTYCJI I ROZWOJU

Charakterystyka stanu istniejącego oraz wytyczne dla poprawy dostępności

Budynek: ul. Kiwity 28;11-106, Kiwity

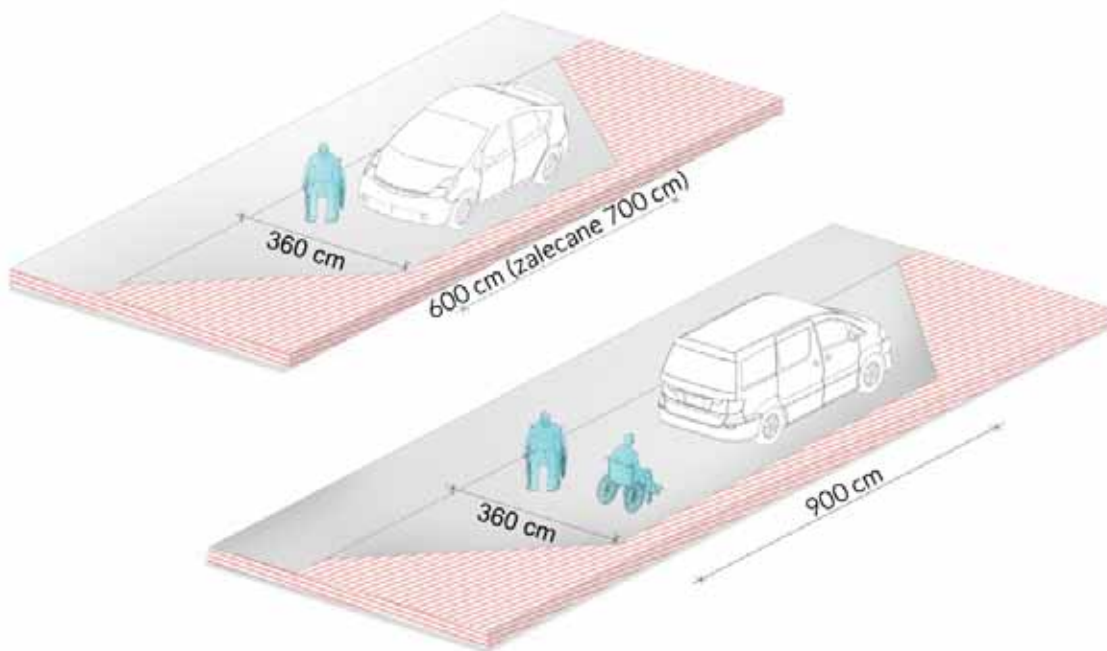
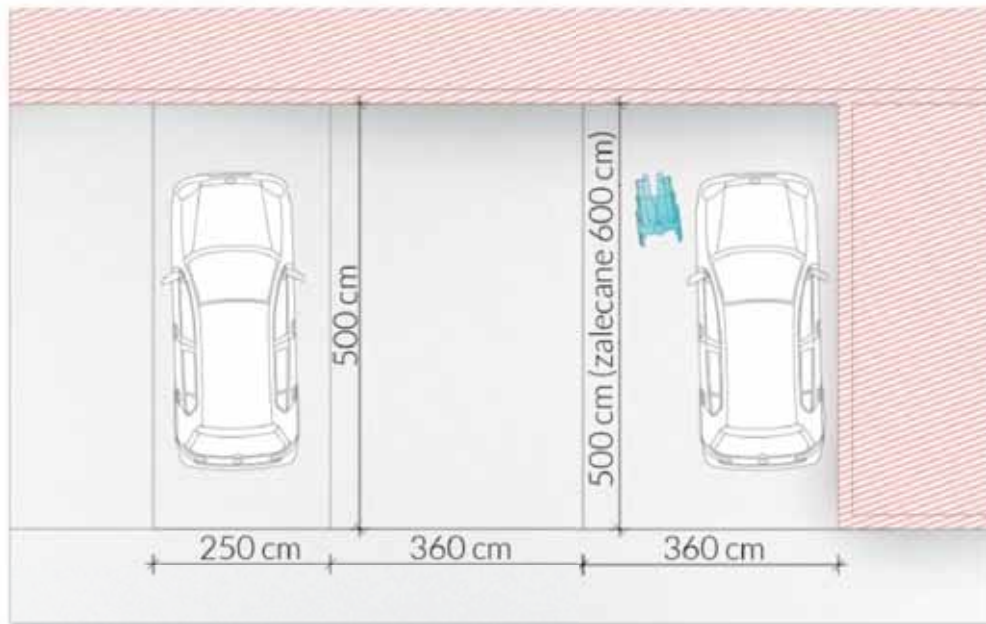
	OTOCZENIE BUDYNKU - komunikacja prywatna (miejsca postojowe przy budynku, zlokalizowane wzdłuż ulicy)	TAK	NIE
	Przy budynku znajduje się parking / wyznaczono miejsca postojowe dla OzN Miejsca postojowe dla osób z niepełnosprawnością powinny być wyznaczone w najbliższym sąsiedztwie wejścia dostępnego dla wszystkich użytkowników – maksymalna odległość wynosi 50 m, rekomendowana – 10 m.		X
	Miejsca postojowe dla OzN mają odpowiednie wymiary: co najmniej 360x500 Miejsce postojowe powinno posiadać gładką i antypoślizgową nawierzchnię, pozbawioną zmian poziomów i zjazdów w obrębie miejsca postojowego. Należy także zadbać, aby z miejsca postojowego zapewnione było pozbawione krawężników wejście na ciąg pieszy (maksymalna dopuszczalna różnica poziomów wynosi 0,02 m, przy czym maksymalna zalecana – 0,01 m) wymiary 360 cm (szerokość) × 500 cm (długość).		X
	Miejsca postojowe dla OzN są oznaczone w prawidłowy sposób: Zaleca się oznaczeniem kolorem niebieskim (zgodnie z: Obwieszczenie Ministra Infrastruktury z dnia 9 września 2019 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach, zał. 2, pkt. 5.2.4.)		X
	Miejsca postojowe dla OzN zlokalizowane są blisko budynku (do 50 m od wejścia do budynku)		X
	Z miejsca postojowego zapewniono wygodny dostęp do najbliższego ciągu pieszego, prowadzącego do budynku (brak krawężników lub krawężniki do 20 mm, brak uskoków i zmian poziomów) Zaleca się obniżenie krawężników		X

Dostępność Plus

	Nawierzchnia miejsca postojowego i towarzyszącego mu ciągu pieszego jest w dobrym stanie technicznym, bez zmian poziomów i uskoków		X
	Liczba miejsc postojowych dla OzN została dobrana prawidłowo Podstawą prawną dotyczącą parkingów dla niepełnosprawnych jest treść Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie Liczba miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych poruszających się samochodami osobowymi jest określona w zależności od ogólnej liczby miejsc na całym parkingu: 1 miejsce parkingowe dla niepełnosprawnych – gdy liczba wszystkich stanowisk wynosi od 6 do 15; 2 miejsca parkingowe – gdy liczba stanowisk wynosi 16–40; 3 miejsca parkingowe – gdy liczba stanowisk wynosi 41–100; 4% ogólnej liczby stanowisk – jeżeli ogólna liczba miejsc parkingowych wynosi więcej niż 100.		X
	Wyznaczone zostały miejsca postojowe dla opiekunów z małymi dziećmi (miejsca rodzinne) Zaleca się wyznaczyć miejsca postojowe dla opiekunów z małymi dziećmi (miejsca rodzinne)		X
	Wyznaczone zostały dostępne miejsca postojowe dla samochodów typu Van/bus Zaleca się aby zostały dostępne miejsca postojowe dla samochodów typu Van/bus		X

Źródło: <https://budowlaneabc.gov.pl/wp-content/uploads/2017/12/Wymiary-stanowisk-postojowych-usytuowanych-wzd%C5%82u%C5%BC-jezdni.jpg>

Miejsca postojowe dla osób z niepełnosprawnością powinny być wyznaczone w najbliższym sąsiedztwie wejścia dostępnego dla wszystkich użytkowników – maksymalna odległość wynosi 50 m, rekomendowana – 10 m. Szerokość miejsca postojowego może zostać zmniejszona z 3,60 m do 2,30 m w przypadku zapewnienia możliwości pełnego korzystania z przylegającego dojazdu lub ciągu pieszo-jezdnego.

Miejsce postojowe powinno posiadać gładką i antypoślizgową nawierzchnię, pozbawioną zmian poziomów i zjazdów w obrębie miejsca postojowego. Należy także zadbać, aby z miejsca postojowego zapewnione było pozbawione krawężników wejście na ciąg pieszy (maksymalna dopuszczalna różnica

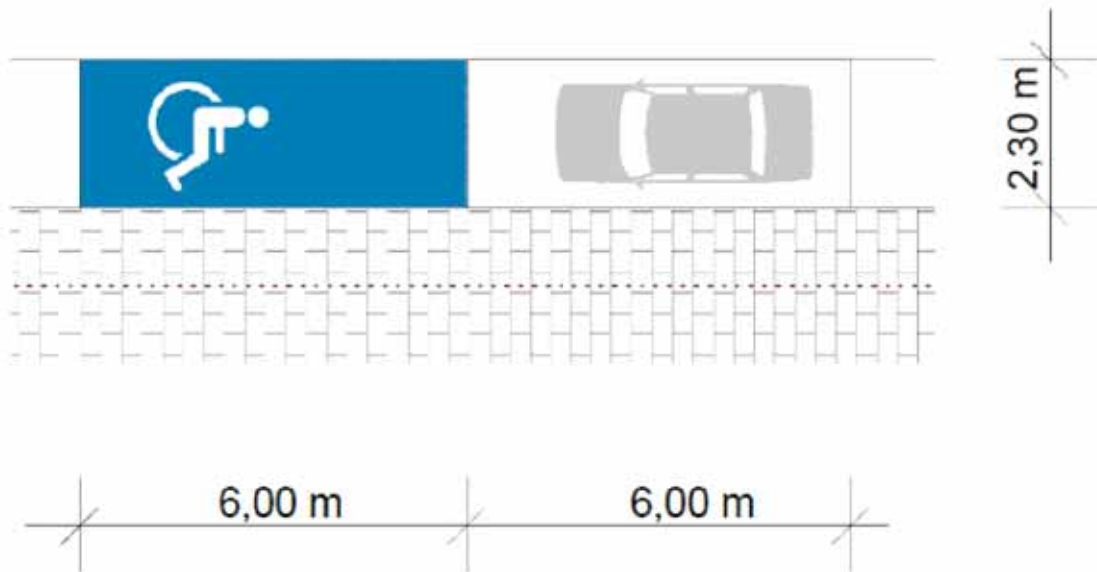

Dostępność Plus

poziomów wynosi 0,02 m, przy czym maksymalna zalecana – 0,01 m) wymiary 360 cm (szerokość) × 500 cm (długość).

Oznaczenia kolorem niebieskim (zgodnie z: Obwieszczenie Ministra Infrastruktury z dnia 9 września 2019 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach, zał. 2, pkt. 5.2.4.)

Podstawą prawną dotyczącą parkingów dla niepełnosprawnych jest treść Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie

Stanowiska postojowe usytuowane wzdłuż jezdni powinny mieć wymiary co najmniej:

- 360 cm (szerokość) × 600 cm (długość),
- 360 cm (szerokość) × 900 cm (długość), – wymiar wymagany dla busów przystosowanych do przewozu osób poruszających się na wózkach (dotyczy samochodów wyposażonych w podnośnik z tyłu pojazdu).

Pozostałe stanowiska postojowe powinny mieć wymiary co najmniej:

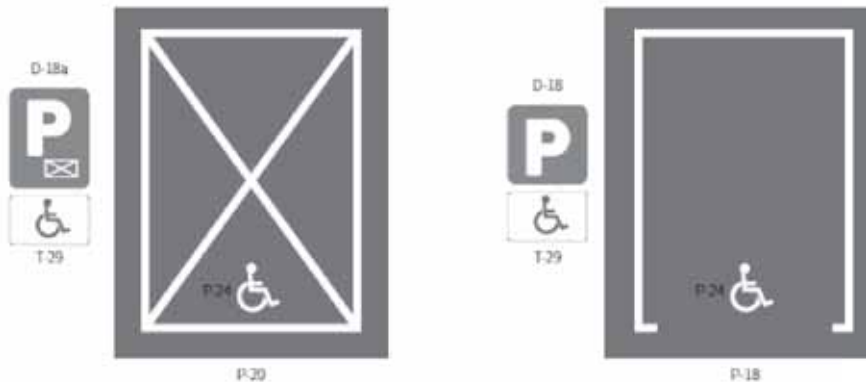
- 360 cm (szerokość) × 500 cm (długość).

Zalecane jest wyznaczenie miejsc postojowych dla opiekunów z małymi dziećmi (miejsc rodzinnych).

Dostępność Plus

Oznakowanie miejsca parkingowego

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Oznaczenia kolorem niebieskim (zgodnie z: Obwieszczenie Ministra Infrastruktury z dnia 9 września 2019 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach, zał. 2, pkt. 5.2.4.)

Podstawą prawną dotyczącą parkingów dla niepełnosprawnych jest treść Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie

Liczba miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych poruszających się samochodami osobowymi jest określona w zależności od ogólnej liczby miejsc na całym parkingu:

- 1 miejsce parkingowe dla niepełnosprawnych – gdy liczba wszystkich stanowisk wynosi od 6 do 15;
- 2 miejsca parkingowe – gdy liczba stanowisk wynosi 16–40;
- 3 miejsca parkingowe – gdy liczba stanowisk wynosi 41–100;
- 4% ogólnej liczby stanowisk – jeżeli ogólna liczba miejsc parkingowych wynosi więcej niż 100.

Zgodnie z prawem – znakami, które mogą wyznaczać miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych, są:

znaki pionowe: D-18, D-18a wraz z tabliczką T-29;

znaki poziome: P-24 umieszczony jako uzupełnienie znaku P-18 i P-20.g dla inwalidów

Dostępność Plus

Dziennik Ustaw Nr 220
Pys. 6.2.9.3. Sposób umieszczenia znaku P-24:

al jako uzupełnienie znaku P-18

P-24

D-18a

P-18

P-20

T-29

D-18

D-18a

P-18

P-20

T-29

P-24

P-18 + P-24

P-20 + P-24

Oznakowanie stanowisk postojowych według Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r.

4	STREFA WEJŚCIOWA DO BUDYNKU – Wejście Główne	TAK	NIE
	Ciąg pieszy prowadzący do budynku ma szerokość co najmniej 1,50 m	x/-	
	Ciąg pieszy prowadzący do budynku ma szerokość pozwalającą na wygodne minięcie się dwóch wózków (min. 1,80 m)	x/-	
	Ciąg pieszy prowadzący do budynku posiada oznaczenia fakturowe (pas prowadzący, fakturę ostrzegawczą) lub oznaczenia kolorystyczne Zaleca się, aby ciąg pieszy prowadzący do budynku posiadał oznaczenia fakturowe (pas prowadzący, fakturę ostrzegawczą) lub oznaczenia kolorystyczne		X
	W obrębie dojścia do budynku brak barier architektonicznych (wysokich krawężników, stopni, uskoków - dopuszczalne do 20 mm) Zaleca się obniżenie krawężników oraz wyznaczenie ciągu pieszego -dojścia do urzędu		X
	Nawierzchnia ciągu pieszego prowadzącego do budynku jest w dobrym stanie technicznym (brak ubytków, nierówności nawierzchni)	X	
	Nawierzchnia ciągu pieszego ma właściwości antypoślizgowe	X	
	Wszystkie furtki i bramy prowadzące do budynku mają szerokość co najmniej 0,90 m	X	
	Wejście do budynku jest łatwe do odnalezienia i urządzone w sposób przewidywalny, bez przeszkód (można je uznać za dostępne dla OzN wzroku) Zaleca się oznakowanie wejścia piktogramem informującym, że wejście dostępne jest dla OzN. Poniżej przykład oznakowania:		X
			
	Budynek jest czytelnie oznakowany (tablicą informacyjną lub w inny sposób)	X	
	Do budynku prowadzą oznaczenia / drogowskazy Zaleca się instalację drogowskazów do budynku pionowych lub poziomych		X
	Wejścia są wystarczająco dobrze oświetlone	X	

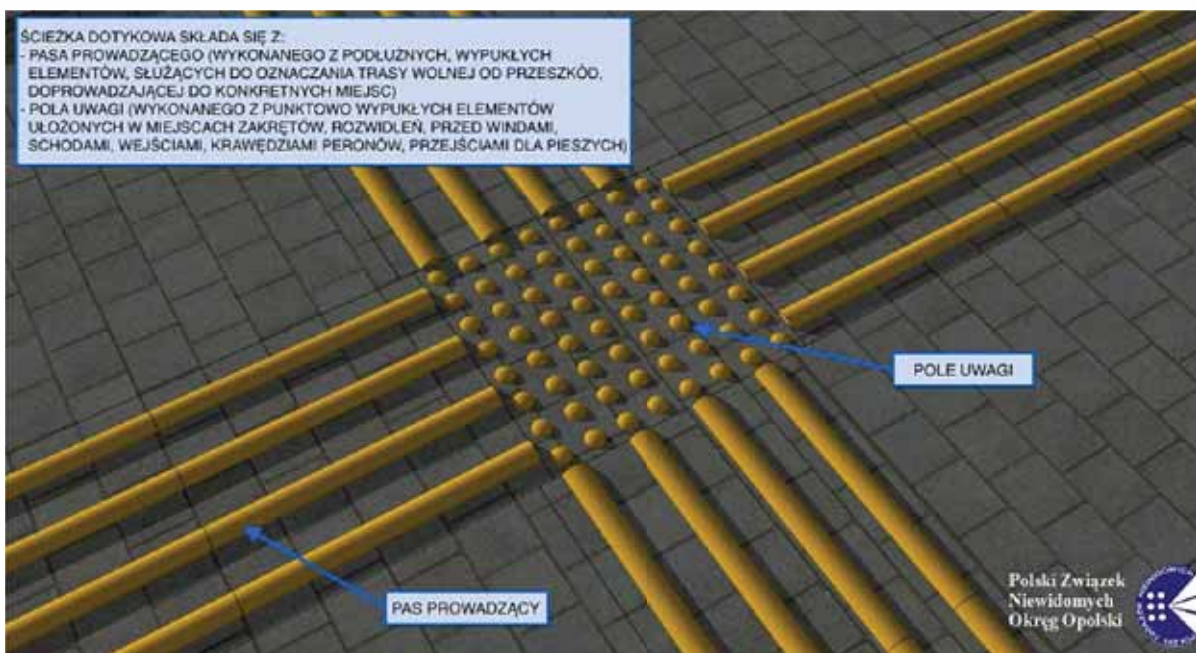

Dostępność Plus

Przynajmniej jedno z wejść do budynku zapewnia dostęp OzN	X	
Wszystkie kratki odwodnieniowe i inne ażurowe elementy w nawierzchni mają rozstaw / średnicę oczek nie większe niż 20 mm Zaleca się usunięcie luźnych wycieraczek	+/-	
Dostęp do budynku zapewniają: Pochylnia		X
wejście z poziomu terenu (bez zmian wysokości)	X	
podnośnik		X
dźwig osobowy	X	

Uwagi:

Zaleca się w przestrzeni ruchu pieszego umieszczenie ścieżek dotykowych i pól uwagi dla niewidomych lub zastosowanie alternatywnego rozwiązania dźwiękowego opisu przestrzeni .

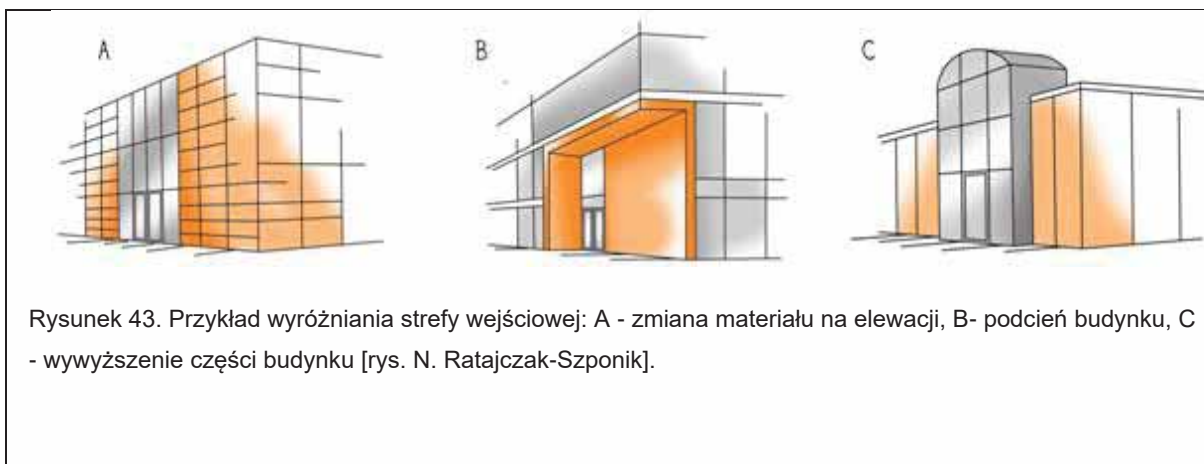

Bezpieczna i wygodna w użytkowaniu przestrzeń ruchu pieszego powinna uwzględniać podstawowe parametry ergonomiczne użytkowników. Należy zapewnić minimalną szerokość dojścia do budynku równą 1,50 m, przy czym rekomenduje się minimalną szerokość chodnika równą 1,80 m (wystarczającą dla wygodnego minięcia się dwóch osób). Konieczne jest zapewnienie przestrzeni wolnej od barier architektonicznych oraz utrzymanie ciągu komunikacyjnego w dobrym stanie technicznym – bez nierówności i ubytków. W przypadku ciągu pieszego o szerokości mniejszej niż 1,80 m zalecane jest stosowanie lokalnych poszerzeń w odległości maksymalnej 25 m, o minimalnych wymiarach 1,80 m szerokości i 1,50 m długości (zalecane jest 2,00 m długości)

Zaleca się w przestrzeni ruchu pieszego umieszczenie ścieżek dotykowych i pól uwagi dla niewidomych.

Dostępność Plus

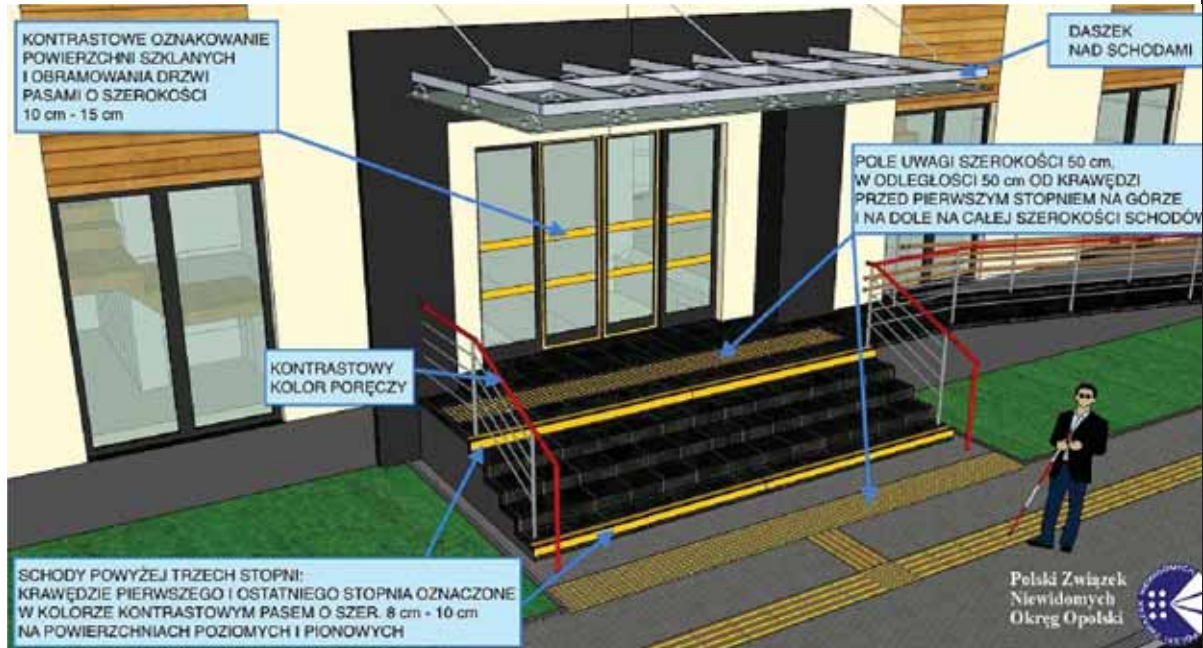
5	Wejście Główne	TAK	NIE
	Schody zewnętrzne	brak	
	Schody prowadzone są w linii prostej (nie są to schody zabiegowe, wachlarzowe)		
	Ilość stopni w biegu nie przekracza 10		
	Szerokość użytkowa biegu wynosi co najmniej 1,20 m		
	Wszystkie stopnie w biegu mają taką samą szerokość i wysokość		
	Wysokość stopnia nie przekracza 0,15 m		
	Szerokość stopnia wynosi co najmniej 0,35 m		
	Schody wyposażone są w obustronne poręcze		
	Poręcze zainstalowane są na dwóch wysokościach		
	W przypadku schodów o szerokości biegu powyżej 4 m schody wyposażone są w balustradę pośrednią		
	Poręcze są skonstruowane kolorystycznie w stosunku do tła (łatwe do zauważenia)		
	Poręcze przy schodach, przed ich początkiem i na końcu są przedłużone o 0,30 m		
	Poręcze są wygodne w użytkowaniu (średnica 35-45 mm i kształt pochwyty)		
	Pochwyty zostały zakończone w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie (zaokrąglone / wywinięte w dół)		
	Odległość pochwyty poręczy od ściany lub innych elementów wynosi min. 50 mm		
	Schody są oznaczone kontrastowo (pierwszy i ostatni stopień)		
	Schody oznaczone są za pomocą faktury ostrzegawczej (pas ostrzegawczy w odległości 0,50 m przed pierwszym stopniem)		

Dostępność Plus

	Schody nie są ażurowe		
	Stopnie schodów pozbawione są nosków		
	Podnośnik, platforma		

Uwagi

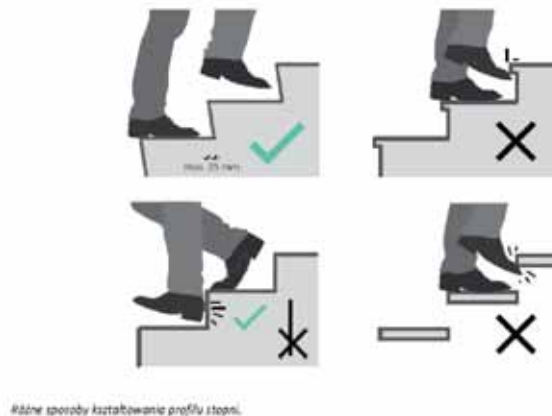
W przypadku zastosowania schodów zewnętrznych konieczne jest zapewnienie minimalnej szerokości biegu równej 1,20 m (przy czym według przepisów prawa wymagana jest szerokość nie mniejsza niż szerokość schodów wewnętrznych w budynku (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. 2002 nr 75 poz. 690z późn. zm.), § 68). Przy szerokości biegu schodów powyżej 4,00 m wymagane jest zastosowanie dodatkowej balustrady pośredniej. W jednym biegu schodów zewnętrznych może znajdować się od 3 do 10 stopni – w przypadku większej liczby stopni w biegu wymagane jest stosowanie spoczników. Minimalna szerokość użytkowa spocznika: 1,50 m, maksymalne dopuszczalne nachylenie jego płaszczyzny: 2%. Wysokość i szerokość stopni schodów zewnętrznych określa wzór $2h+s=0,60-0,65$ m, gdzie: h – wysokość stopnia, s – szerokość stopnia. Wszystkie stopnie w biegu muszą mieć taką samą szerokość i wysokość – minimalna szerokość stopnia: 0,35 m, maksymalna wysokość stopnia schodów zewnętrznych: 0,15 m. Konieczne jest wyposażenie schodów zewnętrznych w poręcze, przedłużone o 0,30 m poza krawędź pierwszego i ostatniego stopnia i zakończone w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie – konieczne jest wywinięcie ich końców w dół. Rekomenduje się również skontrastowanie koloru pochwyty poręczy z kolorem tła (LRV min. 30). Zalecane jest montowanie poręczy schodów na dwóch wysokościach: wymaganej dla danego typu budynku (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. 2002 nr 75 poz. 690z późn. zm.), § 298), oraz dodatkowej: 0,75 m. Krawędzie pierwszego i ostatniego stopnia każdego biegu schodów należy oznaczyć pasami w jednolitym, skontrastowanym z tłem kolorze, znajdującymi się na powierzchni pionowej i poziomej stopnia. W przypadku biegu o trzech stopniach konieczne jest oznaczenie każdego z nich.

Poniżej doprecyzowano wymagane parametry techniczno-użytkowe poręczy i balustrad:

- przy balustradach lub ścianach przyległych przy schodach należy stosować obustronne poręcze;
- poręcz powinna być dwururowa o wysokości rur ok. 0,75 m i 0,90 m;
- średnica poręczy powinna mieścić się w przedziale 0,035 – 0,045 m;
- wymagany przekrój poręczy to koło lub elipsa;
- poręcze instalowane blisko ścian lub innych przegród muszą być od nich odsunięte na minimum 0,050 m;
- elementy montażowe należy umieszczać pod poręczami w celu zapewnienia wygodnego chwytu na całej długości;
- poręcze muszą być pozbawione ostrych zakończeń;
- poręcze powinny być wysunięte w poziomie na odległość minimum 0,30 m przed pierwszym i ostatnim stopniem schodów oraz przed początkiem i za końcem pochylni;
- poręcze nie powinny wchodzić w światło skrajni ciągu komunikacji wewnętrznej. Jeżeli nie jest to możliwe, ich końce powinny być zawinięte w dół i oznaczone kontrastem barwnym w oparciu o skalę LRV (min. 50% - zalecane 70%) otoczenia;
- poręcze powinny być wykonane z materiałów o nieśliskiej powierzchni;
- na poręczach przy schodach i pochylniach należy umieszczać informację pismem Braille'a wskazującą dokąd prowadzą schody; informacja wykonana w piśmie Braille'a powinna być krótka i zawierać podstawowe informacje dot. miejsca jako punktu orientacji przestrzennej.

Dźwiękowy opis przestrzeni

Podstawowe informacje o systemie TOTUPOINT

<http://www.totupoint.pl/strona.php?nazwa=podstawy>

Przeznaczenie systemu

Znakowanie przestrzeni publicznej znacznikami TOTUPOINT jest łatwe i ekonomiczne a jednocześnie maksymalnie niezawodne i funkcjonalne. Zastosowanie najnowocześniejszej technologii bezprzewodowej komunikacji krótkiego zasięgu sprawiło, że system znaczników TOTUPOINT to

najlepszy sposób rozpowszechniania informacji miejscowej, turystycznej, komercyjnej itp. Jednocześnie sprawia, że publiczna przestrzeń staje się bardziej bezpieczna dla osób z niepełnosprawnościami, szczególnie z dysfunkcją narządu wzroku. Wszystkie rozsyłane przez system informacje są dostępne również dla tej grupy użytkowników co jest wynikiem dążenia do eliminacji barier dostępności.

Korzystanie z systemu jest bezpłatne, nie wymaga połączenia z siecią Internet.

Jak korzystać z systemu

Z systemu można korzystać za pomocą smartfonu lub tabletu wyposażonego w interfejs BLE (Bluetooth Low Energy 4.0). Wskazane jest jednak, by osoby z niepełnosprawnością wzroku wyposażone były w moduł elektroniczny montowany do białej laski nazywany aktywatorem. Daje on wiele możliwości o których mowa będzie w dalszej części materiału. Warto jednak wspomnieć w tym miejscu, że wspomniany moduł umożliwia korzystanie z systemu bez konieczności posługiwania się smartfonem. Moduł WCM gwarantuje pełne wykorzystanie możliwości systemu w zakresie bezpieczeństwa oraz podstawowe w obszarze dostępności informacji.

Ponieważ nowoczesne urządzenia posiadające łącze BLE są na ogół udźwiękowione, a przez to dostępne dla osób z niepełnosprawnością wzroku to osoby te mają pełny dostęp do wszystkich usług jakie zapewnia system. Mając ten fakt na uwadze, znaczenie określenia „każdy użytkownik” nabiera prawdziwie pełnego znaczenia.

Jakie są znaczniki?

Znaczniki zasadniczo są urządzeniami o bardzo małych gabarytach. Są niezwykle energooszczędne co umożliwia wykonanie wersji zasilanych bateryjnie lub zasilanych energią słoneczną. Znaczniki mogą posiadać samodzielną sygnalizację alarmującą tonową lub głosową, mogą pracować samodzielnie lub być sprzężone z istniejącymi systemami na przykład z systemem sterowania uliczną sygnalizacją świetlną, elektronicznymi domofonami itp. Niezwykła łatwość instalacji znaczników oraz ich niewysoka cena przy szerokiej funkcjonalności ma zachęcać do ich powszechnego stosowania a tym samym do zwiększenia bezpieczeństwa i komfortu wszystkich użytkowników.

Bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnościami

Każda przestrzeń zawiera wiele miejsc niebezpiecznych których nie sposób wyliczyć. To od decyzji osób odpowiedzialnych za tę przestrzeń zależeć może bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnością wzroku.

Osoby posługujące się białą laską wyposażoną w moduł WCM zawsze zostaną poinformowane o niebezpieczeństwie dzięki automatycznemu uaktywnieniu znaczników bezpieczeństwa. Osoby korzystające jedynie ze smartfonów mogą taką aktywację włączyć w opcjach aplikacji jeśli taka będzie ich wola.

Dostępność

Bardzo istotnym problemem z jakim spotykają się osoby niewidome i słabowidzące jest dostępność informacji publicznej posiadającej zazwyczaj formę wizualną. System znaczników może odpowiedzieć na wszystkie pytania „gdzie to jest?”, „gdzie jestem?” lub „co to jest?”. Może wskazywać lokalizację przystanku komunikacji, wejście do urzędu lub schody przejścia podziemnego. Może podać

Dostępność Plus

informację o numerze linii zbliżającego się do przystanku autobusu lub tramwaju, nazwę ulicy lub dowolnego innego oznaczonego obiektu w otaczającej przestrzeni.

Moduł białej laski lub odpowiednio skonfigurowany smartfon uaktywnia wszystkie znaczniki.

Wewnątrz budynków system też znajduje zastosowanie: wskaże drogę do celu, poprowadzi do wybranego pokoju w urzędzie lub szpitalu. W tych przypadkach, dostępność jest rozumiana szerzej - to również samodzielność.

Dyskrecja i prywatność

System jest dyskretny i nie wytwarza dźwięków o ile korzystający z systemu tego nie oczekują. Jest to wyrazem przekonania, że udogodnienia nie powinny być dokuczliwe dla osób z nich nie korzystających.

ogłoszeń lub karty dań. Cechę tę mogą wykorzystać wszyscy, których troską jest aby informacja została dostarczona adresatowi. Urząd informuje obywateli, administracja osiedla – mieszkańców, opiekun zabytku – turystów, właściciel restauracji lub sklepu – potencjalnych klientów.

Kto powinien zainteresować się systemem?

Szczególnymi użytkownikami systemu są osoby z niepełnosprawnością wzroku jednak korzystać mogą z niego wszyscy o czym wspomniano wcześniej. Niezbędne jest jednak zainstalowanie i utrzymywanie systemu znaczników.

W duchu likwidacji barier oraz społecznej odpowiedzialności biznesu projekt kierowany jest do władz terenowych, administratorów obiektów użyteczności publicznej, szkół, uczelni, przedsiębiorstw komunikacji zbiorowej, przedsiębiorstw remontowo – budowlanych wielu innych odpowiedzialnych za przestrzenie publiczne.

Przykłady zastosowania (<http://www.totupoint.pl/strona.php?nazwa=galeria>)

Pomoc w odnalezieniu właściwego adresu i obsłudze domofonu

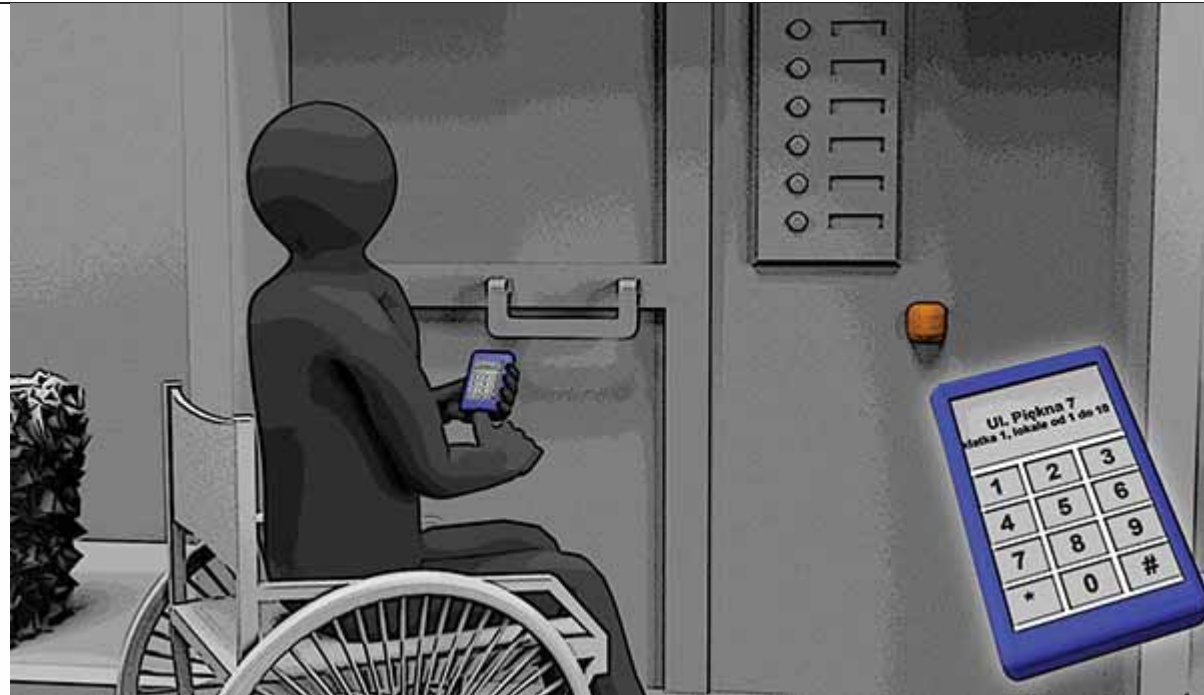

Osoba niewidoma potrzebuje dotrzeć pod znany sobie adres. Posługuje się białą laską na której zamontowany jest aktywator. Posiada również smartfon. Każdy z domofonów wielokłapkowego budynku posiada zintegrowane urządzenie – znacznik integrujący. Znacznik ten posiada możliwość uruchomienia na domofonie sygnału dźwiękowego oraz pośredniczy w wymianie informacji pomiędzy smartfonem a domofonem. Podczas przechodzenia obok znaczników aktywator z odległości na przykład 5 metrów uruchamia za pomocą znaczników sygnał dźwiękowy w domofonach dzięki czemu możliwe jest zlokalizowanie ich słuchem. Jednocześnie smartfon pobiera ze znacznika i wyświetla na ekranie dane adresowe, np. „Ul. Piękna 7, , klatka 1, lokale od 1 do 10”. Opcjonalnie wypowiada tę informację mową syntetyczną. Jednocześnie z wyświetleniem danych adresowych na ekranie smartfonu pojawia się klawiatura za pomocą której można wybrać kod przesyłany do domofonu. Osoba niewidoma uzyskuje informację adresową – poznaje swoje położenie oraz może posłużyć się domofonem bez konieczności odnalezienia go dotykiem, a więc w sposób komfortowy i higieniczny.

Analogicznie osoba niewidoma korzysta ze znaczników emitujących dane pozwalające określić jej położenie. Najprostszy znacznik informacyjny może wysłać wiadomość "Skrzyżowanie ulic Pięknej i Spokojnej, strona północno-wschodnia".

System pomaga osobom z niepełnosprawnością narządu ruchu

Osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim posiadająca smartfon może posłużyć się domofonem na odległość, co jest korzystne, gdy domofon znajduje się w miejscu trudno dostępnym lub w znacznym oddaleniu od wejścia. Jest to jeden przykład ilustrujący możliwość zdalnego posługiwania się różnymi urządzeniami. Zastosowań jest jednak znacznie więcej.

Bezdotykowa możliwość korzystania z klawiatur i przycisków rozmieszczonych w publicznej przestrzeni jest rozwiązaniem nie tylko wygodnym, ale higienicznym a przez to bezpiecznym.

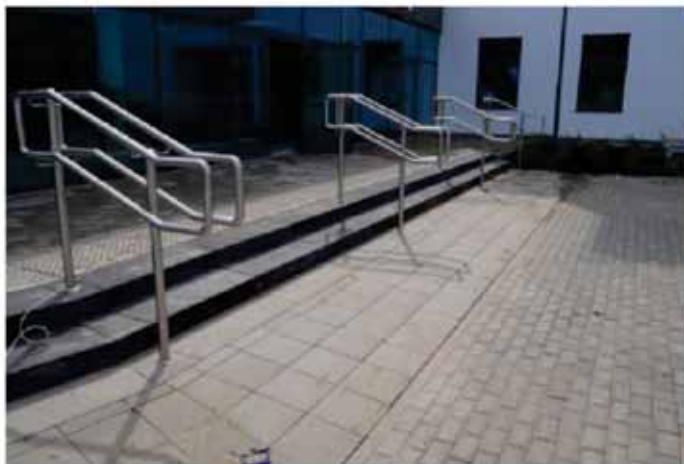
Informacja publiczna staje się dostępna dzięki systemowi TOTUPOINT

Smartfon w sposób automatyczny pobiera ze znaczników umieszczone w nich informacje i udostępnia je na ekranie. Dostępna w ten sposób staje się każda informacja. Osoba niewidoma ma możliwość poznania treści umieszczonych na przykład na urzędowych tablicach ogłoszeniowych

Dostępność Plus

Rysunek 40. Przykład naprowadzenia systemu FON na wejście główne do budynku szkoły [fot.: N. Ratajczak-Szponik].

Rysunek 42. Prawidłowo wysunięte poręcze schodów poza pierwszy i ostatni stopień [fot.: M. Wysocki].

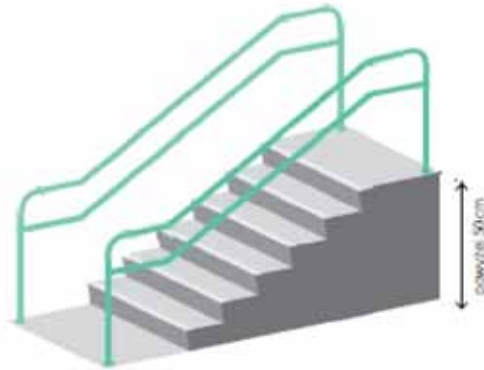
Rysunek 2. Prawidłowo wysunięte poręcze schodów poza pierwszy i ostatni stopień [fot.: M. Wysocki].

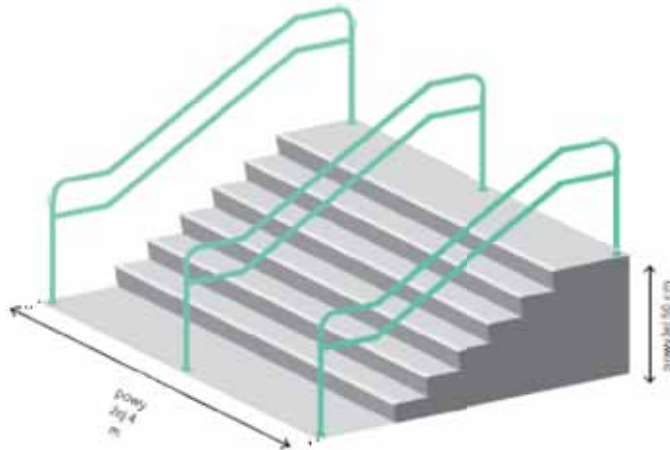

Dostępność Plus

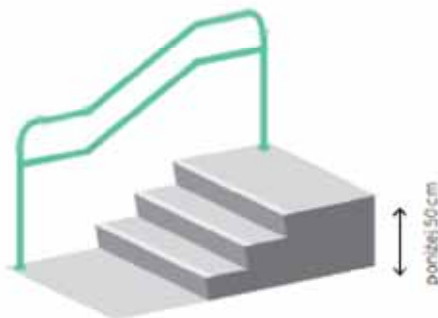
Zapewnienie poręczy przy schodach o wysokości mniejszej niż 50 cm nie jest wymagane, ale zainstalowanie przynajmniej jednej będzie korzystne dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnością ruchu.

Schody o wysokości powyżej 50 cm – poręcz po obu stronach biegu.

Schody o wysokości powyżej 50 cm i szerokości powyżej 4 m – poręcze po obu stronach oraz dodatkowa poręcz na środku biegu.

Schody o wysokości poniżej 50 cm – zalecana przynajmniej 1 poręcz.

Dostępność Plus

6	Wejście Główne	TAK	NIE
	Drzwi wejściowe do placówki 		
	Drzwi wejściowe mają w świetle ościeżnicy co najmniej szer. 0,90m i wys. 2,00m	X	
	Wysokość progu do drzwi wejściowych nie przekracza 20 mm	X	
	Drzwi wejściowe otwierają się automatycznie		X
	Otwarcie drzwi nie wymaga znacznej siły Max siła otwarcia powinna wynosić 25N	+/-	
	Przed drzwiami wejściowymi znajduje się przestrzeń manewrowa dla wózka o wymiarach 1,50 x 1,50 m, zapewniająca możliwość otwarcia drzwi i wejścia do budynku	X	
	Za drzwiami wejściowymi znajduje się przestrzeń manewrowa dla wózka o wymiarach 1,50 x 1,50 m, zapewniająca możliwość otwarcia drzwi i wejścia do budynku	X	
	Przedśionek ma długość co najmniej 1,50 m poza polem otwierania się drzwi	X	
	Czy drzwi są wykonane w przynajmniej 75 proc. powierzchni z przezroczystego materiału		X
	Przeszklenia drzwi wejściowych i innych przegród są oznaczone kontrastowo przynajmniej dwoma pasami o szerokości co najmniej 0,10 m, na wysokości 0,90-1,00 m oraz 1,30-1,40 m	brak	
	Drzwi wejściowe zostały wyposażone w duży, wygodny pochwyt	X	
	Klamka / pochwyt drzwi wejściowych jest wygodna w obsłudze, niewymagająca obrotu	X	
	Klamki/ pochwyty są skonstrastowane w stosunku do barwy drzwi Zaleca się ,aby klamki/ pochwyty były skonstrastowane w stosunku do barwy drzwi min 20LRV		X

Dostępność Plus

	Wszystkie klamki i uchwyty zamontowano na wysokości 0,80-1,10 m od poziomu posadzki	X	
	Przed drzwiami wejściowym brak kratak, wycieraczek, skrobaczek lub innych elementów wystających powyżej poziomu nawierzchni (dopuszczalne są wycieraczki systemowe, zlicowane z podłożem). Zaleca się usunięcie luźnych wycieraczek	x/-	
	Wejście jest widoczne od fasady	X	
	Budynek jest wyraźnie oznakowany tablicą informacyjną	X	
	Wszystkie domofony, dzwonki, przyciski i włączniki zamontowano na wysokości 0,80-1,10 m od poziomu posadzki	brak	
	Wszystkie domofony, dzwonki, przyciski są przystosowane do obsłużenia metodą bezwzrokową.	brak	
	Czy obiekt posiada zadaszenie nad wejściem chroniące przed opadami?	X	
	W strefie wejściowej lub bezpośrednio przy niej znajduje się plan tyflograficzny Zaleca się wykonanie i umieszczenie planu tyflograficznego. Plany powinny być umieszczane wewnątrz obiektu zaraz po wejściu do niego i powinny odzwierciedlać przestrzeń danej kondygnacji (lub wybrany jej fragment) oraz najistotniejsze jej elementy. Do planów tyflograficznych powinny prowadzić ścieżki dotykowe. Plany tyflograficzne (dotykowe) można udostępniać w postaci instalacji w budynkach (umiejscowienie i szczegóły takiego planu każdorazowo należy konsultować ze specjalistami), ale mogą to też być schematy drukowane alfabetem Braille'a, udostępniane w Punkcie Informacji. Zaletą tych ostatnich jest to, że osoba niewidoma korzystająca z danego obiektu, może zabrać taki plan do domu i zapoznać się z nim w dogodnych dla siebie warunkach. Plan obiektu powinien zawierać: <ul style="list-style-type: none"> • kolorystyczny schemat funkcjonalno-przestrzenny (oznakowanie głównych przestrzeni obsługi użytkowników); • przebieg tras dotykowych; • opisy w alfabecie Braille'a i oznaczenia wypukłe ścieżek dotykowych; • legendę opisującą wszystkie wykorzystane symbole oraz oznaczenia kolorystyczne; • oznaczenie miejsca lokalizacji osoby czytającej tzw. „jesteś tutaj” należy zaznaczyć w sposób bardzo czytelny zarówno dla osób z dysfunkcją wzroku, jak i osób widzących np. czerwone wypukłe pole. Zastosowana kolorystyka na planach musi czytelnie przedstawiać przestrzenie zamknięte obiektów oraz rozróżniać przestrzenie otwarte.		X

<p>Nie należy oznaczać przestrzeni nie mających znaczenia dla ruchu osób jak np. powierzchnie techniczne niedostępne dla osób postronnych korzystających z obiektu. Pokazane powinny być tylko przestrzenie ogólnodostępne oraz drogi komunikacji pionowej i poziomej.</p> <p>Jako warstwę z oznaczeniem dotykowym można zastosować materiał przezroczysty z tłoczeniem ścieżek i napisów dla niewidomych, a pod spodem jest nadruk w kolorze.</p> <p>Informacje dotykowe stojące powinny być przytwierdzone do posadzki w sposób trwały i uniemożliwiający przemieszczenie lub poruszanie elementu. Dolna krawędź powinna znajdować się na wysokości 90 cm, górna na wysokości 105 cm, i być nachylona pod kątem 25 stopni.</p> <p>Informacje szczegółowe w formie dotykowej (np. układ toalety wraz z wyposażeniem) powinny znaleźć się przy wejściu do danego pomieszczenia po stronie otwierania drzwi na wysokości 15 - 30 cm powyżej uchwyty otwierającego (górna krawędź tabliczki) i nie wyżej niż 140 cm od podłoża. Zaleca się opis w alfabecie Braille'a montować na półce odchylonej od pionu o 30 do 45 stopni.</p>		
--	--	--

Uwagi:

Drzwi wejściowe do budynku powinny mieć w świetle ościeżnicy co najmniej 0,90 m szerokości i 2,00 m wysokości, przy czym zaleca się, aby wszystkie drzwi otwierane ręcznie miały szerokość 0,90-1,00 m: mniejsze mogą utrudnić wjazd wózka, szersze – ze względu na swoje gabaryty – mogą być niewygodne do otworzenia. Wysokość progów drzwi wejściowych do budynku nie powinna przekraczać 0,02 m, przy czym – dla komfortu użytkowników wózków, osób z wózkami dziecięcymi oraz osób, mających problemy w poruszaniu się, zalecane są drzwi bez progów lub o progach nieprzekraczających 0,01 m. Przed drzwiami wejściowymi powinna znajdować się przestrzeń manewrowa dla wózka o wymiarach minimalnych 1,50x1,50 m. Jeśli do budynku prowadzą drzwi wahadłowe lub obrotowe, konieczne jest zapewnienie dla nich alternatywy w postaci drzwi rozwieranych lub rozsuwanych, przy czym konieczne jest, aby drzwi rozwierane miały klamkę zarówno po stronie zewnętrznej, jak i wewnętrznej. W przypadku zastosowania drzwi szklanych lub drzwi z przeszkleniami wymagane jest stosowanie szyb ze szkła bezpiecznego. Konieczne jest też oznaczenie przynajmniej dwoma pasami kontrastującymi kolorystycznie z tłem: umieszczonymi na wysokości: 1,30–1,40 m (pierwszy pas) i 0,90–1,00 m (drugi pas). Zalecane jest umieszczenie także trzeciego pasa na wysokości 0,10-0,30 m (przydatnego dla osób patrzących pod nogi). Minimalna szerokość pasów: 0,10 m. W obrębie pasów mogą być umieszczone znaki / symbole / motywy graficzne. Konieczne jest zapewnienie kontrastu pasów i tła na poziomie min. LRV=60 w każdych warunkach oświetleniowych. Zaleca się także, aby dolna krawędź przeszklonych drzwi wejściowych była zabezpieczona w sposób chroniący przed uderzeniem kołami wózka do wysokości 0,40 m (np. poprzez zastosowanie listwy do tej wysokości lub innego elementu chroniącego szkło).

Przykład oznakowania drzwi piktogramami

Dostępność Plus

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Wytczne projektowania i zastosowania drzwi z napędem

Przy projektowaniu drzwi z automatycznym napędem oraz ich zastosowaniu w konkretnym obiekcie jest szczególnie ważne ustalenie cech przewidywanego użytkownika oraz dokładnych wymagań eksploatacyjnych, co pozwala na uwzględnienie prawdopodobnego nasilenia i rodzaju ruchu pieszego, przemieszczającego się przez drzwi. Przestrzegać należy także poniżej wymienionych wytycznych.

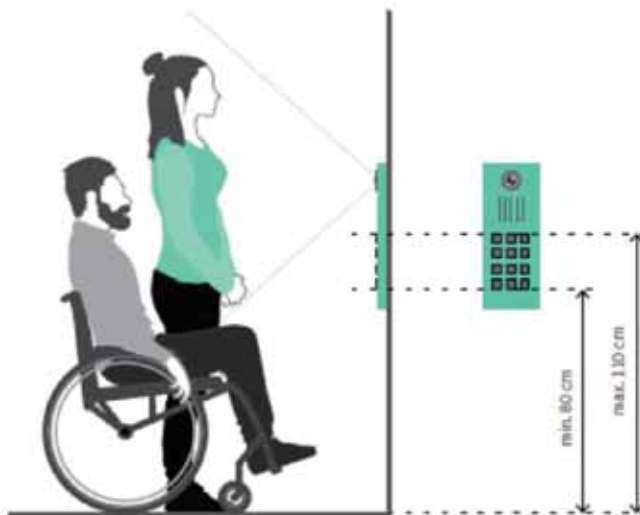
a) Drzwi powinny być usytuowane w otworach drzwiowych, które umożliwiają spełnienie przez nie następujących warunków:

- mogą być bezpiecznie instalowane, użytkowane, sprawdzane i konserwowane,
- pozwolą na uniknięcie niebezpieczeństw zgniecenia, ścięcia lub wciągnięcia podczas ruchu otwierającego lub zamykającego lub były przed nimi chronione,
- nie stanowią żadnego niedopuszczalnego zagrożenia lub niebezpieczeństwa dla użytkownika drzwi oraz jakichkolwiek osób i nie powodują niepotrzebnego uszkodzenia żadnych przedmiotów.

Dostępność Plus

- b) Powinny być zapewnione warunki dla zapobieżenia mimowolnemu odłączeniu się elementów składowych lub ich części podczas użytkowania.
- c) Napęd powinien być tak zaprojektowany, aby:
- był zdolny do poruszania i zatrzymywania skrzydła/skrzydeł drzwiowych w bezpieczny sposób, we wszystkich warunkach użytkowania,
  - zapewniał łatwość połączenia ze skrzydłem/skrzydłami oraz wszystkich urządzeń uruchamiających, zatrzymujących i zabezpieczających,
  - siły wywołane uderzeniem skrzydła drzwiowego w człowieka, były ograniczone do wartości nie stwarzających niebezpieczeństwa.
- d) Skrzydła drzwiowe nie powinny otwierać się bezpośrednio na obszar innego ruchu pieszego, prostopadłego do osi drzwi.
- e) Zaleca się stosowanie drzwi na posadzkach nie posiadających pochylenia, których powierzchnia powinna być równa, gładka i wypoziomowana. Materiał posadzki powinien posiadać właściwości przeciwpoślizgowe, a elementy mocowane w posadzkach, jak sterujące maty podłogowe, płyty progowe lub wycieraczki, powinny być zamontowane równo z poziomem posadzki.

Wysokość montażu domofonów i widoofonów. Oprócz odpowiedniego umieszczenia przycisków istotny jest zasięg kamery, mikrofonu i głośnika.

W przypadku instalacji domofonu powinien on spełniać następujące wymagania:

- posiadać potwierdzenie dźwiękowe i wizualne wybranego przycisku,
- być umieszczony w widocznym miejscu, po stronie klamki od drzwi (ale nie bezpośrednio przy niej), blisko wejścia,
- być w kontrastujących kolorach względem tła, na którym się znajduje,
- ekran domofonu powinien znajdować się nie wyżej niż 120 cm nad poziomem podłogi, a jego przyciski na wysokości 80 cm-110 cm i w odległości minimum 60 cm od narożnika wewnętrznego,
- przyciski dzwonek do drzwi powinny być odpowiednio dużej wielkości i dawać wizualny i dźwiękowy sygnał,

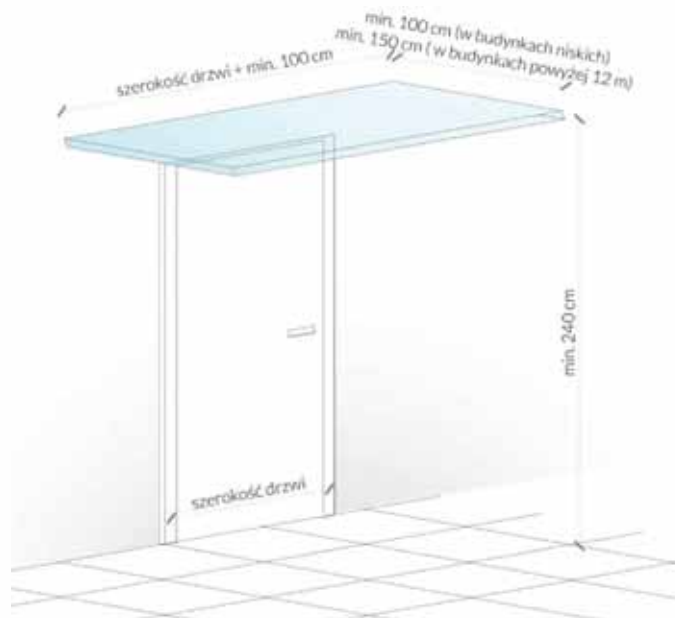
Dostępność Plus

- przyciski powinny być w kontrastujących kolorach względem panelu na którym się znajdują oraz posiadać oznaczenia dotykowe,
- należy stosować klawisze zamiast systemu dotykowego (sensorycznego), z wyraźnym oznakowaniem klawiszy cyframi wypukłymi lub zastosowaniem międzynarodowej klawiatury z wyróżnieniem dotykowym cyfry „5”,
- mikrofon powinien być na takiej wysokości, by odbierać głos osób o różnym wzroście.

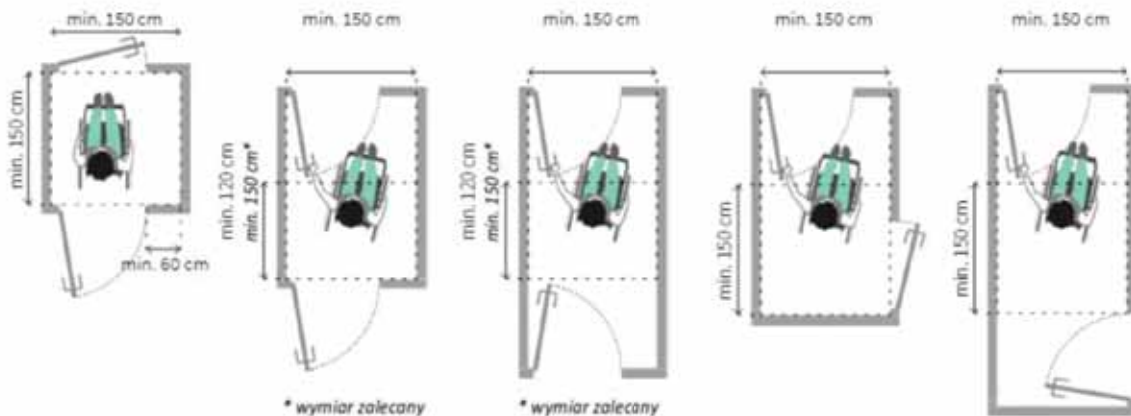
Wejście nie jest wskazane przez system oznaczeń fakturowych. Zaleca się także, aby wejście do budynku zostało zasygnalizowane pasem ostrzegawczym szerokości 50 cm ułożonym w odległości 50 cm przed drzwiami.

W budynkach użyteczności publicznej zaleca się umieszczenie tabliczek informujących o funkcji pomieszczenia w formie wizualnej oraz dotykowej (alfabet Braille'a). Informacja dotykowa powinna znajdować się na ścianie, po stronie klamki, na wysokości minimum 120 cm (dół tabliczki) i maksymalnie 160 cm (góra tabliczki), w odległości 5-10 cm od ościeżnicy drzwi (pomiar od krawędzi ościeżnicy do bliżej położonej krawędzi tabliczki).

Wejścia do budynku o wysokości powyżej dwóch kondygnacji nadziemnych, mającego pomieszczenia przeznaczone na pobyt ludzi, należy ochraniać daszkiem lub podcieniem ochronnym o szerokości o co najmniej 100 cm większej od szerokości drzwi oraz o wysięgu lub głębokości nie mniejszej niż 100 cm dla budynków niskich (czyli mających do 12 m włącznie nad poziomem terenu lub mieszkalnych o wysokości do 4 kondygnacji nadziemnych włącznie) i 150 cm w budynkach wyższych. daszki oraz stałe i ruchome osłony przeciwsłoneczne mogą być umieszczane na wysokości co najmniej 240 cm nad poziomem chodnika, z pozostawieniem nieosłoniętego pasma ruchu od strony jezdni o szerokości co najmniej 100 cm

Parametry przedziałków. Opracowanie własne na podstawie ADA. Standards for Accessible Design oraz normy ISO 21542:2011¹⁵.

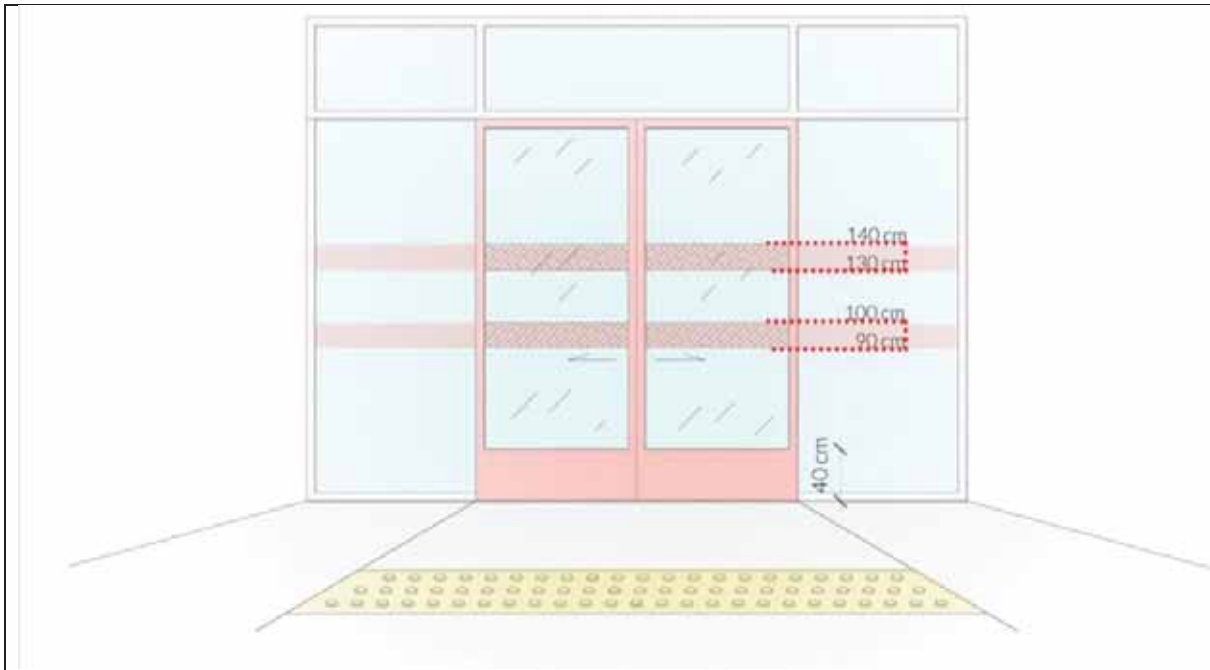
Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Drzwi i przegrody szklane

Wymagania/zalecenia:

- należy unikać stosowania szkła posrebrzonego lub bardzo refleksyjnego, a jakiegokolwiek wolnostojące krawędzie szklanych ekranów powinny mieć krawędź oznakowaną pasem ostrzegawczym kontrastującym z otoczeniem,
- szklane przegrody i drzwi należy oznaczyć dwoma pasami umieszczonymi na wysokości od 130 cm do 140 cm (pierwszy pas) i od 90 cm do 100 cm (drugi pas) o kontraście LRV=60,
- zaleca się umieszczenie dodatkowego pasa kontrastowego na wysokości 10 – 30 cm (przydatnego dla osób patrzących pod nogi),
- zaleca się, aby dolna krawędź przeszklonych drzwi wejściowych była zabezpieczona w sposób chroniący przed uderzeniem kołami wózka do wysokości 40 cm (np. poprzez zastosowanie listwy do tej wysokości lub innego elementu chroniącego szkło),
- ościeżnice drzwi oraz ich powierzchnie należy skonstrastować z kolorem ściany, w której się znajdują.

PLANY TYFLOGRAFICZNE

Plany powinny być umieszczane wewnątrz obiektu zaraz po wejściu do niego i powinny odzwierciedlać przestrzeń danej kondygnacji (lub wybrany jej fragment) oraz najistotniejsze jej elementy. Do planów tyflograficznych powinny prowadzić ścieżki dotykowe.

Plany tyflograficzne (dotykowe) można udostępniać w postaci instalacji w budynkach (umieszczenie i szczegóły takiego planu każdorazowo należy konsultować ze specjalistami), ale mogą to też być schematy drukowane alfabetem Braille'a, udostępniane w Punkcie Informacji. Zaletą tych ostatnich jest to, że osoba niewidoma korzystająca z danego obiektu, może zabrać taki plan do domu i zapoznać się z nim w dogodnych dla siebie warunkach.

Plan obiektu powinien zawierać:

- kolorystyczny schemat funkcjonalno-przestrzenny (oznakowanie głównych przestrzeni obsługi użytkowników);
- przebieg tras dotykowych;
- opisy w alfabecie Braille'a i oznaczenia wypukłe ścieżek dotykowych;
- legendę opisującą wszystkie wykorzystane symbole oraz oznaczenia kolorystyczne;
- oznaczenie miejsca lokalizacji osoby czytającej tzw. „jesteś tutaj” należy zaznaczyć w sposób bardzo czytelny zarówno dla osób z dysfunkcją wzroku, jak i osób widzących np. czerwone wypukłe pole.

Zastosowana kolorystyka na planach musi czytelnie przedstawiać przestrzenie zamknięte obiektów oraz rozróżniać przestrzenie otwarte.

Nie należy oznaczać przestrzeni nie mających znaczenia dla ruchu osób jak np. powierzchnie techniczne niedostępne dla osób postronnych korzystających z obiektu. Pokazane powinny być tylko przestrzenie ogólnodostępne oraz drogi komunikacji pionowej i poziomej.

Dostępność Plus

Jako warstwę z oznaczeniem dotykowym można zastosować materiał przezroczysty z tłoczeniem ścieżek i napisów dla niewidomych, a pod spodem jest nadruk w kolorze.

Informacje dotykowe stojące powinny być przytwierdzone do posadzki w sposób trwały i uniemożliwiający przemieszczenie lub poruszanie elementu. Dolna krawędź powinna znajdować się na wysokości 90 cm, górna na wysokości 105 cm, i być nachylona pod kątem 25 stopni.

Informacje szczegółowe w formie dotykowej (np. układ toalety wraz z wyposażeniem) powinny znaleźć się przy wejściu do danego pomieszczenia po stronie otwierania drzwi na wysokości 15 - 30 cm powyżej uchwytu otwierającego (górna krawędź tabliczki) i nie wyżej niż 140 cm od podłoża. Zaleca się opis w alfabecie Braille'a montować na półce odchylonej od pionu o 30 do 45 stopni.

Plan tyflograficzny.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Dostępność Plus

Źródło: <https://yourway.szansadlaniewidomych.org/location/265>

	Pochylnia zewnętrzna - brak	TAK	NIE																					
	<p>Nachylenie pochylni jest zgodne z przepisami prawa</p> <p>Maksymalne dopuszczalne nachylenie pochylni ilustruje tabela.</p> <table border="1"><thead><tr><th>Różnica wysokości</th><th>Obecność zadaszania</th><th>Maksymalne dopuszczalne nachylenie</th></tr></thead><tbody><tr><td>do 15 cm</td><td>brak zadaszania</td><td>maksymalnie 15%</td></tr><tr><td>od 16 cm do 50 cm</td><td>brak zadaszania</td><td>maksymalnie 8%</td></tr><tr><td>powyżej 50 cm</td><td>brak zadaszania</td><td>maksymalnie 6%</td></tr><tr><td>do 15 cm</td><td>zadaszenie</td><td>maksymalnie 15%</td></tr><tr><td>od 16 cm do 50 cm</td><td>zadaszenie</td><td>maksymalnie 10%</td></tr><tr><td>powyżej 50 cm</td><td>zadaszenie</td><td>maksymalnie 8%</td></tr></tbody></table>	Różnica wysokości	Obecność zadaszania	Maksymalne dopuszczalne nachylenie	do 15 cm	brak zadaszania	maksymalnie 15%	od 16 cm do 50 cm	brak zadaszania	maksymalnie 8%	powyżej 50 cm	brak zadaszania	maksymalnie 6%	do 15 cm	zadaszenie	maksymalnie 15%	od 16 cm do 50 cm	zadaszenie	maksymalnie 10%	powyżej 50 cm	zadaszenie	maksymalnie 8%		
Różnica wysokości	Obecność zadaszania	Maksymalne dopuszczalne nachylenie																						
do 15 cm	brak zadaszania	maksymalnie 15%																						
od 16 cm do 50 cm	brak zadaszania	maksymalnie 8%																						
powyżej 50 cm	brak zadaszania	maksymalnie 6%																						
do 15 cm	zadaszenie	maksymalnie 15%																						
od 16 cm do 50 cm	zadaszenie	maksymalnie 10%																						
powyżej 50 cm	zadaszenie	maksymalnie 8%																						
	Szerokość pochylni wynosi co najmniej 1,20 m																							
	Długość pojedynczego biegu nie przekracza 9,00 m																							
	Pochylnia posiada krawężniki o wysokości co najmniej 70 mm																							
	Poręcze zainstalowane są na wysokości 0,90 m i 0,75 m od poziomu pochylni (mierzonych do krawędzi górnej pochywu)																							
	Pochwyty zostały przedłużone o 0,30 m poza długość pochylni																							
	Pochwyty zostały zakończone w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie (zaokrąglone / wywinięte w dół)																							
	Pochwyty mają kolor skonstrastowany względem otoczenia																							
	Przekrój poprzeczny pochwyty ma kształt koła albo elipsy o średnicy od 3,5 cm do 4,5 cm. Pochwyty są oddalone o minimum 5 cm od elementów towarzyszących pochylni, np. ścian. Odległość między pochwykami wynosi od 100 cm do 110 cm. Ich nachylenie jest równoległe do płaszczyzny pochylni.																							
	Poręcze są wykonane w taki sposób, aby pochwyty dłonią był pewny i umożliwił swobodne przesuwanie dłoni wzdłuż po poręczu																							
	Na końcach poręczy są oznaczenia dotykowych, które są dodatkową informacją dla osób niewidomych																							
	Nawierzchnia pochylni jest twarda, równa i antypoślizgowa (o klasie poślizgowej minimum R11).																							
	Żadne elementy nie zawężają szerokości pochylni (roślinność, elementy budynku)																							
	Przed początkiem i za końcem pochylni znajduje się przestrzeń manewrowa o wymiarach co najmniej 1,50 x 1,50 m																							

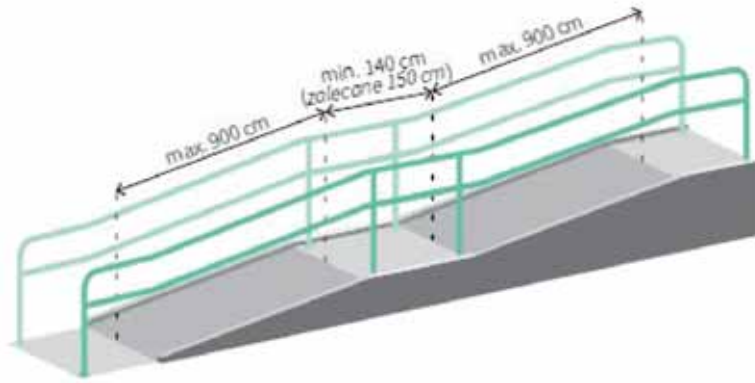
Dostępność Plus

W odległości 50 cm przed początkiem i końcem pochylni zastosowano fakturę ostrzegawczą o szerokości minimum 40 cm i maksimum 60 cm (na całej szerokości pochylni).	
Nawierzchnia pochylni jest równomiernie i wystarczająco oświetlona (minimum 30 lx)	
<p>The diagram illustrates the technical specifications for a ramp. It includes a side view and a top view. Key dimensions and components are labeled as follows:</p> <ul style="list-style-type: none"> Side View: Shows a ramp with a height of ≥ 150 cm. The top edge features a handrail (POCHWYT) and a curb (COKÓL/KRAWĘŻNIK) with a height of $h \geq 7$ cm. The ramp length is ≤ 900 cm. A safety strip is shown at the start and end, with a width of ≥ 30 cm. Top View: Shows the ramp's width and length. The width is $\geq 120 \times 140$ cm or $\geq 150 \times 150$ cm. The ramp length is ≥ 150 cm. The curb height is $h \geq 7$ cm. The safety strip width is ≥ 30 cm.	

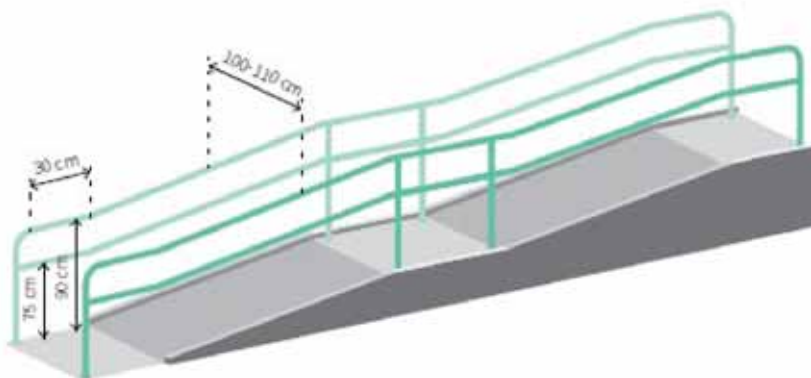
UWAGI:

W przypadku zastosowania pochylni, wymagana jest pochylnia o minimalnej szerokości 1,20 m¹², z poręczami w odstępie 1,10-1,00 m, przedłużonymi o 0,30 m poza początek i koniec biegu pochylni stopnia i zakończonymi w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie – konieczne jest wywinięcie ich końców w dół i oznaczenie kolorem kontrastującym. Maksymalne odpuszczalne nachylenie pochylni określa Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. 2002 nr 75 poz. 690z późn. zm.), przy czym każdorazowo zaleca się stosowanie najniższych możliwych spadków. Pochylnia powinna zostać wyposażona w krawężniki (lub rozwiązanie alternatywne, zapobiegające zsunięciu się kół wózka) o wysokości 0,07 m.

Długość biegów i spoczników.

Rozmieszczenie poręczy przy pochylni.

Poniżej doprecyzowano wymagane parametry techniczno-użytkowe poręczy i balustrad:

- przy balustradach lub ścianach przyległych do pochylni oraz przy schodach należy stosować obustronne poręcze;
- poręcz powinna być dwururowa o wysokości rur ok. 0,75 m i 0,90 m;
- średnica poręczy powinna mieścić się w przedziale 0,035 – 0,045 m;
- wymagany przekrój poręczy to koło lub elipsa;
- poręcze instalowane blisko ścian lub innych przegród muszą być od nich odsunięte na minimum 0,050 m;
- elementy montażowe należy umieszczać pod poręczami w celu zapewnienia wygodnego chwytu na całej długości;
- poręcze muszą być pozbawione ostrych zakończeń;
- poręcze powinny być wysunięte w poziomie na odległość minimum 0,30 m przed pierwszym i ostatnim stopniem schodów oraz przed początkiem i za końcem pochylni;
- poręcze nie powinny wchodzić w światło skrajni ciągu komunikacji wewnętrznej. Jeżeli nie jest to możliwe, ich końce powinny być zawinięte w dół i oznaczone kontrastem barwnym w oparciu o skalę LRV (min. 50% - zalecane 70%) otoczenia;
- poręcze powinny być wykonane z materiałów o nieśliskiej powierzchni;
- na poręczach przy schodach i pochylniach należy umieszczać informację pismem Braille'a
- wskazującą dokąd prowadzą schody/pochylnia; informacja wykonana w piśmie Braille'a powinna być krótka i zawierać podstawowe informacje dot. miejsca jako punktu orientacji przestrzennej.

Nachylenie pochylni według rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie

Dostępność Plus

Różnica wysokości	Maksymalne nachylenie wewnątrz lub pod nachylenie zadaszeniem	Maksymalne nachylenie na zewnątrz, bez zadaszenia
do 15 cm	15% 15%	
15–50 cm	10% 8%	
powyżej 50 cm	8% 6%	

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

4	STREFA WEJŚCIOWA DO BUDYNKU – Wejście boczne	TAK	NIE
			
	<p>Ciąg pieszy prowadzący do budynku ma szerokość co najmniej 1,50 m</p> <p>Zaleca się modernizację ciągu pieszego, aby osiągnąć ciągłość chodnika</p>		X
	<p>Ciąg pieszy prowadzący do budynku ma szerokość pozwalającą na wygodne minięcie się dwóch wózków (min. 1,80 m)</p> <p>Zaleca się modernizację ciągu pieszego, aby osiągnąć ciągłość chodnika</p>		X
	<p>Ciąg pieszy prowadzący do budynku posiada oznaczenia fakturowe (pas prowadzący, fakturę ostrzegawczą) lub oznaczenia kolorystyczne</p> <p>Zaleca się, aby ciąg pieszy prowadzący do budynku posiadał oznaczenia fakturowe (pas prowadzący, fakturę ostrzegawczą) lub oznaczenia kolorystyczne</p>		X

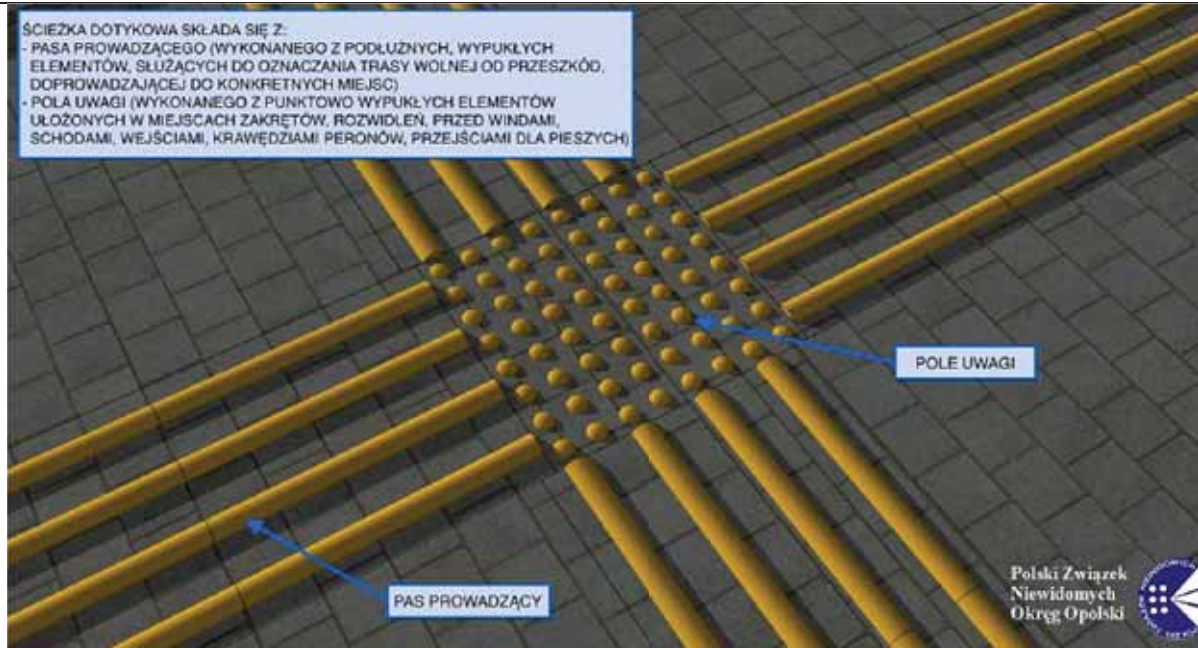
Dostępność Plus

W obrębie dojścia do budynku brak barier architektonicznych (wysokich krawężników, stopni, uskoków - dopuszczalne do 20 mm) Zaleca się obniżenie krawężników do poziomu >20mm		X
Nawierzchnia ciągu pieszego prowadzącego do budynku jest w dobrym stanie technicznym (brak ubytków, nierówności nawierzchni)	x/-	
Nawierzchnia ciągu pieszego ma właściwości antypoślizgowe	x/-	
Wszystkie furtki i bramy prowadzące do budynku mają szerokość co najmniej 0,90 m	brak	
Wejście do budynku jest łatwe do odnalezienia i urządzone w sposób przewidywalny, bez przeszkód (można je uznać za dostępne dla OzN wzroku)		X
Budynek jest czytelnie oznakowany (tablicą informacyjną lub w inny sposób) Zaleca się oznakowanie drzwi		X
Do budynku prowadzą oznaczenia / drogowaskazy Zaleca się instalację drogowaskazów do budynku pionowych lub poziomych		X
Wejścia są wystarczająco dobrze oświetlone	X	
Przynajmniej jedno z wejść do budynku zapewnia dostęp OzN	X	
Wszystkie kratki odwodnieniowe i inne ażurowe elementy w nawierzchni mają rozstaw / średnicę oczek nie większe niż 20 mm Zaleca się usunięcie luźnych wycieraczek	+/-	
Dostęp do budynku zapewniają: Pochylnia	X	
wejście z poziomu terenu (bez zmian wysokości)		X
podnośnik		X
dźwig osobowy		X
Uwagi: Zaleca się w przestrzeni ruchu pieszego umieszczenie ścieżek dotykowych i pól uwagi dla niewidomych lub zastosowanie alternatywnego rozwiązania dźwiękowego opisu przestrzeni .		

Dostępność Plus

Bezpieczna i wygodna w użytkowaniu przestrzeń ruchu pieszego powinna uwzględniać podstawowe parametry ergonomiczne użytkowników. Należy zapewnić minimalną szerokość dojścia do budynku równą 1,50 m, przy czym rekomenduje się minimalną szerokość chodnika równą 1,80 m (wystarczającą dla wygodnego minięcia się dwóch osób). Konieczne jest zapewnienie przestrzeni wolnej od barier architektonicznych oraz utrzymanie ciągu komunikacyjnego w dobrym stanie technicznym – bez nierówności i ubytków. W przypadku ciągu pieszego o szerokości mniejszej niż 1,80 m zalecane jest stosowanie lokalnych poszerzeń w odległości maksymalnej 25 m, o minimalnych wymiarach 1,80 m szerokości i 1,50 m długości (zalecane jest 2,00 m długości)

Zaleca się w przestrzeni ruchu pieszego umieszczenie ścieżek dotykowych i pól uwagi dla niewidomych.

Rysunek 43. Przykład wyróżniania strefy wejściowej: A - zmiana materiału na elewacji, B- podcień budynku, C - wywyższenie części budynku [rys. N. Ratajczak-Szponik].

Dostępność Plus

--

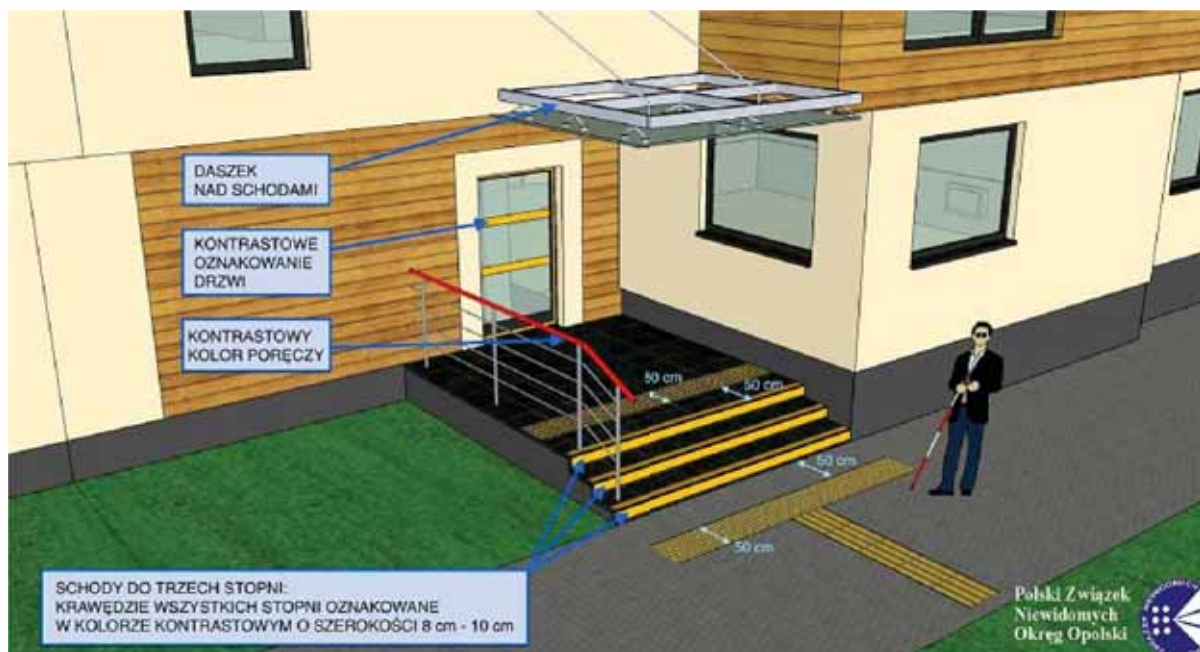
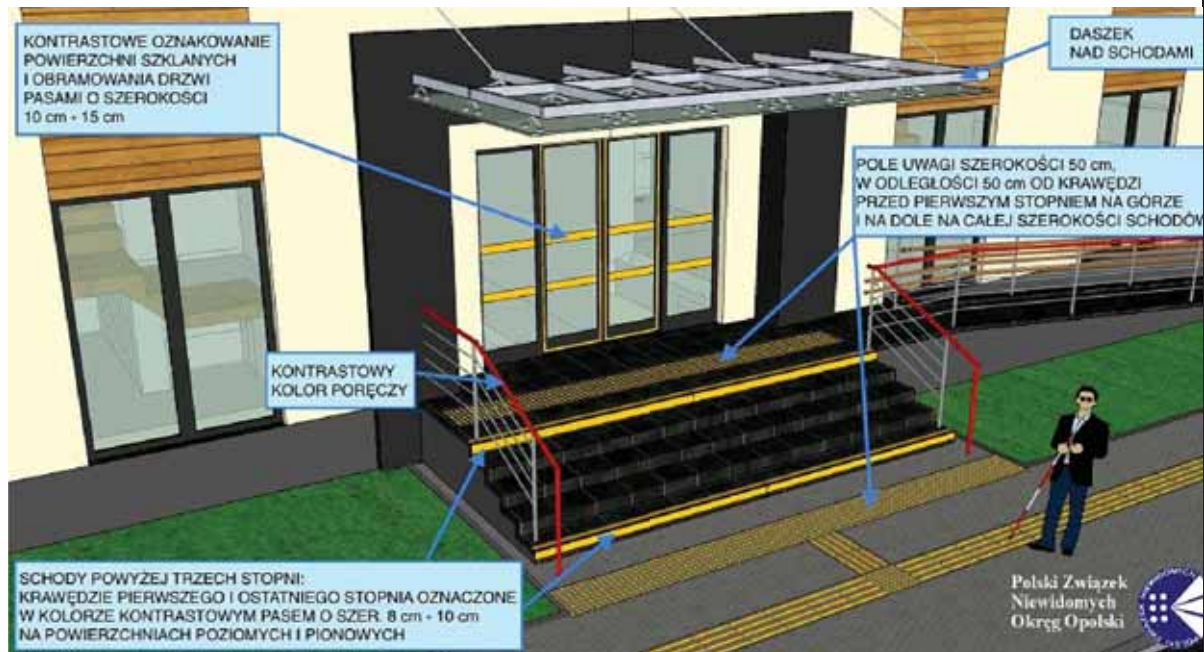
5	Wejście boczne	TAK	NIE
	Schody zewnętrzne	brak	
	Schody prowadzone są w linii prostej (nie są to schody zabiegowe, wachlarzowe)		
	Ilość stopni w biegu nie przekracza 10		
	Szerokość użytkowa biegu wynosi co najmniej 1,20 m		
	Wszystkie stopnie w biegu mają taką samą szerokość i wysokość		
	Wysokość stopnia nie przekracza 0,15 m		
	Szerokość stopnia wynosi co najmniej 0,35 m		
	Schody wyposażone są w obustronne poręcze		
	Poręcze zainstalowane są na dwóch wysokościach		
	W przypadku schodów o szerokości biegu powyżej 4 m schody wyposażone są w balustradę pośrednią		
	Poręcze są skonstruowane kolorystycznie w stosunku do tła (łatwe do zauważenia)		
	Poręcze przy schodach, przed ich początkiem i na końcu są przedłużone o 0,30 m		
	Poręcze są wygodne w użytkowaniu (średnica 35-45 mm i kształt pochwyty)		
	Pochwyty zostały zakończone w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie (zaokrąglone / wywinięte w dół)		
	Odległość pochwyty poręczy od ściany lub innych elementów wynosi min. 50 mm		
	Schody są oznaczone kontrastowo (pierwszy i ostatni stopień)		
	Schody oznaczone są za pomocą faktury ostrzegawczej (pas ostrzegawczy w odległości 0,50 m przed pierwszym stopniem)		
	Schody nie są ażurowe		

Dostępność Plus

	Stopnie schodów pozbawione są nosków		
	Podnośnik, platforma		

Uwagi

W przypadku zastosowania schodów zewnętrznych konieczne jest zapewnienie minimalnej szerokości biegu równej 1,20 m (przy czym według przepisów prawa wymagana jest szerokość nie mniejsza niż szerokość schodów wewnętrznych w budynku(Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. 2002 nr 75 poz. 690z późn. zm.), § 68). Przy szerokości biegu schodów powyżej 4,00 m wymagane jest zastosowanie dodatkowej balustrady pośredniej. W jednym biegu schodów

Dostępność Plus

zewnętrznych może znajdować się od 3 do 10 stopni – w przypadku większej liczby stopni w biegu wymagane jest stosowanie spoczników. Minimalna szerokość użytkowa spocznika: 1,50 m, maksymalne dopuszczalne nachylenie jego płaszczyzny: 2%. Wysokość i szerokość stopni schodów zewnętrznych określa wzór $2h+s=0,60-0,65$ m, gdzie: h – wysokość stopnia, s – szerokość stopnia. Wszystkie stopnie w biegu muszą mieć taką samą szerokość i wysokość – minimalna szerokość stopnia: 0,35 m, maksymalna wysokość stopnia schodów zewnętrznych: 0,15 m. Konieczne jest wyposażenie schodów zewnętrznych w poręcze, przedłużone o 0,30 m poza krawędź pierwszego i ostatniego stopnia i zakończone w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie – konieczne jest wywiniecie ich końców w dół. Rekomenduje się również skonstrastowanie koloru pochwytu poręczy z kolorem tła (LRV min. 30). Zalecane jest montowanie poręczy schodów na dwóch wysokościach: wymaganej dla danego typu budynku (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. 2002 nr 75 poz. 690z późn. zm.), § 298), oraz dodatkowej: 0,75 m. Krawędzie pierwszego i ostatniego stopnia każdego biegu schodów należy oznaczyć pasami w jednolitym, skonstrastowanym z tłem kolorze, znajdującymi się na powierzchni pionowej i poziomej stopnia. W przypadku biegu o trzech stopniach konieczne jest oznaczenie każdego z nich.

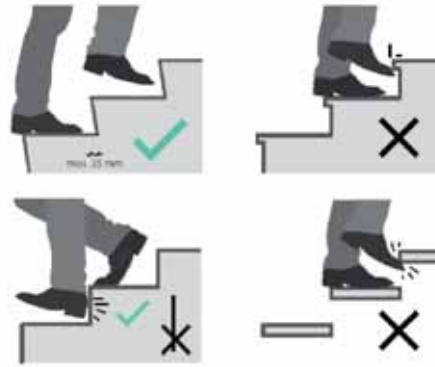
Poniżej doprecyzowano wymagane parametry techniczno-użytkowe poręczy i balustrad:

- przy balustradach lub ścianach przyległych przy schodach należy stosować obustronne poręcze;
- poręcz powinna być dwururowa o wysokości rur ok. 0,75 m i 0,90 m;
- średnica poręczy powinna mieścić się w przedziale 0,035 – 0,045 m;
- wymagany przekrój poręczy to koło lub elipsa;
- poręcze instalowane blisko ścian lub innych przegród muszą być od nich odsunięte na minimum 0,050 m;
- elementy montażowe należy umieszczać pod poręczami w celu zapewnienia wygodnego chwytu na całej długości;
- poręcze muszą być pozbawione ostrych zakończeń;
- poręcze powinny być wysunięte w poziomie na odległość minimum 0,30 m przed pierwszym i ostatnim stopniem schodów oraz przed początkiem i za końcem pochylni;
- poręcze nie powinny wchodzić w światło skrajni ciągu komunikacji wewnętrznej. Jeżeli nie jest to możliwe, ich końce powinny być zawinięte w dół i oznaczone kontrastem barwnym w oparciu o skalę LRV (min. 50% - zalecane 70%) otoczenia;
- poręcze powinny być wykonane z materiałów o nieśliskiej powierzchni;
- na poręczach przy schodach i pochylniach należy umieszczać informację pismem Braille'a wskazującą dokąd prowadzą schody; informacja wykonana w piśmie Braille'a powinna być krótka i zawierać podstawowe informacje dot. miejsca jako punktu orientacji przestrzennej.

Dostępność Plus

Różne sposoby kształtowania profilu stopni.

Dźwiękowy opis przestrzeni

Podstawowe informacje o systemie TOTUPOINT

<http://www.totupoint.pl/strona.php?nazwa=podstawy>

Przeznaczenie systemu

Znakowanie przestrzeni publicznej znacznikami TOTUPOINT jest łatwe i ekonomiczne a jednocześnie maksymalnie niezawodne i funkcjonalne. Zastosowanie najnowocześniejszej technologii bezprzewodowej komunikacji krótkiego zasięgu sprawiło, że system znaczników TOTUPOINT to najlepszy sposób rozpowszechniania informacji miejscowej, turystycznej, komercyjnej itp. Jednocześnie sprawia, że publiczna przestrzeń staje się bardziej bezpieczna dla osób z niepełnosprawnościami, szczególnie z dysfunkcją narządu wzroku. Wszystkie rozsyłane przez system informacje są dostępne również dla tej grupy użytkowników co jest wynikiem dążenia do eliminacji barier dostępności.

Korzystanie z systemu jest bezpłatne , nie wymaga połączenia z siecią Internet.

Jak korzystać z systemu

Z systemu można korzystać za pomocą smartfonu lub tabletu wyposażonego w interfejs BLE (Bluetooth Low Energy 4.0). Wskazane jest jednak, by osoby z niepełnosprawnością wzroku wyposażone były w moduł elektroniczny montowany do białej laski nazywany aktywatorem. Daje on wiele możliwości o których mowa będzie w dalszej części materiału. Warto jednak wspomnieć w tym miejscu, że wspomniany moduł umożliwia korzystanie z systemu bez konieczności posługiwania się smartfonem. Moduł WCM gwarantuje pełne wykorzystanie możliwości systemu w zakresie bezpieczeństwa oraz podstawowe w obszarze dostępności informacji.

Ponieważ nowoczesne urządzenia posiadające łącze BLE są na ogół udźwiękowione, a przez to dostępne dla osób z niepełnosprawnością wzroku to osoby te mają pełny dostęp do wszystkich usług

Dostępność Plus

jakie zapewnia system. Mając ten fakt na uwadze, znaczenie określenia „każdy użytkownik” nabiera prawdziwie pełnego znaczenia.

Jakie są znaczniki?

Znaczniki zasadniczo są urządzeniami o bardzo małych gabarytach. Są niezwykle energooszczędne co umożliwia wykonanie wersji zasilanych bateryjnie lub zasilanych energią słoneczną. Znaczniki mogą posiadać samodzielną sygnalizację alarmującą tonową lub głosową, mogą pracować samodzielnie lub być sprzężone z istniejącymi systemami na przykład z systemem sterowania uliczną sygnalizacją świetlną, elektronicznymi domofonami itp. Niezwykła łatwość instalacji znaczników oraz ich niewysoka cena przy szerokiej funkcjonalności ma zachęcać do ich powszechnego stosowania a tym samym do zwiększenia bezpieczeństwa i komfortu wszystkich użytkowników.

Bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnościami

Każda przestrzeń zawiera wiele miejsc niebezpiecznych których nie sposób wyliczyć. To od decyzji osób odpowiedzialnych za tę przestrzeń zależeć może bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnością wzroku.

Osoby posługujące się białą laską wyposażoną w moduł WCM zawsze zostaną poinformowane o niebezpieczeństwie dzięki automatycznemu uaktywnieniu znaczników bezpieczeństwa. Osoby korzystające jedynie ze smartfonów mogą taką aktywację włączyć w opcjach aplikacji jeśli taka będzie ich wola.

Dostępność

Bardzo istotnym problemem z jakim spotykają się osoby niewidome i słabowidzące jest dostępność informacji publicznej posiadającej zazwyczaj formę wizualną. System znaczników może odpowiedzieć na wszystkie pytania „gdzie to jest?”, „gdzie jestem?” lub „co to jest?”. Może wskazywać lokalizację przystanku komunikacji, wejście do urzędu lub schody przejścia podziemnego. Może podać informację o numerze linii zbliżającego się do przystanku autobusu lub tramwaju, nazwę ulicy lub dowolnego innego oznaczonego obiektu w otaczającej przestrzeni.

Moduł białej laski lub odpowiednio skonfigurowany smartfon uaktywnia wszystkie znaczniki.

Wewnątrz budynków system też znajduje zastosowanie: wskaże drogę do celu, poprowadzi do wybranego pokoju w urzędzie lub szpitalu. W tych przypadkach, dostępność jest rozumiana szerzej - to również samodzielność.

Dyskrecja i prywatność

System jest dyskretny i nie wytwarza dźwięków o ile korzystający z systemu tego nie oczekują. Jest to wyrazem przekonania, że udogodnienia nie powinny być dokuczliwe dla osób z nich nie korzystających.

ogłoszeń lub karty dań. Cechę tę mogą wykorzystać wszyscy, których troską jest aby informacja została dostarczona adresatowi. Urząd informuje obywateli, administracja osiedla – mieszkańców, opiekun zabytku – turystów, właściciel restauracji lub sklepu – potencjalnych klientów.

Kto powinien zainteresować się systemem?

Szczególnymi użytkownikami systemu są osoby z niepełnosprawnością wzroku jednak korzystać mogą z niego wszyscy o czym wspomniano wcześniej. Niezbędne jest jednak zainstalowanie i utrzymywanie systemu znaczników.

W duchu likwidacji barier oraz społecznej odpowiedzialności biznesu projekt kierowany jest do władz terenowych, administratorów obiektów użyteczności publicznej, szkół, uczelni, przedsiębiorstw komunikacji zbiorowej, przedsiębiorstw remontowo – budowlanych wielu innych odpowiedzialnych za przestrzeń publiczną.

Przykłady zastosowania (<http://www.totupoint.pl/strona.php?nazwa=galeria>)

Pomoc w odnalezieniu właściwego adresu i obsłudze domofonu

Osoba niewidoma potrzebuje dotrzeć pod znany sobie adres. Posługuje się białą laską na której zamontowany jest aktywator. Posiada również smartfon. Każdy z domofonów wieloklapkowego budynku posiada zintegrowane urządzenie – znacznik integrujący. Znacznik ten posiada możliwość uruchomienia na domofonie sygnału dźwiękowego oraz pośredniczy w wymianie informacji pomiędzy smartfonem a domofonem. Podczas przechodzenia obok znaczników aktywator z odległości na przykład 5 metrów uruchamia za pomocą znaczników sygnał dźwiękowy w domofonach dzięki czemu możliwe jest zlokalizowanie ich słuchem. Jednocześnie smartfon pobiera ze znacznika i wyświetla na ekranie dane adresowe, np. „Ul. Piękna7, , klatka 1, lokale od 1 do 10”. Opcjonalnie wypowiada tę informację mową syntetyczną. Jednocześnie z wyświetleniem danych adresowych na ekranie smartfonu pojawia się klawiatura za pomocą której można wybrać kod przesyłany do domofonu.

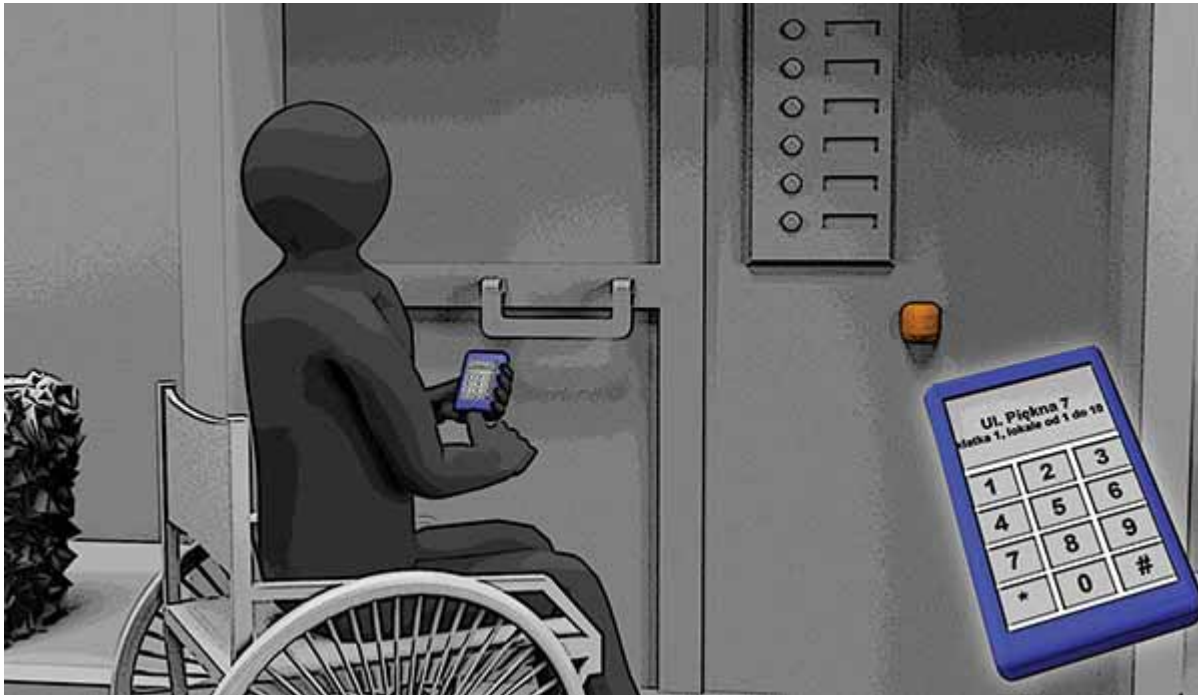

Dostępność Plus

Osoba niewidoma uzyskuje informację adresową – poznaje swoje położenie oraz może posłużyć się domofonem bez konieczności odnalezienia go dotykiem, a więc w sposób komfortowy i higieniczny.

Analogicznie osoba niewidoma korzysta ze znaczników emitujących dane pozwalające określić jej położenie. Najprostszy znacznik informacyjny może wysłać wiadomość "Skrzyżowanie ulic Pięknej i Spokojnej, strona północno-wschodnia".

System pomaga osobom z niepełnosprawnością narządu ruchu

Osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim posiadająca smartfon może posłużyć się domofonem na odległość, co jest korzystne, gdy domofon znajduje się w miejscu trudno dostępnym lub w znacznym oddaleniu od wejścia. Jest to jeden przykład ilustrujący możliwość zdalnego posługiwania się różnymi urządzeniami. Zastosowań jest jednak znacznie więcej.

Bezdotykowa możliwość korzystania z klawiatur i przycisków rozmieszczonych w publicznej przestrzeni jest rozwiązaniem nie tylko wygodnym, ale higienicznym a przez to bezpiecznym.

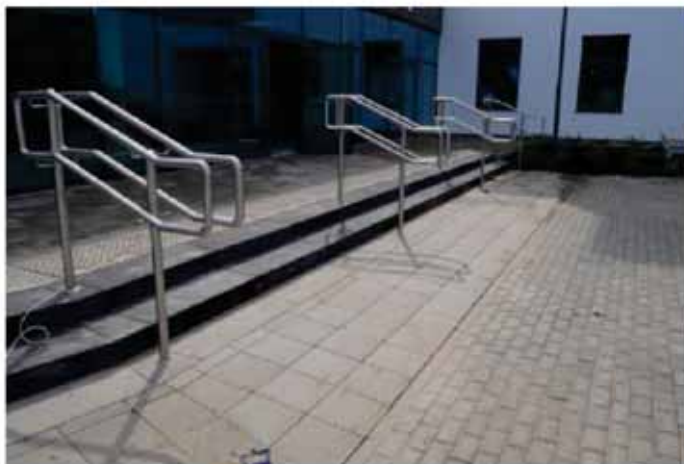
Informacja publiczna staje się dostępna dzięki systemowi TOTUPOINT

Smartfon w sposób automatyczny pobiera ze znaczników umieszczone w nich informacje i udostępnia je na ekranie. Dostępna w ten sposób staje się każda informacja. Osoba niewidoma ma możliwość poznania treści umieszczonych na przykład na urzędowych tablicach ogłoszeniowych

Rysunek 40. Przykład naprowadzenia systemu FON na wejście główne do budynku szkoły [fot.: N. Ratajczak-Szponik].

Rysunek 42. Prawidłowo wysunięte poręcze schodów poza pierwszy i ostatni stopień [fot.: M. Wysocki].

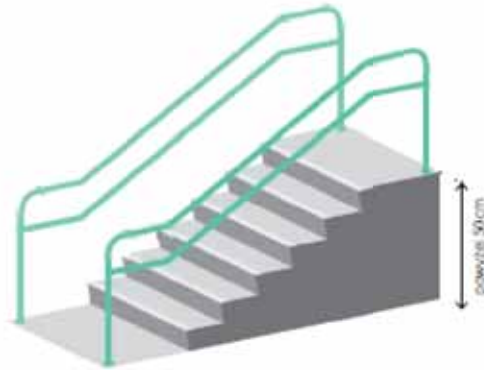

Rysunek 2. Prawidłowo wysunięte poręcze schodów poza pierwszy i ostatni stopień [fot.: M. Wysocki].

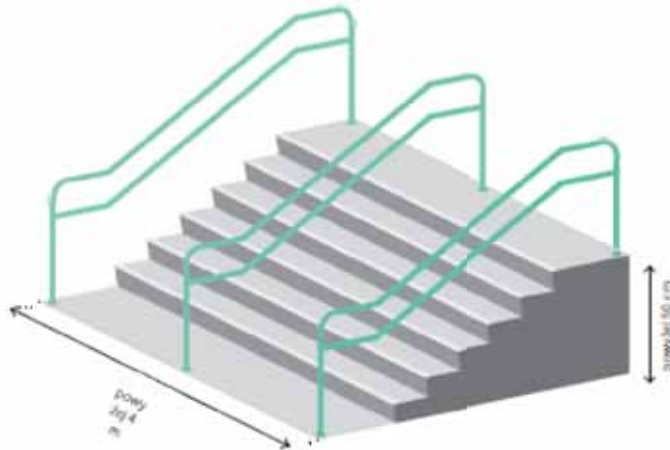

Dostępność Plus

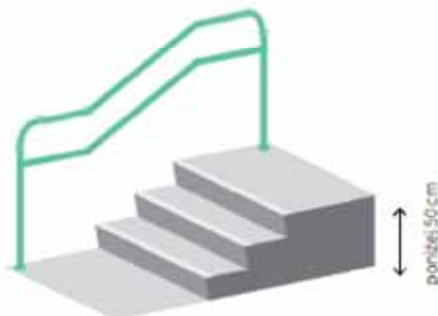
Zapewnienie poręczy przy schodach o wysokości mniejszej niż 50 cm nie jest wymagane, ale zainstalowanie przynajmniej jednej będzie korzystne dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnością ruchu.

Schody o wysokości powyżej 50 cm – poręcz po obu stronach biegu.

Schody o wysokości powyżej 50 cm i szerokości powyżej 4 m – poręcze po obu stronach oraz dodatkowa poręcz na środku biegu

Schody o wysokości poniżej 50 cm – zalecana przynajmniej 1 poręcz.

Wejście boczne	TAK	NIE
<p>Drzwi wejściowe do placówki</p> 		
<p>Drzwi wejściowe mają w świetle ościeżnicy co najmniej szer. 0,90m i wys. 2,00m</p>	X	
<p>Wysokość progu do drzwi wejściowych nie przekracza 20 mm</p> <p>Zaleca się, aby wysokość progu do drzwi wejściowych nie przekraczała 20 mm</p>		X
<p>Drzwi wejściowe otwierają się automatycznie</p>		X
<p>Otwarcie drzwi nie wymaga znacznej siły</p> <p>Zaleca się odblokowanie drzwi dla mieszkańców, aby ułatwić ewakuację OzN</p>	X/-	
<p>Przed drzwiami wejściowymi znajduje się przestrzeń manewrowa dla wózka o wymiarach 1,50 x 1,50 m, zapewniająca możliwość otwarcia drzwi i wejścia do budynku</p>	X	
<p>Za drzwiami wejściowymi znajduje się przestrzeń manewrowa dla wózka o wymiarach 1,50 x 1,50 m, zapewniająca możliwość otwarcia drzwi i wejścia do budynku</p>	X	
<p>Przedśionek ma długość co najmniej 1,50 m poza polem otwierania się drzwi</p>	X	
<p>Czy drzwi są wykonane w przynajmniej 75 proc. powierzchni z przezroczystego materiału</p>		X

Dostępność Plus

Przeszklenia drzwi wejściowych i innych przegród są oznaczone kontrastowo przynajmniej dwoma pasami o szerokości co najmniej 0,10 m, na wysokości 0,90-1,00 m oraz 1,30-1,40 m	brak	
Drzwi wejściowe zostały wyposażone w duży, wygodny pochwyt	X	
Klamka / pochwyt drzwi wejściowych jest wygodna w obsłudze, niewymagająca obrotu	X	
Klamki/ pochwyty są skontrastowane w stosunku do barwy drzwi Zaleca się, aby pochwyt był skontrastowany w stosunku do barwy drzwi min 20 LRV		X
Wszystkie klamki i uchwyty zamontowano na wysokości 0,80-1,10 m od poziomu posadzki	X	
Przed drzwiami wejściowym brak kratek, wycieraczek, skrobaczek lub innych elementów wystających powyżej poziomu nawierzchni (dopuszczalne są wycieraczki systemowe, zlicowane z podłożem).	X	
Wejście jest widoczne od fasady	X	
Budynek jest wyraźnie oznakowany tablicą informacyjną Zaleca się oznakowanie wejścia		X
Wszystkie domofony, dzwonki, przyciski i włączniki zamontowano na wysokości 0,80-1,10 m od poziomu posadzki	brak	
Wszystkie domofony, dzwonki, przyciski są przystosowane do obsłużenia metodą bezwzrokową.	brak	
Czy obiekt posiada zadaszenie nad wejściem chroniące przed opadami?	X	
W strefie wejściowej lub bezpośrednio przy niej znajduje się plan tyflograficzny		X

Uwagi:

Drzwi wejściowe do budynku powinny mieć w świetle ościeżnicy co najmniej 0,90 m szerokości i 2,00 m wysokości, przy czym zaleca się, aby wszystkie drzwi otwierane ręcznie miały szerokość 0,90-1,00 m: mniejsze mogą utrudnić wjazd wózka, szersze – ze względu na swoje gabaryty – mogą być niewygodne do otworzenia. Wysokość progów drzwi wejściowych do budynku nie powinna przekraczać 0,02 m, przy czym – dla komfortu użytkowników wózków, osób z wózkami dziecięcymi oraz osób, mających problemy w poruszaniu się, zalecane są drzwi bez progów lub o progach nieprzekraczających 0,01 m. Przed drzwiami wejściowymi powinna znajdować się przestrzeń manewrowa dla wózka o wymiarach minimalnych 1,50x1,50 m. Jeśli do budynku prowadzą drzwi

Dostępność Plus

wahadłowe lub obrotowe, konieczne jest zapewnienie dla nich alternatywy w postaci drzwi rozwieranych lub rozsuwanych, przy czym konieczne jest, aby drzwi rozwierane miały klamkę zarówno po stronie zewnętrznej, jak i wewnętrznej. W przypadku zastosowania drzwi szklanych lub drzwi z przeszkleniami wymagane jest stosowanie szyb ze szkła bezpiecznego. Konieczne jest też oznaczenie przynajmniej dwoma pasami kontrastującymi kolorystycznie z tłem: umieszczonymi na wysokości: 1,30–1,40 m (pierwszy pas) i 0,90–1,00 m (drugi pas). Zalecane jest umieszczenie także trzeciego pasa na wysokości 0,10-0,30 m (przydatnego dla osób patrzących pod nogi). Minimalna szerokość pasów: 0,10 m. W obrębie pasów mogą być umieszczone znaki / symbole / motywy graficzne. Konieczne jest zapewnienie kontrastu pasów i tła na poziomie min. LRV=60 w każdych warunkach oświetleniowych. Zaleca się także, aby dolna krawędź przeszklonych drzwi wejściowych była zabezpieczona w sposób chroniący przed uderzeniem kołami wózka do wysokości 0,40 m (np. poprzez zastosowanie listwy do tej wysokości lub innego elementu chroniącego szkło).

Przykład oznakowania drzwi piktogramami

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Wytuczne projektowania i zastosowania drzwi z napędem

Przy projektowaniu drzwi z automatycznym napędem oraz ich zastosowaniu w konkretnym obiekcie jest szczególnie ważne ustalenie cech przewidywanego użytkownika oraz dokładnych wymagań eksploatacyjnych, co pozwala na uwzględnienie prawdopodobnego nasilenia i rodzaju ruchu pieszego, przemieszczającego się przez drzwi. Przestrzegać należy także poniżej wymienionych wytycznych.

a) Drzwi powinny być usytuowane w otworach drzwiowych, które umożliwiają spełnienie przez nie następujących warunków:

- mogą być bezpiecznie instalowane, użytkowane, sprawdzane i konserwowane,
- pozwolą na uniknięcie niebezpieczeństw zgniecenia, ścięcia lub wciągnięcia podczas ruchu otwierającego lub zamykającego lub były przed nimi chronione,

Dostępność Plus

- nie stanowią żadnego niedopuszczalnego zagrożenia lub niebezpieczeństwa dla użytkownika drzwi oraz jakichkolwiek osób i nie powodują niepotrzebnego uszkodzenia żadnych przedmiotów.

b) Powinny być zapewnione warunki dla zapobieżenia mimowolnemu odłączeniu się elementów składowych lub ich części podczas użytkowania.

c) Napęd powinien być tak zaprojektowany, aby:

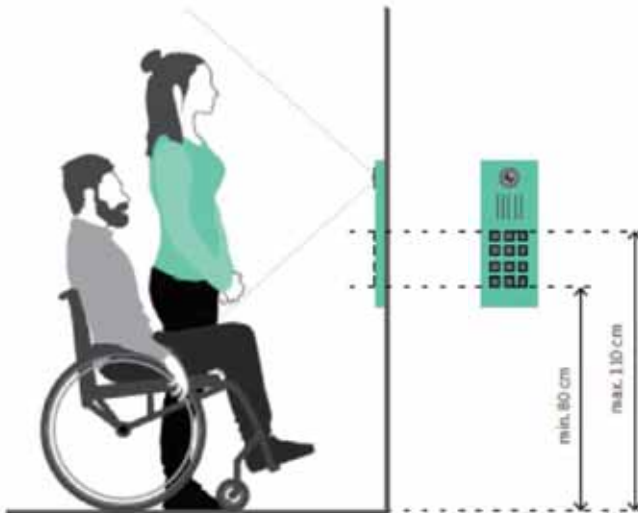
- był zdolny do poruszania i zatrzymywania skrzydła/skrzydła drzwiowych w bezpieczny sposób, we wszystkich warunkach użytkowania,

- zapewniał łatwość połączenia ze skrzydłem/skrzydłami oraz wszystkich urządzeń uruchamiających, zatrzymujących i zabezpieczających,

- siły wywołane uderzeniem skrzydła drzwiowego w człowieka, były ograniczone do wartości nie stwarzających niebezpieczeństwa.

d) Skrzydła drzwiowe nie powinny otwierać się bezpośrednio na obszar innego ruchu pieszego, prostopadłego do osi drzwi.

e) Zaleca się stosowanie drzwi na posadzkach nie posiadających pochylenia, których powierzchnia powinna być równa, gładka i wypoziomowana. Materiał posadzki powinien posiadać właściwości przeciwpoślizgowe, a elementy mocowane w posadzkach, jak sterujące maty podłogowe, płyty progowe lub wycieraczki, powinny być zamontowane równo z poziomem posadzki.

Wysokość montażu domofonów i wideofonów. Oprócz odpowiedniego umieszczenia przycisków istotny jest zasięg kamery, mikrofonu i głośnika.

W przypadku instalacji domofonu powinien on spełniać następujące wymagania:

- posiadać potwierdzenie dźwiękowe i wizualne wybranego przycisku,
- być umieszczony w widocznym miejscu, po stronie klamki od drzwi (ale nie bezpośrednio przy niej), blisko wejścia,

Dostępność Plus

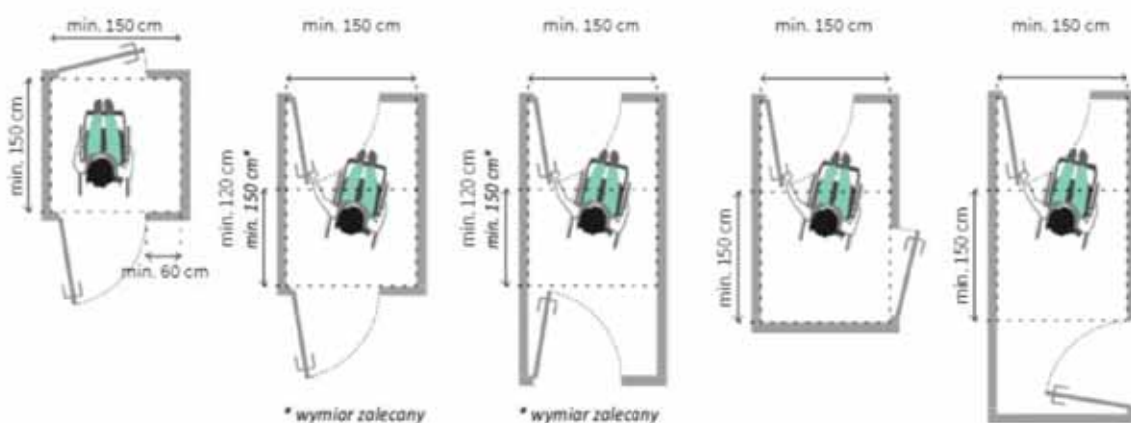
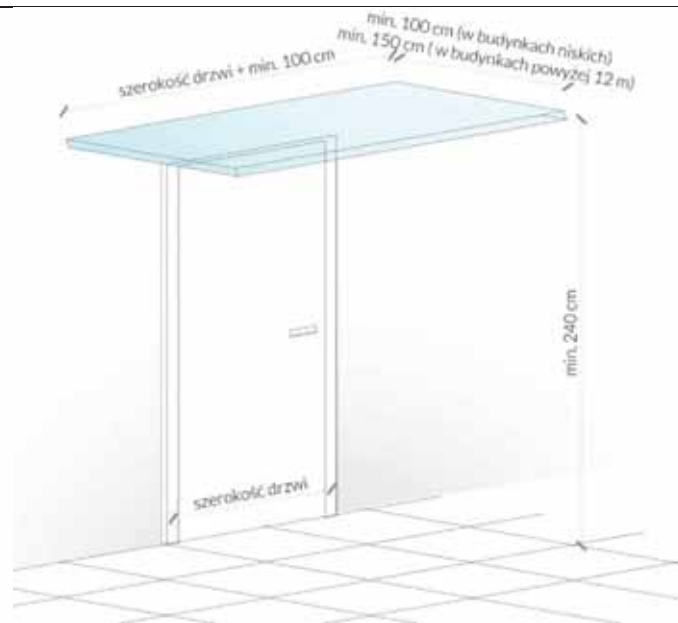
- być w kontrastujących kolorach względem tła, na którym się znajduje,
- ekran domofonu powinien znajdować się nie wyżej niż 120 cm nad poziomem podłogi, a jego przyciski na wysokości 80 cm-110 cm i w odległości minimum 60 cm od narożnika wewnętrznego,
- przyciski dzwonek do drzwi powinny być odpowiednio dużej wielkości i dawać wizualny i dźwiękowy sygnał,
- przyciski powinny być w kontrastujących kolorach względem panelu na którym się znajdują oraz posiadać oznaczenia dotykowe,
- należy stosować klawisze zamiast systemu dotykowego (sensorycznego), z wyraźnym oznakowaniem klawiszy cyframi wypukłymi lub zastosowaniem międzynarodowej klawiatury z wyróżnieniem dotykowym cyfry „5”,
- mikrofon powinien być na takiej wysokości, by odbierać głos osób o różnym wzroście.

Wejście nie jest wskazane przez system oznaczeń fakturowych. Zaleca się także, aby wejście do budynku zostało zasygnalizowane pasem ostrzegawczym szerokości 50 cm ułożonym w odległości 50 cm przed drzwiami.

W budynkach użyteczności publicznej zaleca się umieszczenie tabliczek informujących o funkcji pomieszczenia w formie wizualnej oraz dotykowej (alfabet Braille'a). Informacja dotykowa powinna znajdować się na ścianie, po stronie klamki, na wysokości minimum 120 cm (dół tabliczki) i maksymalnie 160 cm (góra tabliczki), w odległości 5-10 cm od ościeżnicy drzwi (pomiar od krawędzi ościeżnicy do bliżej położonej krawędzi tabliczki).

Wejścia do budynku o wysokości powyżej dwóch kondygnacji nadziemnych, mającego pomieszczenia przeznaczone na pobyt ludzi, należy ochraniać daszkiem lub podcieniem ochronnym o szerokości o co najmniej 100 cm większej od szerokości drzwi oraz o wysięgu lub głębokości nie mniejszej niż 100 cm dla budynków niskich (czyli mających do 12 m włącznie nad poziomem terenu lub mieszkalnych o wysokości do 4 kondygnacji nadziemnych włącznie) i 150 cm w budynkach wyższych. daszki oraz stałe i ruchome osłony przeciwsłoneczne mogą być umieszczane na wysokości co najmniej 240 cm nad poziomem chodnika, z pozostawieniem nieosłoniętego pasma ruchu od strony jezdni o szerokości co najmniej 100 cm

Dostępność Plus

Parametry przedsionków. Opracowanie własne na podstawie ADA, Standards for Accessible Design oraz normy ISO 21542:2011^{en}.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Drzwi i przegrody szklane

Wymagania/zalecenia:

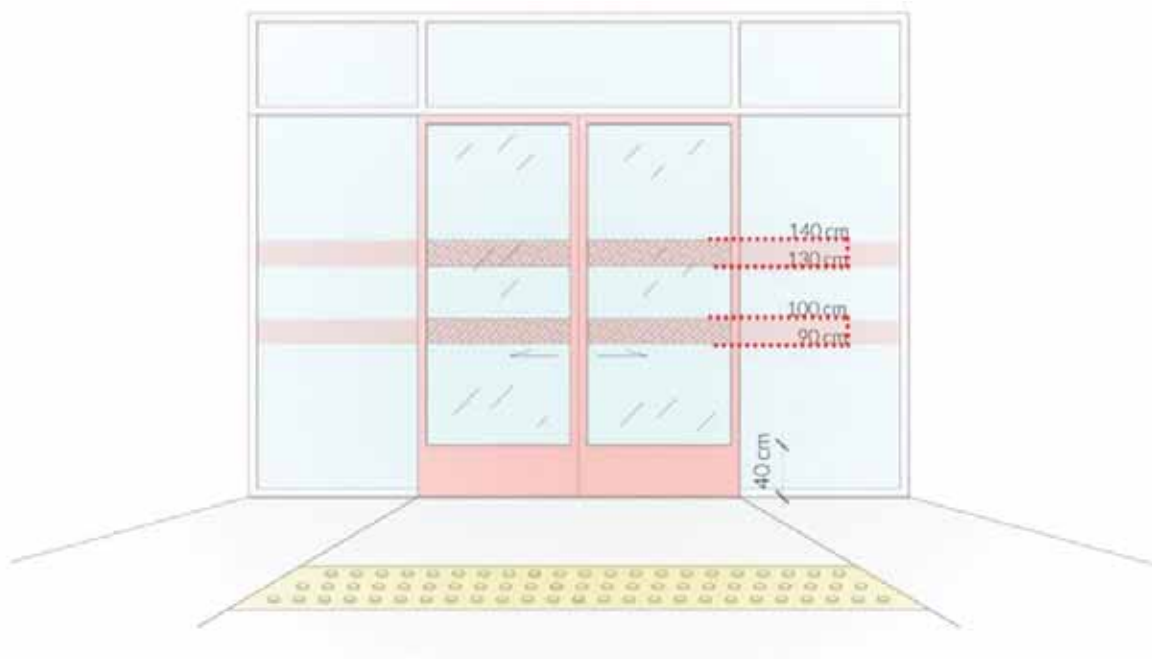
- należy unikać stosowania szkła posrebrzonego lub bardzo refleksyjnego, a jakiegokolwiek wolnostojące krawędzie szklanych ekranów powinny mieć krawędź oznakowaną pasem ostrzegawczym kontrastującym z otoczeniem,

Dostępność Plus

- szklane przegrody i drzwi należy oznaczyć dwoma pasami umieszczonymi na wysokości od 130 cm do 140 cm (pierwszy pas) i od 90 cm do 100 cm (drugi pas) o kontraście LRV=60,
- zaleca się umieszczenie dodatkowego pasa kontrastowego na wysokości 10 – 30 cm (przydatnego dla osób patrzących pod nogi),
- zaleca się, aby dolna krawędź przeszklonych drzwi wejściowych była zabezpieczona w sposób chroniący przed uderzeniem kołami wózka do wysokości 40 cm (np. poprzez zastosowanie listwy do tej wysokości lub innego elementu chroniącego szkło),
- ościeżnice drzwi oraz ich powierzchnie należy skonstrastować z kolorem ściany, w której się znajdują.

PLANY TYFLOGRAFICZNE

Plany powinny być umieszczane wewnątrz obiektu zaraz po wejściu do niego i powinny odzwierciedlać przestrzeń danej kondygnacji (lub wybrany jej fragment) oraz najistotniejsze jej elementy. Do planów tyflograficznych powinny prowadzić ścieżki dotykowe.

Plany tyflograficzne (dotykowe) można udostępniać w postaci instalacji w budynkach (umiejscowienie i szczegóły takiego planu każdorazowo należy konsultować ze specjalistami), ale mogą to też być schematy drukowane alfabetem Braille'a, udostępniane w Punkcie Informacji. Zaletą tych ostatnich jest to, że osoba niewidoma korzystająca z danego obiektu, może zabrać taki plan do domu i zapoznać się z nim w dogodnych dla siebie warunkach.

Plan obiektu powinien zawierać:

- kolorystyczny schemat funkcjonalno-przestrzenny (oznakowanie głównych przestrzeni obsługi użytkowników);
- przebieg tras dotykowych;
- opisy w alfabecie Braille'a i oznaczenia wypukłe ścieżek dotykowych;
- legendę opisującą wszystkie wykorzystane symbole oraz oznaczenia kolorystyczne;
- oznaczenie miejsca lokalizacji osoby czytającej tzw. „jesteś tutaj” należy zaznaczyć w sposób bardzo czytelny zarówno dla osób z dysfunkcją wzroku, jak i osób widzących np. czerwone wypukłe pole.

Zastosowana kolorystyka na planach musi czytelnie przedstawiać przestrzenie zamknięte obiektów oraz rozróżniać przestrzenie otwarte.

Nie należy oznaczać przestrzeni nie mających znaczenia dla ruchu osób jak np. powierzchnie techniczne niedostępne dla osób postronnych korzystających z obiektu. Pokazane powinny być tylko przestrzenie ogólnodostępne oraz drogi komunikacji pionowej i poziomej.

Jako warstwę z oznaczeniem dotykowym można zastosować materiał przezroczysty z tłoczeniem ścieżek i napisów dla niewidomych, a pod spodem jest nadruk w kolorze.

Informacje dotykowe stojące powinny być przytwierdzone do posadzki w sposób trwały i uniemożliwiający przemieszczenie lub poruszanie elementu. Dolna krawędź powinna znajdować się na wysokości 90 cm, górna na wysokości 105 cm, i być nachylona pod kątem 25 stopni.

Informacje szczegółowe w formie dotykowej (np. układ toalety wraz z wyposażeniem) powinny znaleźć się przy wejściu do danego pomieszczenia po stronie otwierania drzwi na wysokości 15 - 30 cm powyżej uchwytu otwierającego (górna krawędź tabliczki) i nie wyżej niż 140 cm od podłoża. Zaleca się opis w alfabecie Braille'a montować na półce odchylonej od pionu o 30 do 45 stopni.

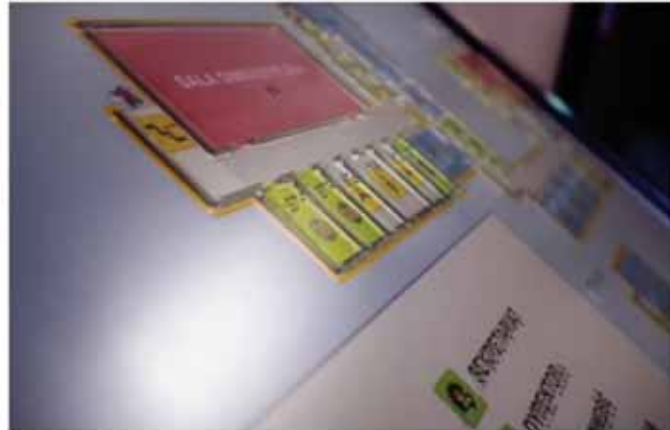

Dostępność Plus

Plan tyflograficzny.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Źródło: <https://yourway.szansadlaniewidomych.org/location/265>

Dostępność Plus

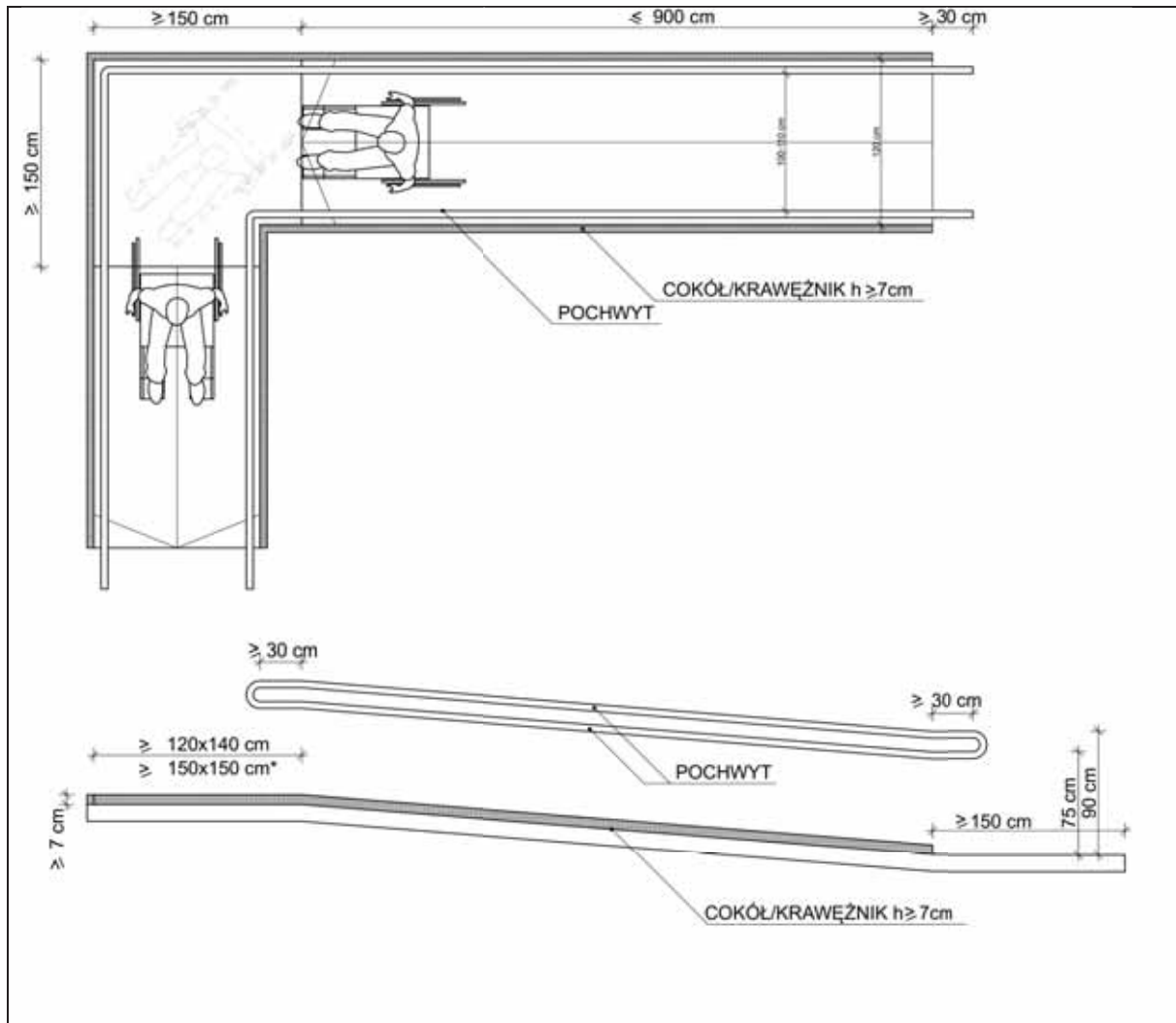
	Pochylnia zewnętrzna	TAK	NIE																					
	<p>Nachylenie pochylni jest zgodne z przepisami prawa</p> <p>Maksymalne dopuszczalne nachylenie pochylni ilustruje tabela.</p> <table border="1"><thead><tr><th>Różnica wysokości</th><th>Obecność zadaszenia</th><th>Maksymalne dopuszczalne nachylenie</th></tr></thead><tbody><tr><td>do 15 cm</td><td>brak zadaszenia</td><td>maksymalnie 15%</td></tr><tr><td>od 16 cm do 50 cm</td><td>brak zadaszenia</td><td>maksymalnie 8%</td></tr><tr><td>powyżej 50 cm</td><td>brak zadaszenia</td><td>maksymalnie 6%</td></tr><tr><td>do 15 cm</td><td>zadaszenie</td><td>maksymalnie 15%</td></tr><tr><td>od 16 cm do 50 cm</td><td>zadaszenie</td><td>maksymalnie 10%</td></tr><tr><td>powyżej 50 cm</td><td>zadaszenie</td><td>maksymalnie 8%</td></tr></tbody></table>	Różnica wysokości	Obecność zadaszenia	Maksymalne dopuszczalne nachylenie	do 15 cm	brak zadaszenia	maksymalnie 15%	od 16 cm do 50 cm	brak zadaszenia	maksymalnie 8%	powyżej 50 cm	brak zadaszenia	maksymalnie 6%	do 15 cm	zadaszenie	maksymalnie 15%	od 16 cm do 50 cm	zadaszenie	maksymalnie 10%	powyżej 50 cm	zadaszenie	maksymalnie 8%	x	
Różnica wysokości	Obecność zadaszenia	Maksymalne dopuszczalne nachylenie																						
do 15 cm	brak zadaszenia	maksymalnie 15%																						
od 16 cm do 50 cm	brak zadaszenia	maksymalnie 8%																						
powyżej 50 cm	brak zadaszenia	maksymalnie 6%																						
do 15 cm	zadaszenie	maksymalnie 15%																						
od 16 cm do 50 cm	zadaszenie	maksymalnie 10%																						
powyżej 50 cm	zadaszenie	maksymalnie 8%																						
	Szerokość pochylni wynosi co najmniej 1,20 m	x																						
	Długość pojedynczego biegu nie przekracza 9,00 m	x																						
	Pochylnia posiada krawężniki o wysokości co najmniej 70 mm		x																					
	Pochylnia powinna zostać wyposażona w krawężniki (lub rozwiązanie alternatywne, zapobiegające zsunięciu się kół wózka) o wysokości 0,07 m.																							

Dostępność Plus

Poręcze zainstalowane są na wysokości 0,90 m i 0,75 m od poziomu pochylni (mierzonych do krawędzi górnej pochywu)	x	
Pochwyty zostały przedłużone o 0,30 m poza długość pochylni Zaleca się, aby pochyty zostały przedłużone o 0,30 m poza długość pochylni		x
Pochwyty zostały zakończone w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie (zaokrąglone / wywinięte w dół)	x	
Pochwyty mają kolor skontrastowany względem otoczenia Zaleca się, aby pochyty miały kolor skontrastowany względem otoczenia min 30 LRV		x
Przekrój poprzeczny pochywu ma kształt koła albo elipsy o średnicy od 3,5 cm do 4,5 cm. Pochwyty są oddalone o minimum 5 cm od elementów towarzyszących pochylni, np. ścian. Odległość między pochwytami wynosi od 100 cm do 110 cm. Ich nachylenie jest równoległe do płaszczyzny pochylni.	x	
Poręcze są wykonane w taki sposób, aby pochwyt dłonią był pewny i umożliwiał swobodne przesuwanie dłoni wzdłuż po poręczy	x	
Na końcach poręczy są oznaczenia dotykowych, które są dodatkową informacją dla osób niewidomych Zaleca się, aby na końcach poręczy były oznaczenia dotykowych, które są dodatkową informacją dla osób niewidomych		x
Nawierzchnia pochylni jest twarda, równa i antypoślizgowa (o klasie poślizgowej minimum R11). Zaleca się usztywnić pochylnę oraz zmniejszyć oczka kraty do wymiaru max 20x20mm		x
Żadne elementy nie zawężają szerokości pochylni (roślinność, elementy budynku)	x	
Przed początkiem i za końcem pochylni znajduje się przestrzeń manewrowa o wymiarach co najmniej 1,50 x1,50 m	x	
W odległości 50 cm przed początkiem i końcem pochylni zastosowano fakturę ostrzegawczą o szerokości minimum 40 cm i maksimum 60 cm (na całej szerokości pochylni). Zaleca się w odległości 50 cm przed początkiem i końcem pochylni zastosować fakturę ostrzegawczą o szerokości minimum 40 cm i maksimum 60 cm (na całej szerokości pochylni).		x
Nawierzchnia pochylni jest równomiernie i wystarczająco oświetlona (minimum 30 lx) Zaleca się doświetlenie pochylni		x

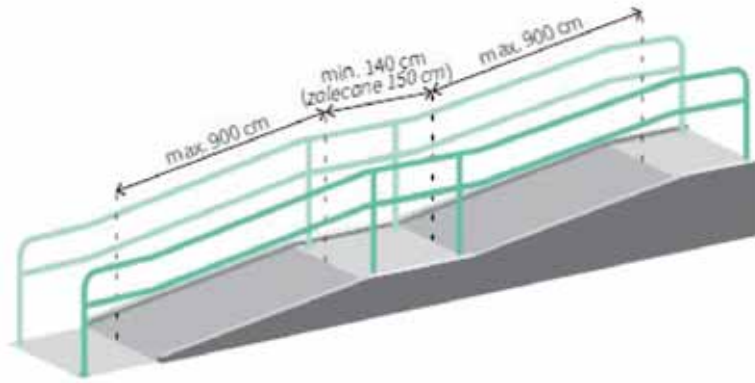

Dostępność Plus**UWAGI:**

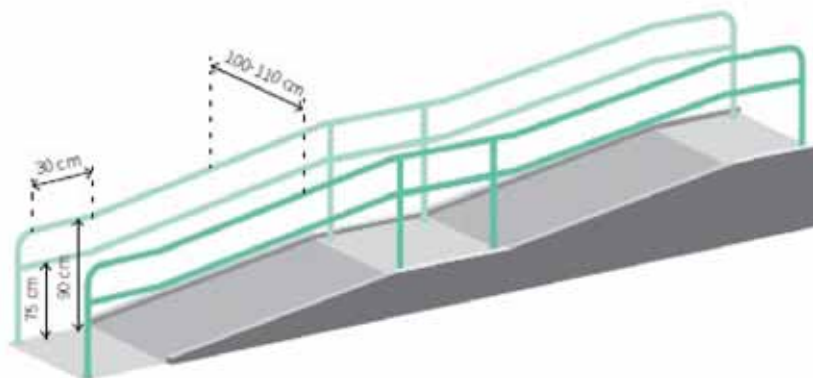
W przypadku zastosowania pochylni, wymagana jest pochylnia o minimalnej szerokości 1,20 m¹², z poręczami w odstępie 1,10-1,00 m, przedłużonymi o 0,30 m poza początek i koniec biegu pochylni stopnia i zakończonymi w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie – konieczne jest wywinięcie ich końców w dół i oznaczenie kolorem kontrastującym. Maksymalne odpuszczalne nachylenie pochylni określa Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. 2002 nr 75 poz. 690z późn. zm.), przy czym każdorazowo zaleca się stosowanie najniższych możliwych spadków. Pochylnia powinna zostać wyposażona w krawężniki (lub rozwiązanie alternatywne, zapobiegające zsunięciu się kół wózka) o wysokości 0,07 m.

Długość biegów i spoczników.

Rozmieszczenie poręczy przy pochylni.

Poniżej doprecyzowano wymagane parametry techniczno-użytkowe poręczy i balustrad:

- przy balustradach lub ścianach przyległych do pochylni oraz przy schodach należy stosować obustronne poręcze;
- poręcz powinna być dwururowa o wysokości rur ok. 0,75 m i 0,90 m;
- średnica poręczy powinna mieścić się w przedziale 0,035 – 0,045 m;
- wymagany przekrój poręczy to koło lub elipsa;
- poręcze instalowane blisko ścian lub innych przegród muszą być od nich odsunięte na minimum 0,050 m;
- elementy montażowe należy umieszczać pod poręczami w celu zapewnienia wygodnego chwytu na całej długości;
- poręcze muszą być pozbawione ostrych zakończeń;
- poręcze powinny być wysunięte w poziomie na odległość minimum 0,30 m przed pierwszym i ostatnim stopniem schodów oraz przed początkiem i za końcem pochylni;
- poręcze nie powinny wchodzić w światło skrajni ciągu komunikacji wewnętrznej. Jeżeli nie jest to możliwe, ich końce powinny być zawinięte w dół i oznaczone kontrastem barwnym w oparciu o skalę LRV (min. 50% - zalecane 70%) otoczenia;
- poręcze powinny być wykonane z materiałów o nieśliskiej powierzchni;
- na poręczach przy schodach i pochylniach należy umieszczać informację pismem Braille'a
- wskazującą dokąd prowadzą schody/pochylnia; informacja wykonana w piśmie Braille'a powinna być krótka i zawierać podstawowe informacje dot. miejsca jako punktu orientacji przestrzennej.

INFORMACJA W BUDYNKU

Z uwagi na różnorodność potrzeb poszczególnych grup użytkowników, konieczne jest dążenie do maksymalnie szerokiego zakresu przekazywanych informacji – zalecane jest przekazywanie wszystkich komunikatów w formie wizualnej, głosowej i dotykowej. Poszczególne funkcje w budynku powinny zostać wydzielone za pomocą odrębnej kolorystyki. Rekomenduje się także stosowanie piktogramów i strzałek kierunkowych, informujących o podstawowych funkcjach w obiekcie i kierunku dotarcia do nich, przy czym nie należy stosować większej liczby piktogramów niż pięć (łącznie ze strzałką kierunkową). Zaleca się również umieszczenie czytelnych informacji o numerze piętra, widocznych zarówno dla osób poruszających się zarówno schodami, jak i windą. Wszystkie informacje tekstowe (drukowane i wyświetlane) umieszczone w przestrzeni budynku powinny być czytelne, pisane dużą i bezszeryfową, prostą czcionką, bez ozdobników, bez kursywy. Wszystkie napisy należy umieszczać na matowym, kontrastowym tle a oświetlenie tablic / napisów nie może powodować zjawiska olśnienia (nie może powodować odbłasków). Brzeg tablic informacyjnych wiszących, których dolna krawędź znajduje się poniżej 2,20 m od poziomu posadzki (np. gablot) może odstawać od płaszczyzny ściany maksymalnie o 0,10 m. Jeśli tablice odstają o 0,10-0,50 m, tablice i gabloty powinny posiadać w dolnej części (do 0,30 m od poziomu nawierzchni) krawędzie ostrzegawcze zabezpieczające przed niekontrolowanym wejściem osoby z niepełnosprawnością wzroku. Rekomenduje się, aby informacji wizualnej (graficznej i tekstowej) zawsze towarzyszyła informacja głosowa. Komunikaty powinny przekazywać dokładnie te same informacje, które są przedstawione w formie wizualnej. W dużych i szczególnie skomplikowanych przestrzeniach (obiekty i przestrzenie zabytkowe, budynki o skomplikowanym układzie) szczególnie przydatne dla osób z niepełnosprawnością wzroku jest stosowanie planów, map i makiet dotykowych. Konieczne jest, aby na planie łączyć oznaczenia dotykowe dla osób niewidomych i oznaczenia drukowane dostosowane do możliwości wzrokowych osób słabowidzących. Na planie powinna być również umieszczona legenda, znajdująca się w takiej odległości od samego planu, by użytkownik jednocześnie mógł dotykać danego elementu na planie i sprawdzać, co oznacza on w legendzie. Zaleca się, aby plany, mapy i makiety były umieszczane w taki sposób, by umożliwić dotarcie do nich również użytkownikom wózków: rekomenduje się umieszczanie ich na postumencie

16	KOMUNIKACJA POZIOMA BUDYNKU	TAK	NIE
	Korytarze mają szerokość co najmniej 1,20 m (nie dotyczy to przewężeń do szerokości 0,90 m na długości do 0,50 m)	X	
	Długość korytarzy wynosi co najmniej 1,50 m poza polem otwierania drzwi	X	
	W przypadku zmiany kierunku korytarza o 90° zapewniona jest przestrzeń wystarczająca do manewru wózkiem -	X	
	W ramach jednej kondygnacji brak zmian poziomów / pojedynczych stopni Zaleca się likwidację uskoków		X
	Drzwi wewnętrzne mają co najmniej szerokość 0,90 m i wysokość 2,00 m w świetle ościeżnicy Drzwi wewnętrzne w budynku powinny mieć w świetle ościeżnicy co najmniej 0,90 m szerokości i 2,00 m wysokości oraz próg o wysokości nieprzekraczającej 0,02 m (rekomendowane są progi o wysokości do 0,01 m).		X
	Framugi drzwi lub skrzydła drzwi są w kolorze kontrastowym do koloru ściany, w której się znajdują Framugi lub skrzydła drzwiowe powinny być skontrastowane w stosunku do ścian, w których się znajdują – tak, aby były łatwe do odnalezienia również przez osoby z niepełnosprawnością wzroku. Klamki i uchwyty powinny być łatwe w obsłudze – możliwe do obsłużenia jedną ręką i niewymagające mocnego ściskania ani przekręcania (co jest szczególnie istotne dla komfortu osób o osłabionych chwycie i mających problemy z czynnościami manipulacyjnymi).	x/-	
	Drzwi w budynku nie mają progów powyżej 20 mm Zaleca się, aby drzwi w budynku nie miały progów powyżej 20 mm	x/-	
	Stosowane materiały wykończeniowe posadzek nie odbijają światła (nie powodują zjawiska olśnienia) i mają właściwości antypoślizgowe również w warunkach zawilgocenia Zaleca się modernizację posadzki, aby miała właściwości antypoślizgowe również w warunkach zawilgocenia		X
	Ściany i podłogi są ze sobą skontrastowane lub zastosowano listwy przypodłogowe / cokoły w kontrastowym kolorze	X	

Dostępność Plus

	Meble i elementy wyposażenia nie zawężają szerokości przejścia i nie powodują utrudnień w poruszaniu się w budynku	X	
	Wykładziny, dywany i wycieraczki są na stałe przymocowane do podłoża	X	
	Oznaczenia i tabliczki informacyjne umieszczone na wysokości 140-170 cm W budynkach użyteczności publicznej zaleca się umieszczenie tabliczek informujących o funkcji pomieszczenia w formie wizualnej oraz dotykowej (alfabet Braille'a). Informacja dotykowa powinna znajdować się na ścianie, po stronie klamki, na wysokości minimum 120 cm (dół tabliczki) i maksymalnie 160 cm (górną tabliczki), w odległości 5-10 cm od ościeżnicy drzwi (pomiar od krawędzi ościeżnicy do bliżej położonej krawędzi tabliczki)	+/-	
	Napisy informacyjne umieszczane na drzwiach lub obok drzwi do pomieszczeń oraz w wydzielonych strefach są z zastosowaniem dużych i kontrastowych znaków Zaleca się, aby napisy informacyjne umieszczane na drzwiach lub obok drzwi do pomieszczeń oraz w wydzielonych strefach są z zastosowaniem dużych i kontrastowych znaków.		X
	Na korytarzach dostępne są usprawnienia pod kątem niepełnosprawności ruchowej, wzrokowej, słuchowej na przykład: pola uwagi, tabliczki z brajlem, pulpity ze szkłem powiększającym, infografika, tablice typu: Tu jesteś Zaleca się doposażenie korytarzy w : pola uwagi, tabliczki z brajlem, pulpity ze szkłem powiększającym, infografika, tablice typu: Tu jesteś		X
	Czy źródła światła we wnętrzach obiektu nie oślepiają użytkowników lub nie powodują olśnienia (jw. zastosowano źródła rozproszonego światła, zastosowano odpowiednie osłony, światło nie jest kierowane w stronę oczu użytkowników)?	X	
	Czy miejsca kluczowe dla obiektu, z punktu widzenia funkcji jaką on pełni, są odpowiednio oświetlone, tj. zgodnie z normą PN-EN 12464-1:2012?	X	
	Czy personel obiektu jest przeszkolony z zasad postępowania z psem przewodnikiem i psem asystującym?		X

Dostępność Plus

	W przypadku stosowania bramek dostępu – czy zapewniona jest przynajmniej jedna bramka kontroli dostępu z możliwością otwarcia, o szerokości przejścia przynajmniej 90 cm	brak	
	W przypadku zastosowania w obiekcie urządzeń wspomagających poruszanie się osób na wózku, czy personel obiektu jest przeszkolony z obsługi tych urządzeń?	brak	
	Klamki można obsługiwać jedną ręką, nie wymagają mocnego ściskania i chwytania.	X	
	Brzeg elementów wiszących, których dolna krawędź znajduje się poniżej 220 cm (na przykład gabloty), nie odstaje więcej niż 10 cm od płaszczyzny ściany	X	
	Wszystkie włączniki światła, klimatyzacji, czytniki kart lub inne urządzenia sterujące są umieszczone na wysokości 80-120 cm.	X	
	Jeśli na kondygnacji mogą przebywać klienci lub pracownicy z niepełnosprawnością, znajduje się na niej toaleta przystosowana do potrzeb OzN. Zaleca się zmodernizować toaletę		X

UWAGI:

W przypadku aranżacji i zagospodarowania przestrzeni, po której mogą poruszać się osoby z niepełnosprawnościami, w szczególności osoby z niepełnosprawnością wzrokową, konieczne jest wprowadzenie elementów ułatwiających samodzielną orientację (ang. Wayfinding), poruszanie się oraz znalezienie drogi do celu, do których można zaliczyć jw.:

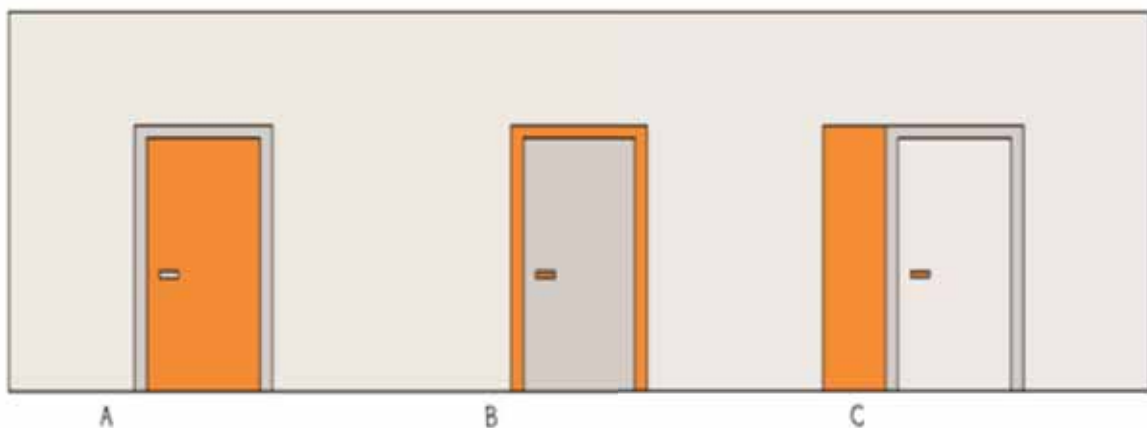
- umieszczenie oznakowania kierunkowego we wszystkich punktach węzłowych (jw. skrzyżowania dróg komunikacyjnych budynku) oraz oznakowania miejsc w logicznych punktach – czyli w miejscach, gdzie następuje moment wyboru dalszej drogi, zmiana kierunku poruszania się, zróżnicowanie kolorystyczne posadzek,
- wprowadzenie pochwytów wzdłuż ciągów komunikacyjnych najlepiej na dwóch wysokościach: od 85 cm do 100 cm (pierwszy pochwyt) i od 60 cm do 75cm (drugi pochwyt), w kolorystyce odmiennej od ścian i podłóg z uwagi na osoby słabowidzące; zasada ta dotyczy także stosowania kontrastowej kolorystyki ścian w stosunku do podłóg,
- projektowanie systemu identyfikacji wizualnej (oznaczenia, piktogramy), uwzględniającego możliwe ograniczenia użytkowników,
- napisy informacyjne umieszczane na drzwiach lub obok drzwi do pomieszczeń oraz w wydzielonych strefach z zastosowaniem dużych i kontrastowych znaków,
- stosowanie informacji dotykowej, jw. oznaczenia w alfabecie Braille'a przy wejściach do pomieszczeń, na poręczach schodów,
- oznaczenia, symbole i piktogramy należy stosować konsekwentnie na całej długości trasy,
- banery informacyjne zlokalizowane w charakterystycznych miejscach budynku, jw. przy wejściu lub w węzłach komunikacyjnych,

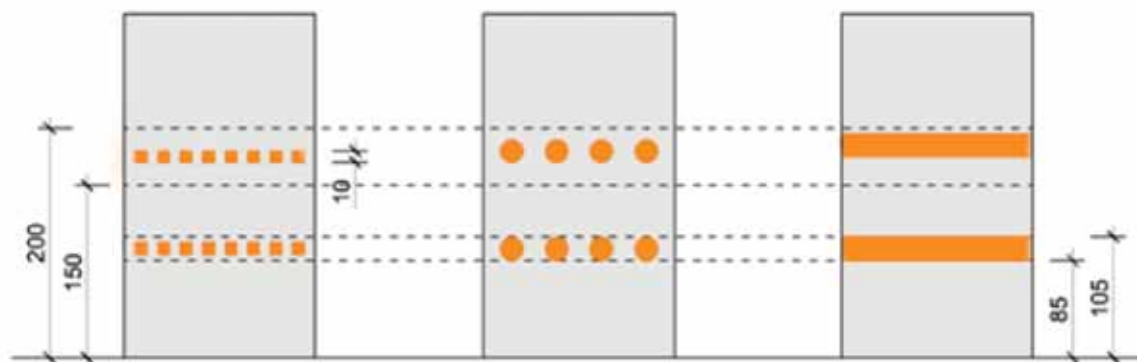
Dostępność Plus

- ogólny plan budynku – w recepcji lub w miejscu występowania węzła komunikacyjnego, z zaznaczeniem punktu „tu jesteś”, oraz dodatkowo plan budynku z informacjami w alfabecie Braille’a,
- tablice informacyjne, obrazujące sposób poruszania się po budynku (pokazujące kierunek ruchu), informacje o funkcji danego pomieszczenia,
- zegar, kalendarz – elementy bardzo ważne, szczególnie dla osób z chorobami otępiennymi, demencją, które łatwo tracą orientację. Proponowane punkty umieszczenia tych elementów to recepcje lub hole główne.

Nie zaleca się projektowania pustych, monochromatycznych przestrzeni o znacznych rozmiarach, gdyż powoduje to brak orientacji u osób niedowidzących i niewidzących.

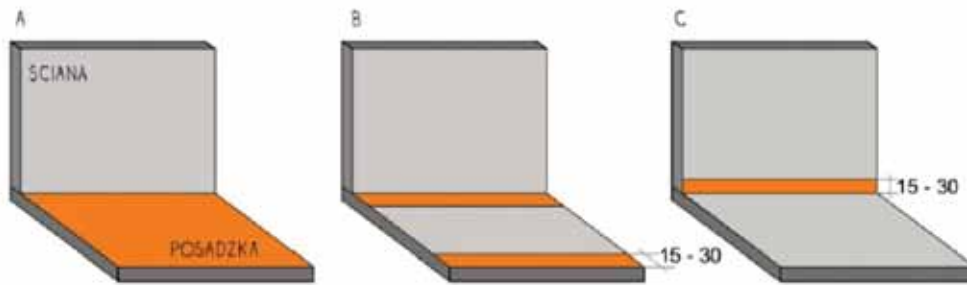

Rysunek 7. Przykłady wyróżnienia drzwi na tle ściany: A - zmiana barwy drzwi, B - zmiana barwy ościeżnicy, C - dodanie akcentu kolorystycznego, w formie pionowego pasa przy drzwiach (może na nim być umieszczona dodatkowo informacja) [rys. N. Ratajczak-Szponik].

Rysunek 9. Sposoby oznakowywania elementów transparentnych takich jak ściany i drzwi [rys. N. Ratajczak-Szponik].

Dostępność Plus

Rysunek 17. Sposób kontrastowania kolorystycznego ściany i posadzki: A - zróżnicowanie barwne obu płaszczyzn, B - wprowadzenie w kontrastowym kolorze pasa na posadzce, C – wprowadzenie w kontrastowym kolorze cokołu na ścianie [rys.: N. Ratajczak-Szponik].

Rysunek 18A. Przykłady tworzenia kontrastów między ścianą a posadzką [fot. N. Ratajczak-Szponik].

Rysunek 18B. Przykłady tworzenia kontrastów między ścianą a posadzką [fot. N. Ratajczak-Szponik].

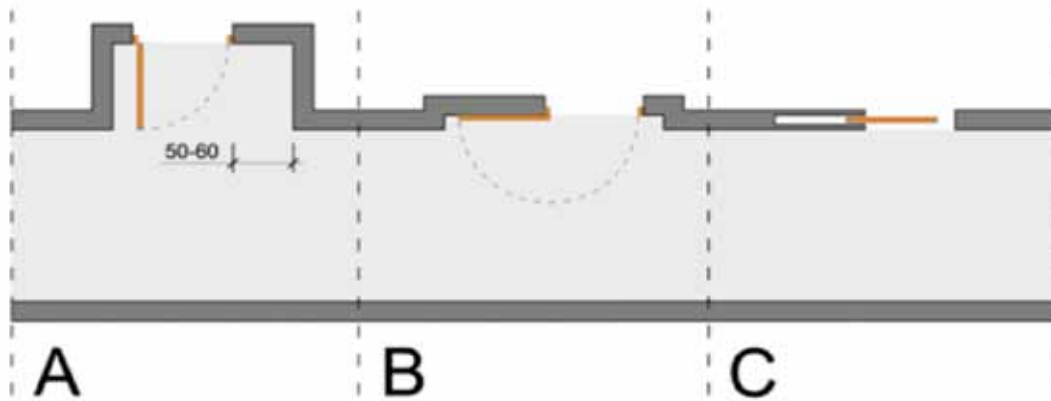
Dostępność Plus

Rysunek 44. Przykład mocowania wzdłuż ścian korytarzy uchwyty [fot. N. Ratajczak-Szponik].

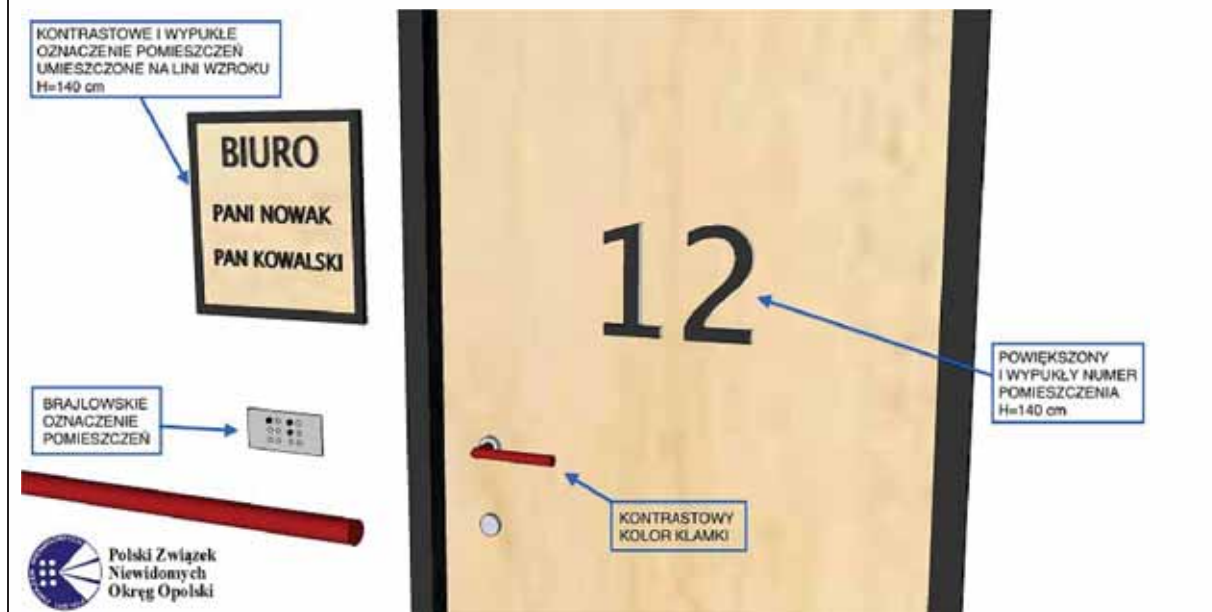

Rysunek 49. Przykład poprawnego stosowania kolorów i wzorów w przestrzeni korytarza. Widoczne są dodatkowe oznaczenia lokalizacji drzwi. [fot.: N. Ratajczak-Szponik].

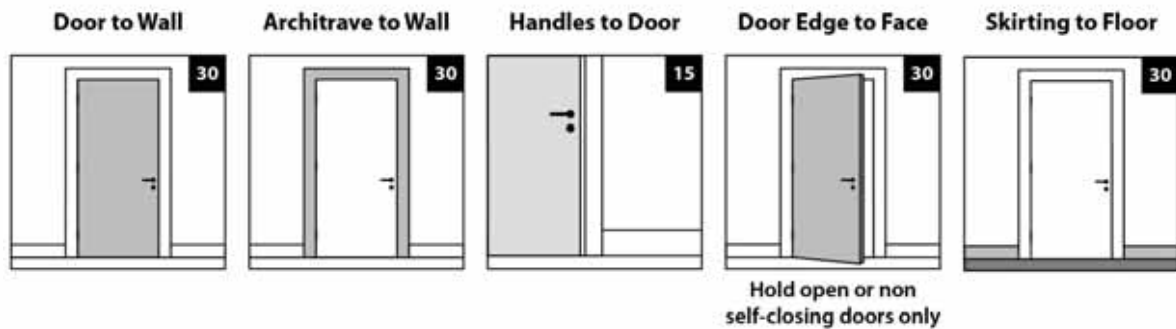
Dostępność Plus

Rysunek 45. Zasady sytuowania drzwi w przestrzeni korytarza w sposób niezagrażający użytkownikom. A: drzwi uchylne sytuowane we wnękach; B: drzwi uchylane otwierane pod kąt 180o; C: drzwi przesuwne [rys.: N. Ratajczak-Szponik, na podstawie www.eph-barrierefreiheit.de - dostęp: 2018 styczeń].

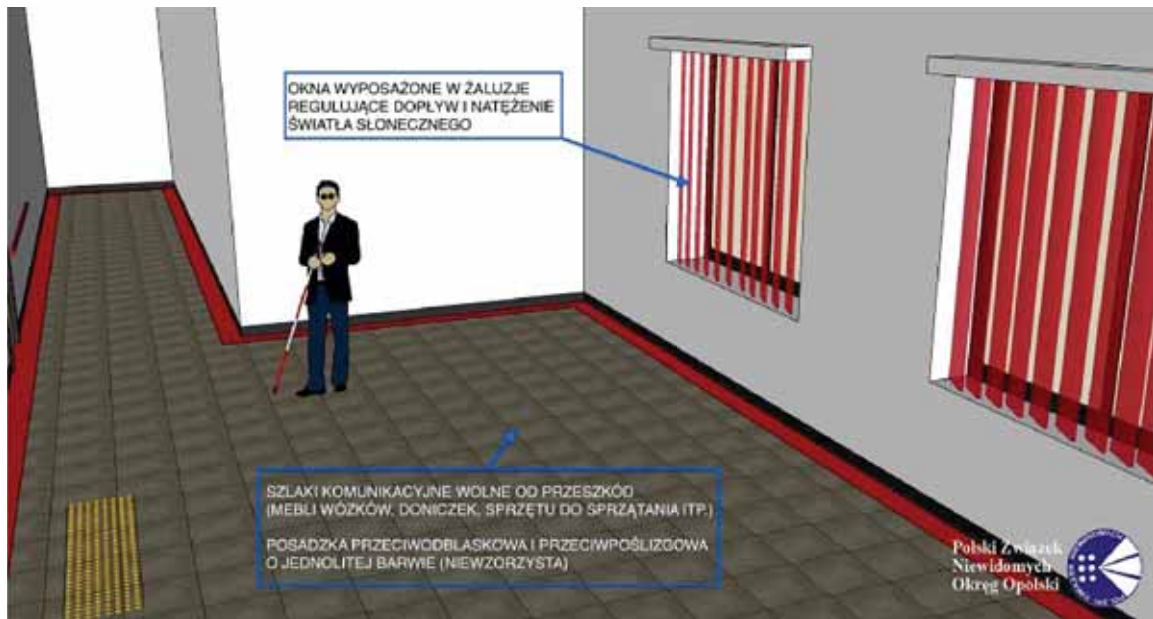

Dostępność Plus

Poniżej przedstawiamy przykładowe kolory wraz z współczynnikiem odbicia światła LRV. Wzornik RAL wraz z wartością odbicia światła LRV przedstawiony jest w załączniku 3

Drzwi wewnętrzne w budynku powinny mieć w świetle ościeżnicy co najmniej 0,90 m szerokości i 2,00 m wysokości oraz próg o wysokości nieprzekraczającej 0,02 m (rekomendowane są progi o wysokości do 0,01 m). Framugi lub skrzydła drzwiowe powinny być skontrastowane w stosunku do ścian, w których się znajdują – tak, aby były łatwe do odnalezienia również przez osoby z niepełnosprawnością wzroku. Klamki i uchwyty powinny być łatwe w obsłudze – możliwe do obsłużenia jedną ręką i niewymagające mocnego ściskania ani przekręcania (co jest szczególnie istotne dla komfortu osób o osłabionych chwycie i mających problemy z czynnościami manipulacyjnymi).

Zalecane jest, aby wszystkie powierzchnie podłóg miały jednolitą barwę (bez wzorów) lub o wzorach o kontraście kolorystycznym nie większym niż LRV=20. Z kolei rekomendowane jest, aby ściany i podłogi były ze sobą skontrastowane (min. LRV=30), a jeśli jest to niemożliwe, zaleca się stosowanie listew przypodłogowych lub cokołów. Nie należy stosować powierzchni połyskliwych, które mogą powodować powstawanie zjawiska oślnienia. Wszystkie stosowane wykładziny i dywany powinny mieć włókna o długości nie większej niż 0,015 m

Kontrast barwny jest mierzony przez porównanie współczynników odbicia światła tzw. LRV (ang. *Light Reflectance Value*). Współczynnik odbicia światła to całkowita ilość światła odbitego od powierzchni (jw.: posadzki, ściany, wykończenia stopni schodów jw.) na każdej długości fali i we wszystkich kierunkach po podświetleniu źródłem światła. Kontrast w procentach jest określony wg wzoru

$$C = [(L1-L2) / L1] \times 100, [\%]$$

Gdzie:

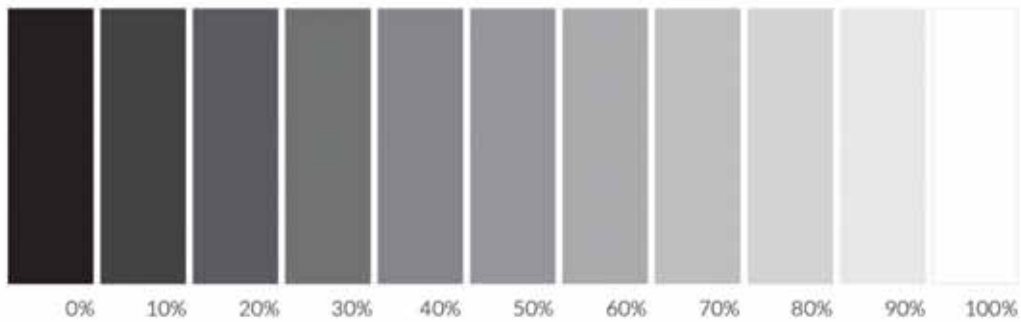
Dostępność Plus

L1 – wartość współczynnika odbicia światła (LRV) w jasnym obszarze,

L2 – wartość współczynnika odbicia światła (LRV) ciemniejszej powierzchni.

Kolory poddane ocenie kontrastu wizualnego mierzonego na podstawie współczynnika odbicia światła (LRV) powinny wyraźnie odróżniać się pod względem dwóch powierzchni styknych. Im większa będzie różnica współczynnika LRV pomiędzy dwoma powierzchniami, tym większą różnicę zanotuje ludzkie oko. Oprócz koloru na wartość współczynnika LRV mają również wpływ takie czynniki jak struktura czy połysk powierzchni.

Paleta obrazująca współczynnik odbicia światła LRV (ang. Light Reflectance Value):

Dostępność Plus

VENEER LIGHT REFLECTANCE VALUES (LRV)

American Black Walnut (crown cut)
Average LRV: 14.72

American Cherry (crown cut)
Average LRV: 23.79

American Cherry (quarter cut)
Average LRV: 23.39

American White Oak (crown cut)
Average LRV: 31.80

American White Oak (quarter cut)
Average LRV: 35.42

Ash (crown cut)
Average LRV: 51.48

Ash (quarter cut)
Average LRV: 55.94

Beech (crown cut)
Average LRV: 35.79

Beech (quarter cut)
Average LRV: 36.05

Maple (crown cut)
Average LRV: 54.28

Maple (quarter cut)
Average LRV: 57.73

Rosewood
Average LRV: 11.95

Sapele (crown cut)
Average LRV: 15.72

Sapele (quarter cut)
Average LRV: 17.19

Dostępność Plus

LAMINATE LIGHT REFLECTANCE VALUES (LRV)

Sno White (F2296 swatch)
Average LRV: 85.8

Storm (F7912 swatch)
Average LRV: 14.8

Fox (F1994 swatch)
Average LRV: 42.4

Surf (F7923 swatch)
Average LRV: 69.4

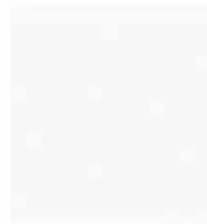
Fog (F7961 swatch)
Average LRV: 37

Elegant Oak (F5374 swatch)
Average LRV: 35.0

Folkestone - F7927 Swatch
Average LRV: 53.5

Polar White (F2255 swatch)
Average LRV: 85.7

Antique White (F7932 swatch)
Average LRV: 81.6

Mouse (F7928 swatch)
Average LRV: 25.0

Denim (F8822 swatch)
Average LRV: 16.1

Spectrum Red (F7845 swatch)
Average LRV: 15.9

Dusty Jade (F7879 swatch)
Average LRV: 42.5

Nocturne (F5323 swatch)
Average LRV: 6.5

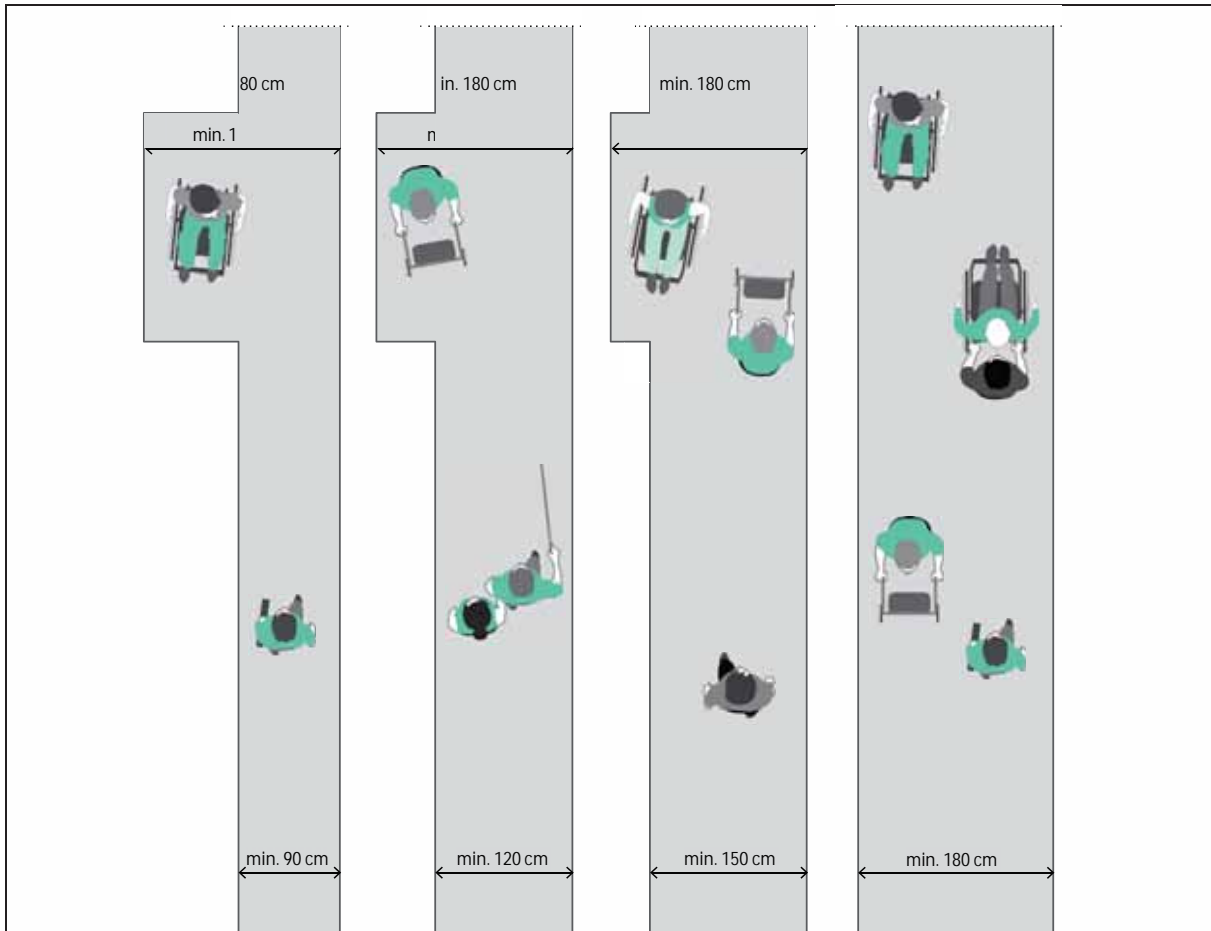
W przypadku zastosowania drzwi szklanych lub drzwi z przeszkleniami wymagane jest stosowanie szyb ze szkła bezpiecznego. Konieczne jest też oznaczenie ich przynajmniej dwoma pasami kontrastującymi kolorystycznie z tłem: umieszczonymi na wysokości: 1,30–1,40 m (pierwszy pas) i 0,90–1,00 m (drugi pas). Zalecane jest umieszczenie także trzeciego pasa na wysokości 0,10-0,30 m (przydającego dla osób patrzących pod nogi). Minimalna szerokość pasów: 0,10 m. W obrębie pasów mogą być umieszczone znaki / symbole / motywy graficzne. Konieczne jest zapewnienie kontrastu pasów i tła na poziomie min. LRV=60 w każdych warunkach oświetleniowych

Wszystkie korytarze i hole muszą posiadać przestrzeń wystarczającą dla bezpiecznego i wygodnego poruszania się wózkami. Minimalna szerokość powinna wynosić 1,20 m, minimalna długość korytarza – 1,50 m poza polem otwierania się drzwi. Zaleca się, aby w miarę możliwości szerokość korytarza wynosiła 1,80 m – dla ważniejszych ciągów komunikacyjnych i co najmniej 1,20 m – dla ciągów drugorzędnych. Szerokość korytarza może być ograniczona do 0,90 m – na długości nie większej niż 0,50 m. W przypadku zmiany kierunku korytarza o 90stopni konieczne jest zapewnienie wolnej od przeszkód przestrzeni manewrowej o minimalnych wymiarach 1,50 x 1,50 m. Meble i elementy wyposażenia nie mogą zawężać szerokości przejścia ani utrudniać poruszania się użytkownikom przestrzeni. W ramach jednej kondygnacji nie należy stosować zmian poziomów, szczególnie pojedynczych stopni, a jeśli – z uwagi na charakter budynku (budynki zabytkowe, budynki adaptowane do nowych funkcji) takie zmiany się pojawiają, konieczne jest zapewnienie możliwości pokonania jej przez użytkowników wózków i osoby z wózkami dziecięcymi. Zaleca się zabezpieczenie ścian i narożników odbojami lub wysokimi listwami przypodłogowymi (do wysokości 0,30 m). Stosowane materiały wykończeniowe nawierzchni powinny zapewniać stabilne oparcie i posiadać właściwości antypoślizgowe, również w warunkach zawilgocenia. Powinny również być wykonane z materiału o podwyższonej odporności na ścieranie, nie powodującego przy tym hamowania kół wózka.

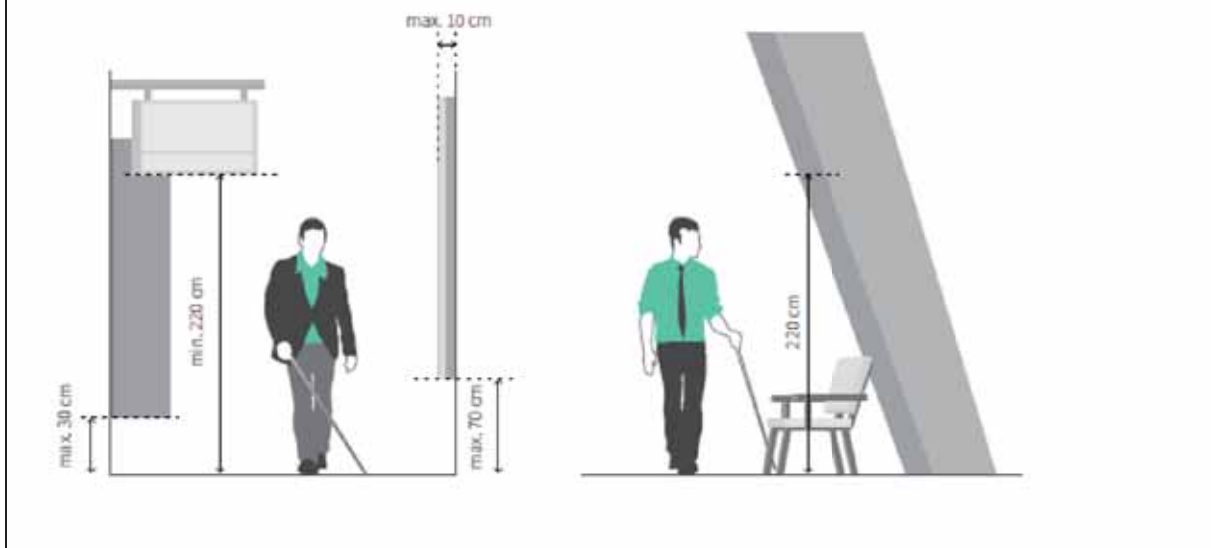

Dostępność Plus

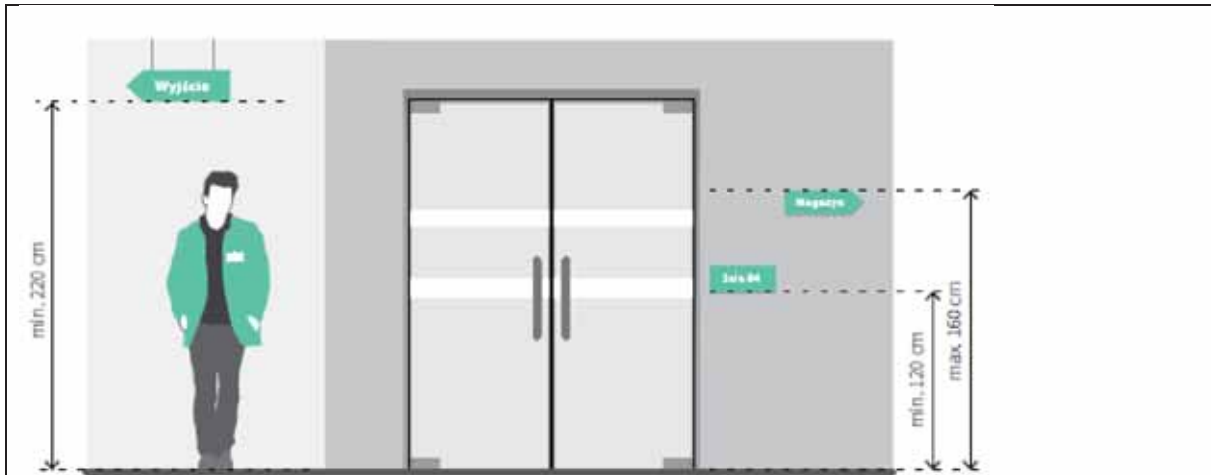
Źródło Włócznik Kamil Kowalski

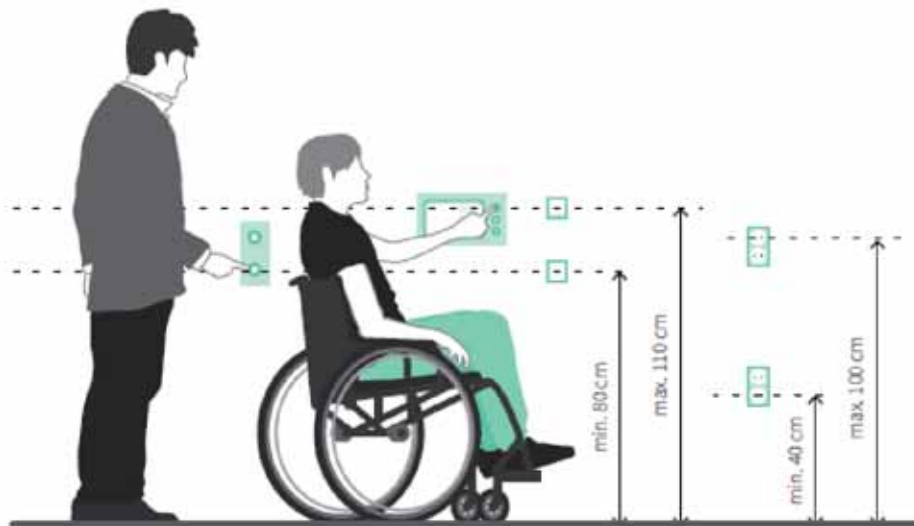

Dostępność Plus

Wysokość montażu tablic informacyjnych

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

wysokość montażu paneli sterujących, włączników światła, przycisków otwierania drzwi, czytników kart dostępu oraz (po prawej stronie rysunku) gniazd elektrycznych.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Dostępność Plus

<http://www.altix.pl/pl/tyflografika-drukarnia/oznaczenia-dla-niewidomych-i-niedowidzacych/>

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Urząd Dzielnicy Ursynów, Wydział Obsługi Mieszkańców – meble ustawiono z zachowaniem zasady jednej linii, co pozwoliło uzyskać dobrze zorganizowaną i czytelną przestrzeń komunikacyjną. Pod schodami ustawiono meble i tablice informacyjne, dzięki którym osoby z niepełnosprawnością wzroku nie uderzą głową o spód konstrukcji schodów. Zapewniono również czytelną informację wizualną oraz ścieżki dotykowe, które ułatwiają poruszanie się po budynku osobom z niepełnosprawnością wzroku.

źródło: http://www.integracja.org/wp-content/uploads/2019/01/katalog_dobrych_praktyk2.pdf

PLANY TYFLOGRAFICZNE

Plany powinny być umieszczane wewnątrz obiektu zaraz po wejściu do niego i powinny odzwierciedlać przestrzeń danej kondygnacji (lub wybrany jej fragment) oraz najistotniejsze jej elementy. Do planów tyflograficznych powinny prowadzić ścieżki dotykowe.

Plany tyflograficzne (dotykowe) można udostępniać w postaci instalacji w budynkach (umieszczenie i szczegóły takiego planu każdorazowo należy konsultować ze specjalistami), ale mogą to też być schematy drukowane alfabetem Braille'a, udostępniane w Punkcie Informacji. Zaletą tych ostatnich jest to, że osoba niewidoma korzystająca z danego obiektu, może zabrać taki plan do domu i zapoznać się z nim w dogodnych dla siebie warunkach.

Plan obiektu powinien zawierać:

- kolorystyczny schemat funkcjonalno-przestrzenny (oznakowanie głównych przestrzeni obsługi użytkowników);
- przebieg tras dotykowych;
- opisy w alfabecie Braille'a i oznaczenia wypukłe ścieżek dotykowych;
- legendę opisującą wszystkie wykorzystane symbole oraz oznaczenia kolorystyczne;
- oznaczenie miejsca lokalizacji osoby czytającej tzw. „jesteś tutaj” należy zaznaczyć w sposób bardzo czytelny zarówno dla osób z dysfunkcją wzroku, jak i osób widzących jw. czerwone wypukłe pole.

Zastosowana kolorystyka na planach musi czytelnie przedstawiać przestrzenie zamknięte obiektów oraz rozróżniać przestrzenie otwarte.

Nie należy oznaczać przestrzeni nie mających znaczenia dla ruchu osób jak jw. powierzchnie techniczne niedostępne dla osób postronnych korzystających z obiektu. Pokazane powinny być tylko przestrzenie ogólnodostępne oraz drogi komunikacji pionowej i poziomej.

Jako warstwę z oznaczeniem dotykowym można zastosować materiał przezroczysty z tłoczeniem ścieżek i napisów dla niewidomych, a pod spodem jest nadruk w kolorze.

Informacje dotykowe stojące powinny być przytwierdzone do posadzki w sposób trwały i uniemożliwiający przemieszczenie lub poruszanie elementu. Dolna krawędź powinna znajdować się na wysokości 90 cm, górna na wysokości 105 cm, i być nachylona pod kątem 25 stopni.

Informacje szczegółowe w formie dotykowej (jw. układ toalety wraz z wyposażeniem) powinny znaleźć się przy wejściu do danego pomieszczenia po stronie otwierania drzwi na wysokości 15 – 30 cm powyżej uchwytu otwierającego (górna krawędź tabliczki) i nie wyżej niż 140 cm od podłoża. Zaleca się opis w alfabecie Braille'a montować na półce odchylonej od pionu o 30 do 45 stopni.

Dostępność Plus

		TAK	NIE
17	Pochylnia wewnętrzna	brak	
	Nachylenie pochylni jest zgodne z przepisami prawa		
	Szerokość pochylni wynosi co najmniej 1,20 m		
	Długość pojedynczego biegu nie przekracza 9,00 m		
	Pochylnia posiada krawężniki o wysokości co najmniej 70 mm		
	Poręcze zainstalowane są na wysokości 0,90 m i 0,75 m od poziomu pochylni		
	Pochwyty zostały przedłużone o 0,30 m poza długość pochylni		
	Pochwyty zostały zakończone w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie (zaokrąglone / wywinięte w dół)		
	Poręcze są wygodne w użytkowaniu		
	Żadne elementy nie zawężają szerokości pochylni (roślinność, elementy budynku)		
	Przed początkiem i za końcem pochylni znajduje się przestrzeń manewrowa o wymiarach co najmniej 1,50 x 1,50 m		
	Początek i koniec biegu pochylni jest wyróżniony przy pomocy kontrastowego koloru oraz zmiany w fakturze.		

UWAGI:**Poniżej doprecyzowano wymagane parametry techniczno-użytkowe pochylni wewnętrznych:**

- przy różnicach poziomu posadzki od 0,15 do 0,50 m nachylenie pochylni może wynosić max 10%;
- przy różnicach poziomu posadzki powyżej 0,50 m należy stosować pochylnie spadek pochylni nie może przekraczać 8%;
- dla pochylni do 0,15 m nachylenie może wynosić maksymalnie 15%, lecz jako zalecane jest stosowanie nachylenia do 8%;
- dopuszcza się stosowanie pochylni prowadzonych po łuku jedynie o nachyleniu $\leq 5\%$;
- szerokość pochylni pomiędzy poręczami powinna wynosić min. 1,6 m (zalecane 2,0 m);
- spocznik na pochylniach powinien mieć wymiary min. 1,6 x 1,6 m (zalecane 2,0 x 2,0 m);
- długość poziomej płaszczyzny ruchu na początku i na końcu pochylni powinna wynosić co najmniej 1,5 m (zalecane 2,0 m);
- wzdłuż całej pochylni powinny być zamontowane zabezpieczenia (cokoły) o wysokości min. 0,07 m uniemożliwiające niekontrolowany upadek osoby na wózku inwalidzkim
- poruszającej się po pochylni.

Dostępność Plus

Lp.	Rodzaj wnętrza, zadania lub czynności	Wymagane natężenie
1	Strefy komunikacji, korytarze	100 lx
2	Schody (w tym ruchome)	150 lx
3	Stołówki, spiżarnie	200 lx
4	Szatnie, umywalnie, łazienki, toalety	200 lx
5	Pokoje opieki medycznej	500 lx
6	Pomieszczenia z urządzeniami technicznymi, rozdzielczymi	200 lx
7	Tablice rozdzielcze	500lx
8	Magazyny	100 lx
9	Strefy pakowania i wysyłki	300 lx
10	Ogólne prace mechaniczne	300 lx
11	Prace fryzjerskie	500 lx
12	Wyrób biżuterii	1000 lx
13	Praca przy komputerze	500 lx
14	Archiwa dokumentów	200 lx
15	Kreślenie techniczne (biura projektowe)	750 lx
16	Salki konferencyjne	500 lx
17	Sklepy - strefa sprzedaży	300 lx
18	Sklepy - strefa kasy, pakowanie	500 lx
19	Czytelnie	500 lx
20	Strefy parkowania samochodów	75 lx
21	Przedszkola, żłobki	300 lx
22	Szkoły - sale lekcyjne	300 lx
23	Szkoły - tablice, sale wykładowe	500 lx
24	Zadaszone perony i przejścia dla podróżnych	50 lx

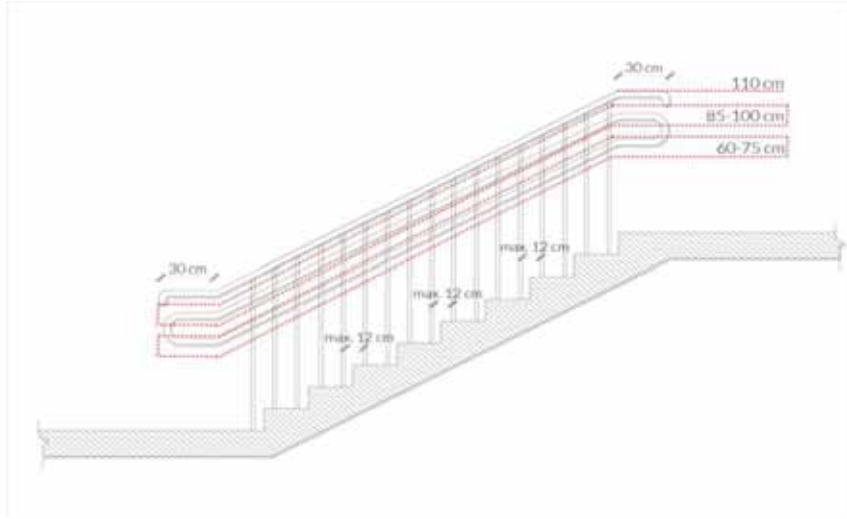
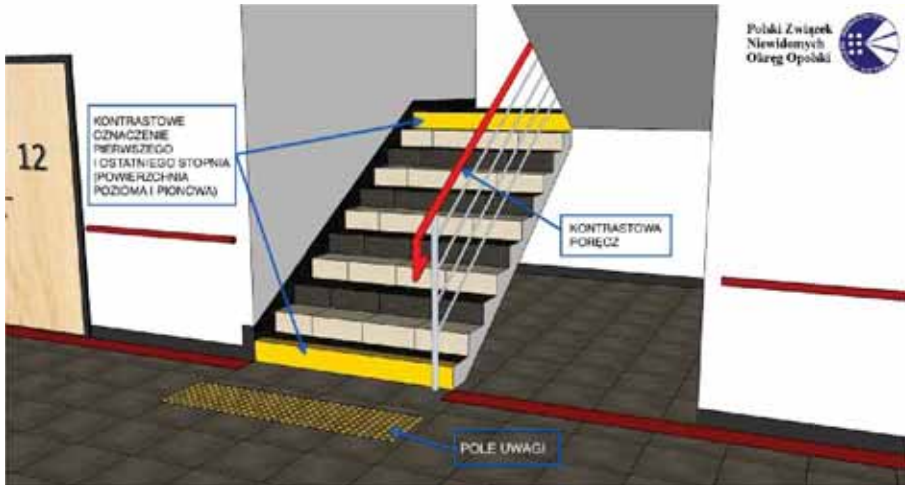

Dostępność Plus

-	KOMUNIKACJA PIONOWA BUDYNKU	TA K	NI E
	Schody wewnętrzne		
	Ilość stopni w biegu nie przekracza 17	X	
	Szerokość użytkowa biegu wynosi co najmniej 1,20 m.		X
	Szerokość użytkowa spocznika wynosi co najmniej 1,50 m		X
	Żadne elementy nie zawężają szerokości biegu i spocznika. Zaleca się usunięcie kwiatów ze spoczników		X
	Wszystkie stopnie w biegu mają taką samą szerokość i wysokość		X
	Wysokość stopnia wynosi maksymalnie: 150 mm dla budynków przedszkoli, żłobków, budynków opieki zdrowotnej lub 175 mm dla pozostałych budynków użyteczności publicznej.	X	
	Wysokość i szerokość stopnia spełniają wymagania $2h+s=0,60-0,65$ m		X
	Szerokość stopnia wynosi co najmniej 0,35 m		X
	Schody wyposażone są w obustronne poręcze		X
	Poręcze zainstalowane są na dwóch wysokościach		X

Dostępność Plus

		
<p>Poręcze, przed początkiem, końcu, są przedłużone o 0,30 m Jw.</p>		X
<p>Poręcze są skontrastowane kolorystycznie w stosunku do tła (łatwe do zauważenia)</p>	X	
<p>Poręcze są wygodne w użytkowaniu (średnica i kształt pochwytu)</p>	X	
<p>Schody oznaczone są kontrastowo (pierwszy i ostatni stopień) Zaleca się oznaczenie schodów wg. schematu - rysunek poniżej:</p> 		X
<p>Na poręczach schodów znajdują się oznaczenia brajlowskie, informujące o numerze kondygnacji Zaleca się, aby na poręczach schodów znajdowały się oznaczenia brajlowskie, informujące o numerze kondygnacji</p>		X
<p>Pochwyty zostały zakończone w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie (zaokrąglone / wywinięte w dół) Zaleca się, aby pochwyt zostały zakończone w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie (zaokrąglone / wywinięte w dół)</p>	X	

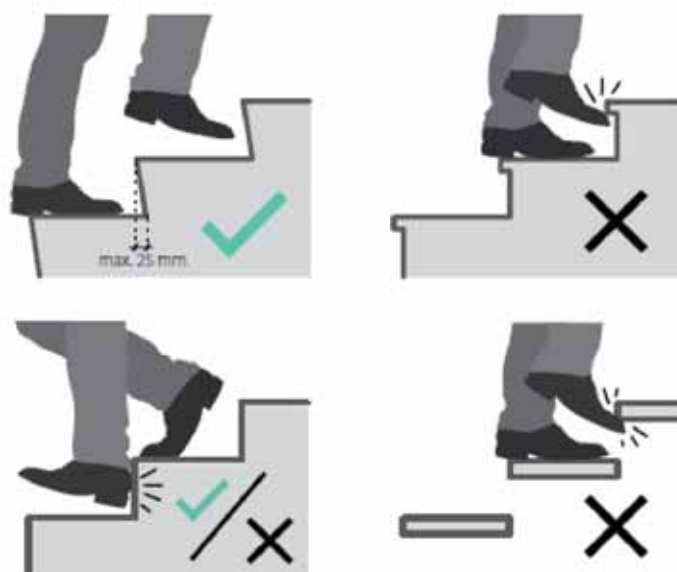

Dostępność Plus

Odległość pochwytyw poręczy od ściany lub innych elementów wynosi min. 50 mm.	X	
Czy schody są odpowiednio oświetlone?	X	
Czy w obiekcie wielokondygnacyjnym, każda kondygnacja jest oznaczona numerem umieszczonym w widocznym miejscu? Zaleca się ,aby w obiekcie wielokondygnacyjnym, każda kondygnacja była oznaczona numerem umieszczonym w widocznym miejscu		X
Czy w obiekcie wielokondygnacyjnym jest działająca winda lub inne urządzenie umożliwiające bezpieczny transport osoby na wózku na wyższe kondygnacje?	X	
Stopnie schodów pozbawione są nosków.		X
Stopnie schodów nie są ażurowe	X	
Schody można ominąć za pomocą dźwigu osobowego		X
Schody oznaczone są za pomocą zmiennej faktury (kafelki z ryflowaniem, maty z wypukłościami).		X
Stopnice są zabezpieczone specjalną taśmą antypoślizgową na krawędziach.		X

Uwagi :

ZALECA SIĘ PRZEBUDOWE KLATKI SCHODOWEJ LUB STWORZENIE KLATKI SCHODOWEJ ZEWNĘTRZNEJ, KTÓRA BĘDZIE ZGODNA Z PRAWEM BUDOWLANYM I UNIWERSALNYM PROJEKTOWANIEM.

Różne sposoby kształtowania profilu stopni.

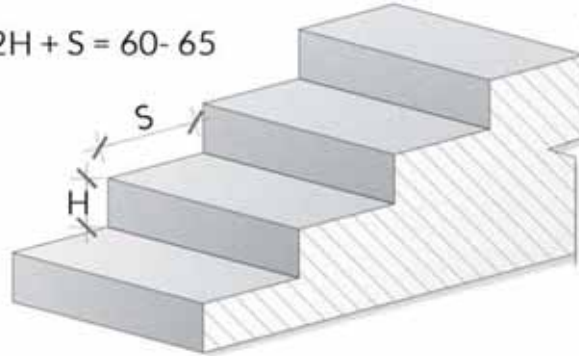

Dostępność Plus

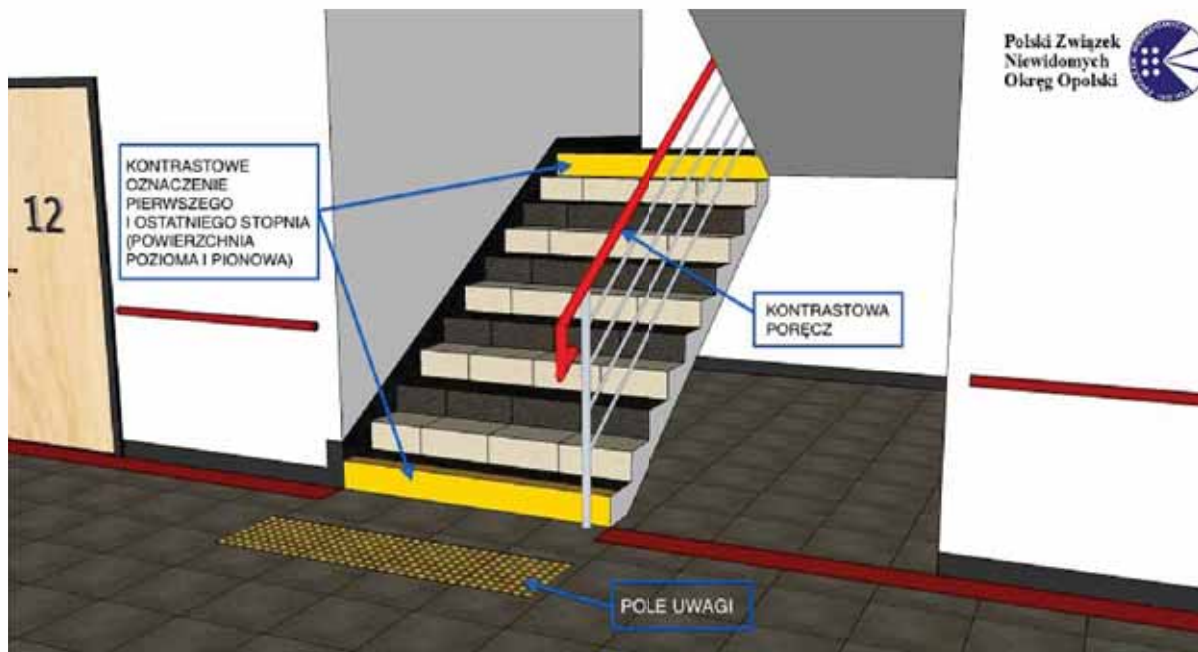
W przypadku schodów wewnętrznych konieczne jest zapewnienie minimalnej szerokości biegu równej 1,20 m. Maksymalna liczba stopni w biegu wynosi 14 dla budynków opieki zdrowotnej lub 17 dla pozostałych budynków. Maksymalna wysokość stopnia: 0,15 m dla budynków przedszkoli, żłobków, budynków opieki zdrowotnej lub 0,175 m dla pozostałych budynków użyteczności publicznej¹⁵. W przypadku większej liczby stopni w biegu wymagane jest stosowanie spoczników: minimalna szerokość użytkowa spocznika: 1,50 m, maksymalne dopuszczalne nachylenie jego płaszczyzny: 2%. Wysokość i szerokość stopnia określa wzór $2h+s=0,60-0,65$ ¹⁶, gdzie: h – wysokość

$$2H + S = 60 - 65$$

stopnia, s – szerokość stopnia.

Wszystkie stopnie w biegu muszą mieć taką samą szerokość i wysokość. Konieczne jest wyposażenie schodów wewnętrznych w poręcze, przedłużone o 0,30 m poza krawędź pierwszego i ostatniego stopnia i zakończone w sposób zapewniający ich bezpieczne użytkowanie – konieczne jest wywinięcie ich końców w dół. Wymaga się, aby linia poręczy wiernie odzwierciedlała bieg schodów: skos poręczy powinien kończyć się na wysokości ostatniego stopnia. Zalecana średnica pochwyty poręczy¹⁷ 0,035-0,045 m, przekrój okrągły lub obły. Rekomenduje się również skontrastowanie koloru pochwyty poręczy z kolorem tła (LRV min. 30). Zalecane jest montowanie poręczy schodów na dwóch wysokościach: wymaganej dla danego typu budynku (*Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. 2002 nr 75 poz. 690z późn. zm.)*, § 298), oraz dodatkowej: 0,75 m.

Dostępność Plus

Wymagane jest również, aby krawędzie pierwszego i ostatniego stopnia każdego biegu schodów zostały oznakowane pasami w jednolitym, skontrastowanym z tłem kolorze, znajdującymi się na powierzchni pionowej i poziomej stopnia, a w przypadku biegu o trzech stopniach konieczne jest oznaczenie każdego z nich.

Zgodnie z ust. 4 paragrafu 71 [Rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie \(najnowszy jednolity tekst ogłoszono w Dzienniku Ustaw 2019 poz. 1065\)](#) – „Krawędzie stopni schodów w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych i użyteczności publicznej powinny wyróżniać się kolorem kontrastującym z kolorem posadzki”.

Natomiast zgodnie z paragrafem 306 tego samego rozporządzenia, w budynkach użyteczności publicznej, produkcyjnych i magazynowych „powierzchnie spoczników schodów i pochylni powinny mieć wykończenie wyróżniające je odcieniem, barwą bądź fakturą, co najmniej w pasie 30 cm od krawędzi rozpoczynającej i kończącej bieg schodów lub pochylni”.

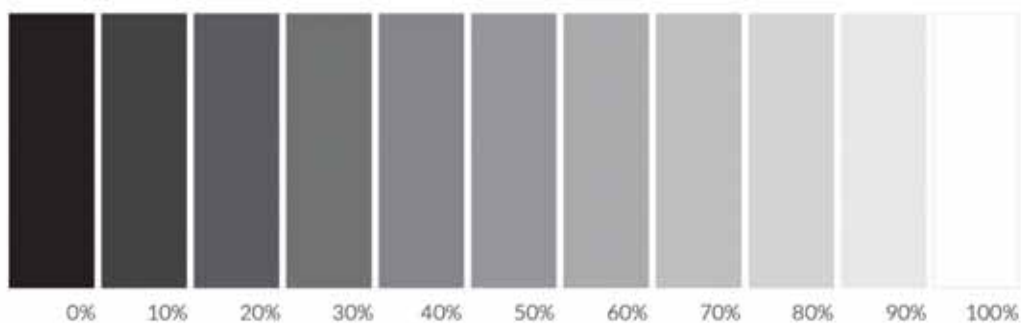
Oznaczenia warto stosować także na schodach ruchomych. Mogą to być kontrastowe pasy przed wejściem na stopnie, na górze i na dole schodów, a także kontrastowe pasy wykonane wzdłuż krawędzi każdego stopnia.

W polskich przepisach brak wytycznych, jednak w normie ISO 21542:2011 wskazano, że szerokość pasa powinna wynosić:

- 40-50 mm, jeżeli oznaczane są krawędzie wszystkich stopni,
- 50-100 mm, jeżeli oznaczenie wykonywane jest tylko wzdłuż pierwszego i ostatniego stopnia.

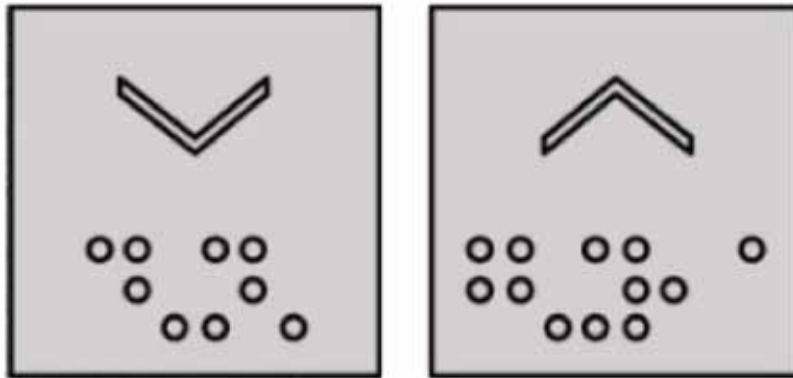
Ważne, by pas umieszczony został przynajmniej na poziomej części stopnia, by był widoczny przy wchodzeniu po schodach i schodzeniu z nich. Można też oczywiście zapewnić dodatkowy pas na pionowej części. Zgodnie z ww. normą, jeśli rozwiązanie techniczne tego wymaga, pas kontrastowy można odsunąć o maksymalnie 15 mm od krawędzi stopnia. Kontrast oznaczeń w stosunku do powierzchni stopnia musi wynosić min. 60 stopni w skali LRV.

Paleta obrazująca współczynnik odbicia światła LRV (ang. Light Reflectance Value).

Wzornik RAL wraz z wartością odbicia światła LRV przedstawiony jest w załączniku 3

Na końcach poręczy schodów zaleca się umieszczenie oznaczeń dotykowych informujących o kierunku poruszania i kondygnacji.

W przypadku stosowania oznaczeń tego rodzaju ostateczne wytyczne co do lokalizacji, ilości przekazywanych informacji i rodzajów użytych materiałów powinny pochodzić od specjalisty w zakresie tyflografiki.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Balustrady i poręcze

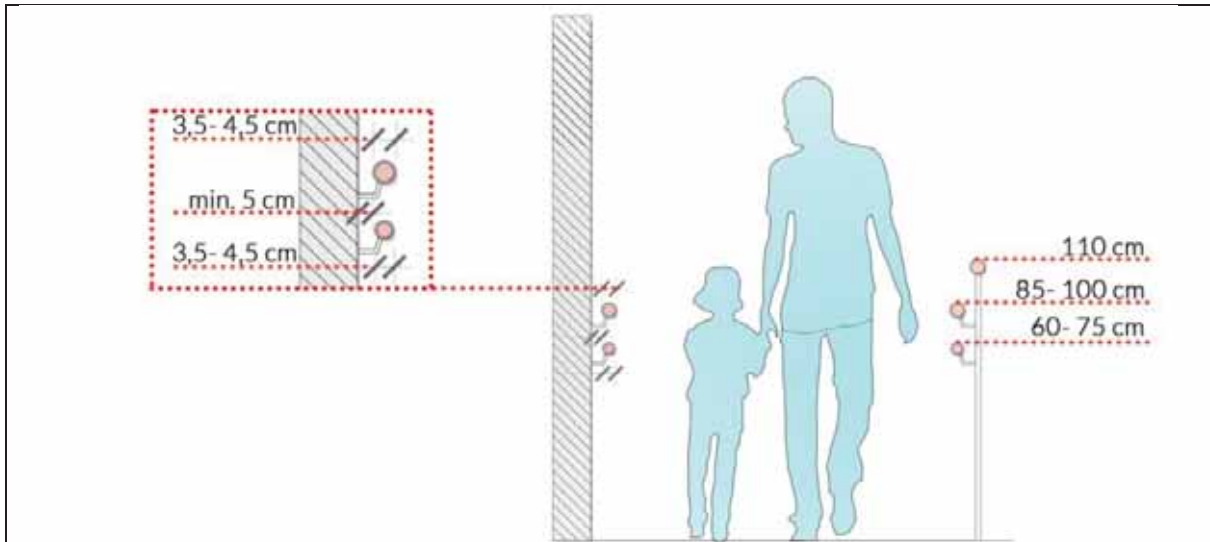
Dostępność Plus

Wymagania/zalecenia:

- schody zewnętrzne i wewnętrzne, służące do pokonania wysokości przekraczającej 50 cm, powinny być zaopatrzone w balustrady lub inne zabezpieczenia od strony przestrzeni otwartej, o wysokości 110 cm,
- schody zewnętrzne i wewnętrzne w budynku użyteczności publicznej powinny mieć balustrady lub poręcze przysienne umożliwiające lewo- i prawostronne ich użytkowanie,
- przy szerokości biegu schodów większej niż 4 m należy zastosować dodatkową balustradę pośrednią,
- maksymalny prześwit lub wymiar otworu pomiędzy elementami wypełnienia balustrady nie może być większy niż 12 cm (dotyczy budynków wielorodzinnych, budynków zamieszkania zbiorowego, oświaty i wychowania oraz zakładów opieki zdrowotnej),
- zaleca się stosowanie poręczy na wysokości 85 – 100 cm pierwszą poręcz oraz dodatkowo na wysokości 60 – 75 cm drugą poręcz,
- poręcze przy schodach przed ich początkiem i za końcem należy przedłużyć o min. 30 cm w poziomie oraz zakończyć w sposób zapewniający bezpieczne użytkowanie,
- poręcze przy schodach powinny być oddalone od ścian, do których są mocowane, co najmniej 5 cm,
- część chwytna poręczy powinna mieć średnicę w zakresie 3,5 cm – 4,5 cm,
- na końcach poręczy należy montować oznaczenia dotykowe (pismo wypukłe lub piktogramy dotykowe) i w alfabecie Braille'a, które są dodatkową informacją dla osób niewidomych. Jeżeli informacja jest wykonana alfabetem Braille'a powinna być krótka i zawierać podstawowe informacje o punkcie orientacji, np. numery peronu lub kierunku do wyjścia. Każdorazowo odbiór oznaczeń wykonanych w Braille'u powinien dokonać specjalista w zakresie tyflografiki – zalecenie wynika z faktu, że częstym błędem popełnianym przez wykonawców jest montaż napisów „do góry nogami”, szczególnie gdy napisy są wykonane wyłącznie w alfabecie Braille'a,
- końce poręczy powinny być zawinięte w dół lub zamontowane do ściany, tak aby nie można było zaczepić się fragmentami ubrania,

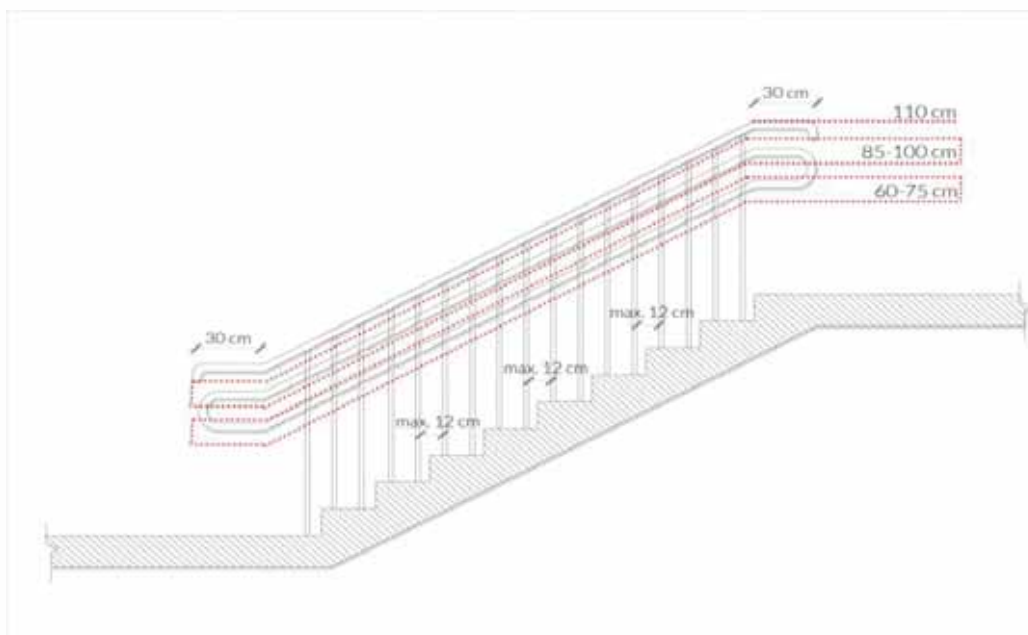

Rys. 33. Balustrady i poręcze – wymagane wysokości i wielkości elementów

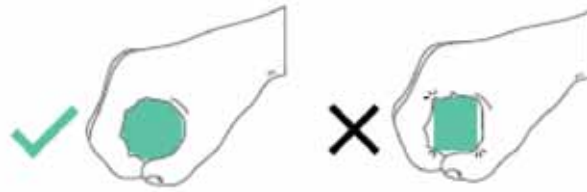
- należy zapewnić ciągłość prowadzenia poręczy na schodach wielobiegowych. Dopuszcza się przerwanie ciągłości poręczy w przypadku spoczników o długości większej niż 3 m,
- poręcze powinny być w kolorze kontrastującym z tłem ściany oraz biec nieprzerwanie przez cały ciąg schodów (w tym spoczniki),
- linia poręczy powinna wiernie odzwierciedlać bieg schodów

Rys. 34. Wysokości poręczy niezbędnych przy schodach zewnętrznych

Dostępność Plus

Wpływ przekroju klamki na wygodę chwytu.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Źródło <http://sklep.altix.pl/pl/nak%C5%82adki-na-porc4%99cze-dotykowe-brajlowskie-nak%C5%82adki-informacyjne>

Dostępność Plus

<https://www.ecorail-garden.pl/brail.html>

<http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/1793029>

Dostępność Plus

Lp.	Rodzaj wnętrza, zadania lub czynności	Wymagane natężenie
1	Strefy komunikacji, korytarze	100 lx
2	Schody (w tym ruchome)	150 lx
3	Stołówki, spizarnie	200 lx
4	Szatnie, umywalnie, łazienki, toalety	200 lx
5	Pokoje opieki medycznej	500 lx
6	Pomieszczenia z urządzeniami technicznymi, rozdzielczymi	200 lx
7	Tablice rozdzielcze	500lx
8	Magazyny	100 lx
9	Strefy pakowania i wysyłki	300 lx
10	Ogólne prace mechaniczne	300 lx
11	Prace fryzjerskie	500 lx
12	Wyrób biżuterii	1000 lx
13	Praca przy komputerze	500 lx
14	Archiwa dokumentów	200 lx
15	Kreślenie techniczne (biura projektowe)	750 lx
16	Salki konferencyjne	500 lx
17	Sklepy - strefa sprzedaży	300 lx
18	Sklepy - strefa kasy, pakowanie	500 lx
19	Czytelnie	500 lx
20	Strefy parkowania samochodów	75 lx
21	Przedszkola, żłobki	300 lx
22	Szkoły - sale lekcyjne	300 lx
23	Szkoły - tablice, sale wykładowe	500 lx
24	Zadaszone perony i przejścia dla podróżnych	50 lx

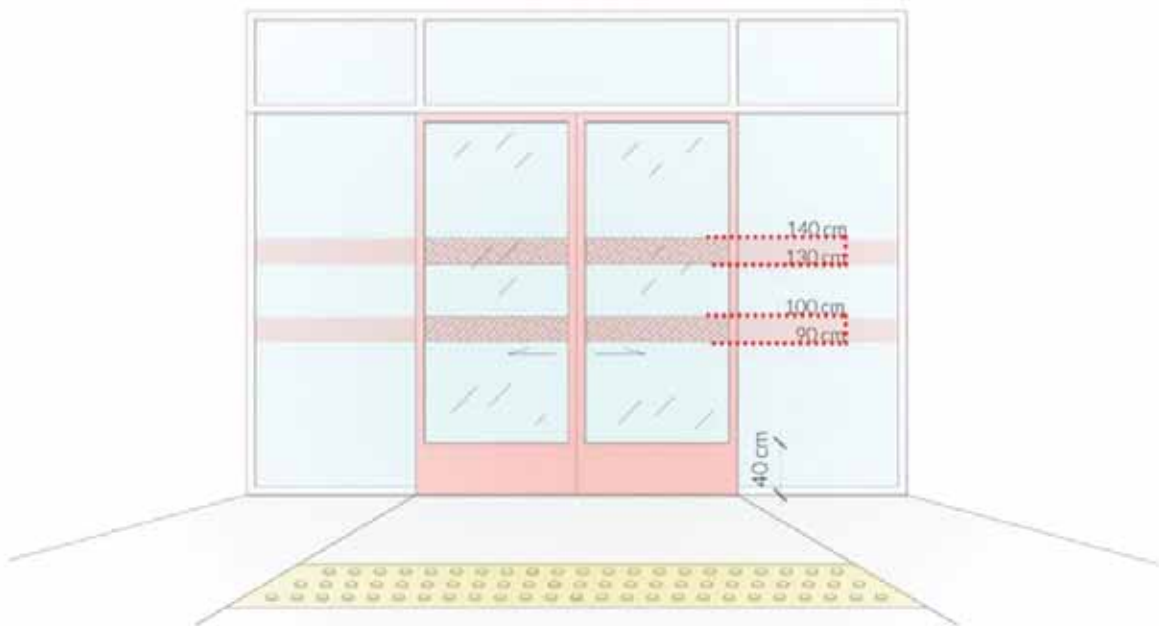
Dostępność Plus

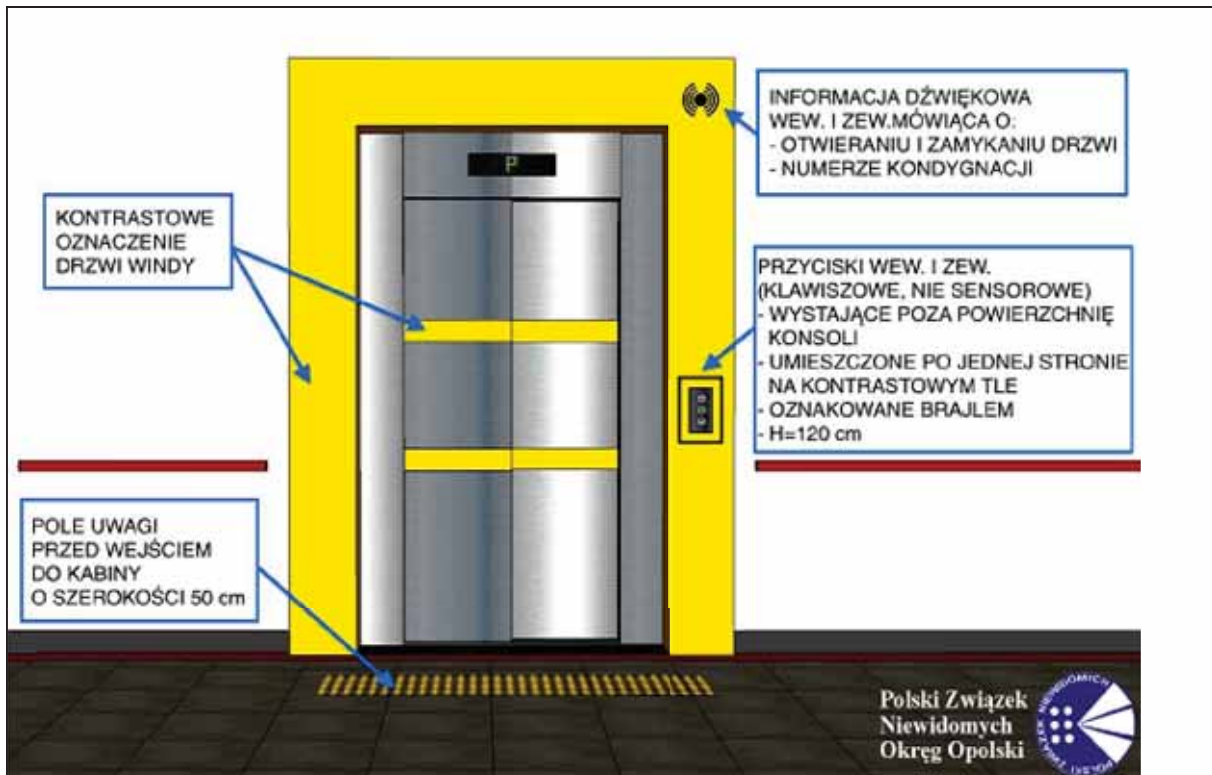
20	Dźwig osobowy /platforma pionowa		
	W budynku znajduje się przynajmniej jeden dźwig osobowy (winda), przystosowany do przewozu OzN	BRAK	
	Zaleca się instalację windy lub platformy pionowej		
	Odległość pomiędzy drzwiami przystankowymi dźwigu osobowego a przeciwległą ścianą lub inną przegrodą wynosi co najmniej 1,6 m Odległość między drzwiami a ścianą/ przegrodą:		
	Zewnętrzny panel sterujący (tablica przyzywowa) znajduje się na wysokości 0,80-1,10 m od poziomu posadzki		
	W tablicy przyzywowej stosowane są przyciski klawiszowe, wystające poza powierzchnię panelu		
	Tablica przyzywowa wyposażona jest w oznaczenia wypukłe/ brajlowskie		
	Dźwig dysponuje sygnalizacją świetlną przyjazdu (która winda przyjechała i w którą zmierza stronę)		
	Dźwig dysponuje sygnalizacją dźwiękową/ głosową przyjazdu (która winda przyjechała i w którą zmierza stronę)		
	Dźwig dysponuje sygnalizacją dźwiękową/ głosową informującą o otwieraniu się drzwi		
	Drzwi do kabiny/platformy dźwigu są wystarczająco skonstrastowane w stosunku do ściany, w której się znajdują		
	Drzwi do kabiny/platformy dźwigu mają szerokość co najmniej 0,90 m		
	Drzwi do kabiny/platformy dźwigu otwierają i zamykają się automatycznie		
	Drzwi do kabiny/platformy dźwigu zostały wyposażone w system zatrzymujący zamykanie, oparty na czujnikach		
	Różnica wysokości pomiędzy poziomem posadzki w budynku a poziomem podłogi dźwigu nie jest większa niż 20 mm		
	Kabina/platforma dźwigu ma wymiary wewnętrzne co najmniej 1,10 m szerokości i 1,40 m długości		
	W przypadku kabiny nieprzelotowej - na wprost wejścia umieszczone jest lustro (od poziomu 0,40 m powyżej poziomu posadzki do poziomu ok. 1,80-2,00 m)		
	W kabinie/na platformie znajduje się przynajmniej jedna poręcz na wysokości 0,90 m		

Dostępność Plus

	Wewnętrzny panel sterujący znajduje się na wysokości 0,80-1,10 m od poziomu posadzki, w odległości co najmniej 0,50 m od naroża kabiny Wysokość montażu (do najwyższego przycisku): Odległość od narożnika:		
	Wewnętrzny panel sterowania wyposażony jest w oznaczenia wypukłe/brajlowskie		
	W panelu sterowania stosowane są przyciski klawiszowe, wystające poza powierzchnię panelu		
	Przycisk kondygnacji „0” jest dodatkowo wyróżniony		
	Kabina dźwigu jest jasno oświetlona światłem niepowodującym zjawiska olśnienia		
	Dźwig dysponuje sygnalizacją głosową, informującą o numerze piętra, na którym się znajduje		
	Dźwig dysponuje sygnalizacją wizualną, informującą o numerze piętra, na którym się znajduje (w kabinie znajduje się wyświetlacz, pokazujący numer piętra, na którym znajduje się dźwig)		
	Kabina/platforma dźwigu jest wyposażona w instalację alarmową		

Dostępność Plus

W każdym budynku wyposażonym w windy służące komunikacji ogólnej, należy zapewnić dojazd do nich z poziomu terenu oraz dostęp za ich pomocą na wszystkie piętra budynku. W przypadku przybudowy dźwigu do istniejącego budynku dopuszczalne jest umiejscowienie drzwi przystankowych dźwigu na poziomie spocznika międzypiętrowego, ale pod warunkiem zapewnienia swobodnego dostępu do pozostałych kondygnacji użytkowych danego obiektu.

WYMIARY KABINY ORAZ JEJ WYPOSAŻENIE

Wymagania/zalecenia:

- kabina dźwigu osobowego dostępna dla osób z niepełnosprawnością powinna mieć szerokość co najmniej 110 cm i długość 140 cm,
- po obu stronach kabiny powinny znajdować się ciągłe poręcze, a ich górna część powinna znajdować się na wysokości 90 cm,
- zaleca się stosowanie dźwigów osobowych o większych wymiarach, mianowicie 150x210cm dla dźwigów jednostronnie otwieranych oraz 120x210 cm dla dźwigów przelotowych, aby umożliwić m.in. wjazd osobie poruszającej się na skuterze inwalidzkim i osobom z wózkiem bliźniaczym oraz ewentualne wprowadzenie roweru,
- zaleca się wyposażenie dźwigu osobowego w składane siedzenie na wysokości 50 cm od poziomu podłogi, o szerokości 40-50 cm i długości 30-40cm,
- drzwi do kabiny powinny mieć szerokość 90 cm (zalecana 100 cm ze względu na osoby z wózkami bliźniaczymi),
- drzwi dźwigu powinny otwierać się i zamykać automatycznie,
- system powinien być oparty na czujnikach (np. podczerwień) zatrzymujących zamykanie drzwi jeszcze przed kontaktem fizycznym z przedmiotem lub osobą,

Dostępność Plus

- na ścianie przeciwnej do drzwi wejściowych należy umieścić lustro, umożliwiające osobie poruszającej się na wózku inwalidzkim sprawdzenie, czy za jej plecami nie znajduje się żadna przeszkoda i czy może bezpiecznie opuścić kabinę,
- stosowanie lustra nie jest konieczne, jeżeli wymiary kabiny są większe niż 150x150 cm,
- kabina, jak i szyb, powinny być przeszklone, co jest korzystne dla osób z zaburzeniami psychicznymi (klaustrofobia), gdyż niwelują poczucie zamknięcia,
- kabina dźwigu i panele kontrolne powinny być dobrze oświetlone.

ZEWNĘTRZNY PANEL STERUJĄCY

- zewnętrzny panel sterujący należy umieścić na wysokości 80-120 cm od posadzki,
- sygnalizacja przyjazdu dźwigu osobowego:
  - przy każdych drzwiach do dźwigu należy umieścić sygnalizację świetlną i dźwiękową informującą, który dźwig osobowy przyjechał oraz w którą zmierza stronę,
  - pojedynczy sygnał dźwiękowy powinien oznaczać wjazd do góry, podwójny zjazd na dół,
  - wskazana jest również informacja słowna „w górę” i „na dół”,
- nie należy stosować paneli dotykowych.

WEWNĘTRZNY PANEL STERUJĄCY

- panel sterowniczy w kabinie powinien być zamontowany na wysokości 80-120 cm nad podłogą i w odległości 50 cm od naroża kabiny,
- panel sterujący w kabinie powinien być umieszczony po prawej stronie w przypadku drzwi otwierających się centralnie, a w przypadku otwieranych na bok – po stronie, w którą zamykają się drzwi, najlepiej w układzie poziomym na wysokości balustrady,
- w przypadku panelu numerycznego przyciski wyboru przystanków powinny znajdować się nad przyciskiem alarmowym,
- przyciski pojedyncze powinny być ustawione w jednym rzędzie, pionowo lub poziomo (zalecane), odpowiednio: od dołu do góry przy układzie pionowym i od lewej w układzie poziomym,
- w przypadku większej ilości przycisków rozmieszczenie ich powinno być mijankowe dla lepszego rozpoznania kolejności pięter (PN-EN 81-70: 2005 „Przepisy bezpieczeństwa dotyczące budowy i instalowania dźwigów – Szczególne zastosowania dźwigów osobowych i towarowych – Część 70: Dostępność dźwigów dla osób, w tym osób niepełnosprawnych”),
- wewnętrzny panel sterujący powinien być wyposażony w dodatkowe oznakowanie dla osób niewidomych i niedowidzących (wypukłe opisy, cyfry lub symbole oraz oznaczenia w alfabecie Braille'a) oraz informację głosową,
- przycisk kondygnacji „zero” powinien być dodatkowo wyróżniony.

Platformy pionowe i ukośne

Wymagania/zalecenia:

- platformy mogą być stosowane zamiast pochylni lub dźwigów tylko w wyjątkowych sytuacjach, m.in.:

Dostępność Plus

- w pomieszczeniach rzadko używanych lub niedostępnych dla wszystkich użytkowników,
- ze względu na brak miejsca,
- ze względu na zalecenia konserwatora zabytków,
- biorąc pod uwagę inne względy praktyczne/techniczne nie pozwalające na zaprojektowanie pochylni lub dźwigów osobowych,
- zalecana wysokość podnoszenia:
- bez szybu i wewnątrz budynku – do 3 m,
- z szybem – do 12 m,
- zalecane minimalne wymiary platformy powinny wynosić dla:
- podnośnika pionowego – min. 90×140 cm, przy udźwigu nie mniejszym niż 315 kg,
- podnośnika schodowego – min. 75×100 cm, przy udźwigu nie mniejszym niż 250 kg,
- podłoga musi być antypoślizgowa,
- platforma podnośnika musi być wyposażona w barierki uniemożliwiające zjechanie kół wózka z platformy podnośnika podczas jego działania, jeżeli przy wejściu została zamontowana platforma, powinna ona umożliwiać samodzielne wejście, obsługę i zejście osobie z niepełnosprawnością. Jednocześnie należy zapewnić możliwość wezwania pracownika obiektu, gdy użytkownik nie będzie umiał obsłużyć urządzenia

Wymogi dostępności dźwigów dla ludzi korzystających z wózków inwalidzkich lub innych sprzętów ułatwiających poruszanie się zostały ściśle określone w „Rozporządzeniu w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie”, zgodnie z którym minimalne wymiary kabiny to 1100x1400mm.

Dla dźwigu kąтового, posiadającego dwa wejścia do kabiny usytuowane pod kątem 90°, minimalne wymiary kabiny, które umożliwiają swobodne manewrowanie wózkiem wynoszą 1400x1400mm. Dobrym wyznacznikiem są również wymagania normy PN EN 81-70 „Dostępność dźwigów dla osób, w tym osób niepełnosprawnych”.

Dźwigi dla niepełnosprawnych wyposaża się w drzwi automatyczne przesuwne, których optymalna szerokość 900mm udostępnia swobodne przemieszczanie się wózkiem inwalidzkim lub dziecięcym.

Osiągnięcie zalecanych wymiarów kabin w dźwigach modernizowanych uwarunkowane jest wielkością szybów, które mają znormalizowane wymiary.

Zgodnie z prawem budowlanym minimalna wolna powierzchnia przed wejściem do windy, zapewniająca swobodę manewrowania wózkiem, wynosi 1,6m odległości i zawiera się między drzwiami przystankowymi, a przeciwległą ścianą. Warto zaznaczyć, że wymóg ten jest jedynie wskazówką przy dobudowie dźwigu lub nowo projektowanych obiektach.

Dostępność Plus

Przyciski i sygnalizacja przystankowa

Sygnalizacja optyczna i dźwiękowa powinna umożliwiać łatwą identyfikację dźwigu, zarówno osobom niesłyszącym, jak i niewidomym. W związku z czym, zaleca się, aby wszelkim zastosowanym oznaczeniom wizualnym towarzyszył równorzędny komunikat głosowy informujący o położeniu kabiny oraz otwieraniu i zamykaniu drzwi.

Elementy sterowe w kabinie windy, takie jak panel dyspozycji z numerami pięter oraz kasety wezwań powinny być umieszczone w zasięgu ręki osoby z niepełnosprawnością ruchową, czy też osoby o niskim wzroście (niedobór wzrostu/karłowatość). Optymalna wysokość elementów sterowych mieści się w granicach 0,9-1,1 m odległości od podłogi.

Ponadto zaleca się, aby barwa i jaskrawość drzwi przystankowych kontrastowały z wykończeniem otaczających je ścian w celu ułatwienia zlokalizowania wejścia do windy przez osoby niewidzące / seniorów. Równie ważne jest, aby stosowane oznaczenia miały barwy rozpoznawalne przez osoby cierpiące na deuteranopię (daltonizm).

Znaki wyczuwalne dotykem, alfabet Braille'a

Przyciski w windach powinny być dobrze widoczne, kontrastowe, o minimalnej średnicy 20 mm. Rekomenduje się, aby przyciski elementów sterowniczych wystawały kilka milimetrów ze ścianą kabiny. W dźwigach spełniających współczesne standardy przyjęcie wezwania sygnalizowane jest podświetleniem obwódki przycisku.

Co istotne, przystanek wyjścia z budynku należy wyróżnić podkładką koloru zielonego, wystającą ponad inne przyciski. Takie oznaczenie w razie potrzeby ułatwi osobom niepełnosprawnym ewakuację z budynku. Równie ważne jest, aby dźwig posiadał instrukcję postępowania w razie awarii dźwigu, która umożliwia odczytanie tekstu także osobom niewidomym.

Zaleca się, aby przyciski z numerami pięter były wypukłe – otoczone kółkiem i dodatkowo oznaczone alfabetem Braille'a. Nie tylko układ punktów jest istotny, ale też ich kształt i odstęp między nimi, by napis był czytelny i zrozumiały dla osób niewidomych oraz niedowidzących.

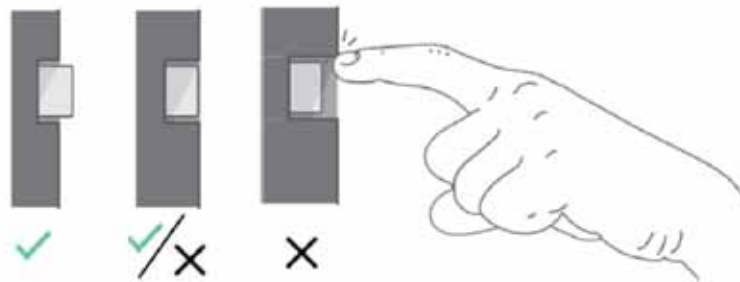
Wyposażenie kabiny

Wyposażenie dźwigu w lustro na ścianie tylnej umożliwia użytkownikowi poruszającemu się na wózku inwalidzkim obserwowanie przeszkód znajdujących się za nim, np. podczas wyjeżdżania tyłem z kabiny. Samo pokrycie podłogi powinno zapobiegać upadkom i poślizgnięciom – zaleca się wykładziny

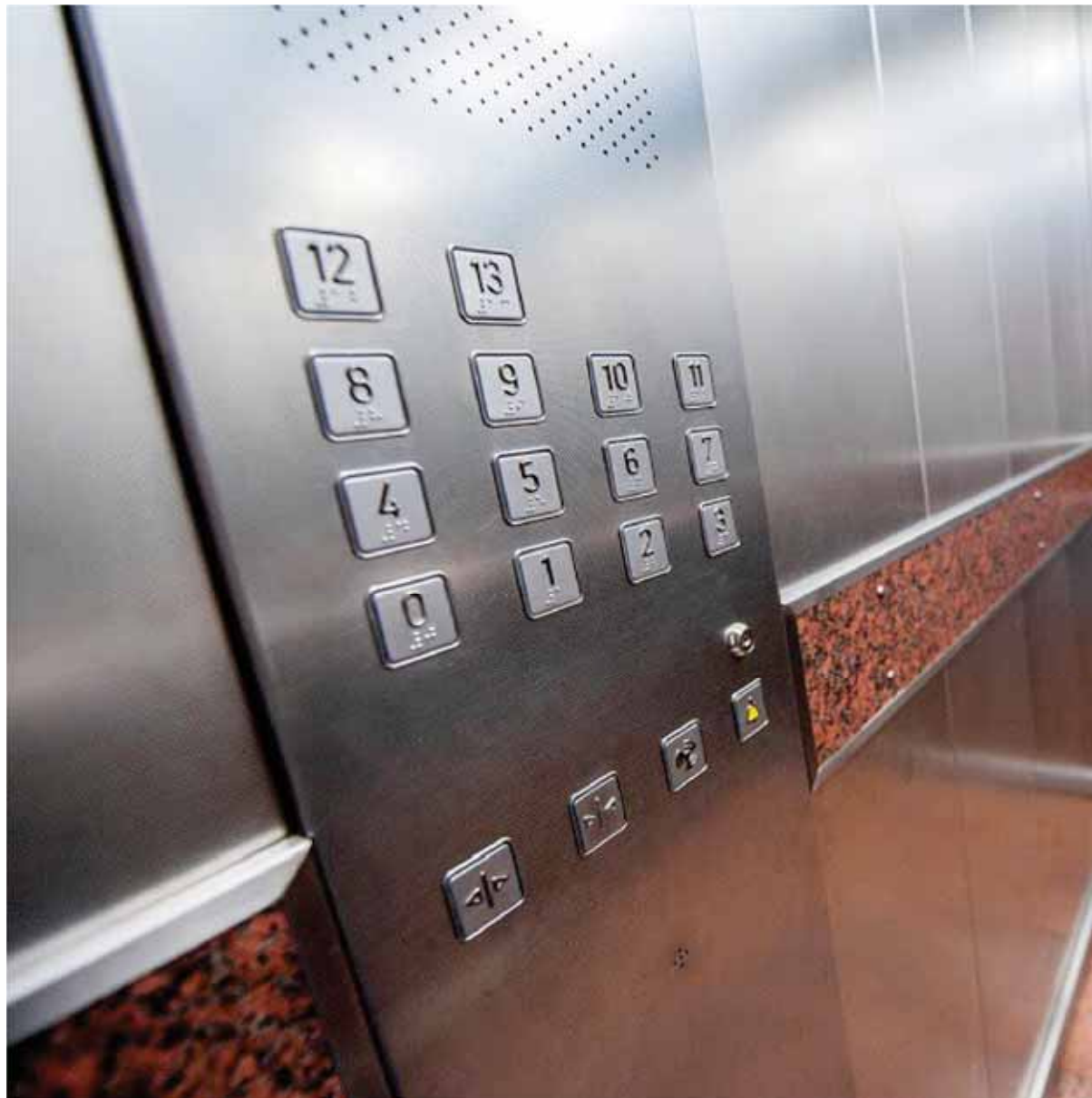

Dostępność Plus

antypoślizgowe. Optymalne natężenie oświetlenia wewnątrz kabiny mieści się w zakresie 150-200 lx i ma barwę najbardziej zbliżoną do światła naturalnego, dzięki czemu nie wywołuje zmęczenia oczu.

Sposób projektowania przycisków na panelach sterujących. Po lewej stronie przycisk wypukły – najkorzystniejszy; pośrodku – przycisk zlicowany z powierzchnią panelu; po prawej przycisk wklęsły – utrudniający korzystanie z panelu osobom z niepełnosprawnością manualną.

Dostępność Plus

Źródło: <https://winda.com.pl/poradnik/projektowanie-bez-barier-windy-dla-niepełnosprawnych/>

Źródło: <https://winda.com.pl/poradnik/projektowanie-bez-barier-windy-dla-niepełnosprawnych/>

DOSTĘŃÓŚĆ POMIESZCZEŃ ,USŁUG I FUNKCJI W BUDYNKU

Wszystkie pomieszczenia – zarówno te przeznaczone do obsługi klientów, jak i pomieszczenia dla pracowników budynku – powinny być zaaranżowane w sposób logiczny i przewidywalny, z wydzielonymi (w miarę możliwości kolorystycznie) ciągami komunikacyjnymi. Oświetlenie – naturalne i sztuczne – powinno równomiernie oświetlać całą ich powierzchnię a oświetlenie światłem sztucznym połączonych ze sobą pomieszczeń nie wykazuje różnic natężenia, wywołujących zjawisko olśnienia przy przejściu między tymi pomieszczeniami. Meble i elementy wyposażenia nie mogą zawęźać szerokości przejścia, powodując utrudnienia w poruszaniu się w budynku. Wszystkie stosowane wykładziny i dywany powinny mieć włókna o długości nie większej niż 0,015 m. Wszystkie stanowiska obsługi klientów powinny być dostępne dla użytkowników wózków: lady, biurka i kontuary powinny być obniżone, przynajmniej na fragmencie długości 0,90 m, do wysokości 0,80 m. Zaleca się także umieszczanie ściennych oznaczeń informujących o przeznaczeniu pomieszczenia: oznaczenia te powinny mieć formę wizualną (piktogram) oraz opis brajlowski. Zalecane jest oznaczenie numerem wszystkich pomieszczeń wychodzących z głównych ciągów komunikacyjnych w obiekcie a pomieszczenia najbardziej charakterystyczne powinny być opisane słowem brajlowskim wraz z numerem. Numer brajlowski może być połączony z tablicą informacyjną przy drzwiach lub występować odrębnie. Dla oznaczeń ściennych zalecany jest standard brajla Marburg Medium. W budynku należy zapewnić dostęp do tłumacza języka migowego – zdalny lub bezpośredni. W przypadku tłumaczenia zdalnego konieczne jest, aby miejsce, gdzie znajduje się wideotłumacz, było prawidłowo i czytelnie oznaczone odpowiednim znakiem graficznym a pracownicy obiektu potrafili zainicjować usługę zdalnego tłumaczenia. Istotne jest również zapewnienie odpowiednich warunków zdalnego tłumaczenia (konfiguracja sprzętu, łącze internetowe zapewniające płynność obrazu, wystarczająca jakość kamery przekazującej obraz).

21	DOSTĘPNOŚĆ USŁUG I FUNKCJI W BUDYNKU	TAK	NIE
	Poczekalnie (zlokalizowane w obrębie korytarzy), miejsca odpoczynku	X	
	Pomieszczenia są zorganizowane w sposób logiczny i przewidywalny, z wydzielonymi ciągami komunikacyjnymi	X	
	Ogólne oświetlenie sztuczne pomieszczenia równomiernie oświetla całą jego powierzchnię	X	
	Oświetlenie światłem sztucznym sąsiadujących i połączonych ze sobą pomieszczeń nie wykazuje różnic natężenia, nie wywołując zjawiska olśnienia przy przejściu pomiędzy pomieszczeniami	X	
	Meble i elementy wyposażenia nie zawężają szerokości przejścia i nie powodują utrudnień w poruszaniu się po pomieszczeniu	X	
	Wykładziny i dywany są na stałe przymocowane do podłoża-	X	
	Wykładziny i dywany mają włókna o długości włosa nie przekraczającej 5 mm	X	

Uwagi

Parametry siedzisk o wygodę użytkowników

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Miejsca odpoczynku

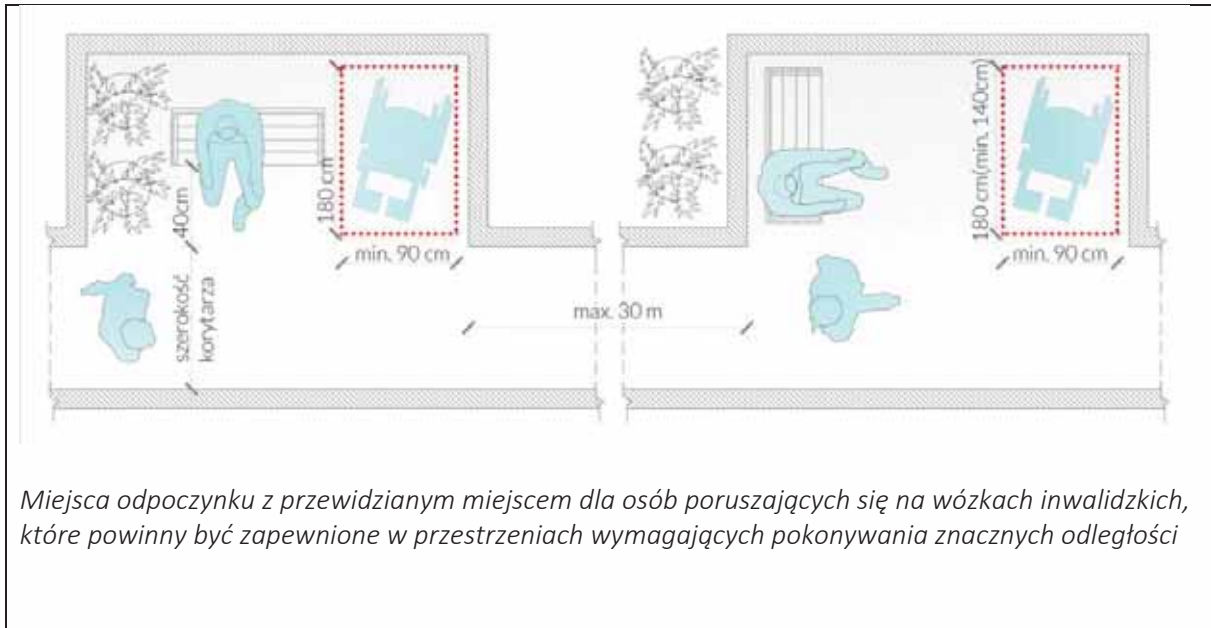
Zalecenia:

- w przestrzeniach wymagających pokonywania znacznych odległości należy, nie rzadziej niż co 30 m, zapewnić miejsca siedzące; powinny one znajdować się w pobliżu ciągów komunikacyjnych, ale nie bezpośrednio na nich,
- miejsce do odpoczynku powinno być wyposażone w siedzisko (ławkę) z podłokietnikami ułatwiającymi siadanie i wstawanie oraz miejsce do zaparkowania wózka inwalidzkiego,
- ławki powinny być przytwierdzone na stałe do podłoża, w sposób niewidoczny z poziomu użytkownika, uniemożliwiający ich usunięcie przez osoby do tego nieupoważnione;
- do prawidłowego użytkowania ławki potrzebne jest min. 40 cm (optymalnie ≥ 80 cm) wolnej przestrzeni od frontu ławki, tak aby nogi osób korzystających z nich nie przeszkadzały osobom korzystającym z ciągów komunikacyjnych,
- ławki powinny być wyposażone w podłokietniki po obu stronach ławki oraz po jednym podłokietniku co 3 miejsca siedzące. Podłokietniki powinny znajdować się na wysokości 15-20 cm od górnej powierzchni siedziska,
- szerokość miejsca siedzącego powinna wynosić ok. 50 cm. Siedzisko powinno znajdować się na wysokości 42 – 45 cm od podłoża,
- kąt pomiędzy oparciem a siedziskiem powinien być ergonomiczny tj. ok. 100 stopni,
- zalecanym materiałem do zastosowania na siedziska i oparcia ławek jest drewno; powinno być ono odpowiednio twarde, odporne na warunki wynikające z normalnego użytkowania
- miejsce postojowe przeznaczone dla osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim powinno mieć głębokość min 140 cm (zalecane 180 cm) i szerokość 90 cm, tak aby osoba na wózku (skuterze inwalidzkim) mogła zaparkować wózek obok ławki, nie przeszkadzając innym użytkownikom przestrzeni

Wytyczne i wymiary dotyczące ławek

Dostępność Plus

Miejsca odpoczynku z przewidzianym miejscem dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, które powinny być zapewnione w przestrzeniach wymagających pokonywania znacznych odległości

	Pomieszczenia obsługi klientów	TAK	NIE
22	biuro obsługi klienta/recepcja/	BRAK	
	Czy w obiekcie jest możliwość udzielenia informacji lub obsługi klientów w pobliżu wejścia do budynku (recepcja, punkt obsługi itp.)?		
	Drzwi wejściowe mają w świetle ościeżnicy co najmniej szer. 0,90m i wys. 2,00m		
	Wysokość progu do drzwi wejściowych nie przekracza 20 mm		
	Pomieszczenia są czytelnie oznaczone za pomocą numeru / znaku graficznego		
	Numer i opis pomieszczenia znajduje się na wysokości w przedziale 1,20 – 1,60 m		
	Pomieszczenia są czytelnie oznaczone za pomocą numeru / opisu brajlowskiego		
	Pomieszczenia są zaaranżowane w sposób logiczny i przewidywalny z wydzielonymi ciągami komunikacyjnymi		
	Ogólne oświetlenie sztuczne pomieszczenia równomiernie oświetla całą jego powierzchnię		

Dostępność Plus

	Oświetlenie światłem sztucznym sąsiadujących i połączonych ze sobą pomieszczeń nie wykazuje różnic natężenia, nie wywołując zjawiska olśnienia przy przejściu pomiędzy tymi pomieszczeniami		
	Meble i elementy wyposażenia nie zawężają szerokości przejścia i nie powodują utrudnień w poruszaniu się po pomieszczeniu		
	Wykładziny i dywany są na stałe przymocowane do podłoża		
	Wykładziny i dywany mają włókna o długości włosa nie przekraczającej 5 mm		
	Wszystkie stanowiska obsługi klientów są dostępne dla użytkowników wózków. Obniżenie lady do wysokości 0,80 m na długości 0,90 m możliwość podjechania wózkiem		
	Lada / kontuar jest obniżona na odcinku o długości co najmniej 0,90 m do wysokości maksymalnej 0,80 m		
	Recepcja jest wyróżniona przez elementy architektury / kontrast kolorystyczny		
	Dojście do recepcji / punktu informacyjnego jest oznaczone fakturowo (w posadzce)		
	Blat lady zabezpieczono przed zsuwaniem się dokumentów		
	Blat i lupa do czytania dla niedowidzących		
	Przy ladzie znajduje się miejsce na odłożenie kul, balkonika itp.		
	Recepcja jest wyposażona w stanowiskową pętlę indukcyjną		
	Osoba w recepcji/ informacji jest widoczna		

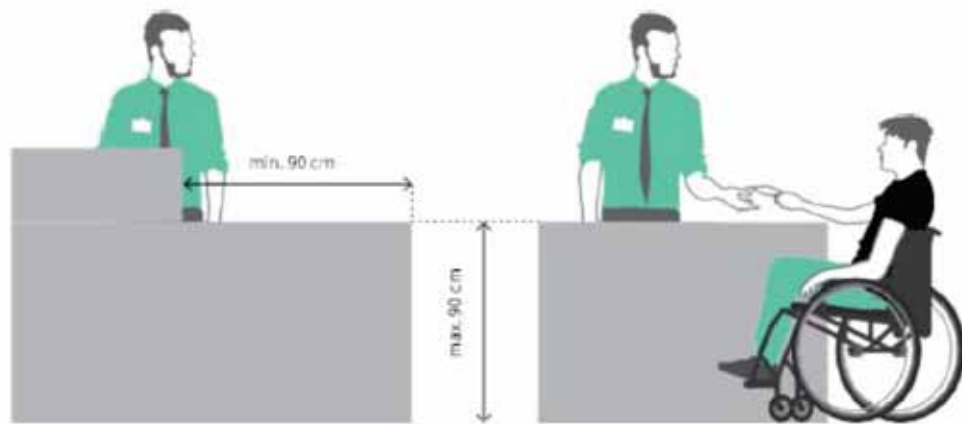
Zaleca się utworzenie biura obsługi klienta.

Zaleca się wyposażenie BOK w urządzenia, takie jak np. oświetlenie punktowe, pomoce optyczne (np. lupa), komputer z programem udźwiękawiająco-powiększającym z materiałami dostępnymi dla klienta zgodnie ze standardem WCAG 2.1, urządzenia umożliwiające wyświetlanie informacji dla klienta (np. ekrany, wyświetlacze, rzutniki), urządzenia do czytania i rozpoznawania drukowanego tekstu.

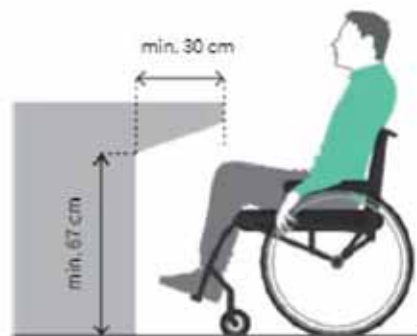
Dostępność Plus

Umieszczenie recepcji blisko wejścia umożliwia pracownikom obserwowanie wchodzących osób i udzielenie im pomocy, a jej znalezienie przez użytkowników wchodzących do budynku będzie łatwiejsze. Niski blat recepcji ułatwi nawiązanie kontaktu między recepcjonistą, a osobą poruszającą się na wózku lub osobą niską. Z drugiej strony – wysoki blat zapewnia komfort pracy recepcjonistom, odgradzając ich od ruchu osób w holu budynku, a tak- że ułatwia złożenie podpisu czy wypełnienie dokumentów osobom stojącym. Dlatego korzystne jest recepcji o dwóch poziomach blatu: 110–115 cm oraz do 90 cm.

Parametry recepcji.

Niższa część blatu powinna być z przodu recepcji tak, żeby osoba z niepełnosprawnością nie była zmuszona do szukania odpowiedniego miejsca. Nie może być również zastawiona przez żadne urządzenia (np. monitor), elementy informacji lub reklamy.

Wygodę osoby poruszającej się na wózku zwiększa wysunięcie blatu w kierunku holu, dzięki czemu możliwe jest wygodne podejście wózkiem.

Parametry blatu umożliwiające wygodne podejście wózkiem.

Dostępność Plus

Źródło Standardy dostępności budynków dla osób z niepełnosprawnościami

Osoby niesłyszące, znające język migowy, mogą skorzystać z tłumacza online. Obsługa może odbywać się, np. za pomocą tabletu lub innego, dedykowanego urządzenia; recepcjonista nie musi wówczas znać języka migowego. Podobnie jak w przypadku pętli indukcyjnej, konieczne jest odpowiednie oznaczenie stanowiska.

Schemat działania tłumacza języka migowego online.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Symbol tłumacza języka migowego.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

PĘTLE INDUKCYJNE

Oznaczenie miejsc z funkcjonowaniem pętli indukcyjnej piktogramem zgodnym z ETSI EN 301 4622 (2000-03)

Zgodnie z wytycznymi Europejskiej Federacji Osób Słabosłyszących (European Federation of Hard of Hearing People): „pętle indukcyjne to najbardziej przyjazne, efektywne i uniwersalne systemy, umożliwiające osobie z aparatem słuchowym lub implantem ślimakowym, prawidłowe słyszenie w przestrzeni publicznej”.

Pętle indukcyjne nadają sygnał poprzez zmodulowane pole magnetyczne, które jest odbierane przez cewkę indukcyjną aparatu słuchowego. Takie rozwiązanie eliminuje wszelkie zakłócenia akustyczne – osoba słabosłysząca słyszy tylko sygnał pożądaną.

Wszystkie budynki użyteczności publicznej oraz budynki zamieszkania zbiorowego powinny być wyposażone w pętli indukcyjne przekazujące sygnał bezpośrednio do aparatu słuchowego lub implantu ślimakowego. System pętli indukcyjnej składa się ze źródła dźwięku (np. mikrofon lub wyjście liniowe systemu rozgłoszeniowego), wzmacniacza pętli indukcyjnej, przewodu będącego anteną nadawczą oraz oznakowania.

Obszar objęty działaniem pętli indukcyjnej nie powinien być mniejszy niż 25 m², optymalnie 50 - 100 m². Kalibracja i instalacja systemu powinna być zgodna z normą PN EN 60118-4:2015-6 „Elektroakustyka – Aparaty słuchowe – Część 4: Układy pętli indukcyjnych wykorzystywane do współpracy z aparatami słuchowymi – Natężenie pola magnetycznego”.

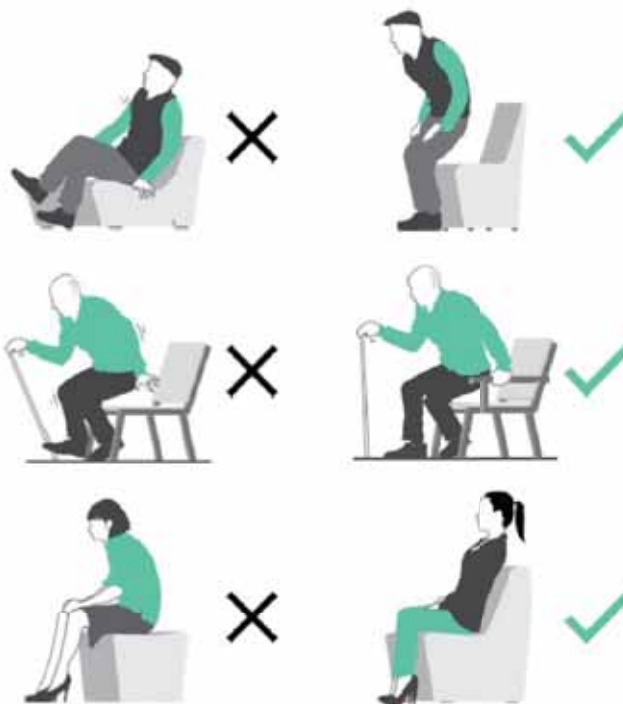

Dostępność Plus

Obszary z pętlą indukcyjną należy oznakować piktogramem zgodnym z ETSI EN 301 462 (2000-03). Oznakowanie należy umieścić w zależności od możliwości na posadzce (z wyznaczeniem granic działania systemu) lub stosując oznakowanie pionowe. Przy oznakowaniu pionowym zaleca się dodatkowo umieszczenie komunikatu w formie tekstowej np. „System pętli indukcyjnej – przełącz aparat słuchowy na cewkę indukcyjną T’31.

Zaleca się stosowanie pętli indukcyjnych w miejscach takich jak np. punkty obsługi klienta, kasy, sale konferencyjne oraz inne miejsca wynikające z potrzeb i specyfiki funkcjonalnej obiektu i osób korzystających z obiektu.

Projektując miejsca siedzące w holu wejściowym, należy pamiętać, że ich rodzaj i forma mają wpływ na wygodę poszczególnych grup użytkowników. Meble z nisko położonym siedziskiem (np. kanapy), bez podłokietników lub oparć mogą utrudniać siadanie i wstawanie osobom starszym oraz z niepełnosprawnością ruchu – korzystającym z kul, lasek itp. Dlatego ważne jest ich różnicowanie, w tym zapewnienie wysoko położonego siedziska, podłokietników oraz oparć.

Parametry siedzisk a wygoda użytkowników.

Źródło Włącznik Kamil Kowalski

Miejsca odpoczynku

Zalecenia:

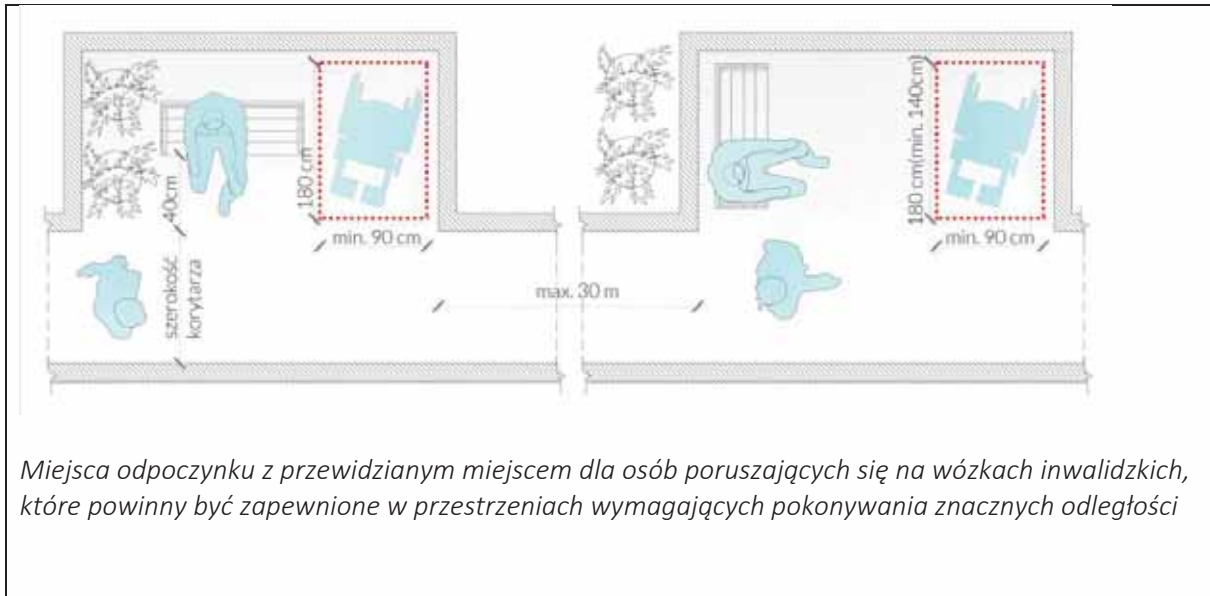

Dostępność Plus

- w przestrzeniach wymagających pokonywania znacznych odległości należy, nie rzadziej niż co 30 m, zapewnić miejsca siedzące; powinny one znajdować się w pobliżu ciągów komunikacyjnych, ale nie bezpośrednio na nich,
- miejsce do odpoczynku powinno być wyposażone w siedzisko (ławkę) z podłokietnikami ułatwiającymi siadanie i wstawanie oraz miejsce do zaparkowania wózka inwalidzkiego,
- ławki powinny być przytwierdzone na stałe do podłoża, w sposób niewidoczny z poziomu użytkownika, uniemożliwiający ich usunięcie przez osoby do tego nieupoważnione;
- do prawidłowego użytkowania ławki potrzebne jest min. 40 cm (optymalnie ≥ 80 cm) wolnej przestrzeni od frontu ławki, tak aby nogi osób korzystających z nich nie przeszkadzały osobom korzystającym z ciągów komunikacyjnych,
- ławki powinny być wyposażone w podłokietniki po obu stronach ławki oraz po jednym podłokietniku co 3 miejsca siedzące. Podłokietniki powinny znajdować się na wysokości 15-20 cm od górnej powierzchni siedziska,
- szerokość miejsca siedzącego powinna wynosić ok. 50 cm. Siedzisko powinno znajdować się na wysokości 42 – 45 cm od podłoża,
- kąt pomiędzy oparciem a siedziskiem powinien być ergonomiczny tj. ok. 100 stopni,
- zalecany materiał do zastosowania na siedziska i oparcia ławek jest drewno; powinno być ono odpowiednio twarde, odporne na warunki wynikające z normalnego użytkowania
- miejsce postoju przeznaczone dla osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim powinno mieć głębokość min 140 cm (zalecane 180 cm) i szerokość 90 cm, tak aby osoba na wózku (skuterze inwalidzkim) mogła zaparkować wózek obok ławki, nie przeszkadzając innym użytkownikom przestrzeni

Wytyczne i wymiary dotyczące ławek

Dostępność Plus

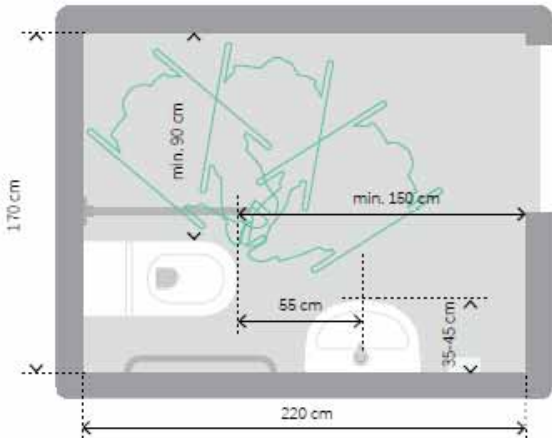
Dostępność Plus

	TAK	NIE
Toaleta dostępna brak. Zaleca się utworzenie toalety dla OzN.		
W budynku są toalety dostępne dla OzN	brak	
Wydzielono osobne toalety damską i męską dla OzN		
Toaleta jest prawidłowo oznaczona znakiem graficznym 		
Toaleta jest oznaczona opisem w brajlu 		
Drzwi do toalety mają w świetle ościeżnicy co najmniej szer. 0,90m i wys. 2,00m		
Wysokość progu nie przekracza 20 mm		
Otwarcie drzwi nie wymaga znacznej siły nie więcej niż 25N		
Klamki / pochwytory oraz zamknięcie drzwi są wygodne w obsłudze, niewymagające obrotu		

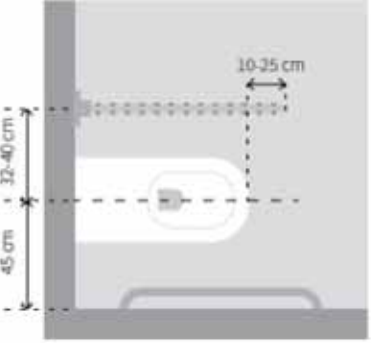
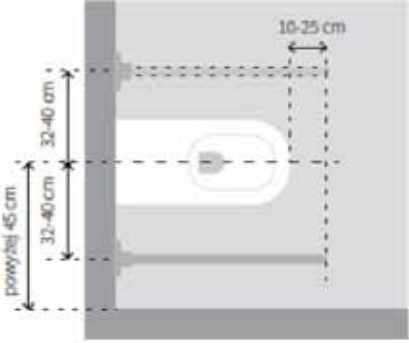
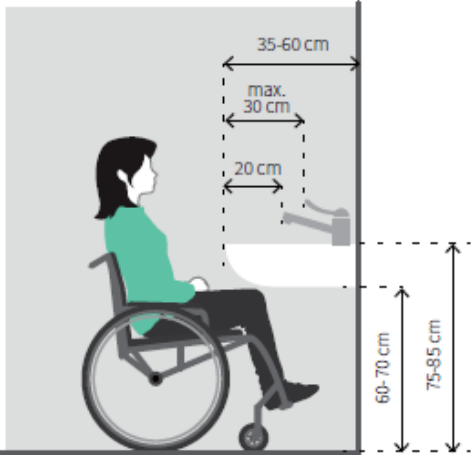

Dostępność Plus

Klamki / pochwytory oraz zamknięcie drzwi są skonstrastowane w stosunku do barwy drzwi min 20 LRV		
Toaleta ma wystarczającą powierzchnię manewrową (1,50 x 1,50 m)		
Toaleta ma wystarczającą przestrzeń transferu (0,90 m wolnej przestrzeni przynajmniej z jednej strony miski ustępowej)		
<i>Wariant 3 – przykładowy układ małej toalety. Przestrzeń manewrowa znajduje się częściowo pod umywalką. W tym przypadku konieczne jest zastosowanie małej umywalki. Taki układ może być projektowany wyłącznie w budynkach istniejących, jeżeli ilość dostępnego miejsca nie pozwala na zaprojektowanie większej toalety. Opracowanie własne na podstawie normy ISO 21542:2011.</i>		
Pomieszczenie jest urządzone w przewidywalny sposób		
Posadzka jest kontrastowa do ścian min 30LRV		
Podłoga / posadzka jest wykonana z materiałów antypoślizgowych (również w warunkach zawilgocenia R11)		
Wszystkie odpływy wody z poziomu posadzki i kratki podłogowe znajdują się poza przestrzenią manewrową wózka		
W toalecie znajdują się pochwytory po obu stronach miski ustępowej		

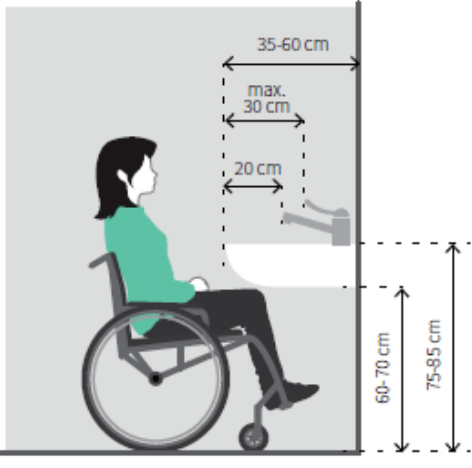
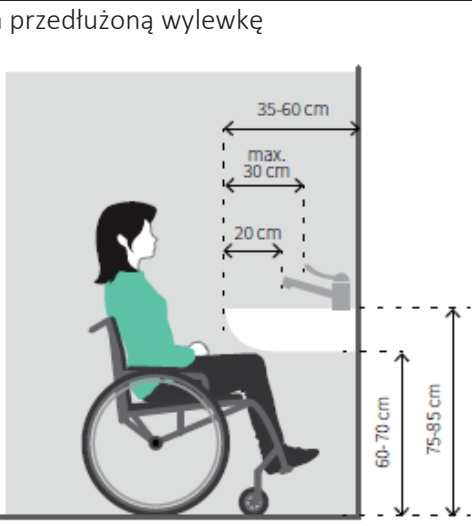

Dostępność Plus

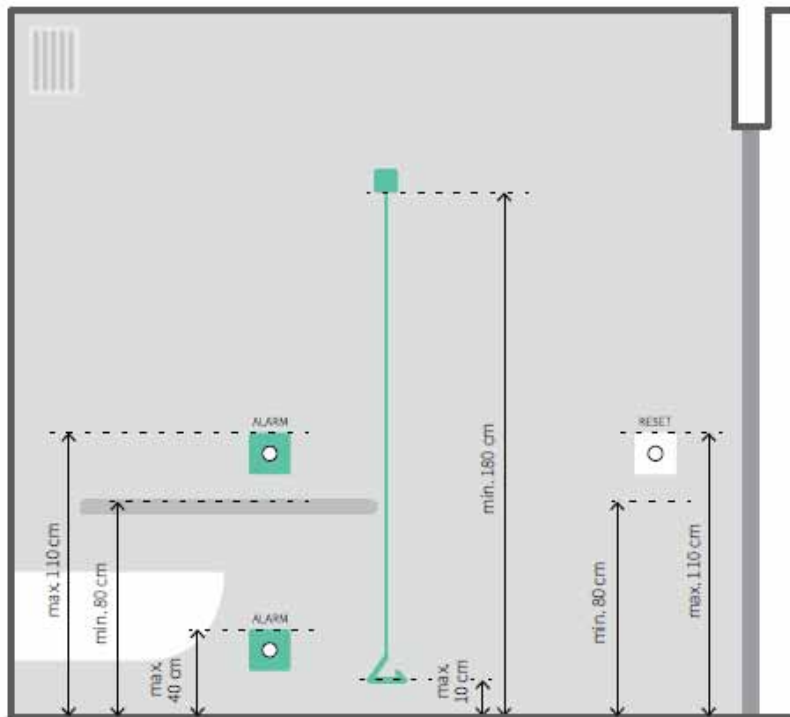
  <p>Zasada projektowania poręczy przy muszli ustępowej zależy od odległości muszli od ściany.</p>		
Wysokość siedziska miski ustępowej: 0,45-0,50 m		
Przycisk sputkiwania wody znajduje się na wysokości 0,80-1,10 m		
Przycisk nie znajduje się za plecami osoby korzystającej z miski ustępowej		
W toalecie znajdują się pochwyt po obu stronach umywalki		
Blat umywalki znajduje się na wysokości 0,80-0,85 m		
Pod umywalką zapewniona została przestrzeń na nogi o wysokości min. 0,70 m	 <p>Parametry umywalki. Opracowanie własne na podstawie normy ISO 21542:2011.</p>	
Toaleta została wyposażona w umywalkę niskosyfonową		
Bateria umywalkowa jest automatyczna lub z przedłużonym uchwytem		

Dostępność Plus

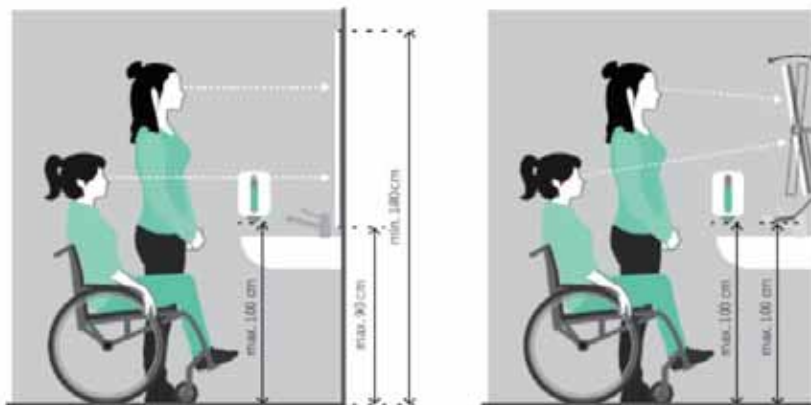
	 <p><i>Parametry umywalki. Opracowanie własne na podstawie normy ISO 21542:2011.</i></p>	
Bateria umywalkowa ma przedłużoną wylewkę	 <p><i>Parametry umywalki. Opracowanie własne na podstawie normy ISO 21542:2011.</i></p>	
Wszystkie podajniki i włączniki zamontowano na wysokości 0,80-1,10 m od powierzchni posadzki		
Wszystkie elementy wyposażenia można obsłużyć za pomocą 1 ręki bez przekręcania i ściskania		
Toaleta wyposażona jest w instalację alarmową		

Dostępność Plus

Zasada projektowania systemu wzywania pomocy. Dopuszczalne uruchamianie za pomocą przycisków lub linki. Przycisk resetowania umieszczony w innym miejscu, żeby nie był mylony z przyciskiem uruchamiania alarmu.

Dolna krawędź lustra znajduje się na wysokości maksymalnie 1,00 m od powierzchni posadzki

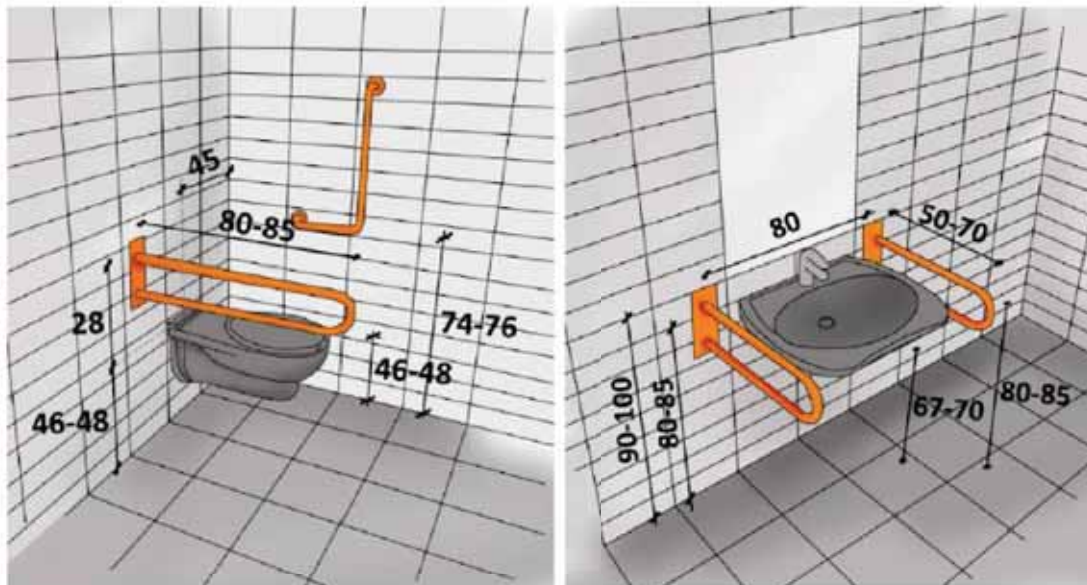

Dwa rodzaje luster. Po lewej lustro stałe. Po prawej uchylne.

UWAGI:

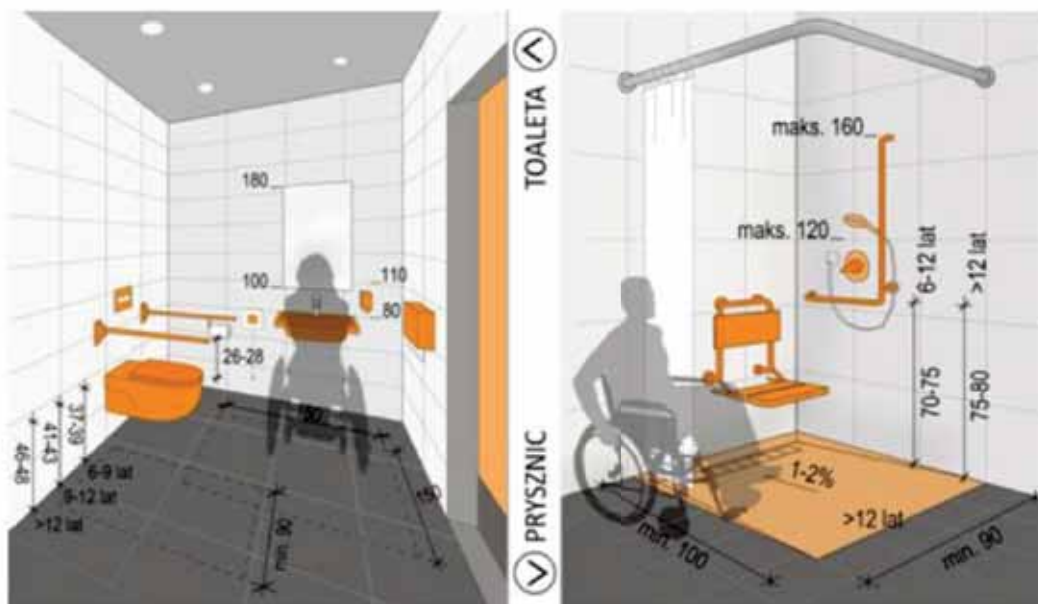
Wymagane jest, aby co najmniej z ogólnodostępnych toalet w budynku została przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością. (zalecane jest aby toaleta dostępna była na każdym poziomie budynku) Zalecamy modernizację 2 toalet. W toalecie wymagane jest zapewnienie powierzchni manewrowej o wymiarach 1,50 x 1,50 m oraz powierzchni transferowej o szerokości co najmniej 0,90 m z jednej strony miski ustępowej. Konieczny jest montaż odpowiednio przystosowanej miski ustępowej oraz umywalki. W toalecie należy zapewnić także pochwyty po obu stronach miski ustępowej i umywalki, a także – umywalkę niskosyfonową i baterię automatyczną lub o przedłużonej wlewce i uchwycie. Wszystkie włączniki światła oraz elementy wyposażenia (podajnik mydła, papieru toaletowego, ręczników, suszarka do rąk) należy montować na wysokości 0,80-1,10 m powyżej poziomu posadzki. Konieczne jest też wyposażenie pomieszczenia toalety w lustro, umieszczone na wysokości ok. 1,00 m od poziomu posadzki (dla wygody użytkownika przez osoby niskiego wzrostu, dzieci i użytkowników wózków). Wszystkie elementy wyposażenia toalety powinny być skontrastowane w stosunku do ścian, w celu ich łatwiejszego zlokalizowania przez osoby z niepełnosprawnością wzroku – rekomenduje się kontrast minimalny na poziomie LRV=30. Konieczne jest również wyposażenie pomieszczenia toalety dostępnej w przycisk lub linkę wzywania pomocy, znajdującą się na maksymalnej wysokości 0,40 m od poziomu posadzki. Przycisk / linka powinny aktywować alarm na zewnątrz toalety i w pomieszczeniu obsługi.

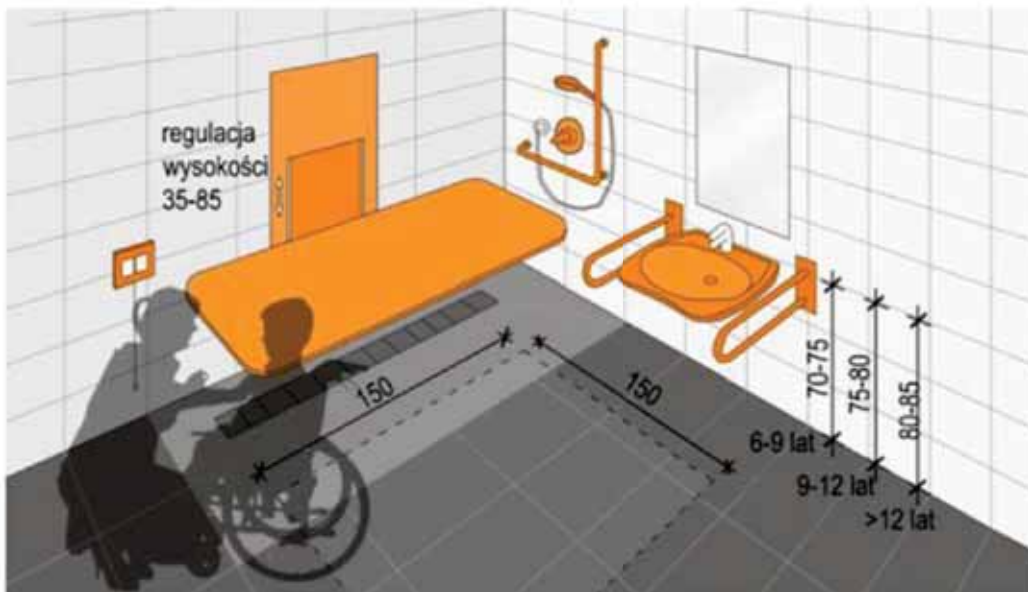
Rysunek 36. Zasady projektowania urządzeń sanitarnych w toaletach/lazienkach przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych [rys.: N. Ratajczak-Szponik, na podstawie www.archispace.pl, dostęp: 2016 kwiecień].

Dostępność Plus

Rysunek 58. Przykład zastosowania kontrastów kolorystycznych w pomieszczeniach sanitarnych [fot.: N. Ratajczak-Szponik, Dostosowanie polskich szkół z początku XXI wieku do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami ..., op.cit., s. 275].

Rysunek 59. Zalecenia dotyczące kształtowania pomieszczeń sanitarnych, z uwzględnieniem potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami [rys.: N. Ratajczak-Szponik, Dostosowanie polskich szkół z początku XXI wieku do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami ..., op.cit., s. 300].

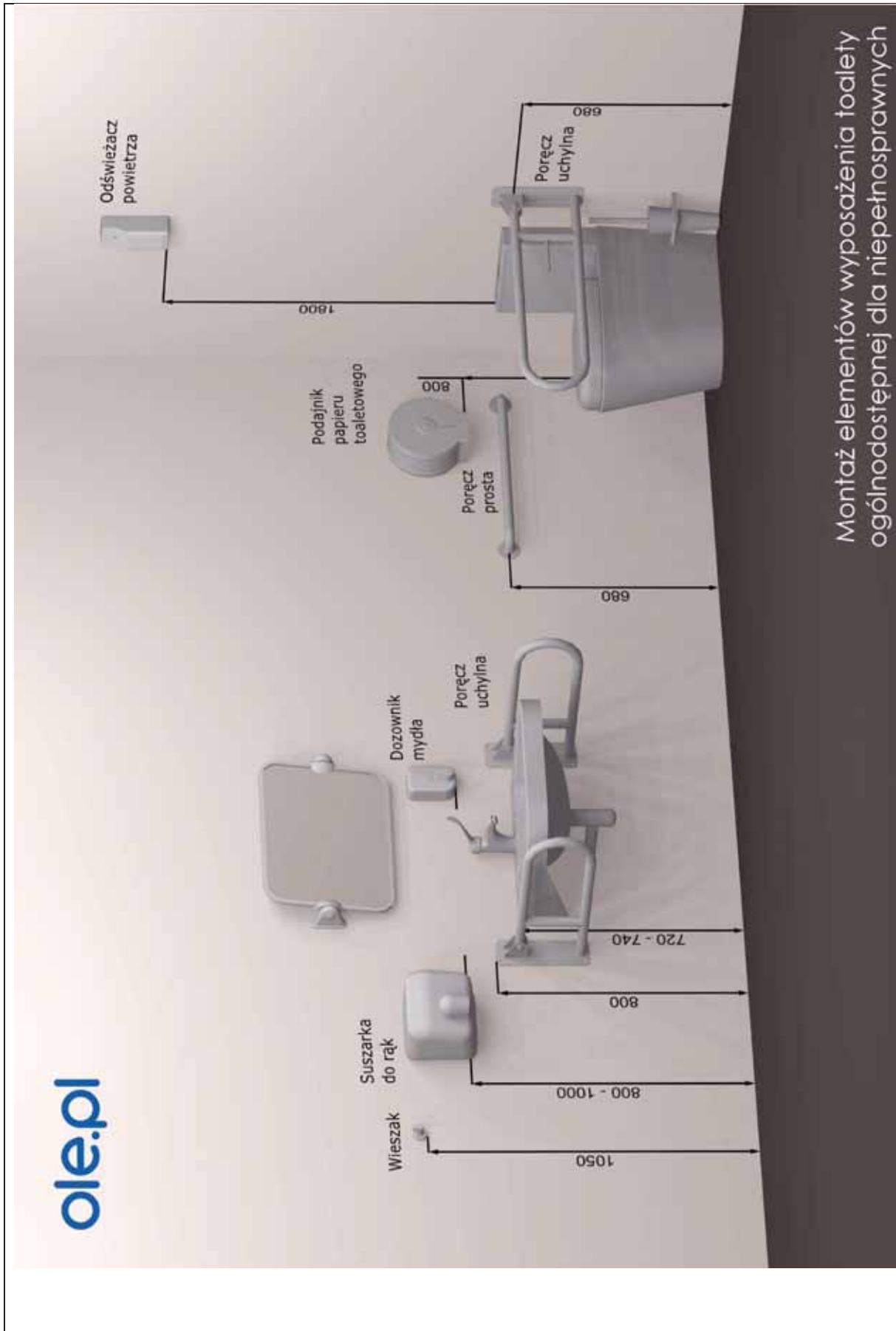
Dostępność Plus

Rysunek 60. Zalecenia dotyczące kształtowania specjalnych pomieszczeń higienicznych [rys.: N. Ratajczak-Szponik, Dostosowanie polskich szkół z początku XXI wieku do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami ..., op.cit., s. 299].

Dostępność Plus

Montaż elementów wyposażenia toalety ogólnodostępnej dla niepełnosprawnych

Dostępność Plus

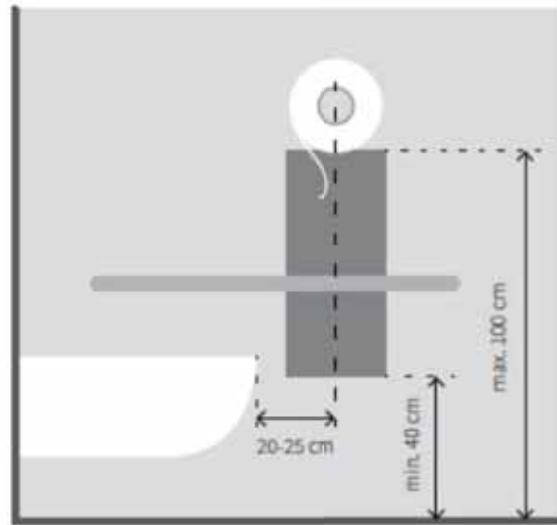
Źródło: www.ole.pl

Muzeum Warszawy

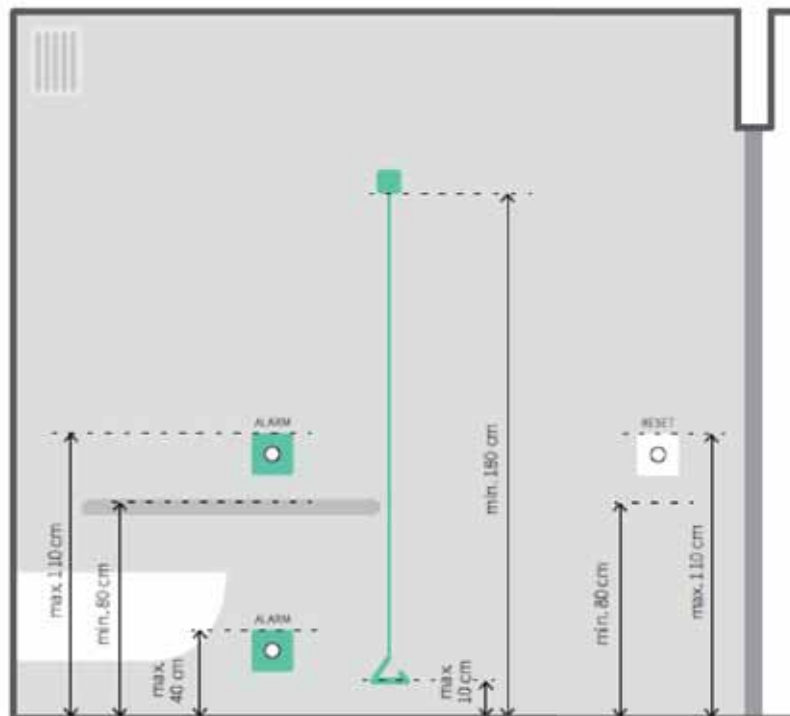
źródło: http://www.integracja.org/wp-content/uploads/2019/01/katalog_dobrych_praktyk2.pdf

Przykłady rozmieszczenia pojemnika na papier toaletowy. Opracowanie na podstawie ADA, Standards for Accessible Design^{SM}.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

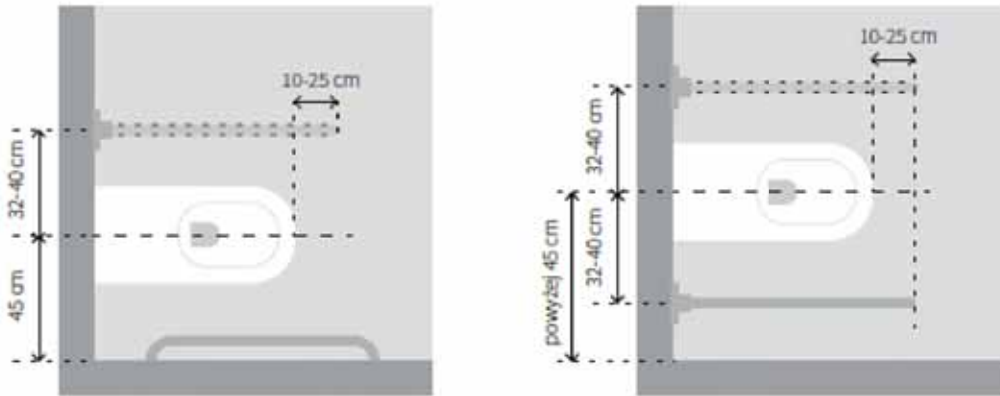
Zasada projektowania systemu wzywania pomocy. Dopuszczalne uruchamianie za pomocą przycisków lub linki. Przycisk resetowania umieszczony w innym miejscu, żeby nie był mylony z przyciskiem uruchamiania alarmu.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

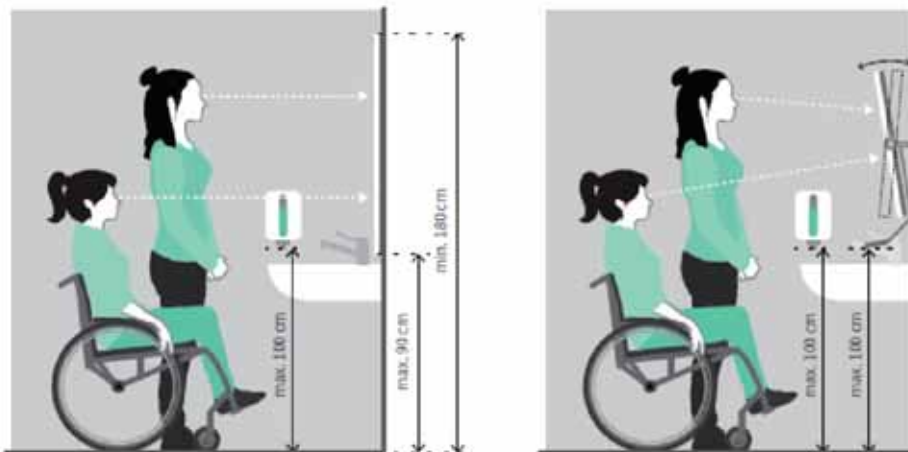

Dostępność Plus

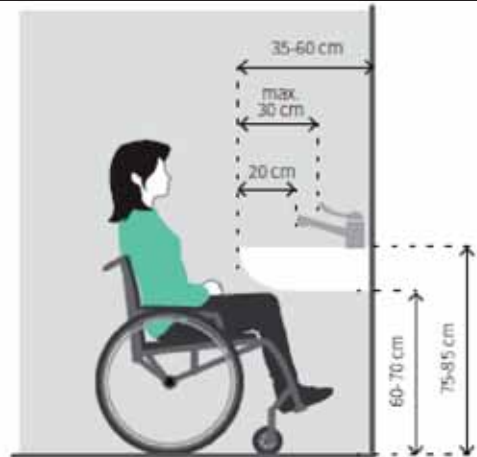
Zasada projektowania poręczy przy muszli ustępowej zależy od odległości muszli od ściany.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

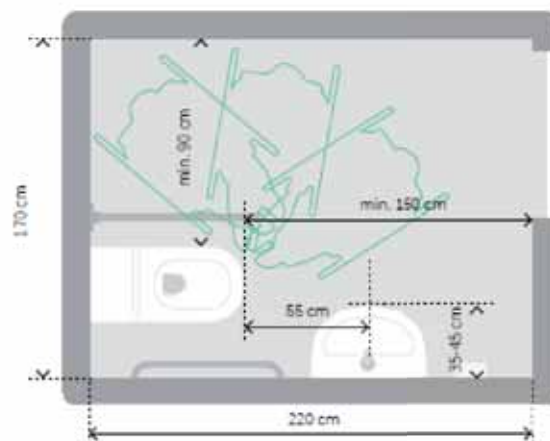
Dwa rodzaje luster. Po lewej lustro stałe. Po prawej uchylne.

Dostępność Plus

Parametry umywalki. Opracowanie własne na podstawie normy ISO 21542:2011.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

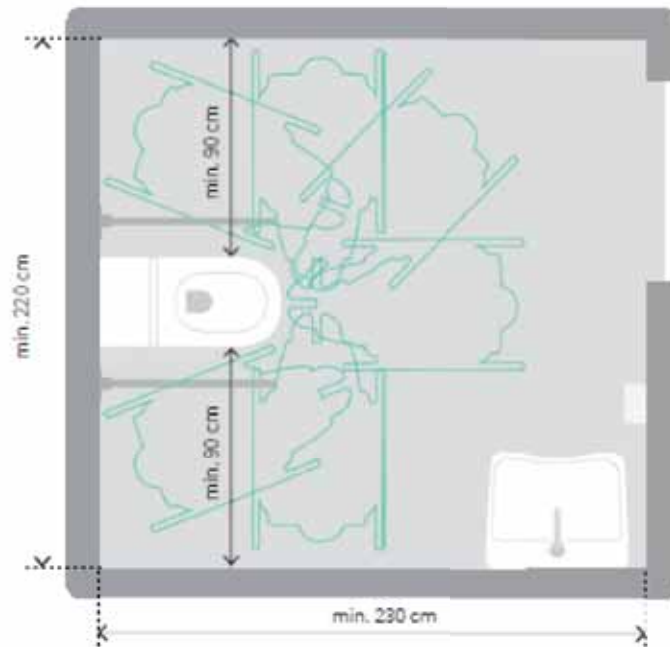
Wariant 3 – przykładowy układ małej toalety. Przestrzeń manewrowa znajduje się częściowo pod umywalką. W tym przypadku konieczne jest zastosowanie małej umywalki. Taki układ może być projektowany wyłącznie w budynkach istniejących, jeżeli ilość dostępnego miejsca nie pozwala na zaprojektowanie większej toalety. Opracowanie własne na podstawie normy ISO 21542:2011.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

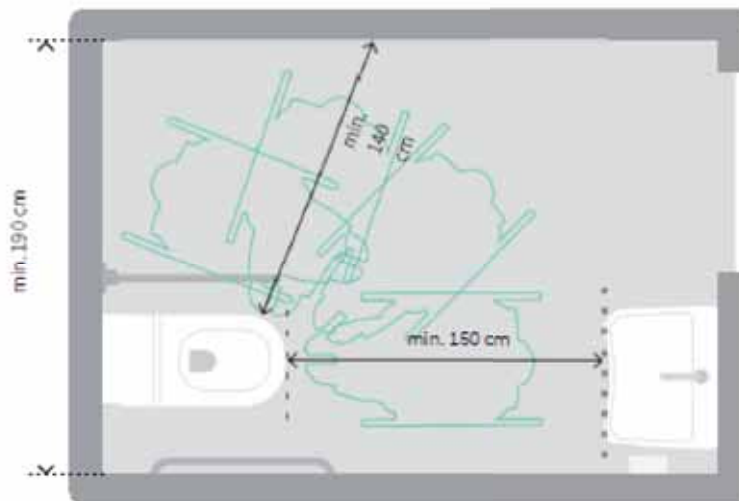

Dostępność Plus

Przykładowe projekty toalet dla osób z niepełnosprawnością można znaleźć w normie ISO 21542:2011.

Wariant 1 – przykładowy układ dużej toalety z zapewnioną możliwością przesiadania się z obu stron muszli. Opracowanie własne na podstawie normy ISO 21542:2011.

Wariant 2 – przykładowy układ standardowej toalety z zapewnioną możliwością transferu z jednej strony muszli. Opracowanie własne na podstawie normy ISO 21542:2011.

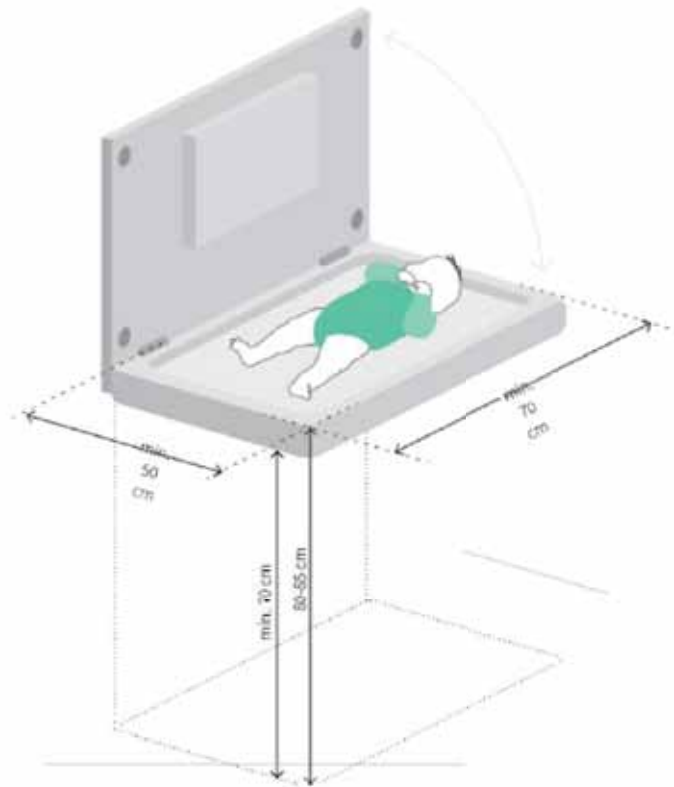
Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Dostępność Plus

14	Pomieszczenie z przewijakiem	TAK	NIE
	Przewijak znajduje się w toalecie na parterze		X
	Przewijak w położeniu opuszczonym znajduje się na wysokości 0,80-1,00 m powyżej poziomu podłogi		X
UWAGI Zalecane są przewijaki znajdujące się we wszystkich strefach: damskiej, męskiej i przystosowanej dla osób z niepełnosprawnością. Jeżeli nie wyznaczono osobnego pomieszczenia, dopuszcza się umieszczenie przewijaka w toalecie dostępnej. Zaleca się, aby drzwi prowadzące pomieszczenia z przewijakiem były kontrastowo oznaczone poprzez: wykonanie całej powierzchni w kolorze kontrastującym z kolorem ściany ($LRV \geq 30$), lub oznaczenie ościeżnic w kolorze skontrastowanym z kolorem ściany ($LRV \geq 30$). Wymaga się, aby przewijak w położeniu opuszczonym znajdował się na wysokości 0,80-1,00 m powyżej poziomu podłogi. Minimalne wymiary przewijaka: 0,50 m szerokości, 0,70 m długości, minimalne obciążenie wytrzymawane przez przewijak: 80 kg. Przewijak powinien być zaprojektowany i wykonany w sposób uniemożliwiający przypadkowe zsuniecie się dziecka. Składanie stanowiska przewijania nie powinno wymagać siły przekraczającej 25 N a obsługa powinna być możliwa do wykonania jedną ręką. Zabrania się stosowanie przewijaków o ostrych lub kanciastych krawędziach. Poza pomieszczeniem z przewijakiem w budynku powinno znajdować się również pomieszczenie przeznaczone do karmienia.			

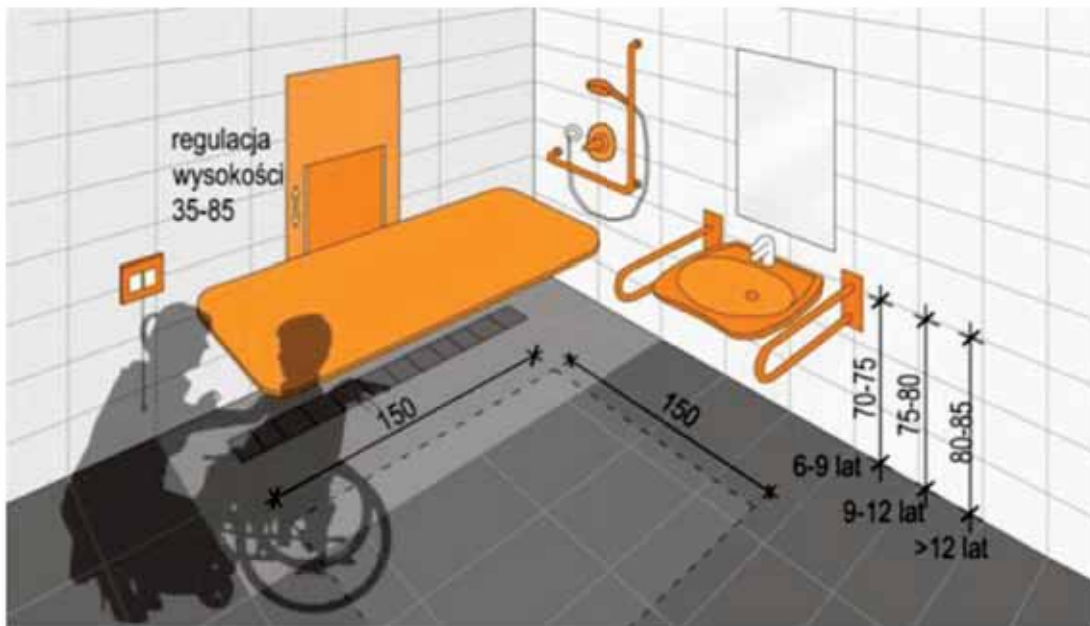
Parametry przewijaka.

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Muzeum Warszawy – przewijak usytuowany w przestronnej toalecie dla osób z niepełnosprawnościami

źródło: http://www.integracja.org/wp-content/uploads/2019/01/katalog_dobrych_praktyk2.pdf

Dostępność Plus

Rysunek 60. Zalecenia dotyczące kształtowania specjalnych pomieszczeń higienicznych [rys.: N. Ratajczak-Szponik, Dostosowanie polskich szkół z początku XXI wieku do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami ..., op.cit., s. 299].

	BEZPIECZEŃSTWO POŻAROWE I EWAKUACJA	TAK	NIE
	W budynku zastosowano czytelną informację wizualną o drogach ewakuacji w postaci piktogramów i strzałek kierunkowych	X	
	W budynku zastosowano czytelną informację dotykową o drogach ewakuacji		X
	W budynku znajduje się graficzny plan ewakuacji, zlokalizowany w łatwym do znalezienia miejscu	X	
	W budynku znajduje się dotykowy plan ewakuacji		X
	W budynku znajduje się dźwiękowy system powiadamiania alarmowego		X
	W budynku znajduje się świetlny system powiadamiania alarmowego		X
	Komunikaty podawane przez centralny system nagłośnieniowy są również podawane poprzez pętle indukcyjne		X

Dostępność Plus

	Budynek wyposażono w wózki ewakuacyjne do transportu OzN, kobiet w ciąży, osób starszych. W budynku na każdym piętrze znajdują się krzesła ewakuacyjne.		X
	W budynku zastosowano oznaczenia dróg ewakuacji za pomocą pisma Braille'a lub system wypukłych znaków.		X
	W budynku w łatwo dostępnym miejscu znajduje się Defibrylator AED.		X

Uwagi: Zaleca się, aby informacji o drogach ewakuacji towarzyszyła informacja dotykowa (system oznaczeń wypukłych / brajlowskich). Wszystkie komunikaty podawane przez centralny system nagłośnieniowy powinny być również podawane poprzez pętle indukcyjne. Zaleca się zainstalowanie świetlnego i dźwiękowego systemu powiadamiania alarmowego.

Przykładowy sprzęt ratowniczy dla osób ze szczególnymi potrzebami:

Dostępność Plus

PASY BEZPIECZENSTWA
pasy Fastex zapewniają
bezpieczeństwo przewożonej osoby

WYPROFILOWANE SIEDZISKO
dla komfortu pasażera

**REGULOWANE UCHWYTY
PRZY STOPACH**
gwarancja ergonomicznego
przeniesienia

SILADANY PODNÓŻEK
zapewnia dodatkowe
bezpieczeństwo oraz stabilność

**REGULOWANY
GÓRNY UCHWYT**
zapewniający ratownikowi
pełną kontrolę nad krzesłem

**REGULOWANY
UCHWYT PRZY GŁOWIE**
dla zapewnienia naturalnej
postawy ciała ratownika
podczas przeniesienia

SYSTEM STAIR-TREAD
z pasmem trakcyjnym
wzmocnionym Kevlarem

OPCJONALNIE DOSTĘPNY PASEK AGRESIVE STAIR-TREAD
pasek Aggressive Stair-TREAD został zaprojektowany, aby zwiększyć skuteczność systemu Stair-TREAD na schodach o gładkich powierzchniach, z zakrzywionymi stopniami. Aby sprawdzić, czy pasek Aggressive Stair-TREAD będzie dla Ciebie właściwym wyborem, proszę porównaj specyfikacje pasa Aggressive Stair-TREAD na www.strykerevacuation.com lub skontaktuj się ze specjalistą DRIP.

<https://www.adpla.pl/pl/oferta/krzeslo-ewakuacyjne-transportowe-i-ratunkowe.php>

Źródło: <https://best.onlineshopsoutlet2021.com/category?name=krzeslo%20transportowe>

https://medshop.pl/krzeselko-aluminiowe-do-ewakuacji-po-sch-017-396-5p-az?utm_source=google_shopping

Dostępność informacyjno-komunikacyjna

W świetle art. 6 pkt 3 ustawy o zapewnianiu dostępności minimalne wymagania w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej obejmują:

- a) obsługę z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się²² lub przez wykorzystanie zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje,
- b) instalację urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia,
- c) zapewnienie na stronie internetowej danego podmiotu informacji o zakresie jego działalności – w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania,

Dostępność Plus

- d) zapewnienie, na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami, komunikacji z podmiotem publicznym w formie określonej w tym wniosku.

Trzeba zaznaczyć, że ustawodawca w art. 6 pkt 3 lit. a użył spójnika „lub” – tym samym minimalnym standardem będzie czy to wykorzystanie środków wspierających komunikację, czy też zdalnego dostępu online do usługi tłumacza.

Środki wspierające komunikację to – jak stanowi art. 3 pkt 5 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się – rozwiązania lub usługi umożliwiające kontakt, w szczególności poprzez:

- a) korzystanie z poczty elektronicznej,
- b) przesyłanie wiadomości tekstowych, w tym z wykorzystaniem wiadomości SMS, MMS lub komunikatorów internetowych,
- c) komunikację audiowizualną, w tym z wykorzystaniem komunikatorów internetowych,
- d) przesyłanie faksów,
- e) strony internetowe spełniające standardy dostępności dla osób niepełnosprawnych.

Dobre Praktyki w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej

(Źródło: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc-plus/dobre-praktyki/#Baza%20miejsc%20z%20p%C4%99tlami%20indukcyjnymi>)

Dostępna komunikacja

Jednym z wyzwań w codziennym kontaktach z osobami ze szczególnymi potrzebami jest zapewnienie skutecznej komunikacji tak, aby przekazywane treści, informacje i materiały były dla nich w pełni dostępne i zrozumiałe.

ROZMAWIJ Z OSOBAMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ SŁUCHU I MOWY

Jak rozpoznać osoby z niepełnosprawnością słuchu?

Klienta słabosłyszącego można rozpoznać po:

- nienaturalnej postawie ciała (np. nadstawianie jednego ucha, dążenie do zmniejszenia
- dystansu),

Dostępność Plus

- kilkukrotnym dopytywaniu się o sprawy już omawiane,
- przestyszeniach,
- braku reakcji na słowa wypowiedane bez podtrzymania kontaktu wzrokowego,
- niewyraźnym mówieniu,
- mówieniu zbyt głośnym, sprawiającym wrażenie krzyku,
- odpowiadaniu nie na temat,
- odbieganiu od tematu rozmowy,
- patrzeniu na usta,
- niepewnym zachowaniu (bojaźliwość, przestrasz),
- obecności z nim osoby zaufanej / tłumacza języka migowego,
- posiadaniu implantu lub aparatu słuchowego.

CO MOŻESZ ZROBIĆ, BY LEPIEJ SIĘ KOMUNIKOWAĆ?

Podczas komunikacji z osobami z niepełnosprawnością słuchu lub mowy:

- wykaż się taktem i cierpliwością;
- dbaj o utrzymanie kontaktu wzrokowego, nie odwracaj głowy w trakcie wypowiedzi;
- wypowiadaj się w sposób naturalny bez przesadnej artykulacji i podnoszenia tonu wypowiedzi;
- nie zasłaniaj ust ręką ani nie pochylaj głowy;
- odsłoń włosy zasłaniające twarz, w razie potrzeby skorzystaj z alternatywnych kanałów komunikacji;
- zadbaj o komfort akustyczny – nie przekazuj ważnych informacji w momencie, gdy jest głośno, panuje harmider np. pracuje głośna drukarka, dzwoni telefon, obok toczy się głośna rozmowa;
- na koniec kontaktu upewnij się, że najważniejsze ustalenia podczas rozmowy zostały dobrze zrozumiane;
- zapewnij rozmówcy możliwości przekazywania informacji zwrotnej i zadawania pytań, a w razie potrzeby ponownie wyjaśnij wątpliwe kwestie i potwierdź, że zrozumiał przekazane informacje.

FORMY KOMUNIKACJI: TŁUMACZ PJM, PISMO, WYKORZYSTANIE URZĄDZEŃ WSPOMAGAJĄCYCH

USTAL FORMĘ KOMUNIKACJI Z ROZMÓWCĄ

Masz do wyboru kilka sposobów komunikacji - w zależności od potrzeb rozmówcy oraz Twoich możliwości technicznych i organizacyjnych wybierz jedną z nich:

Dostępność Plus

- najbardziej **optymalną formę kontaktu** dla osób niesłyszących stanowi **tłumacz polskiego języka migowego** lub usługa videotłumacza pozwalający na połączenie wideo z tłumaczem języka migowego z poziomu przeglądarki internetowej, aplikacji mobilnej oraz dowolnego urządzenia z kamerą
- możliwa jest również komunikacja pisemna (kartki, tablet).

Jeśli komunikujesz się pisząc, pamiętaj o:

- zapisywaniu najważniejszych informacji;
- wyraźnym piśmie (w przypadku pisma odręcznego litery drukowane);
- układaniu prostych zdań.

ZWRÓĆ UWAGĘ NA URZĄDZENIA, KTÓRYMI POSŁUGUJE SIĘ TWÓJ ROZMÓWCA

Twój rozmówca może korzystać z **urządzeń wzmacniających dźwięk / głos**, np.:

- dodatkowych mikroportów,
  - pilotów do sterowania aparatami słuchowymi,
  - systemu FM,
- które:
- mogą przypominać dyktafon lub telefon komórkowy,
  - umożliwiają osobie z niepełnosprawnością słuchu „usłyszenie” rozmówcy.

Wszystkie tego typu urządzenia wychwytyją inne dźwięki, dlatego komunikacja z ich wykorzystaniem powinna odbywać się w cichym miejscu. Podczas rozmowy urządzenie trzymaj w odpowiedniej odległości od ust (nie za daleko i nie za blisko), mów wyraźnie i w miarę głośno. **Nie krzycz.**

POLSKI JĘZYK MIGOWY (PJM)

Z większością osób z niepełnosprawnością słuchu możesz komunikować się w polskim języku migowym. Składnia polskiego języka migowego jest inna niż w języku polskim. Istnieją różne narodowe języki migowe, które różnią się od siebie tak samo jak języki foniczne.

SYSTEM JĘZYKOWO MIGOWY (SJM)

W latach sześćdziesiątych XX wieku w Polsce powstał tzw. system językowo-migowy, polegający na bezpośrednim przeniesieniu na gesty słownictwa, frazeologii i gramatyki mówionego języka polskiego. System ten był przez długi czas szeroko wykorzystywany w nauczaniu osób niesłyszących przez osoby słyszące, stąd wiele osób z niepełnosprawnością słuchu i tłumaczy działających obecnie zna jego elementy. Pamiętaj, że **SJM nie jest językiem, a jedynie narzędziem pomocniczym w komunikacji.**

Dostępność Plus

ROZMAWIAJ Z OSOBAMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ WZROKU

Jak rozpoznać osoby słabowidzące i niewidome?

Osoby słabowidzące i niewidome charakteryzuje:

- mrużenie i tarcie oczu, przecieranie ich, odwracanie ich od światła,
- nienaturalna pozycja głowy (np. opuszczanie lub odwracanie głowy, brak kontaktu wzrokowego),
- używanie silnych okularów,
- używanie ciemnych przeciwsłonecznych okularów,
- ruchy ochraniające w celu ominięcia przeszkody przy poruszaniu się: wyciąganie przed siebie przedramion, przyciskanie ich do boków by uchronić się przed zderzeniem,
- w przypadku osób z wysoką krótkowzrocznością czytanie tekstu z bardzo bliskiej odległości, ponieważ gorsze jest nie tylko widzenie do dali jak i do bliży,
- w przypadku osób z dalekowzrocznością – oddalanie tekstu od oczu, ze względu na rozmazany obraz z bliskiej odległości,
- poruszanie się przy pomocy długiej, białej laski, przewodnika lub psa przewodnika;
- korzystają z niej nie tylko osoby niewidome, ale również niektóre osoby słabowidzące, na stałe lub tylko w określonych okolicznościach.

Jeżeli masz wątpliwości, zapytaj, czy osoba, z którą rozmawiasz, ma problemy z widzeniem i czy potrzebuje pomocy, a jeśli tak, to jakiej.

CO MOŻESZ ZROBIĆ, BY LEPIEJ SIĘ KOMUNIKOWAĆ

FORMA KOMUNIKACJI:

- **pomyśl, że rozmówca nie widzi dokumentów, które widzisz Ty** - musisz ustalić jaka forma dokumentacji będzie najwygodniejsza dla rozmówcy - obecnie najczęściej jest to **forma elektroniczna** (plik w formacie możliwym do odczytania przez czytnik ekranu - specjalny program odczytujący treści widoczne na ekranie zarówno komputerów jak urządzeń mobilnych), czasem **zapis alfabetem Braille'a**. Osoby głuchoniewidome, czyli osoby z jednoczesnym uszkodzeniem wzroku i słuchu posługują się również językiem migowym, kreśleniem liter na dłoni, czy alfabetem Lorma;
- **ustal formę komunikacji i sposób przekazania dokumentów** - o ile to możliwe przekaz dokumenty wcześniej przed spotkaniem – daj osobie czas na zapoznanie się z nimi;
- **pamiętaj o alternatywnej formie podpisu** dla osoby z niepełnosprawnością wzroku, lub zadбай o ramkę pozwalającą na bardziej precyzyjne wskazanie pola do podpisu;

Dostępność Plus

- **zadbaj o oświetlenie, odpowiednie kontrasty i duże napisy**, a także dostępność lupy dla osób niedowidzących np. na stanowiskach obsługi;
- **unikaj powierzchni wielokolorowych**, ponieważ na takich powierzchniach trudnej jest dostrzec przedmioty;
- **pozwól na wprowadzenie psa przewodnika i zadbaj o jego komfort** (zapewnij miskę).

ZASADY POSTĘPOWANIA Z PSEM PRZEWODNIKIEM

Widząc klienta z psem pamiętaj, że:

- pies powinien mieć **możliwość wejścia do budynku lub pomieszczenia**;
- pies często będzie podążał za pracownikiem i doprowadzi właściciela do odpowiedniego miejsca obsługi wskazanego przez Ciebie; w każdym przypadku **zapytaj właściciela psa o najwygodniejszy dla niego sposób poruszania się i komunikowania wskazówek dotyczących nawigacji w przestrzeni**;
- w razie wątpliwości dotyczących statusu psa, masz prawo poprosić właściciela o stosowne dokumenty; właściciel psa powinien mieć przy sobie świadectwa szczepień psa oraz certyfikat stwierdzający, że pies jest wyszkolonym psem przewodnikiem;
- jeśli właściciel psa, poruszając się, chciałby skorzystać z Twojej pomocy, idź po przeciwnej stronie niż pies;
- pies **nie musi mieć założonego kagańca**;
- **nie głaszcz psa, nie dotykaj go**, nie patrz mu w oczy (wiele psów nie lubi tego typu zachowania i może reagować szczekaniem), ani w żaden inny sposób nie rozpraszać w pracy;
- pamiętaj o tym, by zawsze iść **przed właścicielem psa** lub w inny uzgodniony z właścicielem psa sposób (pies najczęściej ma kamizelkę z napisem „Nie głaszać – pracuję” lub „Nie zaczepiaj mnie – jestem w pracy”);
- zaproponuj podanie psu wody.

Barieri i możliwe rozwiązania dla osób z niepełnosprawnością intelektualną

Źródło: *Dostosowanie instytucji i usług publicznych do potrzeb osób*

- z niepełnosprawnością intelektualną
  - ze spektrum autyzmu
  - problemami zdrowia psychicznego
- Poradnik Warszawa 2020*

Bariera

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną od momentu wejścia do instytucji mogą się czuć zagubione i dezorientowane. Ich zachowanie może być odbierane jako „dziwne”.

Używanie w takiej sytuacji przez personel instytucji przestarzałej terminologii medycznej na określenie tych osób, np. „upośledzony” lub „opóźniony w rozwoju” jest niedopuszczalne i uznawane za dyskryminujące, stygmatyzujące i utrwalające negatywne stereotypy. Pejoratywna terminologia utrudnia podmiotowe traktowanie tych osób.

Rozwiązanie

Personel instytucji powinien brać udział w szkoleniach dotyczących obsługi klientów ze szczególnymi potrzebami. Udział w szkoleniach powinien dotyczyć również pracowników firm zewnętrznych, w tym pracowników ochrony, osób sprzątających i innych mogących być bezpośrednim wsparciem w sytuacji kryzysowej. Jedynym właściwym określeniem, którego można używać jest niepełnosprawność intelektualna. Nie okazuj lęku przed zachowaniem, które jest dla Ciebie nowe. Zwracając się bezpośrednio do osoby, która na podstawie obserwacji może być uznana za osobę z niepełnosprawnością intelektualną, zapytaj, czy potrzebuje pomocy na przykład w czytaniu lub wypełnieniu formularza.

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną mają ograniczenia w funkcjonowaniu intelektualnym. To znaczy, że mogą mieć problem z myśleniem, rozumieniem komunikatów, znaczeń, w tym pojęć abstrakcyjnych. Mogą mieć też problem z zapamiętywaniem i skupieniem uwagi na zadaniu lub rozmowie. Dlatego osobom tym trudność mogą sprawiać np. wypisanie rachunku, pobranie pieniędzy z banku, zrozumienie instrukcji, interpretacja tekstu, skupienie uwagi, dłuższa koncentracja.

Dostępność Plus

Używaj prostego języka, krótkich zdań i częstych powtórzeń. Unikaj skomplikowanych sformułowań i metafor. Np. zamiast wskazówki dotyczącej położenia jakiegoś pomieszczenia „w lewym skrzydle”, wyjaśnij precyzyjnie drogę dostępu lub najlepiej zaprowadź tam osobę. Ogranicz do minimum słownictwo specjalistyczne, które może być dla klienta niezrozumiałe. Bądź cierpliwy i otwarty na pytania klienta. W trakcie rozmowy upewnij się, na przykład zadając pytania, czy to co mówisz, zostało przez klienta dobrze zrozumiane.

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną mogą mieć problem z pisaniem i czytaniem. Nawet, jeśli osoba umie czytać, nie znaczy to, że rozumie tekst.

Stosuj formularze i inne materiały w formacie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (szczegóły dotyczące tworzenia tekstów łatwych w rozdziale 3.5). Jeśli nie możesz zmienić formy dokumentu, przygotuj instrukcję wypełnienia dokumentu w formacie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia. Zadawaj osobie pytania sprawdzające, potwierdzające zrozumienie tekstu. Tekst łatwy do zrozumienia może być stosowany do opisu eksponatów muzealnych, repertuaru teatru czy opery.

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną mogą mieć problem w komunikacji werbalnej i posługiwać się różnymi formami komunikacji niewerbalnej, np. gestami, mimiką, symbolami graficznymi (piktogramy), w tym za pośrednictwem technologii komunikacyjno- informacyjnych. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną mogą mieć problem z prawidłową wymową, zdarza się, że mówią niewyraźnie.

Upewnij się, w jaki sposób komunikuje się dana osoba. Instytucja powinna zapewnić dostęp do popularnych aplikacji AAC. Korzystanie z aplikacji wymaga wcześniejszego zapoznania się z nią. Sam dostęp do aplikacji nie gwarantuje pokonania bariery komunikacyjnej, ponieważ często osoby stosują zaadaptowane dla siebie narzędzia i aplikacje, na przykład indywidualną książkę lub tablicę znaków i komunikatów. Przydatne może być skorzystanie z pomocy osoby wspierającej, która towarzyszy osobie z niepełnosprawnością. W takiej sytuacji, zawsze w pierwszej kolejności zwracaj się do osoby z niepełnosprawnością. Stosuj komunikację werbalną i niewerbalną. W czasie

Dostępność Plus

obsługi pokaz, o czym jest mowa. Na przykład na basenie można pokazać, w jaki sposób używa się elektronicznego klucza dostępu do szafki.

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną potrzebują zwykle więcej czasu na przyswojenie nowych informacji. Pośpiech wpływa negatywnie na prawidłowe załatwienie sprawy przez te osoby.

Poświęć więcej niż zwykle czasu na obsługę osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Niektóre informacje będziesz musiał kilkakrotnie powtórzyć, a klient może zmieniać zdanie w trakcie rozmowy, co wynika z trudności ze zrozumieniem informacji i podejmowaniem decyzji – szczególnie szybkich i pewnych. To wymaga więcej czasu.

Zdarza się, że osoby z niepełnosprawnością intelektualną skracają dystans z rozmówcą, inicjują kontakt fizyczny i ingerują w przestrzeń osobistą rozmówcy. Traktują to jako wyraz sympatii w odpowiedzi na życzliwe zachowanie personelu.

Traktuj osoby z niepełnosprawnością intelektualną, tak jak innych klientów w takiej sytuacji. Masz prawo grzecznie, ale stanowczo zaprotestować przeciwko zachowaniu, na które się nie godzisz. Nie traktuj tych osób w sposób pobłażliwy lub dziecinny.

Strony internetowe są zwykle przeładowane treścią. Wiele zakładek oraz mała czcionka w połączeniu z trudnościami percepcyjnymi osoby z niepełnosprawnością intelektualną uniemożliwiają jej dostęp do treści zamieszczanych na stronach internetowych.

Strony internetowe instytucji powinny mieć zakładkę, w której publikowane będą informacje w tekście łatwym do czytania i zrozumienia. Zakładka powinna mieć logotyp tego tekstu. W zakładce powinny znaleźć się informacje o tym, czym zajmuje się instytucja, kto w niej pracuje, co można w niej załatwić. W zakładce można publikować wybrane aktualności.

Można też napisać w niej, jak dojść do budynku z najbliższego przystanku komunikacji miejskiej, jak poruszać się wewnątrz budynku, co należy ze sobą zabrać, żeby załatwić sprawę. Przekaz można wzbogacić filmami instruktażowymi, które ułatwiają

Dostępność Plus

zapamiętanie materiału.

W instytucjach często brakuje przejrzystej organizacji przestrzeni budynku oraz oznaczeń ważnych punktów. Oznaczenia mieszają się z plakatami i innymi informacjami przekazywanymi także w formie multimedialnej. To wzmacnia chaos informacyjny u osób z niepełnosprawnością intelektualną.

W instytucjach należy oznaczyć miejsca w budynku za pomocą uproszczonej informacji graficznej - powszechnie używanych znaków (piktogramów). Na przykład punkt informacji, windę, dostęp do windy (kierunek), schody, toaletę. Ułatwi to poruszanie się i korzystanie z usług nie tylko osobom z niepełnosprawnością intelektualną, ale także wszystkim klientom.

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną mogą mieć ograniczoną zdolność do czynności prawnych lub być jej pozbawione. Mogą mieć problemy z podejmowaniem czynności prawnych, w tym z podpisaniem oświadczenia woli. Mogą mieć problem z dostępem do czynności wymagających aktu notarialnego.

Należy domniemywać, że pełnoletnie osoby z niepełnosprawnością intelektualną mają pełną zdolność do czynności prawnych. To znaczy, że mogą samodzielnie podejmować decyzje o prawnym znaczeniu. Nie możesz odmówić załatwienia sprawy bez przedstawienia przez nią lub jej osobę towarzyszącą postanowienia o ubezwłasnowolnieniu osoby. Osoba częściowo

ubezwłasnowolniona może podejmować czynności prawne, które następnie powinny być zatwierdzone przez jej kuratora. Podpis nie musi zawierać pełnego imienia i nazwiska osoby. Może być znakiem graficznym, który osoba umie powtórzyć.

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną mogą mieć niepełnosprawności sprzężone. Na przykład niedosłuch, porażenie mózgowie, niskie napięcie mięśniowe, niedowład kończyn. Mogą mieć problem z samodzielnym poruszaniem się i korzystać z wózka, chodzika lub kul.

To utrudnia funkcjonowanie w miejscach niedostosowanych do takiej niepełnosprawności.

Dostępność Plus

W instytucjach powinny znajdować się różne dostosowania. Na przykład pętle indukcyjne. Pętla indukcyjna to system wspomagania słuchu. Umożliwia osobie niedosłyszącej, korzystającej z aparatu słuchowego odbiór dźwięku poprzez cewkę telefoniczną.

Instytucje powinny być wyposażone w pojazdy o niewielkim nachyleniu dla wózków. Powinny być wyposażone w windę lub podnośnik przy schodach. Drzwi wejściowe oraz wewnętrzne powinny mieć szerokość minimum 90 cm. Ciągi komunikacyjne powinny mieć minimum 150 cm szerokości i powinny być pozbawione przeszkód takich jak np. stoły, krzesła, rollupy. Stanowiska informacyjne powinny mieć niskie lamy i być czytelnie oznaczone. W drzwiach zamontowane powinny być klamki typu dźwignia, nie gałki. Progi w budynku nie powinny być wyższe niż 2 cm. W toaletach powinny być zamontowane uchwyty dla osób z niepełnosprawnościami.

Bariery i możliwe rozwiązania dla osób w spektrum autyzmu

Źródło: *Dostosowanie instytucji i usług publicznych do potrzeb osób*

- z niepełnosprawnością intelektualną
  - ze spektrum autyzmu
  - problemami zdrowia psychicznego
- Poradnik Warszawa 2020*

Bariera

Osoby w spektrum autyzmu to ludzie w różnym wieku, różnej płci. Bywają specjalistami w wielu dziedzinach i zawodach, a ich cechy autystyczne mogą być niewidoczne dla odbiorcy w pierwszym kontakcie. Takie osoby mogą również potrzebować pomocy.

Niektóre z nich od momentu wejścia do instytucji mogą czuć się zagubione, przytłoczone lub zdezorientowane. Ich zachowanie może być odebrane jako „dziwne”. Część z nich może również korzystać ze wsparcia asystenta.

Rozwiązanie

Personel instytucji powinien brać udział w szkoleniach dotyczących obsługi klientów ze

Dostępność Plus

szczególnymi potrzebami. Udział w szkoleniach powinien dotyczyć również pracowników firm zewnętrznych, w tym pracowników ochrony, pracowników firm sprzątających.

Pamiętaj, że społeczne postawy również tworzą bariery. Nie okazuj lęku przed zachowaniem, które jest dla Ciebie nowe. Okaż zrozumienie, zapytaj czy i jak możesz pomóc. Najważniejszym jest, by patrzeć na osoby w spektrum autyzmu nie przez pryzmat trudności i ograniczeń, lecz zasobów i potencjału, jaki posiadają.

Możesz np. wskazać miejsce, w którym osoba w spektrum autyzmu wyciszy się lub zaproponować obsługę poza kolejnością. Nie bagatelizuj prośby o pomoc od osób, które nie zdradzają cech autystycznych. Bywają one mniej lub bardziej samodzielne, ale chcą korzystać z przestrzeni publicznej na równych prawach. Pamiętaj, żeby zawsze zwracać się bezpośrednio do osoby, której sprawa dotyczy – nie do ewentualnie towarzyszącego asystenta, jeżeli nie padła taka prośba.

Nadmiar bodźców dźwiękowych, wzrokowych, innych wizualnych czy dotykowych mogą być wyjątkowo przytłaczające dla osób w spektrum autyzmu. Wywołują wtedy silny stres

i przeciążenie sensoryczne, co spowoduje na przykład chwilowe „wyłączenie się” lub nasilenie stimów. To, które czynniki leżą u podstaw przeciążenia sensorycznego, jest specyficzne dla danej osoby: dźwięki mogą być głośne lub ciche, albo przeszkadzać może ich mnogość. Zniekształcenia w odbiorze otoczenia mogą spowodować wrażenie nakładającej się mowy (brak umiejętności wyizolowania konkretnego dźwięku).

Instytucja powinna oznaczyć miejsce wyciszenia w budynku lub miejsca, o niskim natężeniu hałasu. Warto również wyznaczyć „ciche godziny pracy”, czyli takie godziny, w których wyciszona jest muzyka, komunikaty w systemie nagłośnienia oraz zmniejszone natężenie oświetlenia. W tym czasie osoby z odmiennymi potrzebami sensorycznymi mogą skorzystać w komfortowych dla siebie warunkach - z zakupów, zwiedzania muzeum czy seansu w kinie. Informacja o tych rozwiązaniach powinna być zamieszczona na stronie www. Instytucja może zapewnić dostęp do awaryjnych ochronników słuchu, które łagodzą problem głośności dźwięku. Osoby w spektrum autyzmu często korzystają ze słuchawek z aktywnym tłumieniem hałasu, z pasywnych ochronników słuchu, zatyczek lub przyciemnionych okularów.

Osoby w spektrum autyzmu mogą mieć problemy w komunikacji werbalnej. Możesz spotkać się z osobą mówiącą zbyt szybko lub powolnie; jękającą się, zacinającą. Oprócz charakterystycznej prozodii mowy, może wystąpić jedno z zaburzeń lękowych np. mutyzm wybiórczy (selektywna, nie celowa – wybiórczość mówienia).

Ludzie autystyczni mogą posługiwać się różnymi formami komunikacji niewerbalnej, na przykład gestami, symbolami graficznymi (piktogramy), mimiką, w tym za pośrednictwem technologii komunikacyjno-informacyjnych.

Nie reaguj nerwowo, nie nakładaj presji czasowej, pozwól na uspokojenie się i daj szansę wypowiedzi. Upewnij się, w jaki sposób komunikuje się dana osoba. Instytucja powinna zapewnić dostęp do popularnych aplikacji AAC. Korzystanie z aplikacji wymaga wcześniejszego zapoznania się z nią. Sam dostęp do aplikacji nie gwarantuje pokonania bariery komunikacyjnej, ponieważ często osoby stosują zaadaptowane dla siebie narzędzia i aplikacje, na przykład indywidualną książkę znaków i komunikatów. Przydatne może być skorzystanie z pomocy, ze wskazówek osoby wspierającej, która towarzyszy osobie w spektrum autyzmu. W takiej sytuacji zawsze w pierwszej kolejności zwracaj się do osoby w spektrum autyzmu. Stosuj komunikację werbalną i niewerbalną. W czasie obsługi pokaż, o czym jest mowa. Na przykład na basenie można pokazać, w jaki sposób używa się elektronicznego klucza dostępu do szafki.

Osoby w spektrum autyzmu mogą mieć problem ze zrozumieniem rozbudowanej, opisowej wypowiedzi lub metafor.

Używaj w miarę możliwości konkretnych, niedwuznacznych objaśnień. Używaj logicznego i precyzyjnego języka, krótkich zdań lub powtórz frazę w razie konieczności. Np. zamiast wskazówki dotyczącej położenia jakiegoś pomieszczenia „w lewym skrzydle”, precyzyjnie wyjaśnij drogę dostępu, najlepiej zaprowadź tam osobę. Ogranicz do minimum słownictwo specjalistyczne.

Najważniejsze dla osób w spektrum autyzmu jest poczucie bezpieczeństwa. W przestrzeni publicznej oznacza to m.in. uświadomiony personel, możliwość wcześniejszego przygotowania się do samodzielnej wycieczki, zakupów, podróży na danej trasie wybranym środkiem transportu. Ma to na celu głównie zmniejszenie niepewności i zredukowanie możliwego kryzysu w związku z przeciążeniem nadmiarem różnorodnych bodźców napływających z otoczenia.

Dostępność Plus

Instytucja powinna opublikować na stronie internetowej informacje o kolejności czynności koniecznych do załatwienia danej sprawy. To pozwala z wyprzedzeniem przygotować się do wizyty w danej instytucji, pozwoli zmniejszyć wysiłek koncentracji w niekorzystnych warunkach (np. wypełnianie dokumentu) i zwiększy poczucie bezpieczeństwa.

Osoby w spektrum autyzmu, u których występuje nadwrażliwość sensoryczna, często mrużą oczy w jasnym, intensywnym świetle lub unikają niektórych kolorów lub wzorów. Starają się w ten sposób przystosować do napływających bodźców, które mogą być dla nich wręcz bolesne. Dodatkowo, przetwarzanie przez te osoby dużej ilości informacji, obrazów może być wstrzymane w wyniku zbyt dużego wpływu otoczenia, na przykład zbyt dużej liczby ludzi w pobliżu. U osób autystycznych występuje również tzw. podwrażliwość zmysłów (brak reakcji na jasne światła, ruch, określone dźwięki, nisko kontrastowe kolory).

Instytucja powinna zapewnić miejsce przyjazne sensorycznie (miejsce wyciszenia), w którym natężenie oświetlenia będzie mniejsze i osoba w spektrum autyzmu uspokoi zmysły. Możesz zaproponować także przygaszenie światła w instytucji, w której brak jest miejsc wyciszenia. Instytucja może też wprowadzić tzw. ciche godziny w obsłudze.

Osoby w spektrum autyzmu mogą być przeciążone nadmiarem nieczytelnych i niepotrzebnych informacji. Mogą mieć trudności z przetwarzaniem bodźców wzrokowych, widzeniem centralnym lub peryferyjnym, koncentracją uwagi, ale także motoryczne.

Należy usunąć z budynku wszystkie niepotrzebne treści. Na stronie internetowej należy zamieścić zakładkę pt. Dostępność. Należy w niej zamieścić treści w tekście łatwym do czytania i zrozumienia, w tym informacje o rozmieszczeniu stanowisk oraz plan pomieszczeń. Należy wyraźnie oznaczyć nawet drobne przeszkody architektoniczne (filary, progi, schody, szklane ściany czy drzwi). Osoby autystyczne mogą mieć problem, gdy znajdują się w nowym miejscu, nie znając zasad obsługi, planu poruszania się po budynku. Mogą być dezorientowane i czuć się zagubione w przestrzeni.

W instytucjach należy oznaczyć miejsca w budynku za pomocą uproszczonej informacji graficznej – powszechnie używanych znaków (piktogramów). Na przykład punkt informacji, windę, dostęp do windy (kierunek), schody, toaletę. Ułatwi to poruszanie się i korzystanie z usług nie tylko osobom w spektrum autyzmu, ale także wszystkim innym klientom.

Dostępność Plus

Dzieci w spektrum autyzmu mogą silnie i emocjonalnie reagować w nowych miejscach. Na przykład mogą płakać, krzyczeć lub złościć się. Ich rodzicom i opiekunom zdarza się stosować mechanizmy uspokojenia dziecka, które mogą się wydawać nieadekwatne do sytuacji. Na przykład mogą to być bardzo głośne, stanowcze komunikaty w stosunku do dziecka lub ich brak.

Obserwuj sytuację i bądź czujny. Nie reaguj agresją, ocenianiem w stosunku do rodzica lub opiekuna. Pamiętaj, że im samym jest równie trudno i często niezręcznie poradzić sobie z chwilowym kryzysem. Zapytaj, czy coś się stało i jak możesz pomóc.

Bariery i możliwe rozwiązania dla osób z problemami zdrowia psychicznego

Źródło: *Dostosowanie instytucji i usług publicznych do potrzeb osób*

- z niepełnosprawnością intelektualną
  - ze spektrum autyzmu
  - problemami zdrowia psychicznego
- Poradnik Warszawa 2020*

Bariera

Osoby z problemami zdrowia psychicznego odczuwają duży dyskomfort związany z przyznaniem się do doświadczanych problemów. Ze względu na stereotypy, osoby te są często wykluczane. Otoczenie obawia się niekontrolowanych napadów agresji i innych zachowań odbiegających od ogólnie przyjętych norm. Często są to niczym nieuzasadnione obawy. Dlatego od momentu wejścia do instytucji, mogą czuć się zagubione lub dezorientowane. Ich zachowanie może być odebrane jako „dziwne”. Osoby te mogą mieć nawrót objawów i w związku z tym na przykład zaburzoną świadomość, urojenia, omamy.

Rozwiązanie

Personel instytucji powinien brać udział w szkoleniach dotyczących obsługi klientów ze szczególnymi potrzebami. Udział w szkoleniach powinien dotyczyć również pracowników firm zewnętrznych, w tym pracowników ochrony, osób sprzątających i innych mogących być bezpośrednim wsparciem w sytuacji kryzysowej. Nie okazuj lęku przed zachowaniem, które jest dla Ciebie nowe. Zapytaj, jak dana osoba się czuje i czy potrzebuje pomocy.

U osób z problemami zdrowia psychicznego mogą wystąpić zaburzenia funkcji poznawczych, które związane są z przetwarzaniem informacji przez umysł. Na przykład problemy ze spostrzeganiem, uwagą, pamięcią, uczeniem się, tworzeniem pojęć, myśleniem, operacjami logicznymi, językiem. Dlatego

Dostępność Plus

osobom tym trudność może sprawiać np. wypisanie rachunku, pobranie pieniędzy z banku, zrozumienie instrukcji, interpretacja tekstu, skupienie uwagi, dłuższa koncentracja.

Używaj krótkich, treściwych zdań i częstych powtórzeń. Unikaj skomplikowanych sformułowań i metafor. Ogranicz do minimum słownictwo specjalistyczne, które może być dla klienta niezrozumiałe. Bądź cierpliwy i otwarty na pytania klienta. W trakcie rozmowy upewnij się, na przykład zadając pytania, czy to co mówisz, zostało przez klienta dobrze zrozumiane.

Zaoferuj pomoc w sposób nie podważający kompetencji klienta, na przykład: Zdaję sobie sprawę, że wypełnienie tego formularza jest bardzo skomplikowane. Proszę o informację jeśli mogę pomóc.

Osoby z problemami zdrowia psychicznego mogą mieć problem z koncentracją uwagi i zwięzłym przekazywaniem informacji. Personel instytucji ma zwykle ograniczony czas na obsługę interesanta, ponieważ instytucje starają się zapewnić sprawną i szybką obsługę. Tymczasem to może utrudnić załatwienie sprawy osobie z problemami zdrowia psychicznego. Osoby z problemami zdrowia psychicznego powinny mieć możliwie długi czas na załatwienie swojej sprawy. Wykaż się cierpliwością, staraj się zachować delikatny ton wypowiedzi, nie naciskaj na szybsze wykonywanie czynności przez klienta. Unikaj uszczypliwości i nieprzychylnych komentarzy, które dla osoby z problemami zdrowia psychicznego mogą być szczególnie dotkliwe.

U osób z problemami zdrowia psychicznego, w czasie nawrotu objawów może pojawić się silna frustracja wywołana na przykład dłuższym oczekiwaniem na swoją kolej w placówkach świadczących opiekę zdrowotną. Może pojawić się zniecierpliwienie, drażliwość czy trudności z kontrolowaniem reakcji emocjonalnych.

Jeśli zaobserwujesz opisane zachowania podejdź do osoby, zapytaj jak możesz pomóc. Osoby z problemami zdrowia psychicznego mają prawo pierwszeństwa obsługi w placówkach świadczących opiekę zdrowotną. Dobrym rozwiązaniem jest zaproponowanie osobie,

żeby zaczekała na swoją kolej w miejscu oddalonym od zatłoczonej poczekalni, rejestracji. Osoba z problemami zdrowia psychicznego powinna otrzymać informację, że zostanie powiadomiona o swojej kolejności przyjęcia do lekarza lub do rejestracji.

Osoby z problemami zdrowia psychicznego mogą mieć problem kiedy przebywają w zatłoczonym pomieszczeniu. Wynika to z lęku przed wizytą w nowym miejscu. Lęk może powodować zachowania nieadekwatne do sytuacji. Na przykład nerwowe poruszanie się, chodzenie bez celu po pomieszczeniu

Dostępność Plus

czy nadmierną potliwość. Problemem może być także wypełnianie druków wymagających podania danych osobowych w zatłoczonych miejscach. W zależności od rodzaju problemów zdrowia psychicznego, osoby mogą być podejrzliwe, skrajnie wycofane, lękowe. Mogą odczuwać duży dyskomfort związany z ekspozycją społeczną.

W miejscach szczególnie zatłoczonych zorganizuj przestrzeń w taki sposób, żeby osoba z problemami zdrowia psychicznego miała komfort załatwienia ważnej dla siebie sprawy. Dobrym rozwiązaniem będzie zapewnienie dodatkowego pomieszczenia, w którym osoba o specjalnych potrzebach będzie mogła wypełnić dokumenty i porozmawiać z personelem.

Osobom z problemami zdrowia psychicznego mogą przeszkadzać niektóre bodźce. Na przykład podczas sztuk teatralnych czy innych wydarzeń mogą pojawić się efekty specjalne, tj. huk, strzał, wybuch, ogień. Ich nagłe pojawienie się może być zbyt trudnym przeżyciem.

Instytucja powinna zamieścić na stronie internetowej informację, że stosuje efekty specjalne. Na przykład w opisie sztuki, wydarzenia.

Osoba z nasilonymi objawami choroby, np. depresją może mieć problem z wychodzeniem z domu. To uniemożliwia załatwienie podstawowych spraw życia codziennego, np. odebranie terminowej korespondencji.

Instytucja powinna uwzględnić różne możliwości załatwienia sprawy online. Coraz częstszym rozwiązaniem jest tzw. mobilny urzędnik, który dojeżdża do klienta i załatwia z nim sprawę. Wprowadzenie mobilny urzędnik jest dedykowany osobom, którym instytucja nie może zapewnić dostępności swoich usług, to będzie on dużym wsparciem dla osób z problemami zdrowia psychicznego. Pracownicy instytucji, szczególnie Ośrodków Pomocy Społecznej, urzędów gminy, dzielnic powinni reagować na sygnały dotyczące złego stanu zdrowia i próbować zweryfikować brak możliwości opuszczenia miejsca zamieszkania przez osobę z problemami zdrowia psychicznego.

Osoby z problemami zdrowia psychicznego odczuwają dyskomfort związany z przebywaniem w dużym, zaciemnionym pomieszczeniu, tj. sala koncertowa, kinowa, teatralna, wystawiennicza. Często wybierają miejsca blisko wyjść ewakuacyjnych. Często na stronie internetowej instytucji brakuje informacji o rozmieszczeniu wyjść ewakuacyjnych. Brak tych podstawowych informacji może spowodować wycofanie się z uczestniczenia w wydarzeniu czy wizycie w instytucji.

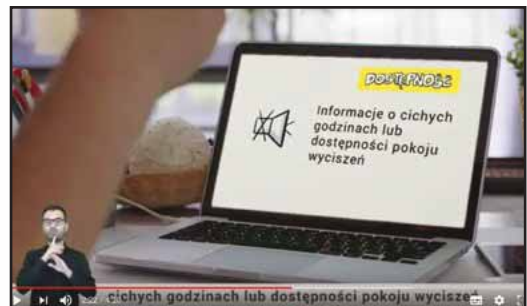
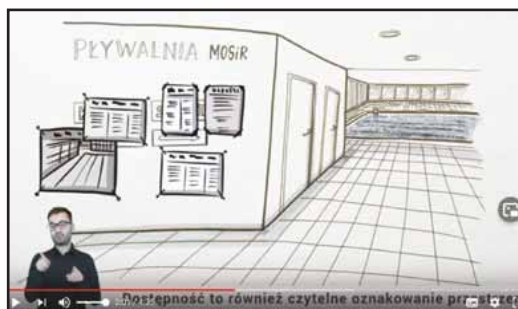

Dostępność Plus

Instytucje na stronach internetowych powinny zadbać o kompleksowe oznaczenie rozkładu sal. Dotyczy to głównie kin i teatrów. Ważne, aby na elektronicznym rozkładzie sal były oznaczone wszystkie możliwe, otwarte podczas wydarzenia wyjścia z sali, w tym wyjścia ewakuacyjne. Instytucje powinny też dodatkowo oznaczyć miejsca szczególnie narażone na hałas. Na przykład oznaczyć gdzie znajduje się nagłośnienie. Na stronie internetowej należy oznaczyć miejsca z mniejszym natężeniem dźwięku, można także opisać, w których miejscach sala jest mniej zaciemniona. Te informacje powinny znaleźć się w zakładce Dostępność.

Poniżej kadry z wideoporadników przedstawiające sytuacje problemowe oraz ich rozwiązania.

Źródło grafiki : *Dostosowanie instytucji i usług publicznych do potrzeb osób*

- z niepełnosprawnością intelektualną
  - ze spektrum autyzmu
  - problemami zdrowia psychicznego
- Poradnik Warszawa 2020

Jak obsługiwać osoby z niepełnosprawnością intelektualną, w spektrum autyzmu i z problemami zdrowia psychicznego?

- Nigdy nie rób założeń dotyczących zdolności i niepełnosprawności danej osoby. Nie zakładaj, że osoba z niepełnosprawnością potrzebuje pomocy. Najpierw zapytaj czy osoba chciałaby pomocy, a następnie zapytaj, w jaki sposób możesz pomóc.
- Traktuj wszystkich klientów z jednakowym szacunkiem, bez względu na to jak wyglądają, ile mają lat, w jaki sposób się wystawiają.
- Przy powitaniu, popatrz klientowi w oczy i uśmiechnij się. Ten gest go ośmieli i da poczucie, że zostanie życzliwie przyjęty i zrozumiany.
- Poświęć osobie z niepełnosprawnością tyle czasu ile potrzebuje.
- Jeśli masz taką możliwość, przyjmij klienta z niepełnosprawnością w oddzielnym, cichym pomieszczeniu. Rozmowa przy stanowisku obsługi, albo pokoju, w którym ciągle coś się dzieje, może go rozpraszać i odebrać mu poczucie bezpieczeństwa.
- Jeśli klientowi z niepełnosprawnością towarzyszy asystent/osoba wspierająca, zwracaj się bezpośrednio do klienta, a nie do asystenta.
- Dowiedz się - jak najwcześniej - w jaki sposób dana osoba woli się komunikować. Zapewnij inne niż bezpośrednie sposoby komunikowania się z klientami, takie jak wiadomości tekstowe, e-mail, list. Zwróć uwagę na wszelkie wizualne wskazówki, których używają klienci z niepełnosprawnością, takie jak obrazy lub piktogramy, a także na wyraz twarzy i język ciała osoby.
- Słuchaj uważnie rozmówcy. Nie mów w jego imieniu. W razie potrzeby zadawaj krótkie pytania, które wymagają krótkich odpowiedzi, takich jak skinienie lub potrząśnięcie głową.
- Nie udawaj, że rozumiesz. Zamiast tego powtórz to, co zrozumiałeś i pozwól osobie odpowiedzieć.
- Wyjaśnij w sposób uporządkowany i zrozumiały, co klient powinien zrobić, aby załatwić sprawę, z którą przyszedł do urzędu.
- Jeśli załatwienie danej sprawy wymaga wypełnienia formularzy, podpowiedz, jak ma poprawnie je wypełnić.

Dostępność Plus

- Obsługując osobę z niepełnosprawnością intelektualną przygotuj informacje w tekście łatwym do czytania i zrozumienia.
- Nie okazuj zniecierpliwienia, gdy klient czegoś nie rozumie i wytłumacz wszystko ponownie.

Charakterystyka dostępności informacyjno-komunikacyjnej Placówki

Placówka powinna zapewnić informację na temat tego, jakie zadania wykonuje dany podmiot w postaci nagrania w polskim języku migowym dla osób głuchych, informacji w tekście łatwym do czytania (ETR) - m.in dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, czy pliku odczytywalnego maszynowo, dzięki któremu taką informację może udźwignąć osoba niewidoma. Dostępność w tym zakresie to także umożliwienie komunikacji z podmiotem w taki sposób, jaki jest dogodny dla osoby ze szczególnymi potrzebami np. poprzez SMS czy przy użyciu usługi tłumaczenia migowego online

Ustawa przewiduje także konieczność zapewnienia innych form komunikacji na wniosek osoby z niepełnosprawnością. Czego można się spodziewać poza przykładami opisanymi wyżej? Może być potrzebny powiększony tekst dla osoby słabowidzącej lub gotowość do komunikacji przy pomocy tablicy z literami dla kogoś, kto nie mówi. Może być potrzebna możliwość przesłania SMS-a lub e-maila. Właściwie ten katalog przykładów może być bardzo szeroki. Ale zawsze można być pewnym, że pomogą w komunikacji dwie rzeczy:

- otwartość, czyli chęć do komunikacji,
- uważne słuchanie o potrzebach osoby zgłaszającej i gotowość do odpowiedzenia na te potrzeby

Co powinna zapewniać Placówka, żeby działać zgodnie z Ustawą?

- urządzenie ułatwiające słyszenie – pętla indukcyjna
- opis pracy i zadań placówki i w tekście łatwym do czytania i rozumienia (ETR),
- opis pracy i zadań placówki – w formie, którą prawidłowo odczyta czytnik ekranu,
- możliwość komunikacji w innej formie wskazanej przez osobę ze szczególnymi potrzebami – np. przez e-mail, SMS albo pisząc na kartce (to ostatnie może być przydatne dla osób niemówiących, które słyszą),
- tłumacza PJM – dostępnego na życzenie osoby głuchej, bezpłatnie i bez konieczności wcześniejszego umawiania się,
- film w PJM na stronie internetowej informujący o pracy placówki i dostępności tłumacza,

Dostępność Plus

- możliwość złożenia wniosku w formie filmu w PJM, który następnie zostanie przetłumaczony na język polski, podobnie jak odpowiedź na wniosek.

	Dostęp do informacji	TAK	NIE
	Na poszczególnych kondygnacjach umieszczone są czytelne informacje o numerze piętra widoczne zarówno dla osób poruszających się po budynku schodami jak i windą. Zaleca się, aby na poszczególnych kondygnacjach umieszczone są czytelne informacje o numerze piętra widoczne zarówno dla osób poruszających się po budynku schodami jak i windą.		x
	Wszystkie drzwi oznaczone są tabliczkami informacyjnymi w piśmie Braille'a. Zaleca się, aby wszystkie drzwi oznaczone są tabliczkami informacyjnymi w piśmie Braille'a.		x
	Budynek wyposażony jest w system nawigacji przestrzennej dla osób niewidomych. Zaleca się, aby budynek wyposażony był w system nawigacji przestrzennej dla osób niewidomych.		x
	Informacje umieszczone na panelach elektronicznych, gablotach, tabliczkach itp. znajdujące się w przestrzeni budynku są czytelne (duża i bezszeryfowa czcionka). Zaleca się, aby informacje umieszczone na panelach elektronicznych, gablotach, tabliczkach itp. znajdujące się w przestrzeni budynku były czytelne (duża i bezszeryfowa czcionka).	x/-	
	Informacje umieszczone w przestrzeni budynku są widoczne zarówno w pozycji stojącej jak i siedzącej.		x
	Miejsce umieszczenia informacji jest tak zlokalizowane, aby unikać odbicia światła dziennego jak i sztucznego.	x	
	W przestrzeni budynku zastosowane zostały piktogramy z podstawowymi funkcjami obiektu i kierunkami dotarcia do najważniejszych pomieszczeń. Zaleca się, aby w przestrzeni budynku zastosowane były piktogramy z podstawowymi funkcjami obiektu i kierunkami dotarcia do najważniejszych pomieszczeń.		x
	Czcionka i piktogramy kontrastują z tłem.		x

Dostępność Plus

	Dostępne są informacje pisemne –wyświetlacze/ wideotekst/ prezentacje.	brak	
	W budynku znajduje się infokiosk przystosowany do obsługi przez OzN.		x
	W budynku zastosowano bezpośredni lub zdalny dostęp do tłumacza języka migowego. Zaleca się, aby w budynku zastosowano bezpośredni lub zdalny dostęp do tłumacza języka migowego.		x
	Budynek wyposażony jest w urządzenie niezbędne do obsługi wideotłumacza (min. wymogi: urządzenie z dostępem do Internetu wyposażone w kamerkę, głośnik i mikrofon – na przykład tablet lub laptop).	brak	
	Miejsce, gdzie dostępny jest wideotłumacz jest oznaczone znakiem graficznym.	brak	
	Warunki techniczne dla zdalnego tłumaczenia na język migowy są odpowiednie (na przykład sprzęt jest skonfigurowany, łącze internetowe zapewnia płynność obrazu, kamera przekazuje obraz wystarczającej jakości). Dla zapewnienia jakości usługi – zalecane jest symetryczne łącze o przepustowości min. 2 Mb/s.	brak	
	Pracownicy umieją zainicjować usługę zdalnego tłumaczenia (na przykład odnaleźć i włączyć program na komputerze) i obsłużyć klienta za pośrednictwem tłumacza.	brak	

Uwagi:

SYMBOLE GRAFICZNE I PIKTOGRAMY

Piktogramy należy zaprojektować i wykonać zgodnie z normą ISO 3864-195 (PN-ISO 3864-1:2006 – wersja polska) „Symbole graficzne – Barwy bezpieczeństwa i znaki bezpieczeństwa– Część 1: Zasady projektowania znaków bezpieczeństwa stosowanych w miejscach pracy i w obszarach użyteczności publicznej”.

Wielkość stosowanych znaków graficznych i piktogramów należy dostosować do odległości, z jakiej powinna być czytelna informacja. Należy ją obliczyć na podstawie wzoru:

$$HZ = L \times 0,01$$

Gdzie: HZ – wysokość znaku,

L – odległość od znaku.

Wartość wynikową należy uznać za wymiar minimalny znaku czytelnego.

Dostępność Plus

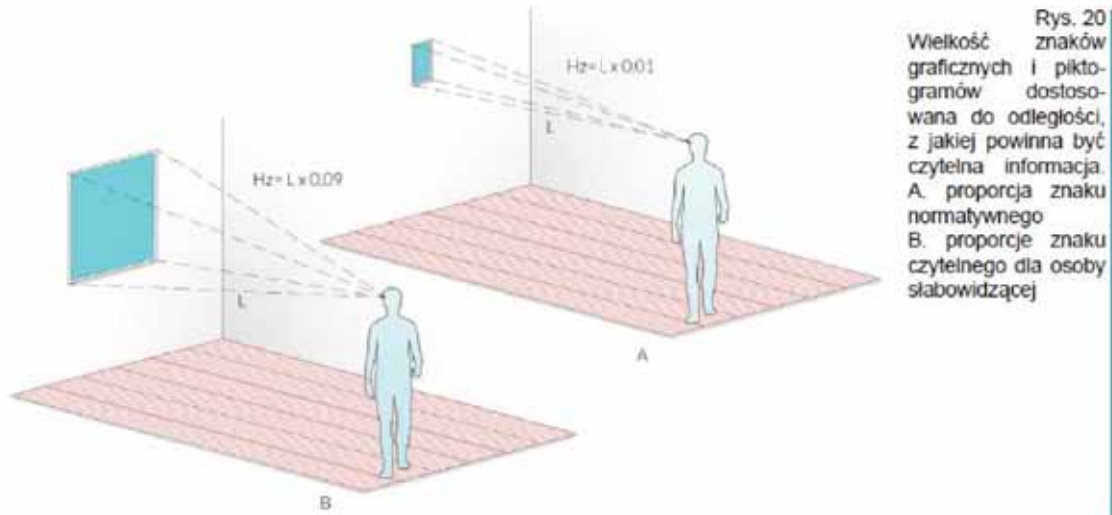
Czytelność znaków dla osób słabowidzących należy dostosować zgodnie z wzorem:

$$HZ = L \times 0,09$$

Gdzie: HZ – wysokość znaku,

L – odległość od znaku

Przykładowo przy odległości czytania 10 m, wysokość piktogramów powinna wynosić min. 10 cm, a dla osób słabowidzących znak będzie czytelny jeśli zwiększymy jego wysokość do min. 90 cm.

INFORMACJE TEKSTOWE

Informacja tekstowa powinna być prezentowana jednocześnie w języku polskim

Znaki (piktogramy) i napisy powinny znajdować się na poziomie oczu (tj. 140-170 cm), należy stosować litery o prostym kroju, bez kursywy, krój bezszeryfowy (np. Arial, Tahoma), na matowym, kontrastowym tle.

Zgodnie z zaleceniami Polskiego Związku Niewidomych tekst czytelny dla osób słabowidzących powinien być jak największych wymiarów, zgodny z zaleceniami zawartymi w poniższej tabeli:

Dostępność Plus

ODLEGŁOŚĆ, Z JAKIEJ NAPIS MA BYĆ WIDOCZNY	WIELKOŚĆ PISMA [CM]	PRZYKŁAD
30 m	52-104 cm	nazwa stacji metra
25 m	44-87 cm	czas odjazdu
20 m	35-70 cm	numery peronów
15 m	26-52 cm	szyldy z nazwami ulic
10 m	17-35 cm	punkt sprzedaży
5 m	9-18 cm	szyld nad drzwiami
2 m	3,5-7 cm	plan linii
1 m	1,8-3,5 cm	monitory, ekrany
30 cm	0,5-1 cm	rozkład jazdy
25 cm	0,4-0,9 cm	książka z rozkładem jazdy, broszurki

Tabela na podstawie: „Projektowanie i adaptacja przestrzeni publicznej do potrzeb osób niewidomych i słabo widzących”: zalecenia i przepisy – Polski Związek Niewidomych, Warszawa 2016 na podstawie niemieckiego podręcznika z 1996 r. „Verbesserung der visuellen Informationen im öffentlichen Raum”

Zasady przygotowania tekstu łatwego do czytania:

Warto również podkreślić, że standardy „tekstu łatwego do czytania” są użyteczne w formułowaniu przekazu nie tylko dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, ale także dla tych, dla których język informacji nie jest pierwszym językiem, lub dla osób, które z innych powodów (np. urazu powypadkowego) mają trudności z czytaniem. Najważniejsze zasady:

1. Poznaj odbiorców tekstu, ich zdolności do przyswajania nowych informacji i potrzeby komunikacyjne.
2. Jeśli to możliwe, zaangażuj osoby z niepełnosprawnością intelektualną w proces redagowania informacji, tekstu, przekazu skierowanego do nich.
3. Używaj prostego języka:
  - a. usuń z tekstu zbędne szczegóły, pozostaw tylko najważniejsze informacje,
  - b. nie używaj słów żargonowych, specjalistycznych, opisujących szczegóły techniczne, skrótów, słów zaczerpniętych z języków

obcych,

- c. używaj prostych zdań pojedynczych, unikaj zdań wielokrotnie złożonych,
- d. używaj prostej interpunkcji, unikaj średników, dwukropków, myślników, zbyt wielu przecinków,
- e. w tekście zwracaj się bezpośrednio do czytelników,
- f. używaj cyfr zamiast słów,
- g. nie używaj dużych liczb i wyrażeń procentowych – zamiast „5” napisz „kilka”,
- h. jasno określ, co trzeba zrobić z daną informacją, np. zapamiętaj, prześluz rodzinie, odpowiedz.

4. Rozplanuj tekst i rysunki na stronie zgodnie z zasadami:

- a. używaj dużej czcionki – co najmniej 12 pkt dla zwykłego tekstu i co najmniej 14 pkt dla tytułów, śródtytułów oraz ważnych informacji,
- b. używaj czcionki prostej, tzw. bezszeryfowej (np. Arial lub Univers), bez ozdobników,
- c. nie używaj czcionki w kolorach białym i żółtym,
- d. jeśli stosujesz papier kolorowy, upewnij się, czy jest widoczny kontrast między nim a czcionką,
- e. informacje drukuj na papierze matowym, który nie daje odblasku, i na tyle grubym, aby tekst nie prześwitywał na drugą stronę,
- f. nie wpisuj tekstu bezpośrednio nad zdjęciem lub rysunkiem,
- g. unikaj większych fragmentów tekstu pisanych wielkimi literami, pochyłym drukiem lub podkreślonych,
- h. informacje bardzo ważne ujmij w ramkę i zaznacz pogrubioną czcionką,
- i. nie formatuj tekstu, pozostaw prawy brzeg niewyrównany,

1	CYFROWE NARZĘDZIA ALTERNATYWNEGO SPOSOBU KOMUNIKOWANIA SIĘ Z INTERESANTAMI	TAK	NIE
	Zapewnione są narzędzia cyfrowe do alternatywnego kontaktu z osobami ze szczególnymi potrzebami		x
	Narzędzia cyfrowe umożliwiają kontakt z osobami reprezentującymi główne rodzaje niepełnosprawności		x
	Personel w punkcie obsługi jest przeszkolony z zakresu używania w/w narzędzi		x
	Placówka dysponuje sprzętem komputerowym z odpowiednim oprogramowaniem udźwiękowiającym		x
	Placówka dysponuje narzędziami umożliwiającymi kontakt z osobami z niepełnosprawnością słuchu (tłumacz online, pętla indukcyjna, systemy FM, systemy IR)	x	
	Osoby z niepełnosprawnością słuchu mają możliwość powiadomienia pracowników o konieczności zapewnienia tłumaczenia na Polski Język Migowy	x	
	Osoby z niepełnosprawnością słuchu uzyskują odpowiedź od pracowników lub w inny sposób poinformuje o możliwości skorzystania z tłumaczenia na Polski Język Migowy	x	
	Osoby z dysfunkcją mowy mają zapewnioną alternatywną formę komunikacji	x	
	Alternatywny sposób dostępu jest zapewniony po przez kontakt telefoniczny	x	
	Alternatywny sposób dostępu jest zapewniony korespondencyjnie	x	
	Alternatywny sposób dostępu jest zapewniony za pomocą środków komunikacji elektronicznej	x	
	Dostępna usługa tłumacza Polskiego Języka Migowego (zdalna lub bezpośrednia)		x
UWAGI:			

Dostępność Plus

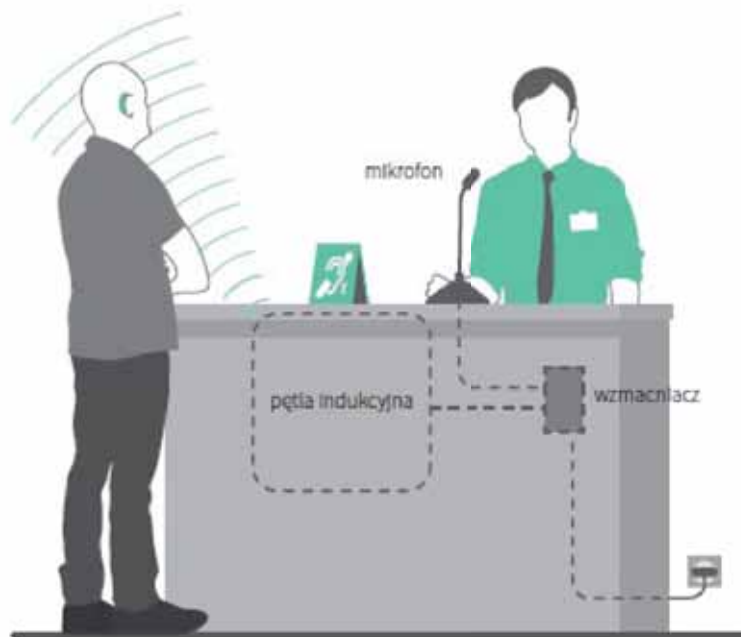
Zapewnione podstawowe narzędzia alternatywnego kontaktu z klientami oraz usługa tłumacza języka migowego. Placówka posiada pętlę indukcyjną.

Placówka zapewnia klientom alternatywny dostęp za pomocą poczty tradycyjnej, poczty elektronicznej i kontaktu telefonicznego.

Schemat działania tłumacza języka migowego online.

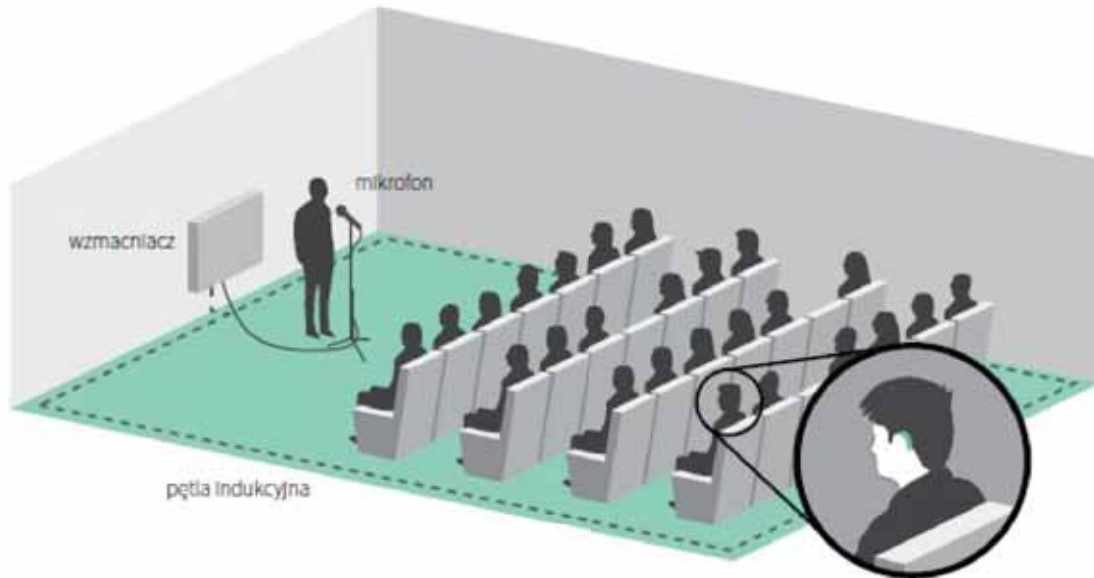
Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Schemat działania pętli indukcyjnej stanowiskowej (w recepcji).

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Dostępność Plus

Schemat działania pętli indukcyjnej stacjonarnej (w sali konferencyjnej).

Źródło Włócznik Kamil Kowalski

Symbol pętli indukcyjnej.

2	PRZESZKOLENIE PERSONELU Z ZAKRESU KOMUNIKACJI Z OSOBAMI ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI	TAK	NIE
	Przeszkolona kadra placówki pracująca na stanowisku obsługi klientów		x
	Przeszkolona pozostała kadra placówki		x
	Przeszkolona kadra placówki pracująca na stanowisku informatycy		x
	Przeszkolona kadra zarządzająca placówki		x

Dostępność Plus

UWAGI: Zaleca się przeszkolenie personelu.			
3	INSTRUKCJA Z ZAKRESU KOMUNIKACJI Z OSOBAMI ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI	TAK	NIE
	Personel dysponuje instrukcją z zakresu obsługi osób ze szczególnymi potrzebami w formie drukowanej		X
	Personel dysponuje instrukcją z zakresu obsługi osób ze szczególnymi potrzebami w formie elektronicznej		X
Uwagi: Personel nie dysponuje instrukcją z zakresu obsługi interesantów ze szczególnymi potrzebami. Brakuje kompendium wiedzy w tym zakresie przygotowanym na poziomie Placówki. Zaleca się przygotowanie instrukcji w formie drukowanej i elektronicznej. Należy pamiętać, aby instrukcja była prosta i przejrzysta i zawierała rzetelne informacje pomocne personelowi w kontakcie z klientami ze szczególnymi potrzebami. Instrukcja powinna obejmować wytyczne w zakresie komunikacji z osobami reprezentującymi różne rodzaje niepełnosprawności.			
4	Informacja na temat rozkładu pomieszczeń w budynku	TAK	NIE
	Placówka stosuje elementy ułatwiające samodzielną orientację, poruszanie się oraz znalezienie drogi do celu		x
	Placówka jest wyposażona w ogólny plan budynku	x	
	Placówka stosuje elementy ułatwiające samodzielną orientację, poruszanie się oraz znalezienie drogi do celu w formie wizualnej i dotykowej lub głosowej		x
	Placówka stosuje elementy ułatwiające samodzielną orientację, poruszanie się oraz znalezienie drogi do celu w recepcji lub w miejscu występowania węzła komunikacyjnego		x
	Placówka stosuje elementy ułatwiające samodzielną orientację, poruszanie się oraz znalezienie drogi do celu (punkt „tu jesteś”)		x
Uwagi: Warto pochylić się nad dedykowanymi elementami ułatwiającymi samodzielną orientację, poruszanie się oraz znalezienie drogi do celu. Obserwacja budynku placówki wykazała braki w tym zakresie. Obecnie Placówka posiada system oznakowania, ale nie jest on dostosowany do wszystkich kategorii osób ze szczególnymi potrzebami.			

Dostępność Plus

W placówce brak elementów ułatwiających samodzielną orientację i poruszanie się oraz znalezienie drogi do celu (tablice typu TU JESTES). W celu zapewnienia minimalnego poziomu dostępności budynku i usług w tym zakresie, w strefie wejściowej zaleca się umieszczenie planu tyflograficznego całego budynku.

5	ZNAJOMOŚĆ PODSTAW JĘZYKA MIGOWEGO	TAK	NIE
	Wybrane osoby pracujące w punkcie obsługi znają podstawy Polskiego Języka Migowego w zakresie podstawowej terminologii urzędowej		x
	Wybrane osoby pracujące w punkcie obsługi znają podstawy Polskiego Języka Migowego w zakresie komunikowania się i odebrania najczęstszych komunikatów do i od osób z słabosłyszącymi i g/głuchych		x
	Wybrane osoby pracujące w punkcie obsługi znają podstawy polskiego języka migowego na poziomie B1 (zaświadczenie)		x

Uwagi: Zaleca się przeszkolenie personelu.

6	INFOGRAFIKI DOTYCZĄCE SPOSOBÓW KOMUNIKACJI	TAK	NIE
	Infografiki są łatwo dostępne dla personelu w formie drukowanej		X
	Infografiki zawierają informacje określające typy osób ze szczególnymi potrzebami ze wskazanymi podstawowymi zachowaniami inicjalnymi umożliwiającymi nawiązanie komunikacji i uzyskanie uwagi osoby ze szczególnymi potrzebami		X

Uwagi:

Personel Placówki nie dysponuje infografikami ułatwiającymi nawiązanie kontaktu z osobami ze szczególnymi potrzebami. Zaleca się wprowadzenie infografik łatwo dostępnych dla personelu - w formie drukowanej. Infografiki powinny zawierać informacje określające typy osób ze szczególnymi potrzebami ze wskazanymi podstawowymi zachowaniami inicjalnymi umożliwiającymi nawiązanie komunikacji i uzyskanie uwagi osoby ze szczególnymi potrzebami. Należy również przeszkolić personel w zakresie używania infografik.

7	TABLICA INFORMACYJNA PRZED WEJŚCIEM DO BUDYNKU	TAK	NIE
	Placówka eksponuje schemat budynku w tym oznaczenia umiejscowienia poszczególnych jego części		x

Dostępność Plus

	Tablica zawiera co najmniej podstawowe informacje o świadczonych usługach		x
Uwagi: Brakuje tablicy informacyjnej dotyczącej schematu budynków, w tym oznaczenia umiejscowienia poszczególnych jego części przed wejściem. Placówka nie jest wyposażona w schemat budynku z oznaczeniem szczególnie ważnych miejsc w budynku. Zaleca się montaż schematu w pobliżu wejścia do placówki.			
8	DOSTĘPNY PUNKT OBSŁUGI	TAK	NIE
	Placówka zapewnia wsparcie pracownika przeszkolonego do pomocy osobom ze szczególnymi potrzebami	brak	
	Placówka zapewnia miejsce wyciszenia ASD	x	
	Placówka zapewnia możliwość obsługi w miejscu odosobnionym i spokojnym	x	
	Placówka zapewnia podkładki do podpisu	x	
	Czy personel wykonujący zadania w punkcie informacyjnym lub recepcji (o ile dotyczy) jest przeszkolony z podstawowych zasad komunikacji z osobą z niepełnosprawnością wzroku, słuchu, intelektualną i ruchową		x
	Czy miejsce, gdzie dostępny jest wideotłumacz jest oznaczone znakiem graficznym?	brak	
	Personel potrafi zainicjować usługę zdalnego tłumaczenia (np. odnaleźć i włączyć program na komputerze) i obsłużyć klienta za pośrednictwem tłumacza?	brak	
	Czy miejsce/a w obiekcie, gdzie zainstalowano pętlę indukcyjną lub inne środki techniczne do obsługi osób słabosłyszących jest/są oznaczone znakiem graficznym	brak	
	Czy informacja/recepcja/punkt informacyjny posiada pętlę indukcyjną		x
UWAGI:			
9	OGÓLNODOSTĘPNE MATERIAŁY NT. DOSTĘPNOŚCI PLACÓWKI	TAK	NIE
	Strona WWW zawiera informacje na temat dostępności budynku Zaleca się, aby strona WWW zawierała informacje na temat dostępności budynku		x
	Strona WWW zawiera informacje na temat miejsc parkingowych		x

Dostępność Plus

	Zaleca się, aby strona WWW zawierała informacje na temat miejsc parkingowych		
	Strona WWW zawiera informacje na temat możliwość skorzystania z pomocy Zaleca się, aby strona WWW zawierała informacje na temat możliwość skorzystania z pomocy		x
	Czy na stronie internetowej podmiotu znajduje się plik elektroniczny, zawierający tekst odczytywalny maszynowo, opisujący zakres działalności danego podmiotu? Zaleca się umieszczenie pliku elektronicznego, zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, opisujący zakres działalności podmiotu		x
	Czy na stronie internetowej podmiotu znajduje się nagranie w Polskim Języku Migowym opisujące zakres działalności danego podmiotu? Zaleca się umieszczenie na www nagrania w Polskim Języku Migowym opisującego zakres działalności podmiotu		x
	Czy na stronie internetowej podmiotu znajduje się informacja w tekście łatwym do czytania, opisująca zakres działalności danego podmiotu? Zaleca się umieszczenie na stronie www informacji w tekście łatwym do czytania opisującej zakres działalności podmiotu		x
UWAGI:			
10	MOŻLIWOŚĆ SKORZYSTANIA W PLACÓWCE Z POMOCY ASYSTENTA	TAK	NIE
	W placówce osoba ze szczególnymi potrzebami może skorzystać z pomocy asystenta		x
	Możliwość telefonicznego zgłoszenia potrzeby skorzystania z pomocy		x
	Możliwość zgłoszenia potrzeby skorzystania z pomocy po przez e - mail		x
	Możliwość zgłoszenia potrzeby skorzystania z pomocy za pośrednictwem osób trzecich		x
	Osoba zgłaszająca zapotrzebowanie na pomoc ma możliwość podania informacji jakiego rodzaju będzie potrzebna pomoc		x
UWAGI: Zaleca się przeszkolenie/wyznaczenie osoby, która będzie sprawować funkcję asystenta dla OzN.			

Załączniki

Załącznik nr 1. Wytyczne dla dostępnych miejsc postojowych

Liczbę i sposób urządzenia takich miejsc należy dostosować do wymagań ustalonych w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, z uwzględnieniem potrzebnej liczby miejsc, z których korzystają osoby z niepełnosprawnością¹, przy czym rekomenduje się:

Całkowita liczba stanowisk	Liczba stanowisk dostępnych
Do 15	1 stanowisko
16 - 40	2 stanowiska
41 - 100	3 stanowiska
Powyżej 100	4% ogólnej liczby stanowisk postojowych

Lokalizacja miejsca postojowego:

Konieczne jest, aby dostępne miejsce postojowe było zlokalizowane w najbliższym sąsiedztwie wejścia do budynku, przy czym nie powinno ono znajdować się przy chodniku prowadzącym bezpośrednio do tego wejścia.

Wymiary dostępnych miejsc postojowych:

Miejsce postojowe, towarzyszące budynkom użyteczności publicznej lub zamieszkania zbiorowego, musi spełniać określone prawem wymagania wymiarowe:

Dostępność Plus

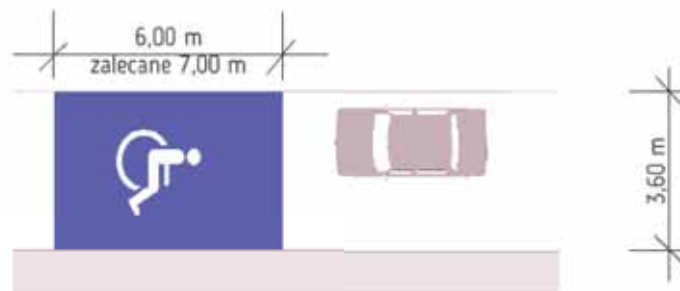
parkowanie
prostokątne

03.

parkowanie
równoległe

04.

Zaleca się, aby - jeśli to możliwe - w przypadku parkowania równoległego wyznaczać miejsca postojowe o długości 7,00 m, z uwagi na coraz częstsze wykorzystywanie samochodów z tylną rampą lub podnośnikiem. Szerokość miejsca postojowego może zostać zmniejszona z 3,60 m do 2,50 m w przypadku zapewnienia możliwości pełnego korzystania z przylegającego dojścia lub ciągu pieszojezdnego.

Nawierzchnia miejsc postojowych:

Miejsce postojowe powinno posiadać równą, utwardzoną nawierzchnię o właściwościach antypoślizgowych, pozbawioną zmian poziomów i zjazdów w jego obrębie. Z miejsca postojowego należy zapewnić pozbawione krawężników i innych zmian poziomów wejście na ciąg pieszy - maksymalna dopuszczalna różnica poziomów wynosi 20 mm. Stanowiska postojowe i dojazdy manewrowe dla samochodów osobowych powinny mieć utwardzoną nawierzchnię, wyznaczoną ze spadkiem zapewniającym spływ wody, jednak spadek ten nie powinien przekraczać 2%, by nie powodował trudności podczas poruszania się na terenie stanowisk postojowych.

W obrębie miejsc postojowych i dojścia do nich nie należy stosować nawierzchni brukowanych wykonanych z kostki kamiennej - jest ona dopuszczalna jedynie w sytuacji, gdy stanowi element zabytkowej tkanki miejskiej. W przypadku odtwarzania nawierzchni należy stosować materiały gładkie i antypoślizgowe, dopasowane estetycznie do istniejącej nawierzchni.

Oznakowanie miejsc postojowych:

Miejsce postojowe powinno być czytelnie oznakowane oznaczeniem poziomym (P-24) oraz znakiem pionowym (D-18 „parking”) wraz z tabliczką T-29 (informującą o miejscu przeznaczonym dla pojazdu samochodowego uprawnionej osoby z niepełnosprawnością oraz dla kierującego pojazdem przewożącego taką osobę). Zaleca się także, aby cały obszar miejsca postojowego oznaczony był kolorem niebieskim.

Dostępność Plus

W obrębie parkingu powinny znajdować się czytelnie oznakowane i w pełni dostępne urządzenia do obsługi parkingu (parkometry, automaty biletowe), zlokalizowane jak najbliżej dostępnego miejsca postojowego. Zaleca się, aby wszystkie urządzenia kontrolne i barierki dostępu (jeśli takie mają się pojawić) miały możliwość obsługi bez konieczności wysiadania z samochodu.

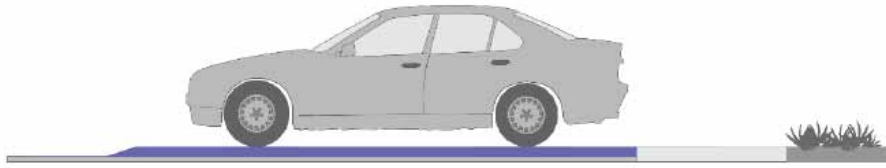
Stanowiska postojowe dla samochodów, z których korzystają osoby z niepełnosprawnością, powinny być sytuowane jedynie na poziomie terenu lub na kondygnacjach dostępnych dla wszystkich użytkowników z pochylni. Konieczne jest także zapewnienie dojścia / dojazdu do chodnika, jeśli ten znajduje się na innym poziomie niż miejsce postojowe, przy czym dojście do miejsca postojowego z chodnika nie może być prowadzone przez pasy ruchu samochodowego.

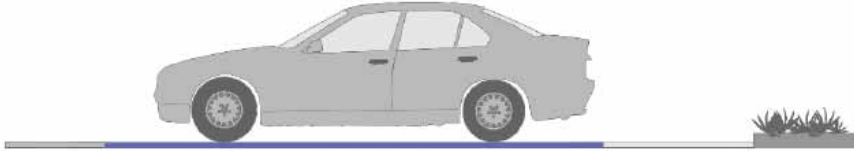
Dostępność Plus

Dostęp do chodnika może zostać zapewniony poprzez:

- wyniesienie całości nawierzchni miejsca postojowego do wysokości sąsiadującego chodnika:

- obniżenie wysokości sąsiadującego chodnika do poziomu nawierzchni miejsca postojowego

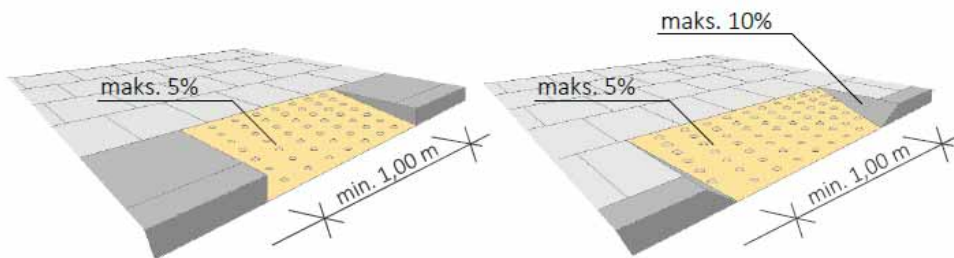
- obniżenie części sąsiadującego chodnika do poziomu nawierzchni miejsca postojowego:

- zastosowanie pochylni poza obrysem chodnika sąsiadującego:

- zastosowanie strefy obniżenia krawężnika:

Załącznik nr 2. Standard architektoniczny w obiektach zabytkowych

Obiekty zabytkowe to budynki o specjalnym charakterze. Każda przestrzeń zabytkowa jest strukturą unikatową i wymaga opracowania indywidualnych rozwiązań architektonicznych i infrastrukturalnych dostosowując ją do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, a ocena możliwości zastosowania poszczególnych rozwiązań należy każdorazowo do wojewódzkiego konserwatora zabytków. Prace wykonywane w obiektach zabytkowych muszą wynikać z przepisów prawa: decyzji Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków, która wprost wynika z przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. Z 2017 r. Poz. 1332, z późn. Zm.), ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. O ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Z 2017 r. Poz. 2187, z późn. Zm.), rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 czerwca 2017 r. W sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2017 poz. 1265). Tym samym, ingerencja w obiekty zabytkowe bez zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków grozi nałożeniem kary.

Dostępność w budynku zabytkowym musi opierać się na łączeniu zmian architektonicznych z wykorzystaniem nowoczesnych rozwiązań technologicznych oraz odpowiednich procedur obsługi. Tylko w ten sposób można w tego typu obiektach zapewnić odpowiedni poziom dostępności przy jednoczesnym zachowaniu wartości obiektu zabytkowego. Może to wymagać odstąpienia od zastosowania standardowych rozwiązań lub wypracowania rozwiązań zapewniających dostępność jedynie do głównych przestrzeni obiektu. Tym samym, każda przestrzeń zabytkowa wymaga opracowania indywidualnych rozwiązań architektonicznych i infrastrukturalnych dostosowując ją do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W przypadku działań mających na celu poprawę dostępności instytucji kultury, ochrona zabytków powinna dokonywać się z wyważeniem obu interesów społecznych i efektywności ekonomicznej. Istota problemu sprowadza się bowiem do zapewnienia równowagi pomiędzy dobrem społecznym, jakim jest zachowanie istniejących wartości zabytkowych budynku, a koniecznością eliminowania barier architektonicznych dla osób z niepełnosprawnościami. Oba interesy społeczne są prawnie równorzędne i to na organie prowadzącym postępowanie każdorazowo będzie ciążył obowiązek wywarzenia tej kwestii - w zależności od zachowanych wartości zabytkowych danego obiektu oraz od zaproponowanych rozwiązań projektowych. Nie każde zaproponowane działanie będzie mogło być zastosowane w takim samym stopniu i na takich samych zasadach, jak dla obiektów niezabytkowych. Trzeba bowiem mieć na względzie, że budynki historyczne z reguły odbiegają od obecnie obowiązujących standardów architektonicznych właściwych dla nowo projektowanych obiektów. Równocześnie należy zapewnić, że wybrane dla danego obiektu zabytkowego rozwiązanie jest efektywne ekonomicznie, z uwzględnieniem wszystkich niezbędnych kosztów jego wprowadzenia i eksploatacji w całym okresie użytkowania.

Ocena, czy zaproponowany sposób lepszego adaptacji danego budynku zabytkowego dla potrzeb użytkowych zgodny jest z zasadą dostępności dla osób z niepełnosprawnościami - należeć będzie każdorazowo do oceny wojewódzkiego konserwatora zabytków. Niekiedy ze względu na zastosowanie historycznych rozwiązań architektonicznych, jeżeli stanowią o wartości danego obiektu zabytkowego, może okazać się, że dostępność może być zapewniona jedynie do głównych przestrzeni obiektu.

Załącznik nr 3. Tabela kolorów RAL ze stopniem odbicia światła (LRV)

RAL number	English name	Sample	CMYK				LRV
			C%	M%	Y%	K%	
RAL 1000	Green beige		0	7	32	21	50
RAL 1001	Beige		0	14	36	20	46
RAL 1002	Sand yellow		0	17	47	20	44
RAL 1003	Signal yellow		0	30	100	5	48
RAL 1004	Golden yellow		0	28	100	13	41
RAL 1005	Honey yellow		0	27	100	23	32
RAL 1006	Maize yellow		0	34	100	14	36
RAL 1007	Daffodil yellow		0	38	100	11	36
RAL 1011	Brown beige		0	25	54	33	25
RAL 1012	Lemon yellow		0	18	83	16	46
RAL 1013	Oyster white		0	3	12	12	70
RAL 1014	Ivory		0	9	29	15	57
RAL 1015	Light ivory		0	7	20	11	66
RAL 1016	Sulfur yellow		0	4	77	9	71
RAL 1017	Saffron yellow		0	29	67	6	49
RAL 1018	Zinc yellow		0	16	81	5	63
RAL 1019	Grey beige		0	12	25	36	29
RAL 1020	Olive yellow		0	9	36	38	28
RAL 1021	Rope yellow		0	23	100	7	53

Dostępność Plus

RAL 1023	Traffic yellow		0	23	100	6	53
RAL 1024	Ochre yellow		0	20	59	29	31
RAL 1026	Luminous yellow		0	0	100	0	99
RAL 1027	Curry		0	21	93	36	23
RAL 1028	Melon yellow		0	39	100	0	46
RAL 1032	Broom yellow		0	25	100	14	42
RAL 1033	Dahlia yellow		0	36	89	5	43
RAL 1034	Pastel yellow		0	32	65	10	42
RAL 1035	Pearl beige		0	8	21	44	N/A
RAL 1036	Pearl gold		0	19	50	51	N/A
RAL 1037	Sun yellow		0	37	100	8	39
RAL 2000	Yellow orange		0	48	100	16	26
RAL 2001	Red orange		0	60	85	29	15
RAL 2002	Vermilion		0	70	81	26	14
RAL 2003	Pastel orange		0	50	83	5	33
RAL 2004	Pure orange		0	63	97	13	22
RAL 2005	Luminous orange		0	71	93	0	44
RAL 2007	Luminous bright orange		0	28	100	0	74
RAL 2008	Bright red orange		0	54	85	9	28
RAL 2009	Traffic orange		0	62	95	15	22

Dostępność Plus

RAL 2010	Signal orange		0	54	80	20	21
RAL 2011	Deep orange		0	50	93	13	27
RAL 2012	Salmon orange		0	52	63	18	24
RAL 2013	Pearl orange		0	57	73	44	N/A
RAL 2017	RAL orange						
RAL 3000	Flame red		0	76	80	36	10
RAL 3001	Signal red		0	77	77	40	8
RAL 3002	Carmine red		0	78	78	40	8
RAL 3003	Ruby red		0	81	74	48	6
RAL 3004	Purple red		0	74	67	59	4
RAL 3005	Wine red		0	73	65	65	3
RAL 3007	Black red		0	48	44	76	2
RAL 3009	Oxide red		0	53	60	60	5
RAL 3011	Brown red		0	70	70	53	5
RAL 3012	Beige red		0	31	44	24	30
RAL 3013	Tomato red		0	69	75	42	9
RAL 3014	Antique pink		0	43	42	21	26
RAL 3015	Light pink		0	26	23	16	43
RAL 3016	Coral red		0	63	71	36	12
RAL 3017	Rose		0	58	53	22	20
RAL 3018	Strawberry red		0	68	62	23	16

Dostępność Plus

RAL 3020	Traffic red		0	84	90	28	12
RAL 3022	Salmon pink		0	49	58	20	24
RAL 3024	Luminous red		0	84	86	0	30
RAL 3026	Luminous bright red		0	85	87	0	32
RAL 3027	Raspberry red		0	78	64	34	10
RAL 3028	Pure red		0	79	81	21	15
RAL 3031	Orient red		0	69	66	36	11
RAL 3032	Pearl ruby red		0	75	67	57	N/A
RAL 3033	Pearl pink		0	65	72	36	N/A
RAL 4001	Red lilac		0	27	0	49	15
RAL 4002	Red violet		0	57	46	45	9
RAL 4003	Heather violet		0	51	29	23	22
RAL 4004	Claret violet		0	71	43	61	4
RAL 4005	Blue lilac		20	33	0	40	16
RAL 4006	Traffic purple		0	67	21	43	10
RAL 4007	Purple violet		0	49	15	72	3
RAL 4008	Signal violet		0	44	3	47	12
RAL 4009	Pastel violet		0	15	7	38	26
RAL 4010	Telemagenta		0	67	36	27	16
RAL 4011	Pearl violet		16	27	0	47	N/A

Dostępność Plus

RAL 4012	Pearl blackberry		14	16	0	50	N/A
RAL 5000	Violet blue		50	30	0	56	7
RAL 5001	Green blue		71	24	0	61	6
RAL 5002	Ultramarine blue		76	56	0	52	4
RAL 5003	Sapphire blue		55	34	0	67	4
RAL 5004	Black blue		35	25	0	84	1
RAL 5005	Signal blue		100	40	0	47	7
RAL 5007	Brilliant blue		53	24	0	45	13
RAL 5008	Grey blue		34	15	0	73	4
RAL 5009	Azure blue		62	22	0	53	10
RAL 5010	Gentian blue		100	37	0	51	7
RAL 5011	Steel blue		51	30	0	76	2
RAL 5012	Light blue		75	25	0	29	21
RAL 5013	Cobalt blue		59	42	0	67	3
RAL 5014	Pigeon blue		31	17	0	41	19
RAL 5015	Sky blue		94	30	0	31	17
RAL 5017	Traffic blue		100	36	0	45	8
RAL 5018	Turquoise blue		81	1	0	45	20
RAL 5019	Capri blue		89	30	0	48	9
RAL 5020	Ocean blue		100	13	0	71	4
RAL 5021	Water blue		100	2	0	53	13

Dostępność Plus

RAL 5022	Night blue		52	51	0	65	3
RAL 5023	Distant blue		48	26	0	45	13
RAL 5024	Pastel blue		40	15	0	33	26
RAL 5025	Pearl Gentian blue		65	15	0	51	N/A
RAL 5026	Pearl night blue		67	43	0	68	N/A
RAL 6000	Patina green		49	0	17	55	14
RAL 6001	Emerald green		53	0	50	59	11
RAL 6002	Leaf green		50	0	57	65	8
RAL 6003	Olive green		6	0	29	67	8
RAL 6004	Blue green		88	0	3	73	5
RAL 6005	Moss green		74	0	24	74	4
RAL 6006	Grey olive		0	3	22	77	4
RAL 6007	Bottle green		16	0	32	80	3
RAL 6008	Brown green		0	4	22	79	3
RAL 6009	Fir green		28	0	22	79	3
RAL 6010	Grass green		35	0	50	56	13
RAL 6011	Reseda green		16	0	30	51	18
RAL 6012	Black green		21	0	5	76	4
RAL 6013	Reed green		0	3	26	52	18
RAL 6014	Yellow olive		0	7	24	73	5

Dostępność Plus

RAL 6015	Black olive		2	0	11	76	5
RAL 6016	Turquoise green		100	0	28	58	10
RAL 6017	May green		35	0	51	50	18
RAL 6018	Yellow green		42	0	63	40	26
RAL 6019	Pastel green		11	0	17	19	57
RAL 6020	Chrome green		18	0	29	74	5
RAL 6021	Pale green		12	0	23	40	30
RAL 6022	Olive-drab/brown olive		0	11	32	78	3
RAL 6024	Traffic green		100	0	39	48	17
RAL 6025	Fern green		18	0	46	57	14
RAL 6026	Opal green		100	0	18	63	8
RAL 6027	Light green		31	0	3	27	43
RAL 6028	Pine green		43	0	21	67	7
RAL 6029	Mint green		100	0	46	56	11
RAL 6032	Signal green		78	0	37	50	16
RAL 6033	Mint turquoise		47	0	6	47	20
RAL 6034	Pastel turquoise		28	0	1	32	37
RAL 6035	Pearl green		75	0	53	70	N/A
RAL 6036	Pearl opal green		92	0	15	65	N/A

Dostępność Plus

RAL 6037	Pure green		100	0	72	45	19
RAL 6038	Luminous green		100	0	90	29	31
RAL 7000	Squirrel grey		13	4	0	44	24
RAL 7001	Silver grey		10	4	0	38	30
RAL 7002	Olive grey		0	6	22	50	19
RAL 7003	Moss grey		0	1	13	53	18
RAL 7004	Signal grey		0	0	0	39	33
RAL 7005	Mouse grey		3	0	3	57	15
RAL 7006	Beige grey		0	9	20	54	15
RAL 7008	Khaki grey		0	17	47	55	12
RAL 7009	Green grey		4	0	8	62	11
RAL 7010	Tarpaulin grey		4	0	7	64	10
RAL 7011	Iron grey		11	4	0	64	10
RAL 7012	Basalt grey		6	1	0	63	11
RAL 7013	Brown grey		0	7	21	66	8
RAL 7015	Slate grey		10	7	0	65	9
RAL 7016	Anthracite grey		15	6	0	74	5
RAL 7021	Black grey		8	4	0	80	3
RAL 7022	Umbra grey		0	3	11	70	7
RAL 7023	Concrete grey		1	0	8	50	21
RAL 7024	Graphite grey		11	8	0	69	7

Dostępność Plus

RAL 7026	Granite grey		19	3	0	73	5
RAL 7030	Stone grey		0	2	8	43	27
RAL 7031	Blue grey		15	5	0	57	13
RAL 7032	Pebble grey		0	2	11	29	44
RAL 7033	Cement grey		3	0	11	49	22
RAL 7034	Yellow grey		0	6	23	44	25
RAL 7035	Light grey		1	0	2	22	57
RAL 7036	Platinum grey		0	3	3	41	30
RAL 7037	Dusty grey		1	0	1	52	20
RAL 7038	Agate grey		1	0	5	31	43
RAL 7039	Quartz grey		0	4	11	58	13
RAL 7040	Window grey		6	2	0	37	34
RAL 7042	Traffic grey A		3	0	1	43	28
RAL 7043	Traffic grey B		4	0	2	68	8
RAL 7044	Silk grey		0	2	8	29	45
RAL 7045	Telegrey 1		5	2	0	42	29
RAL 7046	Telegrey 2		8	3	0	46	23
RAL 7047	Telegrey 4		0	0	0	22	58
RAL 7048	Pearl mouse grey		0	4	10	50	N/A
RAL 8000	Green brown		0	21	54	47	16
RAL 8001	Ochre brown		0	35	72	40	16

Dostępność Plus

RAL 8002	Signal brown		0	35	48	53	10
RAL 8003	Clay brown		0	40	69	51	10
RAL 8004	Copper brown		0	47	64	46	11
RAL 8007	Fawn brown		0	36	61	57	8
RAL 8008	Olive brown		0	33	67	56	9
RAL 8011	Nut brown		0	36	56	65	5
RAL 8012	Red brown		0	49	57	61	5
RAL 8014	Sepia brown		0	26	47	72	4
RAL 8015	Chestnut brown		0	49	58	64	5
RAL 8016	Mahogany brown		0	43	57	71	3
RAL 8017	Chocolate brown		0	30	39	74	3
RAL 8019	Grey brown		0	11	13	76	4
RAL 8022	Black brown		0	12	4	90	1
RAL 8023	Orange brown		0	46	74	37	15
RAL 8024	Beige brown		0	32	53	54	10
RAL 8025	Pale brown		0	23	38	55	11
RAL 8028	Terra brown		0	27	47	69	5
RAL 8029	Pearl copper		0	49	61	51	N/A
RAL 9001	Cream		0	3	9	9	75
RAL 9002	Grey white		0	0	5	16	66
RAL 9003	Signal white		0	0	2	7	83

Dostępność Plus

RAL 9004	Signal black		2	2	0	83	2
RAL 9005	Jet black		12	12	0	94	0
RAL 9006	White aluminium		0	0	1	37	N/A
RAL 9007	Grey aluminium		0	1	4	47	N/A
RAL 9010	Pure white		0	1	6	6	84
RAL 9011	Graphite black		9	5	0	83	2
RAL 9016	Traffic white		0	0	3	5	87
RAL 9017	Traffic black		0	2	0	84	2
RAL 9018	Papyrus white		2	0	3	20	59
RAL 9022	Pearl light grey		0	0	2	48	N/A
RAL 9023	Pearl dark grey		2	0	0	52	N/A

Załącznik nr 4. Tabela kolorów firmy DULUX ze stopniem odbicia światła (LRV)

Range	Colour	Line	Shade	Product Code	Finish	LRV	R	G	B
Alphatec®	Anodic Bronze	961	19930	96119930	Satin	10%	83	74	60
Alphatec®	Blaze Blue	984	19941	98419941	Gloss	17%	0	108	177
Alphatec®	Bright Silver Metallic	961	51491	96151491	Gloss	41%	161	163	164
Alphatec®	Copper	961	4137Q	9614137Q	Satin	20%	147	101	72
Alphatec®	Dark Violet	984	51926	98451926	Gloss	9%	81	58	112
Alphatec®	Flame Red	984	19959	98419959	Gloss	11%	152	41	44
Alphatec®	French Blue	984	32725	98432725	Gloss	13%	46	83	161
Alphatec®	Lemon Yellow	984	32120	98432120	Gloss	70%	241	214	80
Alphatec®	Mistletoe	984	51040	98451040	Gloss	15%	16	109	58
Alphatec®	Navy	984	50282	98450282	Gloss	7%	45	59	80
Alphatec®	Orange X15	984	51439	98451439	Gloss	31%	226	107	45
Alphatec®	Pommel Blue	984	51034	98451034	Gloss	10%	31	78	129
Alphatec®	Safety Yellow	984	2015G	9842015G	Gloss	48%	241	160	36
Alphatec®	Signal Red	984	50735	98450735	Gloss	14%	172	54	44
Alphatec®	Space Blue	984	19990	98419990	Gloss	7%	44	57	114
Alphatec®	Transformer Grey	984	32186	98432186	Gloss	29%	125	138	133
Alphatec®	White	961	32312	96132312	Matt	91%	244	244	238
Alphatec®	Yellow Gold	984	33617	98433617	Gloss	51%	245	167	27
Alphatec® with Rapidcure™ technology	Blaze Blue	265	5268G	2655268G	Gloss	16%	0	106	178
Alphatec® with Rapidcure™ technology	Mistletoe	265	6292G	2656292G	Gloss	14%	13	105	56
Alphatec® with Rapidcure™ technology	Orange X15	265	4293G	2654293G	Gloss	30%	226	103	42
Alphatec® with Rapidcure™ technology	Safety Yellow	265	2162G	2652162G	Gloss	48%	241	161	33
Alphatec® with Rapidcure™ technology	Signal Red	265	4294G	2654294G	Gloss	15%	174	55	44
Alphatec® with Rapidcure™ technology	Yellow Gold	265	2188G	2652188G	Gloss	51%	246	167	19
Armourspray® AG	Black	910	9024S	9109024S	Satin	4%	43	43	44
Armourspray® AG	Streetwise™ Silver	910	7049Q	9107049Q	Gloss	42%	160	165	167
Armourspray® AG	Velocity™ Green	910	33709	91033709	Satin	7%	47	66	57

Dostępność Plus

Armourspray® AG	White	910	19143	91019143	Gloss	94%	246	248	245
Duralloy®	Anotec® Dark Grey	272	51275	27251275	Matt	8%	61	68	73
Duralloy®	Anotec® Mid Bronze	272	51014	27251014	Matt	7%	66	57	51
Duralloy®	Anotec® Silver Grey	272	51272	27251272	Matt	48%	175	176	176
Duralloy®	APO Grey	272	32786	27232786	Satin	45%	171	171	169
Duralloy®	Barley	272	3089G	2723089G	Gloss	63%	215	200	179
Duralloy®	Barrister White	272	84672	27284672	Satin	78%	235	225	206
Duralloy®	Berry Grey	272	7262G	2727262G	Gloss	12%	79	82	86
Duralloy®	Black	272	19268	27219268	Satin	5%	45	45	46
Duralloy®	Black	272	19319	27219319	Matt	5%	44	45	46
Duralloy®	Black	272	9090G	2729090G	Gloss	5%	45	46	47
Duralloy®	Black Night Sky	959	81878	95981878	Satin	5%	44	45	46
Duralloy®	Blue Ridge	272	88480	27288480	Satin	14%	75	93	105
Duralloy®	Bright White	272	84636	27284636	Gloss	83%	225	233	243
Duralloy®	Canola Cream	272	81796	27281796	Gloss	82%	243	231	200
Duralloy®	Charcoal	272	9086G	2729086G	Gloss	7%	56	59	62
Duralloy®	Charcoal	272	88351	27288351	Satin	7%	55	59	62
Duralloy®	Classic Cream	272	2095S	2722095S	Satin	69%	226	208	173
Duralloy®	Classic Hawthorn	272	33709	27233709	Gloss	7%	45	67	56
	Green								
Duralloy®	Classic White	272	81880	27281880	Gloss	92%	243	245	241
Duralloy®	Cottage Green	272	84219	27284219	Satin	10%	59	81	70
Duralloy®	Deep Brunswick Green	272	6134G	2726134G	Gloss	7%	46	62	55
Duralloy®	Deep Ocean	272	5125S	2725125S	Satin	9%	61	73	85
Duralloy®	Dune	272	3087S	2723087S	Satin	42%	172	164	153
Duralloy®	Evening Haze	272	3055S	2723055S	Satin	52%	189	183	163
Duralloy®	Ironstone	272	7257S	2727257S	Satin	11%	74	78	84
Duralloy®	Jasper	272	8122S	2728122S	Satin	15%	104	93	82
Duralloy®	Light Grey	272	7263G	2727263G	Gloss	56%	197	190	173
Duralloy®	Magnolia	272	32658	27232658	Gloss	66%	219	206	178
Duralloy®	Manor Red	272	4134S	2724134S	Satin	9%	105	57	50
Duralloy®	Monument	272	9067S	2729067S	Satin	9%	68	68	67
Duralloy®	Monument	959	9066M	9599066M	Matt	8%	66	67	67
Duralloy®	Notre Dame	272	36672	27236672	Gloss	16%	95	99	101
Duralloy®	Off White	272	33732	27233732	Satin	71%	215	215	203
Duralloy®	Olde Pewter	272	50243	27250243	Satin	21%	110	114	116

Dostępność Plus

Duralloy®	Oyster	272	36858	27236858	Matt	57%	191	192	187
Duralloy®	Paperbark	272	3088S	2723088S	Satin	51%	199	180	154
Duralloy®	Pearl White	272	1114G	2721114G	Gloss	89%	236	242	241
Duralloy®	Primrose	272	84365	27284365	Gloss	74%	235	217	179
Duralloy®	Rivergum Beige	272	36991	27236991	Gloss	66%	217	206	190
Duralloy®	Riversand	959	36656	95936656	Matt	33%	159	142	125
Duralloy®	Shale Grey	272	83246	27283246	Satin	49%	177	179	175
Duralloy®	Shoji White	272	84682	27284682	Satin	76%	226	221	212
Duralloy®	Stone Grey	272	78126	27278126	Satin	32%	144	142	138
Duralloy®	Surfmist	959	84758	95984758	Matt	69%	214	212	201
Duralloy®	Surfmist	272	1137S	2721137S	Satin	69%	213	213	204
Duralloy®	Weathered Copper	272	33724	27233724	Matt	10%	81	73	63
Duralloy®	Wedgewood	272	50279	27250279	Satin	23%	90	121	144
Duralloy®	White	272	1139S	2721139S	Satin	91%	242	244	239
Duralloy®	White Birch	272	37131	27237131	Gloss	86%	245	236	216
Duralloy®	Wilderness	272	84224	27284224	Satin	19%	98	112	98
Duralloy®	Windspray	272	7256S	2727256S	Satin	27%	127	132	129
Duralloy®	Woodland Grey	272	7255S	2727255S	Satin	12%	85	84	79
Duralloy®	Woodland Grey	959	51698	95951698	Matt	12%	82	82	78
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Anotec® Dark Grey	260	7538M	2607538M	Matt	8%	58	65	69
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Anotec® Off White	260	2181M	2602181M	Matt	73%	225	218	199
Duralloy® with Rapidcure™ technology	APO Grey	260	32786	26032786	Satin	46%	172	173	172
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Basalt	260	7473S	2607473S	Satin	15%	91	93	93
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Basalt	260	7475M	2607475M	Matt	14%	91	92	93
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Berry Grey	260	88362	26088362	Satin	12%	79	82	87
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Black	260	9128S	2609128S	Satin	4%	42	43	43
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Black	260	9129M	2609129M	Matt	5%	44	44	45
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Black	260	9132G	2609132G	Gloss	5%	45	46	46

Dostępność Plus

Duralloy® with Rapidcure™ technology	Bright White	260	84636	26084636	Gloss	82%	225	233	240
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Charcoal	260	88351	26088351	Satin	7%	55	59	62
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Classic Cream	260	2095S	2602095S	Satin	69%	227	210	176
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Classic Cream	260	84732	26084732	Matt	68%	225	209	176
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Classic White	260	1228G	2601228G	Gloss	91%	242	245	241
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Cottage Green	260	84219	26084219	Satin	10%	54	80	69
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Cottage Green	260	6304M	2606304M	Matt	11%	58	82	70
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Cove	260	6250S	2606250S	Satin	30%	144	136	111
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Cove	260	6252M	2606252M	Matt	30%	145	136	111
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Deep Brunswick Green	260	6134G	2606134G	Gloss	7%	47	61	54
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Deep Ocean	260	5125S	2605125S	Satin	9%	61	73	84
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Deep Ocean	260	5267M	2605267M	Matt	9%	61	73	85
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Doeskin	260	32516	26032516	Satin	47%	195	170	128
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Dune	260	3087S	2603087S	Satin	42%	170	163	152
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Dune	260	7558M	2607558M	Matt	42%	171	163	152
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Evening Haze	260	3168M	2603168M	Matt	51%	188	183	163
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Evening Haze	260	3175S	2603175S	Satin	52%	189	183	163
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Grey Nurse	260	50060	26050060	Gloss	53%	190	185	165

Dostępność Plus

Duralloy® with Rapidcure™ technology	Gully	260	8233S	2608233S	Satin	20%	117	111	100
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Gully	260	8235M	2608235M	Matt	21%	118	112	101
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Hammersley Brown	260	84657	26084657	Satin	8%	72	60	57
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Ironstone	260	7257S	2607257S	Satin	11%	74	78	85
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Ironstone	260	7556M	2607556M	Matt	11%	73	76	82
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Jasper	260	8122S	2608122S	Satin	15%	103	92	81
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Jasper	260	8252M	2608252M	Matt	15%	102	93	82
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Mangrove	260	6262S	2606262S	Satin	17%	100	101	84
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Mangrove	260	6251M	2606251M	Matt	17%	103	103	86
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Manor Red	260	4134S	2604134S	Satin	9%	105	56	50
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Manor Red	260	4292M	2604292M	Matt	9%	106	56	49
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Monument	260	9067S	2609067S	Satin	9%	66	67	67
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Monument	260	9066M	2609066M	Matt	9%	68	68	68
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Notre Dame	260	36672	26036672	Gloss	16%	94	98	101
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Off White	260	3149S	2603149S	Satin	72%	217	217	205
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Olde Pewter	260	50243	26050243	Satin	19%	106	109	112
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Oyster	260	36858	26036858	Matt	56%	190	192	185
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Pale Eucalypt	260	6127S	2606127S	Satin	25%	120	129	106

Dostępność Plus

Duralloy® with Rapidcure™ technology	Pale Eucalypt	260	6303M	2606303M	Matt	24%	119	126	106
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Paperbark	260	3135S	2603135S	Satin	50%	194	177	152
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Paperbark	260	3174M	2603174M	Matt	51%	197	180	154
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Pearl White	260	1229G	2601229G	Gloss	90%	239	243	242
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Primrose	260	8436S	2608436S	Gloss	75%	237	219	181
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Shale Grey	260	83246	26083246	Satin	50%	179	181	175
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Shale Grey	260	7557M	2607557M	Matt	78%	236	225	205
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Shoji White	260	84682	26084682	Satin	75%	225	221	212
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Stone Beige	260	32538	26032538	Matt	47%	194	170	141
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Stone Grey	260	78126	26078126	Satin	32%	145	143	139
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Surfmist	260	1137S	2601137S	Satin	69%	213	213	205
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Surfmist	260	3167M	2603167M	Matt	65%	207	206	197
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Terrain	260	8232S	2608232S	Satin	10%	100	65	51
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Terrain	260	8234M	2608234M	Matt	10%	101	65	50
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Wallaby	260	7474S	2607474S	Satin	19%	109	107	103
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Wallaby	260	7476M	2607476M	Matt	18%	108	105	101
Duralloy® with Rapidcure™ technology	White	260	1139S	2601139S	Satin	92%	243	245	241
Duralloy® with Rapidcure™ technology	White Birch	260	2057G	2602057G	Gloss	87%	249	236	214

Dostępność Plus

Duralloy® with Rapidcure™ technology	Windspray	260	7256S	2607256S	Satin	27%	126	132	129
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Windspray	260	7559M	2607559M	Matt	27%	127	132	130
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Woodland Grey	260	6255S	2606255S	Satin	12%	82	82	77
Duralloy® with Rapidcure™ technology	Woodland Grey	260	6256M	2606256M	Matt	12%	82	81	76
Duratec®	Appliance White	900	58853	90058853	Satin	91%	240	244	239
Duratec®	Arctic White	900	58851	90058851	Satin	81%	224	231	235
Duratec®	Chalk USA	900	73713	90073713	Gloss	84%	239	234	217
Duratec®	Copper Metallic Kinetic®	900	7183K	9007183K	Matt	29%	146	134	124
Duratec®	Eternity® Bronze Pearl	900	88393	90088393	Satin	10%	82	74	62
Duratec®	Eternity® Chain Pearl	900	89119	90089119	Matt	45%	168	171	168
Duratec®	Eternity® Charcoal Pearl	900	88394	90088394	Satin	6%	55	54	55
Duratec®	Eternity® Citi Silver Pearl	900	7024Q	9007024Q	Matt	48%	172	176	179
Duratec®	Eternity® Linen Pearl	900	1138Q	9001138Q	Satin	73%	222	219	207
Duratec®	Eternity® Nickel Pearl	900	88395	90088395	Matt	39%	165	158	146
Duratec®	Eternity® Pewter Pearl	900	88396	90088396	Satin	26%	124	129	129
Duratec®	Eternity® Silver	900	7160K	9007160K	Satin	37%	151	154	156
Duratec®	Eternity® Star Pearl	900	7005F	9007005F	Flat	39%	156	159	159
Duratec®	Eternity® Titanium Pearl	900	87728	90087728	Satin	14%	89	91	88
Duratec®	Intensity® Coast	900	5233S	9005233S	Satin	13%	13	94	134
Duratec®	Intensity® Desert	900	4227S	9004227S	Satin	12%	139	57	46
Duratec®	Intensity® Evergreen	900	6005S	9006005S	Satin	12%	38	96	62
Duratec®	Intensity® Flame	900	4007G	9004007G	Gloss	14%	180	44	41
Duratec®	Intensity® Leaf	900	6167S	9006167S	Satin	24%	75	137	65
Duratec®	Intensity® Moonlight	900	2004S	9002004S	Satin	66%	238	207	65
Duratec®	Intensity® Reef	900	5011G	9005011G	Gloss	18%	39	105	184
Duratec®	Intensity® Storm	900	89584	90089584	Satin	6%	42	51	79
Duratec®	Intensity® Summer	900	4008G	9004008G	Gloss	28%	230	90	35
Duratec®	Intensity® Sunshine	900	2084G	9002084G	Gloss	50%	231	171	54

Dostępność Plus

Duratec®	Matt Canvas Cloth	900	7327M	9007327M	Matt	61%	203	200	189
Duratec®	Matt Champagne Kinetic®	900	3059K	9003059K	Matt	36%	157	151	142
Duratec®	Talc	900	84682	90084682	Satin	78%	229	226	216
Duratec®	Zeus® Black	900	88702	90088702	Matt	5%	44	44	45
Duratec®	Zeus® Charcoal	900	87732	90087732	Satin	8%	60	63	67
Duratec®	Zeus® Dark Grey	900	51275	90051275	Matt	8%	59	64	68
Duratec®	Zeus® Grey	900	88416	90088416	Satin	20%	108	111	114
Duratec®	Zeus® Lunar Eclipse	900	87734	90087734	Satin	5%	45	45	46
Duratec®	Zeus® Lunar Grey	900	88417	90088417	Matt	77%	227	225	216
Duratec®	Zeus® Silver Grey	900	51272	90051272	Matt	48%	173	177	178
Duratec®	Zeus® Timberland	900	7315S	9007315S	Satin	12%	84	84	80
Duratec®	Zeus® White	900	1110G	9001110G	Gloss	90%	240	244	242
Electro®	Black Ace	906	9116F	9069116F	Flat	4%	44	44	45
Electro®	Blue Suede Shoes	906	5178K	9065178K	Flat	22%	103	118	125
Electro®	Burnished Copper	906	8185K	9068185K	Flat	9%	84	63	59
Electro®	Dark Bronze	906	8184K	9068184K	Flat	6%	59	53	48
Electro®	Flat White	906	1200F	9061200F	Flat	87%	235	238	237
Electro®	Golden Touch	906	8182K	9068182K	Flat	24%	138	121	94
Electro®	Green Tea	906	6197K	9066197K	Flat	17%	96	105	100
Electro®	Medium Bronze	906	8183K	9068183K	Flat	13%	98	85	70
Electro®	Natural Silver	906	7365K	9067365K	Flat	44%	166	169	167
Electro®	Scintillation	906	8186K	9068186K	Flat	20%	118	110	99
Electro®	Shimmering Champagne	906	3116K	9063116K	Flat	30%	145	136	125
Electro®	Subtle Blue	906	5177K	9065177K	Flat	55%	172	192	201
Electro®	Vintage Silver	906	7377K	9067377K	Flat	25%	123	125	126
Fluoraset®	Xtreme™ Black	964	56970	96456970	Satin	4%	42	42	43
Fluoraset®	Xtreme™ Champagne	964	7302Q	9647302Q	Satin	39%	161	158	153
Fluoraset®	Xtreme™ Charcoal	964	7297M	9647297M	Satin	7%	58	61	64
Fluoraset®	Xtreme™ Coin	964	7289S	9647289S	Satin	43%	163	167	169
Fluoraset®	Xtreme™ Silver	964	7273Q	9647273Q	Satin	35%	145	149	151
Fluoraset®	Xtreme™ White	964	1157M	9641157M	Satin	82%	231	232	223
Precious®	Blue Light Pearl	971	5209Q	9715209Q	Satin	15%	79	96	107
Precious®	Bronze	971	94686	97194686	Satin	8%	73	63	51
Precious®	Champagne Kinetic®	971	3059K	9713059K	Matt	28%	140	132	120

Dostępność Plus

Precious®	Charcoal Metallic	971	18796	97118796	Gloss	8%	64	64	65
Precious®	Citi	971	88471	97188471	Matt	45%	166	171	174
Precious®	Copper Kinetic®	971	7183K	9717183K	Satin	27%	136	128	117
Precious®	Gold Pearl	971	96604	97196604	Satin	27%	153	128	83
Precious®	Gunmetal Kinetic®	971	8115K	9718115K	Satin	13%	86	85	81
Precious®	Metropolis Bronze	971	59003	97159003	Satin	10%	74	71	69
Precious®	Metropolis Silver Glow	971	84623	97184623	Gloss	45%	165	171	174
Precious®	Metropolis Storm	971	84684	97184684	Satin	15%	93	95	93
Precious®	Mother Of Pearl	971	84678	97184678	Gloss	77%	228	223	214
Precious®	Natural	971	89119	97189119	Matt	41%	161	162	158
Precious®	Nickel	971	88360	97188360	Matt	40%	169	160	146
Precious®	Onyx	971	52052	97152052	Gloss	8	61	62	64
Precious®	Pandemonium Silver	971	7004F	9717004F	Flat	40%	156	160	161
Precious®	Pewter	971	88202	97188202	Satin	25%	121	125	125
Precious®	Platypus Kinetic®	971	7214K	9717214K	Satin	39%	161	158	152
Precious®	Red Emperor	971	4205Q	9714205Q	Satin	8%	88	56	56
Precious®	Sharp Silver Kinetic®	971	7238K	9717238K	Satin	41%	159	162	162
Precious®	Silver Kinetic®	971	7043K	9717043K	Satin	37%	150	154	153
Precious®	St Elmos Fire Kinetic®	971	7208K	9717208K	Satin	33%	144	146	147
Precious®	Steel	971	57127	97157127	Satin	14%	87	92	93
Precious® with Rapidcure™ technology	Bubbly Pearl	260	8229Q	2608229Q	Satin	24%	124	120	115
Precious® with Rapidcure™ technology	Deep Bronze Pearl	260	8228Q	2608228Q	Satin	10%	74	72	70
Precious® with Rapidcure™ technology	Essential Silver Pearl	260	3146Q	2603146Q	Matt	41%	161	162	158
Precious® with Rapidcure™ technology	Glow Pearl	260	7471Q	2607471Q	Satin	44%	164	169	171
Precious® with Rapidcure™ technology	Jet Pearl	260	9144Q	2609144Q	Satin	7%	60	62	65
Precious® with Rapidcure™ technology	Propeller Pearl	260	8230Q	2608230Q	Satin	10%	85	71	55
Precious® with Rapidcure™ technology	Starry Night Pearl	260	9139Q	2609139Q	Gloss	9%	69	70	71
Precious® with Rapidcure™ technology	Supreme Silver Pearl	260	7466Q	2607466Q	Satin	29%	133	137	138

Dostępność Plus

Precious® with Rapidcure™ technology	Sword Pearl	260	7468Q	2607468Q	Gloss	13%	85	88	91
Precious® with Rapidcure™ technology	Trophy Pearl	260	7470Q	2607470Q	Satin	26%	124	128	131
Precious® with Rapidcure™ technology	Typhoon Pearl	260	7469Q	2607469Q	Satin	14%	89	90	87
Precious® with Rapidcure™ technology	Urban Pearl	260	7467Q	2607467Q	Matt	44%	165	169	171
Surreal® Effects	APO Grey Scylla®	901	36612	90136612	Texture	46%	172	173	172
Surreal® Effects	Aztec Black	901	82757	90182757	Texture	13%	82	86	89
Surreal® Effects	Aztec Silver	901	85040	90185040	Texture	11%	77	81	83
Surreal® Effects	Black Sarouk	935	51146	93551146	Texture	5%	50	51	52
Surreal® Effects	Black Scylla®	901	50003	90150003	Texture	5%	48	48	49
Surreal® Effects	Blue Hammer	901	85159	90185159	Texture	9%	41	74	98
Surreal® Effects	Graphite Sarouk	935	51677	93551677	Texture	12%	84	84	84
Surreal® Effects	Grey Hammer	901	85184	90185184	Texture	21%	110	113	115
Surreal® Effects	Horizon White Scylla®	901	51608	90151608	Texture	86%	239	238	229
Surreal® Effects	Light Grey Scylla®	901	50766	90150766	Texture	53%	193	186	165
Surreal® Effects	Mannex Black	901	32679	90132679	Texture	5%	45	46	47
Surreal® Effects	Mannex Silver Lode Pearl	901	7034Z	9017034Z	Texture	39%	156	158	154
Surreal® Effects	Mannex Suede	901	37543	90137543	Texture	57%	196	191	181
Surreal® Effects	Mannex White	901	33641	90133641	Texture	90%	240	242	237
Surreal® Effects	Notre Dame Scylla®	901	50223	90150223	Texture	15%	92	96	99
Surreal® Effects	Red Brown Scylla®	901	85473	90185473	Texture	8%	73	61	59
Surreal® Effects	Silver Sarouk	935	84874	93584874	Texture	33%	144	145	144
Surreal® Effects	Stone Beige Scylla®	901	85474	90185474	Texture	50%	197	178	155
Surreal® Effects	Storm Grey Scylla®	901	50183	90150183	Texture	28%	124	137	131

Załącznik nr 5. Współczynnik tarcia i kąt nachylenia a klasy antypoślizgu posadzki

Antypoślizgowość określa się literami A, B i C dla stopy bosej (DIN 51 097) oraz od R9 do R13 dla stopy obutej (DIN 51 130). Poniższy schemat pokazuje zależność pomiędzy współczynnikiem tarcia a klasami antypoślizgu. Warto też wspomnieć, że współczynnik tarcia jest tangensem maksymalnego kąta nachylenia powierzchni, przy którym powierzchnia jest antypoślizgowa. W zależności od sposobu pomiaru podaje się albo maksymalne nachylenie powierzchni, albo współczynnik tarcia.

Normy DIN określają minimalne poziomy antypoślizgu. Jednak w wielu przypadkach taka klasa okazuje się niewystarczająca. Sucha posadzka o klasie B jest bezpieczna dla dorosłego użytkownika, jednak dla biegającego dziecka przy zachlapanej powierzchni już niekoniecznie. Obecnie można zaobserwować wzrost świadomości wśród inwestorów. Jest to zdecydowanie pozytywny trend. Jednak co w przypadku, gdy płytki na sucho ma klasę B, a na mokro już klasę A? Doświadczenia wielu obiektów pokazują, że płytki o klasie B, w momencie kiedy jest mokra, może być bardzo niebezpieczna.

O czym warto pamiętać:

- Klasa antypoślizgu na sucho nie równa się klasie antypoślizgu na mokro! Tutaj warto poprosić dostawcę o wynik badania wykonanego w szczególności na mokro
- Niedopuszczalne jest określanie antypoślizgu dla bosej stopy na podstawie wyników badań dla stopy obutej. Tutaj muszą być koniecznie dwa różne badania
Dana klasa określa przedział antypoślizgu. Oprócz samej klasy warto dowiedzieć się, czy dana płytki należy do dolnego czy górnego przedziału
- Płytki antypoślizgowa o wysokiej klasie na sucho, może być śliska i niebezpieczna dla użytkowników, gdy powierzchnia jest mokra
- Płytki o dobrych właściwościach antypoślizgowych dla stopy obutej może być niebezpieczna dla stopy bosej przy powierzchni mokrej
- Deklarowana klasa antypoślizgowa przez producenta nie stanowi certyfikatu czy atestu. W przypadku braku odpowiednich dokumentów, można poprosić dostawcę o przedstawienie wyniku raportu z badań antypoślizgowości.

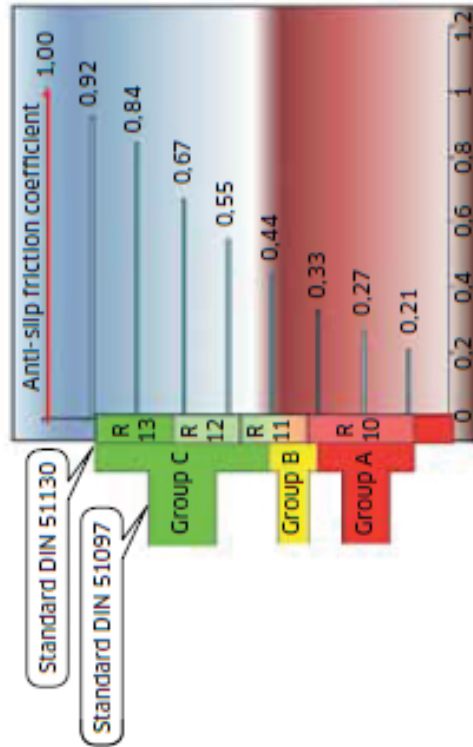

TABELA 1. WSPÓŁCZYNNIK TARCIA I KĄT NACHYLENIA A KLASY ANTYPOŚLIZGU POSADZKI

WSPÓŁCZYNNIK TARCIA	KĄT NACHYLENIA	DIN 51 097	DIN 51 130	OBSZAR
do 0,16	do 9,1°	poza klasą	R9	I - bardzo niebezpieczna do chodzenia i użytkowania
od 0,18 do 0,20	od 10,2° do 11,3°	poza klasą	R10	I - bardzo niebezpieczna do chodzenia i użytkowania
od 0,22 do 0,28	od 12,4° do 15,6°	A	R10	II - niebezpieczna do chodzenia i użytkowania
od 0,30 do 0,32	od 16,7° do 17,7°	A	R10	III - względnie bezpieczna do chodzenia i użytkowania
0,34	18,8°	B	R10	III - względnie bezpieczna do chodzenia i użytkowania
od 0,36 do 0,42	od 19,8° do 22,8°	B	R11	III - względnie bezpieczna do chodzenia i użytkowania
0,44	23,7°	B	R11	IV - bezpieczna do chodzenia i użytkowania
od 0,46 do 0,50	od 24,7° do 26,6°	C	R11	IV - bezpieczna do chodzenia i użytkowania
od 0,52 do 0,62	od 27,5° do 31,8°	C	R12	IV - bezpieczna do chodzenia i użytkowania
od 0,64 do 0,70	od 32,6° do 35,0°	C	R13	V - bardzo bezpieczna do chodzenia i użytkowania
od 0,72 do 1	od 35,8° do 45,0°	C	R13	V - bardzo bezpieczna do chodzenia i użytkowania

Źródło: Opracowanie na podstawie materiałów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie.

SCHEMAT 1. WSPÓŁCZYNNIK TARCIA A KLASY ANTYPOŚLIZGU

Źródło: Scientific Friction Coefficient Measurement. International Standard of Friction Coefficient. Measured by Elcon.

Dostępność Plus

		POMIAR WSPÓLCZYNNIKA TARCIA PŁYTEK PORCELANOWYCH SERAPOOL		KRAKÓW, 2012-01-09	
AGH		PROF. DR HAB. INŻ. JAROSZ KOWAL DR INŻ. PIOTR KILJONOWSKI DR INŻ. PIOTR KALDA		WYDZIAŁ INŻYNIERII MECHANICZNEJ I ROBOTYKI TEL. +48 12 647 30 74	
		wg DIN 51097	wg DIN 51130	Obszar	
0,06	3,4 °	poza klasą	R9	I	<i>bardzo niebezpieczna do chodzenia i użytkowania</i>
0,08	4,6 °				
0,10	5,7 °				
0,12	6,8 °				
0,14	8,0 °				
0,16	9,1 °				
0,18	10,2 °	A	R10	II	<i>niebezpieczna do chodzenia i użytkowania</i>
0,20	11,3 °				
0,22	12,4 °				
0,24	13,5 °				
0,26	14,6 °				
0,28	15,6 °				
0,30	16,7 °	B	R11	III	<i>względnie bezpieczna do chodzenia i użytkowania</i>
0,32	17,7 °				
0,34	18,8 °				
0,36	19,8 °				
0,38	20,8 °				
0,40	21,8 °				
0,42	22,8 °	C	R12	IV	<i>bezpieczna do chodzenia i użytkowania</i>
0,44	23,7 °				
0,46	24,7 °				
0,48	25,6 °				
0,50	26,6 °				
0,52	27,5 °				
0,54	28,4 °	R13	V	<i>bardzo bezpieczna do chodzenia i użytkowania</i>	
0,56	29,2 °				
0,58	30,1 °				
0,60	31,0 °				
0,62	31,8 °				
0,64	32,6 °				
0,66	33,4 °				
0,68	34,2 °				
0,70	35,0 °				
0,72	35,8 °				
0,74	36,5 °				
0,76	37,2 °				
0,78	38,0 °				
0,80	38,7 °				
0,82	39,4 °				
0,84	40,0 °				
0,86	40,7 °				
0,88	41,3 °				
0,90	42,0 °				
0,92	42,6 °				
0,94	43,2 °				
0,96	43,8 °				
0,98	44,4 °				
1	45,0 °				

Strona 5/7

Dostępność Plus

Załącznik nr 6. Europejskie standardy przygotowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia –źródło: <https://www.power.gov.pl/media/13597/informacja-dla-wszystkich.pdf>

Informacja dla wszystkich

Europejskie standardy przygotowania tekstu
łatwego do czytania i zrozumienia

Wersja polska:

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych

Dyrekcja Generalna Edukacja i Kultura

Program uczenia się przez całe życie

Inclusion Europe

Wykonano w ramach projektu
„Ścieżki edukacji dorosłych dla osób niepełnosprawnych intelektualnie”
(„Pathways to adult education for people with intellectual disabilities”)

Dostępność Plus**Informacja dla wszystkich**

Informacja dla wszystkich
Partnerzy projektu „Ścieżki edukacji dorosłych dla osób niepełnosprawnych intelektualnie” opracowali także 3 inne broszury:

Można je pobrać pod adresem: www.life-long-learning.eu

Broszury dostępne są w języku angielskim
Wydanie angielskie opublikowała organizacja Inclusion Europe przy wsparciu Komisji Europejskiej.
Treści zawarte w niniejszej publikacji nie są oficjalnym stanowiskiem Komisji Europejskiej.

Wersja w języku polskim została wydana staraniem Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
ISBN 2-87460-110-1

Wydawca dziękuje organizacji Inclusion Europe za nieodpłatne udostępnienie oryginalnego tekstu oraz ilustracji.

Tłumaczenie: Magdalena Boruc

Redakcja: Barbara Ewa Abramowska

Konsultacja: Alina Wojtowicz-Pomierna

Opracowanie graficzne polskiej wersji: Małgorzata Janicka, Zofia Stopniak-Freda

Warszawa, 2010

Łamanie i druk: ZWP MPIPS 469/2010

Warszawa, 15 września 2010 r.

Szanowni Państwo!

Z prawdziwą satysfakcją oddaję w Państwa ręce publikację „Informacja dla wszystkich - europejskie standardy przygotowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia”. Udział w życiu społecznym, aktywne korzystanie ze swoich praw i dokonywanie wyborów nie są możliwe bez dostępu do informacji. Pragnę podnieść ten fakt nie tylko jako Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, ale także jako krajowy koordynator Europejskiego Roku Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym.

Od czasu podpisania przez Polskę Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w marcu 2006 r. trwają intensywne prace przygotowawcze do jej ratyfikacji. Aktualnie w Ministerstwie Pracy prowadzone są dokładne analizy dotyczące prawnych i ekonomicznych skutków ratyfikacji. Równocześnie Państwa członkowskie Rady Europy, w tym również Polska, realizując *Plan Działań Rady Europy 2006-2015* uczestniczą w pracach forum CAHPAH (European Co-ordination Forum for the Council of Europe Disability Action Plan 2006-2015). Warto podkreślić, że CAHPAH jest pierwszym i jedynym organem Rady Europy, który zajmuje się wyłącznie sytuacją i problemami osób niepełnosprawnych. Realizacja zapisów *Planu Działań Rady Europy 2006-2015* może służyć jako przygotowanie do pełnej implementacji Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych na gruncie polskim. Jednym z priorytetów jest upowszechnienie idei równego dostępu do informacji dla wszystkich obywateli. Aktualnie w Biurze Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych przygotowywana jest edycja tego dokumentu w wersji easy-to-read.

„Informacja dla wszystkich” czyli europejskie standardy przygotowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia zostały opracowane przez organizację *Inclusion Europe* - Europejskie Zrzeszenie Stowarzyszeń Osób Niepełnosprawnych Intelakualnie i ich Rodzin, której celem jest walka o respektowanie praw osób niepełnosprawnych.

Mam nadzieję, że prezentowana Państwu publikacja - dostępna także w wersji elektronicznej na stronie www.niepełnosprawni.gov.pl - przyczyni się do lepszego zrozumienia odbiorców o szczególnych potrzebach i pozwoli na upowszechnienie wiedzy o sposobach przygotowaniu dostępnej informacji.

Jarosław Duda
Sekretarz Stanu
Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych

Spis treści

O standardach	5
O czym mówią standardy?	5
Kto może stosować standardy?	5
Dlaczego potrzebujemy standardów?	6
■ 1. Ogólne standardy przygotowania informacji łatwej do czytania i zrozumienia	9
Zanim zaczniesz	9
Wyrazy	10
Zdania	11
Jak uporządkować informacje?	11
■ 2. Standardy dotyczące informacji pisanej	12
Kompozycja i format	12
Pisanie	13
Wyrazy	15
Zdania	16
Tekst pisany	17
Jak powinien wyglądać twój tekst?	18
Ilustracje	20
Jak pokazać ludziom, że dokument jest łatwy do czytania?	22
Standardy łatwego czytania w języku polskim	22
■ 3. Standardy dotyczące informacji elektronicznej	24
Tworzenie stron internetowych dostępnych dla wszystkich	25
Twoja strona główna	26
Poruszanie się po różnych stronach internetowych	27
Jak powinna wyglądać twoja witryna?	29
Linki	30
Tworzenie dostępnych publikacji na płytach CD	31

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

■ 4. Standardy dotyczące informacji video	32
Wprowadzenie	32
Porady ogólne	32
Przygotowanie opakowania płyty DVD	33
Głos w tle	33
Obraz	34
Film	34
Napisy	34
Audiodeskrypcja	36
■ 5. Standardy dotyczące informacji audio	37

O standardach

Standardy to zasady, które pomagają ludziom robić różne rzeczy prawidłowo i w ten sam sposób.

■ O czym mówią standardy?

Te standardy pomagają ludziom przygotować informacje w sposób łatwy do czytania i zrozumienia.

Opracowaliśmy te standardy w ramach projektu, który był prowadzony w Europie.

Ludzie z 8 krajów europejskich spotykali się kilkakrotnie, aby opracować te standardy.

Projektowi, który połączył tych ludzi nadano nazwę „Ścieżki edukacji dorosłych dla osób niepełnosprawnych intelektualnie”.

Edukacja dorosłych jest nazywana także „uczeniem się przez całe życie” albo „edukacją ustawiczną”.

Osoby dorosłe mogą uczyć się na różnych kursach wielu nowych rzeczy.

Teraz programy „Uczenia się przez całe życie” są często zbyt trudne dla osób niepełnosprawnych intelektualnie i nie mogą one brać w nich udziału.

Celem naszego projektu jest ułatwienie osobom niepełnosprawnym intelektualnie uczestnictwa w programach „Uczenia się przez całe życie”.

■ Kto może używać standardów?

Każdy kto chce przygotować tekst łatwy do czytania i rozumienia może użyć tych standardów. Jednak niektóre ze standardów mogą być trudne.

Kiedy osoby niepełnosprawne intelektualnie będą czytały ten tekst po raz pierwszy, mogą potrzebować wsparcia i pomocy innych osób.

Standardy zostały utworzone aby ułatwić rozumienie informacji **osobom niepełnosprawnym intelektualnie**.

Oczywiście, standardy te mogą być użyteczne również do przygotowania informacji łatwych do zrozumienia przeznaczonych dla innych osób.

Na przykład dla

- ⊙ osób, dla których język polski nie jest językiem ojczystym
- ⊙ osób, które mają trudności z czytaniem.

■ Dlaczego potrzebujemy standardów?

- ⊙ Osoby niepełnosprawne intelektualnie są takie same jak inni. Mogą robić w życiu wiele rzeczy, jeśli otrzymają odpowiednie wsparcie.
- ⊙ Osoby niepełnosprawne intelektualnie mogą mieć trudności ze zrozumieniem i uczeniem się nowych rzeczy.

Bardzo ważne jest, aby informacje przeznaczone dla osób niepełnosprawnych intelektualnie były tak jasne i zrozumiałe jak tylko jest to możliwe.

- ⊙ Tak jak wszyscy, osoby niepełnosprawne intelektualnie mają prawo do dobrej informacji.

Jest to zapisane w Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych. Artykuł 9 Konwencji mówi o tym, że informacje mają być dostępne dla osób niepełnosprawnych.

Dobra informacja pomaga ludziom znaleźć to, czego potrzebują. Pomaga im także w podejmowaniu decyzji i dokonywaniu życiowych wyborów.

- ⊙ Jeśli osoby niepełnosprawne intelektualnie nie otrzymają dobrej informacji, pozostaną na uboczu.
Nie będą w stanie włączyć się w to, co dzieje się wokół nich.
Będą czekać aż inni ludzie dokonają wyborów i podejmą decyzje za nich.
- ⊙ Dobra informacja to informacja łatwa do przeczytania i zrozumienia.
Aby przygotować dobrą informację trzeba przestrzegać standardów.
Standardy to lista zasad, które pomagają robić różne rzeczy prawidłowo i w ten sam sposób.

Powinieneś zawsze pamiętać o tych standardach, gdy chcesz przygotować informację łatwą do czytania i zrozumienia.

Te standardy powiedzą ci jak przygotować informację łatwą do przeczytania i zrozumienia, niezależnie od tego jakiej formy informacji chcesz użyć.

Są 4 różne formy informacji:

- ⊙ **Informacja pisana**
Są to ulotki, broszury, raporty.
- ⊙ **Informacja elektroniczna**
Są to informacje zapisane komputerowo.
Na przykład informacje na stronach internetowych i płytach CD.
- ⊙ **Informacja audio**
Są to informacje, których możesz wysłuchać na przykład z płyty CD lub przez radio.
- ⊙ **Informacja video**
Są to informacje, które możesz obejrzeć w telewizji lub na ekranie komputera.

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

- ⊙ Standardy o których mówimy są dla każdego, kto chce przygotować informację łatwą do przeczytania i zrozumienia.
Ważne jest także opracowywanie opowiadań i wierszy łatwych do przeczytania i zrozumienia.
Jednakże ten projekt zajmuje się tylko zwykłą informacją.
Nie mieliśmy czasu, aby sprawdzić czy standardy dotyczące opowiadań i wierszy łatwych do czytania i zrozumienia są takie same czy trochę inne.

Ważne:

Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o osobach niepełnosprawnych intelektualnie możesz zadać pytanie i zasięgnąć informacji w którejś z organizacji wymienionych na końcu tej książki.

Informacja dla wszystkich

informacji łatwej do czytania i zrozumienia Ogólne standardy przygotowania

■ Ogólne standardy przygotowania informacji łatwej do czytania i zrozumienia.

Zanim zaczniesz

1. Zawsze postaraj się dowiedzieć jak najwięcej o ludziach, dla których przygotowujesz informację oraz o ich potrzebach.
2. Wybierz najlepszą możliwą formę przekazu informacji. Na przykład informacja nagrana na płytach CD lub DVD może być lepsza dla niektórych osób niż informacja pisana.
3. Zawsze używaj właściwego języka. Na przykład, nie używaj języka dla dzieci, jeśli twoja informacja przeznaczona jest dla osób dorosłych.
4. Pamiętaj, że ludzie, dla których przeznaczona jest twoja informacja mogą nie wiedzieć zbyt wiele na dany temat. Upewnij się, że jasno wyjaśniłeś temat. Wytłumacz też trudne słowa związane z tematem.
5. Zawsze angażuj osoby niepełnosprawne intelektualnie w proces tworzenia swojej informacji. Na przykład, osoby niepełnosprawne intelektualnie mogą uczestniczyć w podejmowaniu decyzji:
  - ⊙ dotyczącej tematu informacji;
  - ⊙ dotyczącej tego co ma być powiedziane;
  - ⊙ i tego w jaki sposób ułatwić informację.Osoby niepełnosprawne intelektualnie mogą również wziąć udział w sprawdzeniu czy informacja jest wystarczająco łatwa do zrozumienia.

Możesz dowiedzieć się więcej o współpracy z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie z innej napisanej przez nas broszury.

Ma ona tytuł „Nie pisz dla nas bez nas! Angażowanie osób niepełnosprawnych intelektualnie w pisanie tekstów łatwych do czytania.”

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

1

■ Wyrazy

6. Używaj dobrze znanych, łatwych do zrozumienia wyrazów.
7. Nie używaj trudnych wyrazów. Jeśli nie możesz tego uniknąć upewnij się, że dokładnie je wyjaśniłeś.
8. Przy wyjaśnianiu używaj przykładów. Staraj się używać przykładów, które są dobrze znane z codziennego życia.
9. W całym dokumencie używaj tych samych wyrazów na opisywanie tych samych rzeczy.
10. Nie używaj trudnych pojęć, takich jak na przykład metafora. Metafora to zdanie, które nie znaczy dokładnie tego co mówi.
Przykładem jest metafora „pogoda pod psem”.
11. Nie używaj słów zapożyczonych z innych języków chyba, że są bardzo dobrze znane w Polsce. Tak jak angielskie „okej” (O.K.).
12. Unikaj używania skrótów.
Używaj pełnych wyrazów wszędzie tam, gdzie jest to możliwe.
Skróty pochodzą zazwyczaj od pierwszych liter wyrazów.
Jeśli musisz użyć skrótów wyjaśnij je.
Na przykład, jeśli piszesz „UE”, wyjaśnij, że chodzi o „Unię Europejską”.
13. Procenty (63%) i duże liczby (1 758 625) są trudne do zrozumienia.

Staraj się nie używać procentów i dużych liczb.
Zamiast tego, aby wyjaśnić, co masz na myśli użyj słów „mało” lub „wiele”.

■ Zdania

14. Zawsze używaj krótkich zdań.
15. Zwracaj się wprost do ludzi. Aby to zrobić używaj słowa „ty”.
16. Tam, gdzie to tylko możliwe używaj zdań pozytywnych a nie negatywnych.
Na przykład powiedz:
„Powinieneś zostać do końca zebrania”
zamiast
„Nie powinieneś wychodzić przed końcem zebrania”.
17. Używaj raczej strony czynnej niż biernej.
Na przykład powiedz: „Doktor przyśle ci list”,
zamiast „List zostanie przesłany ci przez doktora”.

■ Jak porządkować informacje

18. Zawsze układaj informacje w sposób łatwy do zrozumienia.
19. Grupuj razem wszystkie informacje na ten sam temat.
20. Dobrze jest powtarzać ważne informacje.
Trudne wyrazy dobrze jest powtarzać po kilka razy.

Informacja dla wszystkich

2

Standardy dotyczące informacji pisanej

Ważne:

Informacja pisana, łatwa do zrozumienia dla osób niepełnosprawnych intelektualnie nazywana jest często informacją „łatwą do czytania” lub informacją „easy-to-read”.

Przygotowując informację pisaną zastosuj 20 standardów wymienionych w rozdziale 1, a także standardy wymienione poniżej.

■ Kompozycja i format

1. Używaj formatu łatwego do czytania, użytkowania i kopiowania. Na przykład formatu A4 lub A5.
2. Pomyśl o objętości swojego dokumentu.
Książka która ma 100 stron jest zbyt długa.
Ludzie mogą pomyśleć, że nie są w stanie przeczytać tak długiej książki.
W takim przypadku lepiej jest wydać 3 lub 4 cieńsze broszury.
3. Nie używaj wzornictwa lub grafiki, które mogą utrudniać przeczytanie i zrozumienie twojego dokumentu.
Najważniejsze jest to, aby twój dokument był łatwy do zrozumienia dla osób niepełnosprawnych intelektualnie.
4. Nie używaj tła, które utrudni odczytanie tekstu.
Na przykład, nie używaj jako tła obrazków ani wzorów.

Ostrożnie używaj ciemnego tła.
Jeśli to robisz upewnij się, że tło jest wystarczająco
ciemne a pismo wystarczająco jasne.

To jest łatwe do
przeczytania

To nie jest łatwe
do odczytania

■ Pisanie

5. Zawsze używaj wyraźnej, łatwej do odczytania czcionki.
Czcionka (inna nazwa – font) jest to krój pisma.
Nie powinieneś używać czcionek szeryfowych, ponieważ
kształt liter jest wtedy mniej wyraźny.
Na przykład Arial lub Tahoma to czcionki łatwe
do przeczytania.

⦿ Nigdy nie używaj czcionek szeryfowych

Tutaj pokazujemy przykład

To jest:
czcionka szeryfowa

To jest:
czcionka bezszeryfowa

W g R   W g R

Podajemy tutaj inne przykłady czcionki trudnej
do czytania.

Century to czcionka trudna do czytania.

Times New Roman to czcionka trudna do czytania.

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

2**⊙ Nie używaj pisma, które jest zbyt mocno ściśnięte.**

Przykład: To jest ściśnięta czcionka Gill 14.

Nie jest łatwa do odczytania, ponieważ litery są zbyt blisko siebie.

To jest czcionka Arial 14 ze zbyt wąskimi spacjami.
Jest trudna do przeczytania.

To jest przykład tekstu z odstępami ustawionymi na 0,8pt.

Jest trudny do przeczytania.

⊙ Nie używaj pisma, które jest zbyt jasne lub zbyt słabo wydrukowane.

Przykład: To jest czcionka Eras 14 Light.

Jest trudna do odczytania ponieważ jest za jasna.

⊙ Nigdy nie używaj kursywy. Przykład: *To jest tekst napisany kursywą.*
Jest trudny do odczytania.**⊙ Nie używaj czcionki o ozdobnym kroju.**Przykład: To jest tekst cieniowany...
Jest trudny do odczytania.

Też jest trudny do odczytania.

6. Zawsze używaj dużego druku.
Powinieneś używać czcionki o rozmiarze co najmniej takim jak Arial 14.
7. Nie pisz całych słów WIELKIMI LITERAMI.
Małe litery są łatwiejsze do przeczytania.
8. Staraj się używać tylko jednego typu pisma w całym tekście.

9. Podkreślenia mogą utrudnić osobom niepełnosprawnym intelektualnie odczytanie tekstu.
Używaj podkreśleń bardzo ostrożnie.
10. Tam, gdzie to możliwe unikaj pisania kolorowym drukiem ponieważ:
  - ⊙ niektórzy ludzie nie widzą różnic między kolorami.
  - ⊙ niektórzy mogą chcieć skserować dokument.
Może być wtedy tylko czarno-biały, kolory nie wyjdą dobrze na kopii.
  - ⊙ niektóre kolory są źle widoczne na niektórych tłach.
Na przykład, **żółty tekst na białym papierze jest trudny do odczytania.**

■ Wyrazy

11. Nie używaj trudnych wyrazów.

Jeśli chcesz użyć trudnego wyrazu, zawsze postaraj się go wyjaśnić.

Tam gdzie to możliwe wyjaśniaj trudne wyrazy od razu, gdy tylko ich po raz pierwszy użyjesz.

W dłuższym dokumencie możesz również dodać na końcu listę pomocnych wyrazów i ich wyjaśnienia.

12. Bądź ostrożny z użyciem zaimków.
Zaimki to słowa takie jak „on” lub „to”, których używasz aby zastąpić imię osoby lub nazwę rzeczy o których mówisz.

Upewnij się, że jasne jest kogo lub co określa użyty przez ciebie zaimek.

Jeśli nie jest to jasne, ponownie użyj imienia lub nazwy własnej.

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

2

13. Nigdy nie używaj przypisów.
Przypis to wstawienie wyjaśnień pod kreską na końcu strony zamiast umieszczenia ich w samym tekście.
Przykład:
Nie pisz: Jan Kowalski¹ przemawiał na zebraniu.

Napisz:
Jan Kowalski jest prezesem organizacji self-adwokatów.
Jan Kowalski przemawiał na zebraniu.
  14. Staraj się zachować prostą interpunkcję.
Na przykład nie pisz:
Wczoraj kupiłem zielono-żółty (nowy!) rower dla mojego syna, który ma na imię Michał.

Zamiast tego napisz:
Mój syn ma na imię Michał.
Wczoraj kupiłem mu nowy rower.
Rower jest zielony i żółty.
  15. Unikaj znaków specjalnych, takich jak /, &, <, \$ lub #.
  16. Unikaj wszystkich skrótów, takich jak „tzw. „ „lp.”, „etc”.
- **Zdania**
17. Zawsze zaczynaj nowe zdanie w nowej linijce.
  18. Nigdy nie pisz jednego wyrazu w dwóch liniach.
To znaczy nie używaj znaku (-) który służy do przenoszenia części wyrazu do drugiej linii.

¹ Prezes organizacji self-adwokatów.

19. Używaj krótkich zdań.

Możesz to zrobić poprzez:

- ⦿ wyrażanie w jednym zdaniu tylko jednej myśli;
- ⦿ używanie kropki zanim rozpocznesz nową myśl zamiast użycia przecinka lub słowa „i”.

Jeśli to tylko możliwe jedno zdanie powinno mieścić się w jednej linii.

Jeśli musisz napisać zdanie w dwóch liniach, przerwij zdanie w miejscu, w którym ludzie w sposób naturalny robią pauzę kiedy czytają ten tekst głośno.

Przykład: Napisz: To zdanie jest napisane w sposób łatwy do przeczytania.

Nie pisz: To zdanie jest napisane w sposób trudny do przeczytania.

■ **Tekst pisany**

20. Używaj śródtytułów czyli nagłówków, które są jasne i łatwe do przeczytania.

Śródtytuł (nagłówek) powinien mówić o czym jest dany tekst.

21. Zawsze upewnij się, że ludzie otrzymali całą potrzebną im informację.

Upewnij się, że jest jasne czego dotyczy informacja i dla kogo jest przeznaczona.

22. Nie podawaj więcej informacji niż potrzeba, aby ludzie zrozumieli twój punkt widzenia. Podawaj tylko ważne informacje.

23. Upewnij się, że ważne informacje są łatwe do znalezienia.

Aby to osiągnąć możesz:

- ⦿ umieścić tę informację na początku tekstu;
- ⦿ wyróżnić tę informację **pogrubieniem**;
- ⦿ umieścić tę informację w ramce.

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

2

24. Staraj się rzadko używać podkreśleń i wypunktowań.
25. Wykresy i tabele mogą być trudne do zrozumienia. Czasami jednak wyjaśniają coś lepiej niż tekst pisany. Jeśli używasz wykresów lub tabel postaraj się, aby były proste i dobrze wyjaśnione.

Przykład:

Pan Kowalski przez większość czasu pracuje przy komputerze.

Zajmuje się również szkoleniami i przygotowaniem informacji łatwej do czytania.

To zajmuje mu jednak mniej czasu niż praca przy komputerze.

Pan Kowalski uczestniczy również w konferencjach. Na to przeznaczają najmniej czasu.

**Czas pracy pana Kowalskiego
dzieli się na:**

■ **Jak powinien wyglądać twój tekst**

26. Używaj wypunktowań kiedy piszesz o dłuższej liście rzeczy.
Lista zawarta w tekście podzielonym przecinkami jest trudna do przeczytania.
27. Nie zapisuj tekstu w kolumnach.

28. Wyrównuj swój tekst do lewej strony.

Nigdy nie justuj tekstu.

W wyjustowanym tekście odległości między wyrazami są zbyt duże i trudniej jest go przeczytać.

Przykład: Ten tekst jest wyrównany do lewej strony. Łatwo go przeczytać ponieważ odległości między wyrazami są tej samej wielkości.

Ten tekst jest wyjustowany i nie jest łatwy do przeczytania ponieważ są duże odstępy między wyrazami.

29. Nie umieszczaj zbyt dużo tekstu na jednej stronie.

30. Zostawiaj odstępy pomiędzy częściami tekstu.

31. Nie stosuj akapitów.

To znaczy, że pierwsza linijka każdej części tekstu powinna zaczynać się równo z resztą tekstu.

32. Staraj się unikać wąskich marginesów.

Margines to przestrzeń między wyrazami i brzegiem kartki.

Gdy to tylko możliwe zostawiaj szeroki margines aby twoja strona nie wyglądała na przepelnioną.

33. Tam, gdzie to możliwe numeruj strony swojego dokumentu.

W dokumentach przeznaczonych do użycia na zebraniach pisz „strona 2 z 4”.

To pomoże ludziom zorientować się czy mają wszystkie kartki.

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

2

■ Ilustracje

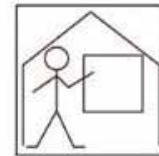
34. Wielu ludziom trudno jest czytać tekst.
Aby ułatwić im zrozumienie tekstu powinieneś załączyć
ilustracje obrazujące to, o czym piszesz.

Ilustracjami mogą być:

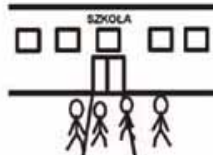
- ⊙ zdjęcia

- ⊙ rysunki

- ⊙ lub symbole.

35. Aby zilustrować swój tekst możesz użyć

- ⊙ zdjęć
- ⊙ rysunków
- ⊙ symboli.

Staraj się by w miarę możliwości używać tego samego sposobu ilustrowania w całym dokumencie.

36. Używaj zawsze ilustracji odpowiednich dla osób, dla których piszesz.

Na przykład: nie używaj nigdy obrazków dla dzieci kiedy piszesz tekst dla osób dorosłych.

37. Wybieraj zawsze ilustracje wyraźne i łatwe do zrozumienia. Umieszczaj je przy tym fragmencie tekstu, który pomagają objaśnić.

Upewnij się, że zdjęcie jest wyraźne i że nie przedstawia zbyt wielu rzeczy naraz.

Przykład:

To jest przejrzysta fotografia mężczyzny czytającego książkę.

Ta ilustracja nie jest przejrzysta, ponieważ fotografia przedstawia zbyt wiele rzeczy naraz.

38. W całym dokumencie używaj tej samej ilustracji, aby zobrazować tę samą rzecz lub sytuację.
39. Jest wiele sposobów używania ilustracji.

Na przykład:
możesz zamieścić 1 lub 2 ilustracje pod tekstem, aby pomóc zrozumieć o czym mówi dany fragment.

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

2**■ Jak pokazać, że dokument jest łatwy do czytania**

40. Umieść symbol „tekst łatwy do czytania” na okładce dokumentu, to pokaże wszystkim, że jest to tekst łatwy do czytania.

Możesz użyć europejskiego logo tekstu łatwego do czytania (easy-to-read).

Wygląda ono tak:

Możesz ściągnąć logo ze strony internetowej:

www.inclusion-europe.org/etr

■ Standardy tekstu łatwego do czytania dla języka polskiego

41. Bądź ostrożny z liczbami porządkowymi.
Liczba porządkowa to taka liczba, która mówi o kolejności.
Na przykład o tym, kto pierwszy przybiegł na metę.
Albo które z kolei spotkanie odbyło się na dany temat.
Nie pisz: To było już 5-te (piąte) spotkanie na ten temat w tym roku.
Napisz: Już 5 spotkań na ten temat odbyło się w tym roku.
42. W ogóle bądź ostrożny z liczbami!
Pisz liczby cyframi nie słowami.
To znaczy, że powinieneś zapisywać liczby jako 1, 2, a nie jeden, dwa.
Nie używaj nigdy rzymskich liczb, takich jak V, X lub XVI.

43. Gdy tylko możesz używaj czasu teraźniejszego, a nie przeszłego.
44. Staraj się unikać skrótowców.
Skrótowce to wyrazy, które utworzono z pierwszych liter wyrazów wchodzących w skład danego określenia.
Na przykład, PCK czyta się peceka i oznacza organizację, której pełna nazwa to Polski Czerwony Krzyż.
45. Gdy to możliwe pisz pełne daty.
Na przykład: wtorek, 12 października 2010
Nie pisz: 12.10.2010 albo 2010-10-12.

Informacja dla wszystkich

3

Standardy dla informacji elektronicznej

Informacja elektroniczna to informacja zapisana przy pomocy komputera, na przykład na stronie internetowej lub na płycie CD.

Jeśli chcesz, aby informacja elektroniczna była łatwa do czytania ważne jest, aby również przy jej opracowaniu stosować standardy zapisane w rozdziale 1 i 2.

Ważne:

"Web Accessibility Initiative" jest międzynarodowym stowarzyszeniem.

Stowarzyszenie to opracowuje bardzo potrzebne standardy dostępności dla informacji zapisanej komputerowo.

Na przykład standardy dostępności informacji dla osób niewidomych lub dla osób, które mają niesprawne ręce.

Ludzie, którzy są w tym stowarzyszeniu napisali przewodnik tworzenia stron internetowych dla osób niepełnosprawnych.

Możesz znaleźć ten przewodnik pod adresem:

<http://www.w3.org/WAI>

Niestety, nie jest to tekst łatwy do czytania.

Możesz potrzebować pomocy, aby go zrozumieć.

Standardy, o których piszemy w tym rozdziale są standardami odnoszącymi się do potrzeb osób niepełnosprawnych intelektualnie.

Skupiamy się w nich na tworzeniu stron internetowych i płyt CD dla osób niepełnosprawnych intelektualnie z tekstami łatwymi do czytania i rozumienia.

Lepiej jest, jeśli strony internetowe są w całości łatwe do czytania.

Jeśli tak nie jest, na stronie głównej powinien znajdować się wyraźny link do wszystkich działów, które są opracowane w tekście łatwym do czytania.

■ Tworzenie dostępnych stron internetowych

1. Zawsze proś osoby niepełnosprawne aby wypróbowały utworzoną przez siebie nową stronę internetową.
2. Na swojej stronie internetowej staraj się umieścić narzędzia ułatwiające zrozumienie informacji. Możesz, na przykład umieścić na niej dodatkowo screen-reader. Screen-reader to program czytający słowa z ekranu. Możesz też dodać krótkie filmy, w których ktoś czyta i wyjaśnia tekst.
3. Aby znaleźć jakąś stronę internetową ludzie często korzystają z pomocy wyszukiwarek, takich jak Google lub Yahoo. Wyszukiwarki znajdują w internecie informacje, których potrzebujesz. Aby upewnić się, że ludzie łatwo znajdą twoją stronę w internecie w „meta tagu” twojej strony głównej powinieneś dodać słowa „łatwe do czytania” lub po angielsku „easy-to-read”. Meta tag jest tytułem, który widzi tylko wyszukiwarka. Dzięki temu szybko znajduje teksty łatwe do czytania. Powinny ci w tym pomóc osoby, które zajmują się tworzeniem stron internetowych.
4. Na niektórych stronach internetowych nowe działy otwierają się same w nowym oknie. Nazywa się je „pop upami” lub „wyskakującymi obrazkami”. Pojawiają się same nawet jeśli na nic nowego nie klikasz. Jeśli chcesz, aby twoja strona internetowa była łatwa do przeczytania i zrozumienia unikaj „wyskakujących obrazków”. Mogą być trudne do zrozumienia. Wprowadzają niepotrzebne zamieszanie.

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

3

5. Czasami ludzie używają na swoich stronach specjalnych programów, na przykład po to, żeby mieć dzięki nim ładne rysunki.
Powinieneś ostrożnie używać takich specjalnych programów.
Mogą zbyt długo się ładować.
Mogą sprawić, że twoja strona będzie trudniejsza do znalezienia i do przeczytania.
6. Pamiętaj, że niektórzy ludzie muszą używać starych komputerów.
Niektóre łącza komputerowe są bardzo powolne.
Dlatego nie używaj żadnych programów lub obrazów, które mogą spowolnić działanie twojej strony internetowej.
Dzięki temu strona będzie bardziej dostępna.
7. Postaraj się ułatwić odwiedzającym twoją stronę internetową znajdowanie interesujących ich tematów.
Zazwyczaj robi się to przez założenie na stronie „wyszukiwarki”.

■ Twoja strona główna

Strona główna to pierwsza strona, która pojawia się kiedy wpiszesz adres w pasek adresowy.

Jest bardzo ważna, ponieważ jest pierwszą jaką zobaczą ludzie odwiedzający twoją stronę.

8. Upewnij się, że twoja strona wyraźnie pokazuje to, co zawiera.
9. Zamieść na swojej stronie głównej numer telefonu adres pocztowy adres e-mail i nazwisko osoby, która zajmuje się stroną.

W ten sposób łatwo będzie nawiązać z tobą kontakt.

10. Powinieneś zrobić duże i wyraźne przyciski do powiększania rozmiaru pisma dla osób, które potrzebują dużych liter.

■ **Poruszanie się między różnymi częściami twojej strony internetowej**

Trochę wyjaśnień:

Nawigacją nazywamy przechodzenie z jednej części strony internetowej do innej części.

Pasek nawigacji to pasek z tytułami różnych części twojej strony internetowej.

Tutaj pokazujemy dwa przykłady pasków nawigacji

11. Upewnij się, że łatwo jest zorientować się, w której części strony się znajdujemy.
Pasek nawigacji powinien jasno to pokazywać.
12. Upewnij się, że ludzie nie muszą klikać więcej niż raz, aby powrócić do strony głównej.
13. Pasek nawigacji umieszczaj zawsze w tym samym miejscu w każdej odsłonie twojej strony internetowej.
W ten sposób ludzie będą mogli łatwo używać różnych części twojej strony internetowej.

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

3

14. Przechodzenie z jednej części strony do innej powinno być łatwe.
Możesz na przykład, na każdej stronie zamieścić duże, wyraźne „przyciski”.
Kiedy ktoś na nie kliknie, może się natychmiast znaleźć na:
- ⊙ następnej stronie
  - ⊙ poprzedniej stronie
  - ⊙ stronie głównej.

Przykład strony z „przyciskami”

15. Czasami strony internetowe mają drugi pasek nawigacji. Drugi pasek nawigacji może mieć nagłówki takie jak „mapa strony”, „o nas” lub „kontakt”.
Jeśli zdecydujesz się zamieścić drugi pasek nawigacji, upewnij się, że nie będzie się mylił z głównym paskiem nawigacji.

Przykład strony internetowej z 2 paskami nawigacji

16. Główny pasek nawigacji powinien zawierać nie więcej niż 7 lub 8 przycisków czyli **tytułów**.
17. Upewnij się, że nagłówki na pasku nawigacji są wyraźne i łatwe do zrozumienia.
Jeśli uznasz, że są one zbyt trudne, możesz na stronie głównej umieścić wyjaśnienia tego, co kryje się pod tymi nagłówkami.

■ **Jak powinna wyglądać każda odsłona twojej strony**

18. Nie umieszczaj na stronie zbyt wielu informacji.
Tam gdzie to możliwe staraj się zmieścić cały tekst na ekranie.
Nie będzie wtedy potrzeby przesuwania strony w dół w celu przeczytania całego tekstu.

Jeśli ludzie będą musieli przesuwać stronę w dół, na górze strony umieść spis treści.
Spis treści to lista głównych części tekstu.
Powinieneś również umożliwić łatwy powrót do góry strony i do końca każdej części tekstu.
19. Upewnij się, że nie trzeba przesuwać strony z lewej do prawej aby przeczytać tekst.
20. Pozostaw odstęp pomiędzy każdą częścią na ekranie, tak samo jak robisz to w dokumencie drukowanym.
21. Nie zamieszczaj na swojej stronie rozpraszać uwagę animacji.
Animacja to ruszające się, skaczące obrazki.

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

3**■ Linki**

Na stronie internetowej możesz klikać na niektóre wyrazy. Kiedy klikniesz na takie słowo, znajdziesz więcej informacji. Taki wyraz nazywa się linkiem. Linki łączą cię z nowymi informacjami.

22. Podkreślenia sprawiają trudności w tekstach „łatwych do czytania”.
Ale w internecie podkreśla się linki.
W ten sposób ludzie wiedzą, że mogą na nie kliknąć, by przejść do innych stron internetowych.
Podkreśleń powinieneś używać tylko do oznaczenia linków.
Nie podkreślaj nagłówków ani wyrazów, które nie są linkami.
Ludzie mogą próbować klikać na nie, aby znaleźć więcej informacji.
23. Kiedy tworzysz linki do innych stron upewnij się, że jest jasne jakie informacje można znaleźć na tych stronach.
24. Unikaj linków, które są trudne do przeczytania.
Na przykład: http://eacea.ec.europa.eu/llp/grundtvig/documents/gru_2007en.pdf

Jeśli link jest za długi, postaraj się go ukryć za jakimś krótkim słowem.
25. Ludzie powinni wiedzieć czy kliknęli już na jakiś link czy nie. Zazwyczaj zaznacza się to kolorami:
⦿ **niebieskim**, jeśli nie kliknęli jeszcze w ten link,
⦿ **fioletowym** jeśli kliknęli już w ten link.
Użyj tych samych kolorów do oznaczeń na twojej stronie internetowej.

26. Lepiej jest jeśli to wyrazy są linkami do nowych informacji.
Trudniej jest kliknąć na zdjęcie lub obrazek, aby znaleźć więcej informacji.
Unikaj stosowania ilustracji jako linków.
Takie linki nie są łatwe do znalezienia.

■ Tworzenie dostępnych płyt CD

Jeśli chcesz stworzyć dostępną płytę CD, czyli CD-rom, powinieneś przestrzegać standardów dotyczących informacji elektronicznej, o których pisaliśmy wcześniej.

27. Kiedy tworzysz dostępną płytę CD upewnij się, że będzie ona miała również opakowanie „łatwe do czytania”.
28. Staraj się utworzyć płytę CD, która będzie pasowała do wszystkich programów komputerowych.
Jeśli twoja płyta CD potrzebuje specjalnego oprogramowania napisz to na opakowaniu.
29. Twoja płyta CD powinna włączać się automatycznie, gdy tylko włoży się ją do stacji dysków.
Na początku powinna się pojawić łatwa do przeczytania informacja „jak używać CD-rom”.

Informacja dla wszystkich

4

Standardy dla informacji wideo

Nasz projekt obejmował również pracę nad tworzeniem informacji wideo łatwych do zrozumienia. Ponieważ mieliśmy mało czasu, nie mogliśmy zbyt dokładnie zagłębić się w ten temat. Zajmiemy się tym w następnym projekcie. W tym projekcie skupiliśmy się na informacji pisanej i elektronicznej (rozdziały 2 i 3).

■ Wprowadzenie

Kiedy chcesz poinformować o czymś ludzi ważne jest aby ta informacja była dla nich dostępna. Dlatego postaraj się wybrać najlepszy ze wszystkich sposobów przekazania im swojej informacji.

Jednym ze sposobów przekazywania informacji jest nagranie wideo. Ludzie nazywają to także filmem lub DVD.

■ Ogólne porady

1. Twoje nagranie musi być proste.
Skup się na tym, żeby trudne myśli uczynić łatwymi do zrozumienia.
2. Nie spiesz się.
Nie mów zbyt szybko.
Ludzie muszą mieć dostatecznie dużo czasu, aby zrozumieć dobrze o czym mówisz.
3. Unikaj rozpraszających uwagę przyspieszeń i spowolnień.

■ Opakowania płyt DVD

4. Opakowanie płyty DVD powinno być proste.
Tworząc je pamiętaj, aby nie było na nim zbyt wielu obrazków i elementów graficznych.
Mogą one rozpraszać uwagę.
5. Informacje na opakowaniu DVD powinny być jasne i proste.
Tekst musi być łatwy do czytania.
6. Ważne informacje powinny być zamieszczane na nagraniu wideo a nie tylko na jego opakowaniu.
Na przykład adres, pod którym można się skontaktować z autorem.
7. Napisz wyraźnie jaki program komputerowy będzie potrzebny do obejrzenia twojej płyty CD lub DVD.

■ Głos w tle na wideo

Głos w tle na wideo oznacza, że możemy słyszeć czyjś głos nie widząc osoby, która mówi.
Zamiast tej osoby widzimy na ekranie to, o czym ta osoba opowiada.

8. Głos w tle na wideo powinien być bardzo wyraźny i niezbyt szybki.
9. Głos w tle powinien mówić tylko o tym, co pojawia się na ekranie.
10. Jeśli zamierzasz użyć w swoim wideo głosu w tle dobrze jest najpierw przedstawić osobę, która będzie mówić.

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

4

■ Obraz

11. Obraz nie powinien być ani zbyt jasny ani zbyt ciemny.
12. Nagranie obrazu i nagranie dźwięku powinny być wysokiej jakości.
13. Jeśli twoje wideo ma być odtwarzane na komputerze zadbaj, aby łatwo było znaleźć przycisk, którym można regulować głośność i powiększyć obraz.

■ Film

14. Staraj się pokazywać fakty tak dokładnie, jak to możliwe. Jeśli na przykład w filmie jest mowa o kierowcy ciężarówki nie pokazuj człowieka prowadzącego samochód osobowy, ale osobę za kierownicą prawdziwej ciężarówki.
15. Film wideo nie powinien być zbyt długi. Nie powinien trwać dłużej niż 20 lub 30 minut. Jeśli chcesz przekazać więcej informacji powinieneś raczej zrobić 2 filmy.
16. Jeśli zmienia się miejsce, w którym nagrywasz film, pamiętaj aby wyjaśnić gdzie znajduje się to drugie miejsce. Najlepiej pokaż także ludzi przechodzących z pierwszego miejsca do drugiego. Będzie to łatwiejsze do zrozumienia niż gdybyś bez wyjaśnień pokazał tych samych ludzi w dwóch różnych miejscach.

**■
Napisy**

Czasami na wideo dodaje się napisy na dole strony. Napisy mogą rozpraszać uwagę osób niepełnosprawnych intelektualnie.

Ale napisy mogą być też przydatne na przykład dla osób, które nie słyszą:

- ⊙ albo mają kłopoty ze słuchem;
- ⊙ albo wtedy, kiedy nagrana na wideo osoba mówi gwarą;
- ⊙ albo gdy mówi niewyraźnie.

Jeśli zdecydujesz się umieścić napisy w swoim wideo, upewnij się, że przestrzegasz następujących standardów:

17. Napisy powinny być zgodne ze standardami tworzenia informacji pisanych.
Powinny być łatwe do czytania.
Na przykład, używaj większego rozmiaru pisma niż w zwykłych napisach w zwykłych filmach.
Upewnij się też, czy twoje napisy będą czytelne także na małym ekranie.
18. Widzowie powinni mieć wystarczająco dużo czasu by przeczytać napisy.
Napisy powinny pozostawać na ekranie tak długo, jak to możliwe.
Tonie jest łatwe, ponieważ mówimy szybciej niż czytamy.
Pozostawienie napisów na ekranie wystarczająco długo, by je przeczytać, może więc być trudne.
Jest tak szczególnie w przypadku osób niepełnosprawnych intelektualnie, które często czytają wolniej.
Więc jeśli tworzysz nagranie wideo, upewnij się, czy występujący w nim ludzie nie mówią za szybko.
19. Musi być wyraźny kontrast pomiędzy napisami a tłem.
Może to być trudne ponieważ tło napisów często się zmienia.
Jednym ze sposobów jest zrobienie na dole ekranu ciemnego paska, na którym umieścisz białe litery.
Jednak ten pasek powinien być częściowo przezroczysty, tak, by widać było pod nim nagranie wideo.

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

4

20. Napisy powinny być w tym samym miejscu ekranu przez cały czas trwania filmu. Jeśli to możliwe, powinny one być na dole ekranu.
Jeśli nie ma wyraźnej różnicy pomiędzy tłem i napisami, zmień kolor napisów, a nie miejsce umieszczenia napisów.
21. Widz powinien mieć możliwość wyłączenia napisów w każdym momencie.
Powinien mieć podaną wyraźną instrukcję mówiącą jak to zrobić.
22. Aby uczynić swój film lepiej zrozumiałym, możesz dodatkowo zapisać to, co się w nim mówi w dokumencie tekstowym.
Dzięki temu, ludzie będą mogli wydrukować tekst i przeczytać przed obejrzeniem wideo albo potem.

■ Audiodeskrypcja

Niektóre nagrania wideo mają nagrany głos, który opisuje to, co widać na ekranie.

W ten sposób osoby niewidome mogą zrozumieć, co dzieje się na ekranie.

Nazywamy to audiodeskrypcją.

Dzięki temu nagranie wideo jest dostępne także dla osób niewidomych.

Osobom, które widzą, audiodeskrypcja może przeszkadzać.

Widz powinien mieć możliwość wyłączenia audiodeskrypcji w każdym momencie.

Powinien mieć podaną wyraźną instrukcję mówiącą jak to zrobić.

Tworząc nagranie dla osób niewidomych, które są

także niepełnosprawne intelektualnie, upewnij się, że

w audiodeskrypcji używa się słów łatwych do zrozumienia.

Nasz projekt obejmował także standardy tworzenia informacji audio łatwej do zrozumienia.

Standardy informacji audio

5

Informacja audio to informacja, której możesz wysłuchać. Są to na przykład wiadomości w radiu albo komunikaty na stacjach kolejowych.

Ponieważ mieliśmy mało czasu, nie mogliśmy dokładnie zagłębić się w ten temat. Zajmiemy się tym w następnym projekcie. W tym projekcie skupiliśmy się na informacji pisanej i elektronicznej (rozdziały 2 i 3).

Podajemy jednak kilka wskazówek dotyczących tego, jak utworzyć dostępną dla wszystkich informację audio.

■ Wskazówki dotyczące tworzenia dostępnej informacji audio

1. Przeczytaj jeszcze raz standardy opisane w rozdziale 1. Są one bardzo ważne by sprawić, że informacja audio będzie dostępna.
2. Upewnij się, czy osoba, która mówi w twoim nagraniu audio, mówi wyraźnie.
3. Upewnij się, czy dźwięk ma dobrą głośność, to znaczy czy nie jest za głośny ani za cichy.
4. Upewnij się, czy dźwięk jest dobrej jakości, to znaczy czy nie ma żadnych zakłóceń ani hałasu w tle.
5. Upewnij się, czy osoba, która mówi w twoim nagraniu, mówi powoli.
6. Ważne jest, by w odpowiednich miejscach robić przerwy, chwile ciszy. Dzięki temu ludzie mają czas by zrozumieć pierwszą część informacji, zanim usłyszą dalszy ciąg.

Dostępność Plus

Informacja dla wszystkich

5

7. Upewnij się czy głos osoby, która mówi w twoim nagraniu jest przyjemny, to znaczy nie jest za niski i nie jest za wysoki.
8. Dawaj zawsze wystarczająco dużo czasu na zrozumienie i wykorzystanie podanych informacji.
Na przykład, zapowiedź odjazdu pociągu powinna być podana wystarczająco wcześniej, by ludzie zdążyli dojść na odpowiedni peron.
9. Nie wahaj się powtarzać swoją informację kilka razy.
10. Informacje audio powinny być zawsze szczególnie uprzejme.
11. Upewnij się czy osoba, która mówi w twoim nagraniu mówi zrozumiale dla wszystkich.
12. Niech zawsze mówi tylko jedna osoba naraz.
13. Nie przerywaj informacji audio, na przykład reklamami.
14. Upewnij się czy wszystkie słowa są łatwe do zrozumienia.
Nie używaj gwary.
15. Możesz użyć specjalnego dźwięku, który będzie sygnałem, że następująca po nim informacja jest dostępna dla wszystkich.
16. Czytaj tekst w taki sposób, aby można było uchwycić emocje.
17. Nagrywany głos powinien pasować do postaci.
Na przykład, przy czytaniu jakiegoś opowiadania:
Użyj głosu mężczyzny, gdy tekst odnosi się do mężczyzny.
Użyj głosu kobiety, gdy tekst odnosi się do kobiety.
Użyj głosu dziecka, gdy tekst odnosi się do dziecka.

Inclusion Europe to organizacja, która realizowała ten projekt.
Pracowało nad nim także 9 innych stowarzyszeń

Atempo

Grazbachgasse 39, 8010 Graz – Austria
Tel: 0043 316 - 81 47 16 -0
e-mail: capito@atempo.at – Website: <http://www.atempo.at/>

Me Itse ry

Pinninkatu 51, 33100 Tampere – Finland
Tel: 00358 0207 718 200
e-mail: me.itse@kvtl.fi – Website: http://www.kvtl.fi/sivu/me_itse_ry

Nous Aussi

15 rue Coysevox, 75876 Paris Cedex 18 – France
Tel: 0033 1 44 85 50 50
e-mail: nous-aussi@unapei.org – Website: <http://www.nousaussi.org>

UNAPEI

15 rue Coysevox, 75876 Paris Cedex 18 – France
Tel: 0033 1 44 85 50 50
e-mail: public@unapei.org – Website: <http://www.unapei.org/>

Büro für Leichte Sprache of Lebenshilfe Bremen

Waller Heerstraße 59, 28217 Bremen – Germany
Tel: 0049 421 387 77 79
e-mail: leichte-sprache@lebenshilfe-bremen.de
Website: <http://www.lebenshilfe-bremen.de>

Inclusion Ireland

Unit C2, The Steelworks, Foley St, Dublin 1, Ireland
Tel: 00353 1 8559891
e-mail: info@inclusionireland.ie – Website: <http://www.inclusionireland.ie/>

VILTIS

Kalvarijų g.143, 08221 Vilnius – Lithuania
Tel: 00370 5 261 52 23
e-mail: viltis@viltis.lt – Website: <http://viltis.lt>

FENACERCI

FENACERCI

Rua Augusto Macedo 2A, 1600-794 Lisboa – Portugal
Tel: 00351 217 11 25 80
e-mail: fenacerci@fenacerci.pt – Website: <http://www.fenacerci.pt/>

ENABLE Scotland ACE

2nd Floor, 146 Argyle Street, Glasgow G2 8BL – Scotland
Tel: 0044 141 226 4541
e-mail: enable@enable.org.uk – Website: <http://www.enable.org.uk/>

Inclusion Europe

Europejskie Zrzeszenie Stowarzyszeń
Osób Niepełnosprawnych Umysłowo i ich Rodzin

Inclusion Europe jest nienastawioną na zysk organizacją walczącą o prawa osób niepełnosprawnych umysłowo i ich rodzin w całej Europie. **Szacunek, Solidarność** oraz **Integracja** są fundamentalnymi wartościami, które podzielają wszyscy członkowie naszego światowego ruchu osób niepełnosprawnych umysłowo, ich rodzin oraz osób działających na ich rzecz.

Osoby niepełnosprawne umysłowo są obywatelami swoich krajów. Mają one takie samo prawo, jak wszyscy inni do uczestniczenia w życiu społecznym, niezależnie od tego, jaki jest stopień ich niepełnosprawności. Nie proszą one o specjalne względy, lecz tylko o respektowanie ich praw.

Osoby niepełnosprawne umysłowo posiadają wiele uzdolnień i umiejętności. Mają one także pewne specyficzne potrzeby.

Potrzebują zróżnicowanych usług wspierających ich potrzeby.

Nasza działalność

Inclusion Europe koordynuje działania w wielu krajach europejskich, takie jak konferencje, grupy robocze czy spotkania umożliwiające wymianę opinii, reaguje na europejskie propozycje polityczne oraz dostarcza informacji o potrzebach osób niepełnosprawnych umysłowo. Doradza ona także Komisji Europejskiej i członkom Parlamentu Europejskiego w kwestiach związanych z niepełnosprawnością.

*Fragment polskiej strony językowej www.inclusion-europe.com
Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
jest członkiem Inclusion Europe*

Załącznik nr 7. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA I MATERIAŁY REFERENCYJNE

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

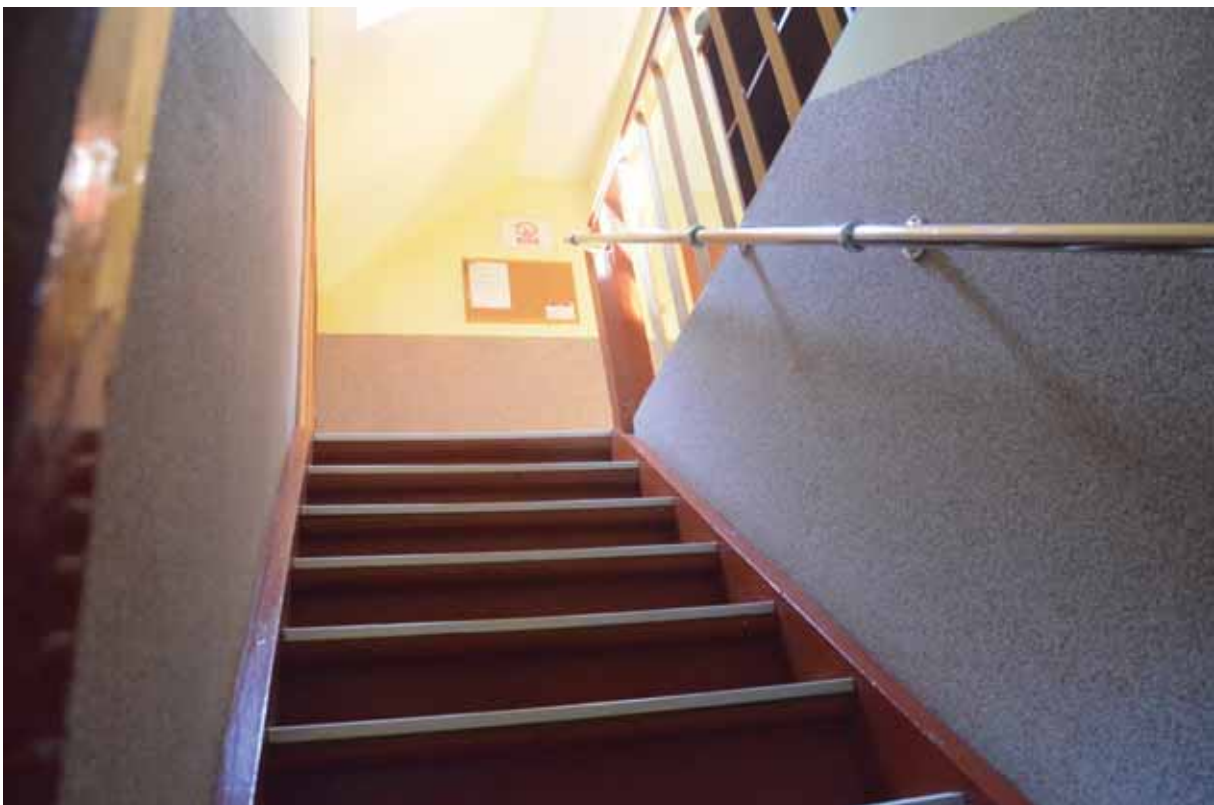

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Dostępność Plus

Materiały referencyjne

- J. Bartnicka (red): *Kształtowanie przestrzeni publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami*, Wydawnictwo Pracowni Komputerowej Jacka Skalmierskiego, Gliwice 2011
- J. Budny: *Dostosowanie budynków użyteczności publicznej - teoria i narzędzia*, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji, Warszawa 2009
- J. Budny: *Jak dostosować budynek*, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji, dostęp online: <https://www.integracja.org/portfolio/jak-dostosowac-budynek/>
- P. Johnni, C. Thuresson: *Sztokholm miasto dla wszystkich. Wytyczne tworzenia dostępnego i funkcjonalnego otoczenia zewnętrznego. Program na rzecz otoczenia zewnętrznego*. Sztokholm 2010
- K. Kowalski *Projektowanie bez barier - wytyczne*, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji, Warszawa 2008
- K. Kowalski: *Mieszkanie dostępne dla osób z dysfunkcjami wzroku*, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji, Warszawa 2010
- E. Nowak, J. Budny, K. Kowalski: *Mieszkanie dostępne dla osób z dysfunkcją narządu ruchu*, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji, Warszawa 2010
- B. Stępień, M. Kowalski, A. Mikołajczyk, M. Woźniak: *Łódzki Standard dostępności*, Spółdzielnia Fado, Łódź 2017
- M. Wysocki i in.: *Standardy dostępności dla miasta Gdyni*, Centrum Projektowania Uniwersalnego, Politechnika Gdańska Wydział Architektury, Gdynia, Gdynia 2009
- M. Wysocki i in.: *Standardy dostępności dla miasta Konina*, Centrum Projektowania Uniwersalnego, Politechnika Gdańska Wydział Architektury, Gdynia, Konin 2017
- *Design Manual: Barrier Free Access 2008, Projektowanie i adaptacja przestrzeni do potrzeb osób niewidomych i słabowidzących*, Polski Związek Niewidomych, Warszawa 2016
- *Słabosłyszący w przestrzeni publicznej. Wytyczne dostępności*, Polska Fundacja Osób Słabosłyszących
- *Standardy dostępności budynków dla osób z niepełnosprawnościami uwzględniając koncepcję uniwersalnego projektowania - poradnik*, Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa, Warszawa 2017
- *Wytyczne w zakresie realizacji zasady równych szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans dla kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2018

Dostępność Plus

Załącznik nr 7. PRZYKŁADOWE PIKTOGRAMY

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Piktogram parking

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Piktogram pochylnia

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Piktogram platforma schodowa

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Piktogram dostępny BOK/Recepcja

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Piktogram toalety dla osób z niepełnosprawnościami

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Piktogram dostępna winda

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

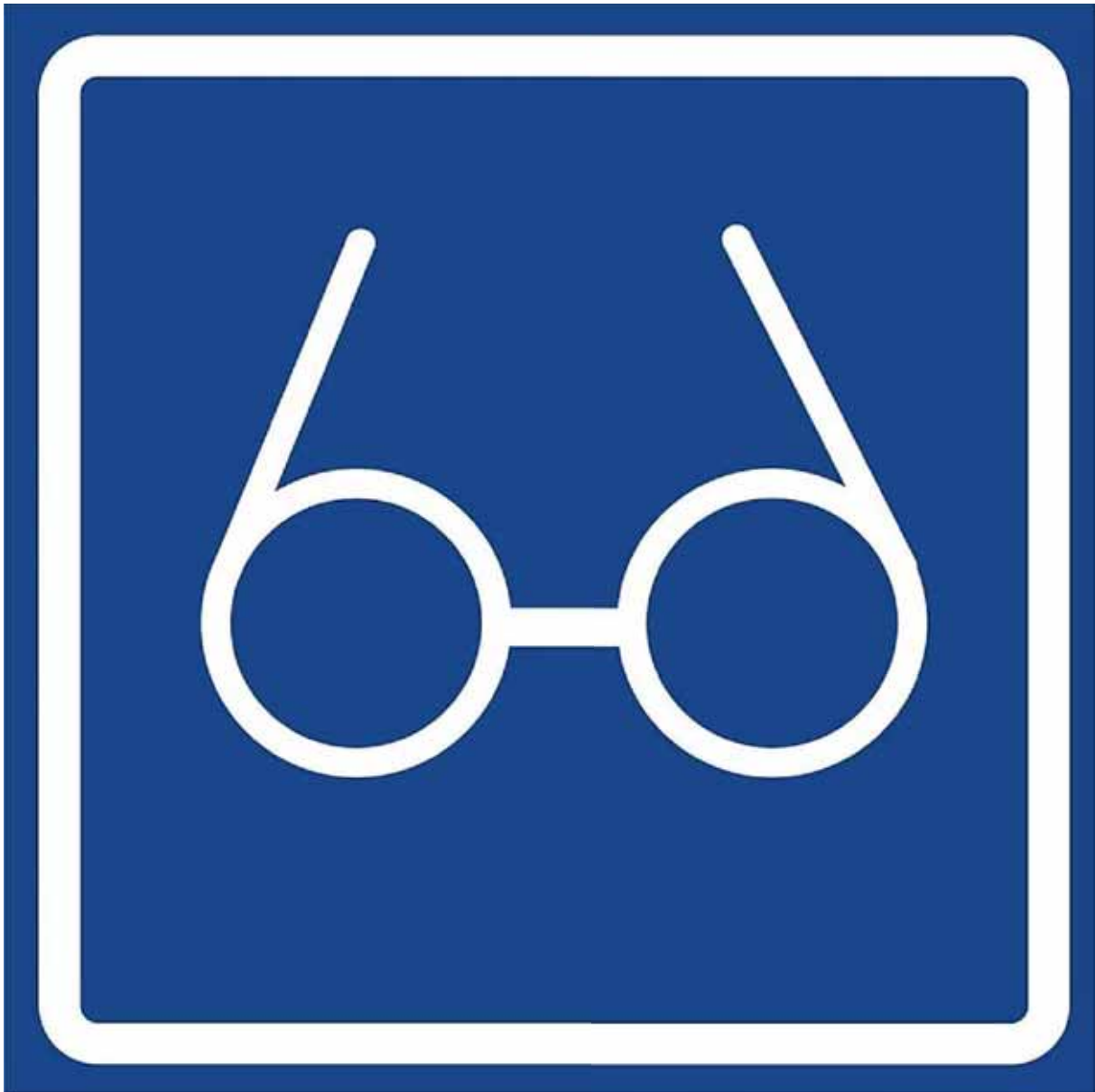

Piktogram obsługa poza kolejnością

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

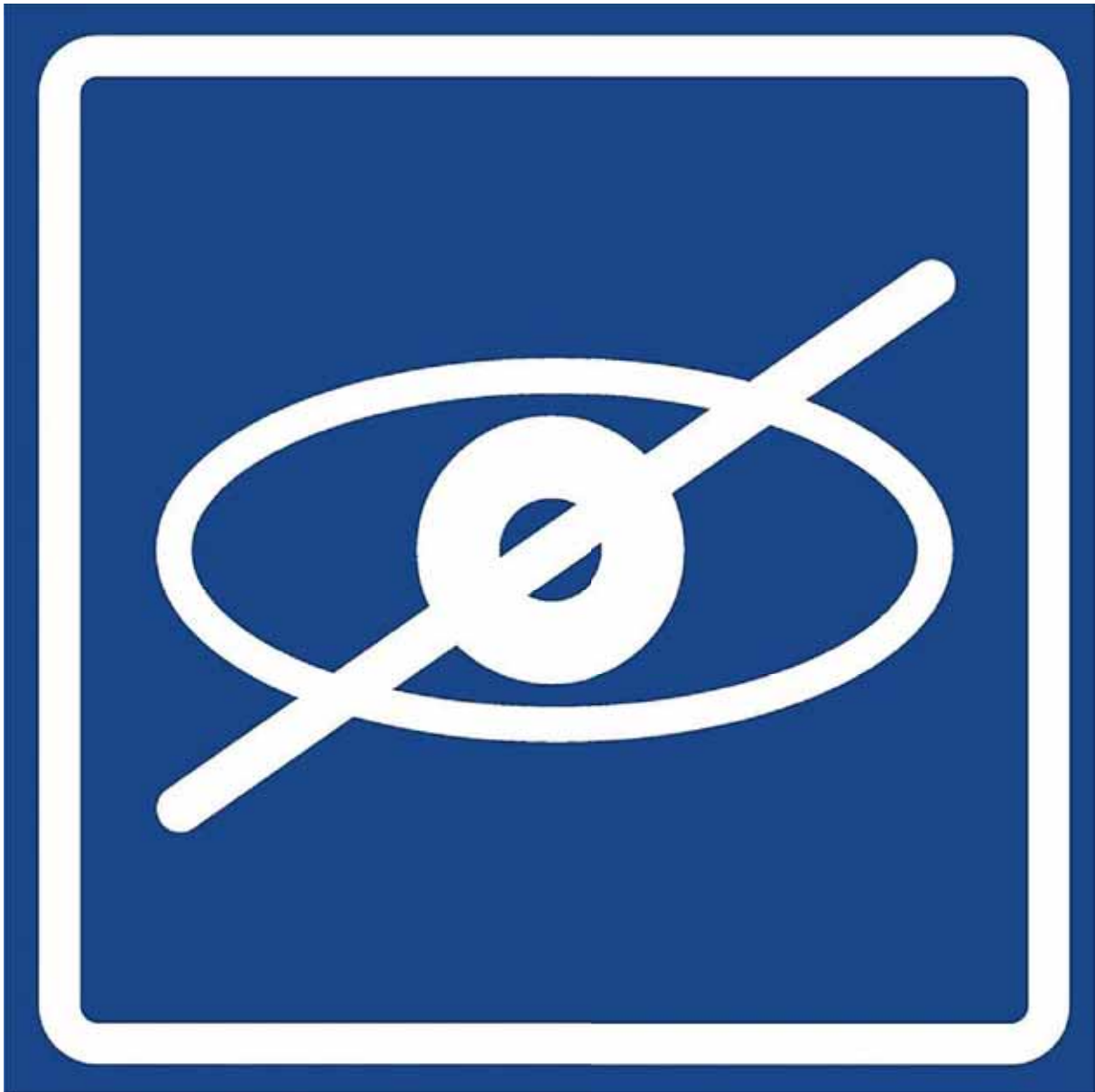

Piktogram udogodnienia dla osób słabowidzących

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Piktogram udogodnienia dla osób niewidomych

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Piktogram pokój/miejsce dla dziecka

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Piktogram tłumacz PJM/SJM

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Piktogram trasa wolna od przeszkód

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

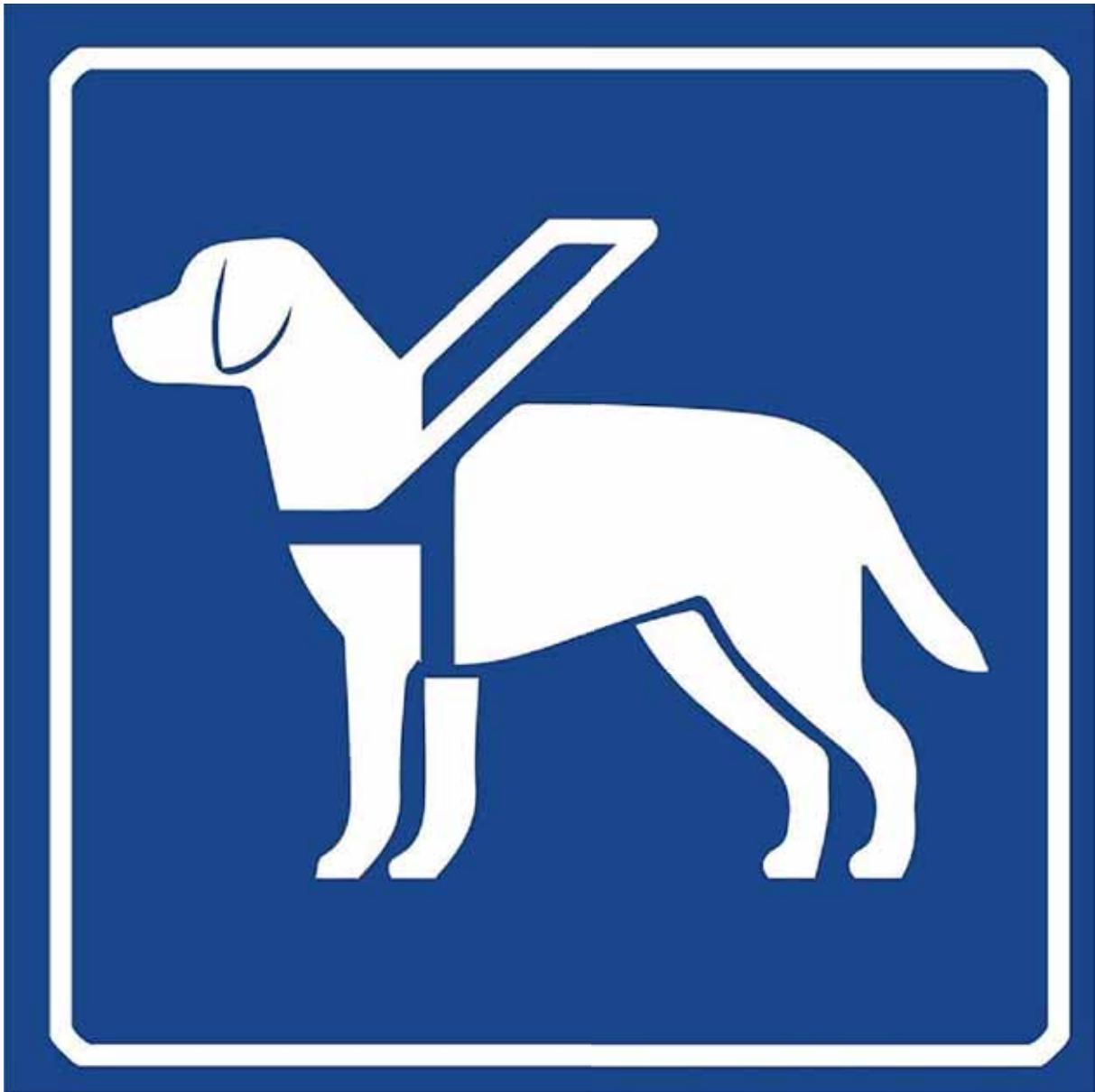

Piktogram pętla indukcyjna

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Piktogram pies asystujący

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Piktogram przewijak

Źródło: <https://www.uke.gov.pl/dostepnosc/dostepne-udogodnienia-w-urzedzie-komunikacji-elektronicznej,15.html>

Załącznik nr 8. Przykład wzorcowego opisu dostępności w budynkach Urzędu na przykładzie Centrali UKE , który powinien być opublikowany na stronie www.urzadu

Udogodnienie	Opis
Lokalizacja i dojazd	<p>Budynek położony jest w pobliżu skrzyżowania ulic Prostej i Towarowej w dzielnicy Wola. Budynek oddalony jest jedynie ok. 5 minut jazdy samochodem od Dworca Centralnego. Lokalizacja umożliwia sprawny dojazd do innych części miasta, zarówno komunikacją miejską - stacja metra Rondo Daszyńskiego, jak i własnym środkiem transportu. Trasa</p> <p>UKE zajmuje piętra 1-2 oraz 7-12. Do budynku prowadzą wejścia od ul. Giełdowej (strona wschodnia i zachodnia). Dojście do budynku jest równe, gładkie i ma szerokość min. 1,8 m.</p> <p>Drzwi wejściowe otwierają się automatycznie. Przy wejściu zamontowany jest domofon i przycisk przywołania.</p>
Oznaczenie	Budynek jest wyraźnie oznakowany tablicą informacyjną przy obu wejściach.
Parking + Miejsca postojowe	3 ogólnodostępne miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnością zlokalizowane od strony ul. Giełdowej.
BOK/Recepcja	Recepcja zlokalizowana jest na parterze w pobliżu wejścia do budynku. Lada recepcji jest obniżona do wysokości 80 cm z miejscem na nogi pod blatem o wysokości min. 67 cm, głębokość: 30 cm . W budynku dostępna jest również kancelaria i miejsce obsługi Klienta.
Trasa wolna od przeszkód	Aranżacja przestrzeni, szerokość korytarzy i drzwi oraz brak zmian poziomów zapewnia trasę wolną od przeszkód.
Winda	Szerokość kabin dźwigów wynosi około 105 cm, windy wyposażono w lustra umieszczone naprzeciwko wejścia do kabiny, na całej powierzchni ściany. Panel sterujący jest wyposażony w dodatkowe oznakowania dla osób niewidomych. Windy wyposażone są w komunikaty głosowe informujące o numerze piętra i kierunku jazdy windy.
Toaleta	Toalety dla osób z niepełnosprawnością znajdują się na parterze oraz na 1, 2, 7, 9 i 10 piętrze.
Obsługa osób słabosłyszących	<p>Stacjonarne pętle indukcyjne zamontowane są w:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. recepcji (parter), 2. kancelarii UKE (I piętro), 3. sali edukacyjnej (X piętro), 4. przestrzeni muzeum telekomunikacji i poczty (X piętro). <p>Stacjonarne pętle indukcyjne są włączone i gotowe do pracy bez konieczności ich aktywacji i wcześniejszego zgłoszenia chęci wykorzystania przez Klienta.</p> <p>Dodatkowo w Centrali znajdują się dwie przenośne pętle indukcyjne wykorzystywane podczas spotkań, rekrutacji i obsługi Klientów. We wszystkich miejscach, w których wykorzystywane są przenośne pętle indukcyjne znajduje się informacja dotycząca konieczności zgłoszenia chęci ich wykorzystania przez Klienta.</p>
Obsługa niesłyszących	<p>Zarówno w Centrali, jak również we wszystkich Delegaturach UKE dostępna jest usługa tłumacza języka migowego oraz systemu językowo-migowego online.</p> <p>Z infolinią UKE (tel.: 22 330 4000) możliwe jest połączenie za pośrednictwem tłumacza PJM i SJM online.</p>

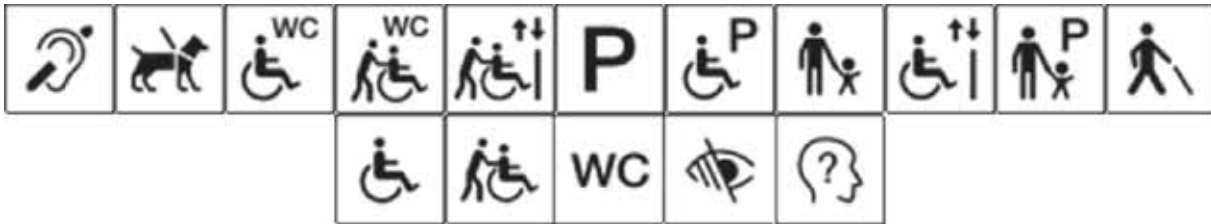

Dostępność Plus

Udogodnienie	Opis
	<p>Dodatkowo w Departamencie Polityki Konsumentckiej pracują dwie osoby posługujące się językiem migowym.</p> <p>Z usługi można skorzystać na dwa sposoby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poza UKE – za pośrednictwem komputera/laptopa/tabletu/telefonu z kamerą i dostępem do Internetu. Aby połączyć się z tłumaczem wystarczy wejść na naszą stronę www i kliknąć ikonkę tłumacza by połączyć się z tłumaczem języka migowego, który następnie zadzwoni do UKE i pomoże w załatwieniu sprawy telefonicznie. • Osobiście – w tym przypadku, nasz pracownik połączy się z tłumaczem języka migowego online.
Obsługa niewidomych i słabowidzących	<p>Zarówno w Centrali jak i we wszystkich Delegaturach UKE na drzwiach głównych pomieszczeń użytkowych zostały zamieszczone naklejki z oznaczeniami w alfabecie Braille'a.</p> <p>Oznaczenia w systemie Braille'a są umieszczone na wysokości ok. 120 cm od podłogi, tuż nad klamką.</p> <p>Dodatkowo w Centrali UKE na wszystkich piętrach zamontowano oznaczenia w języku Braille'a na poręczach ewakuacyjnych klatek schodowych.</p> <p>Na piętrach zajmowanych przez UKE, w holach windowych, dostępne są plany tryflograficzne dla osób niewidomych i słabowidzących. Dodatkowo w recepcji na parterze można wypożyczyć mobilne plany tryflograficzne.</p>
Pies asystujący	<p>Do wszystkich naszych Delegatur oraz Centrali UKE zapraszamy osoby z niepełnosprawnościami razem z psami przewodnikami.</p>
Pokój/miejsce/kącik dla dziecka	<p>W budynku znajduje się pokój przeznaczony do wykonywania obowiązków służbowych przez pracowników UKE z jednoczesnym sprawowaniem opieki nad dzieckiem.</p>
Wi-Fi	<p>Na terenie UKE dostępne jest Wi-Fi.</p>
www	<p>Serwisy UKE częściowo spełniają wymagania zawarte w ustawie o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.</p>

Źródło :(<https://uke.gov.pl/centrala-uke/>)

Dostępność Plus

Raport został opracowany przez:

FUNDACJĘ AKADEMIA INNOWACJI NOVUM

ul. Dmowskiego 30B/2

05-270 Marki

KRS:0000606291

NIP:7811924925

REGON: 363933130

e-mail: fundacjanovum@gmail.com

biuro@fain.com.pl

www.fain.com.pl

tel. 501231796

501771484

FUNDACJA AKADEMIA INNOWACJI NOVUM

ul. R. Dmowskiego 30b/2 ; 05-270 Marki
www.faln.com.pl; e-mail: bluro@faln.com.pl